

ספר

שיח יצחק

דרושים נחמדים

אשר השאיר אחריו ברכה האדם הגדול בענקים כבוד הרב הגאון הגדול המובהק המפורסם בכל קצוי תבל שר התורה אספקלריא המאירה מגורה הטהורה עטרת תפארת דורו איש אלקים קדוש המקובל האלקי כקש"ת מורנו ורבנו

מרן יצחק אייזיק חבר זצללה"ה זי"ע

שהיה אב"ד בק"ק ראזינאי וואלקאוויסק דליטא טיקטין סובאלק ושם חלקת מחוקק ספון בעהמ"ח שו"ת בנין עולם ב"ח וספרי בית יצחק על דיני קבוע וס"ס ועל דיני ברירה, וספר בית נאמן על דיני נאמנות באיסורים וספר סדר זמנים יד מצרים וס' בית עולמים פתחי שערים גנוזי מרומים ברית יצחק וספר באר יצחק על אדרת אליהו מהגר"א זצ"ל וס' תורה אור וס' מגן וצינה

נערך ונסדר והובא לדפוס על ידי הרב המאוה"ג החרוף ובקי כש"ת

מו"ה מאיר ווערבעלאוויסקי נ"ו

[חתן הרב הגאון המובהק מוה"ר יעקב הלוי רובין ז"ל האב"ד דק"ק פאריטש (מחוז באברויסק) וסווייר, חתנו של הרב הגאון המפורסם בחכמתו כמוה"ר משה ראבינאוויץ (חבר) ז"ל האב"ד דק"ק יעדוואבנא בן הגאון הגדול מרן המחבר יצחק אייזיק חבר נ"ע].

נוסח דף שער דפוס וילנא תער"ב

יוצא כעת לאור במהדורה חדשה בה תוקנו שגיאות רבות, ובתוספת מקורות,

הערות והארות

על ידי

יהושע ליפשיץ

תמוז תשע"ט

ירושלים פעיה"ק

ואלו הספרים אשר חברתי בעזר החונן לאדם דעת:

מאיר הפתח	על פתחי שערים לג"ר יצחק אייזיק חבר
מאיר הספרא	על ביאור הגר"א על ספרא דצניעותא
מאיר האידרא	על אד"ר ואד"ז
מאיר הלשם	על לשם שבו ואחלמה ה' חלקים
מאיר העין	על עין חיים ב' חלקים
מאיר הנפש	על נפש החיים
מאיר הדעה	על יורה דעה הלכות נדה
מאיר הדרך	על דרך ה'
מאיר תפילה	

©

כל הזכויות שמורות
להשיג הספר ובכל עניני הספר

יהושע ליפשיץ

רח' בית וגן 19

ירושלים עיה"ק

02-641-2336

ניתן להשיג את הספרים

ובארה"ב
שירה - יהושע וידר
718-871-8

ובבני ברק
'מרכז הספרים'
רח' הרב שך 2
03-619-4114

בירושלים עיה"ק
ספרי 'גירסא'
חפץ חיים 13
02-538-1211

הדר ביופיר
עימוד והכנה לדפוס

5725225@gmail.com

זכר צדיק לברכה

עטרת זקנים בני בנים

ותפארת בנים אבותם

לעיין

יוסף בן יחיאל

וזוגתו

אסתר בת דוד

שמואל בן יוסף

וזוגתו

לאה בת אברהם

נר הוי"ה נשמת אדם

ת.נ.צ.ב.ה.

שמע בני מוסר אבין ואל תטוש תורת אמך

אלה שמות אבותינו ואמותינו
אשר לא משה התורה מזרעם ומזרע זרעם

לזכר נשמתם

הרב יצחק אייזיק חבר

בנו

הרב משה ראבינאוויץ (מו"ל ספר אביו פתחי שערים)

בנו

הרב אריה לייב (לייב) ורעיתו בריינע

בתם

אלטע (זעלדא) ובעלה הרב יהושע העשל הכהן

בתם

חיה (איידע) ובעלה זלמן יהודה שטערן (בראנדייס)

בניהם ובנותיהם

ישראל צבי (Harry) רפאל (Rafael) משה (Milton) מלכה (Mollie)

ובריינע (Blanche)

מאת כל משפחות פרעגער ושטערן ופרינץ

הוקרה מיוחדת להורנו

מרדכי אברהם ומלכה פרעגער ז"ל

Max and Mollie Frager

מאת בניהם ובנותיהם

הרב יחיאל מיכל זילבר
פנים מאירות 12 ירושלים
טל: 02-5372252

בס"ד

מכתב ברכה

חנני לחוקיר ולהכיר האי צורבא דרבנן הרה"ג ר' יהושע לפשיץ שליט"א העוסק זה כמה בהוצאה מחדש של ספרים העוסקים בחכמת האמת, ובכשרונותיו הברוכים וחריצותו המופלגת עלה בידו להעיר הערות חשובות ונכבדות להבנת דבריהם העומדים ברומו של עולם, בהבאת דבריהם ממקומות אחרים בהם הוסיפו ביאור, ונוכחתי לדעת התועלת הנפלאה בהשוואת דבריהם, בגדר "דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר" כדברי הירושלמי מסי' ר"ה,

ועתה באתי לעודד פעליו המבורכים בדרך די חילו ופועל ידיו תרצה שלא תצא ח"ו תקלה בהבנת יסודי האמת, ונזכה שיתקלס עילאה ית' ישוטטו הרבים ותרבה הדעת להתקרב אל די

הכו"ח בחיל וברעדה

תוכן העניינים

דרוש לשבת תרומה

א	עיקר הבריאה עבור עסק התורה
א	תכלית הבריאה האדם החמרי
ב	שם שלם הויה אלקים
ה	העולם כולו נברא מן הארץ
ז	בריאת האדם לעשות שלום בעצמו ובבריאה
ט	'תורה אור' קדמה לכל מעשי בראשית
י	שכר המצוה הוא החיבור לבורא ית'
יג	עונש העבירה הוא הריחוק ממנו ית'
טו	זכר ונקבה בקדושה כנגד זכר ונקבא בסט"א
יז	טהרת הנשמה רק על ידי עסק התורה והחזקתה
כ	מעלת תורה שבעל פה וחיוב לימודה לכל
כד	על ידי התורה מתגלה חביבותו ית' לישראל
כה	שורש ופעולת התורה באורות העליונים
כח	התורה שייכת לישראל מצד שורש נשמתם
ל	סעודת לותן

דרוש תוכחת מוסר

לג	בראשית - שני שרשים לבריאה
לז	כח הרע ככלב הקשור בשלשלת
לח	התורה היא השלשלת
מ	חיזוק ללימוד התורה בימי הדין
מב	עבירות שאדם דש בעקביו והם חמורות מאוד
מז	דרך תשובה בדורנו
מח	הבושה מהחטא מכפרת
נב	מעמד הר סיני - יראת הבושה

נג	ג' עיקרי התשובה .....
נו	חטאי הלשון .....
ס	התורה - תיקון האדם .....
סד	בכח לימוד התורה בבטן אמו יכול להתגבר על יצרו .....
סה	בכח לימוד התורה בבטן אמו זוכה לנצחיות .....
סח	תקיעת שופר מכח עקידת יצחק .....
ע	התעוררות לתשובה לקראת טהרת יום הכפורים .....

דרוש לסיום הש"ס

עד	קישור תחילת הש"ס לסופו .....
עד	תחילת התורה ושרשה - יחוד ה' .....
עז	ענין שתי אבנים שעל כתפו של כהן גדול .....
עח	ענין המנורה .....
פ	ענין המן .....
פג	ענין אין אור של גיהנום שולטת בפושעי ישראל .....
פו	ענין שבעה נרות שבמנורה .....
צא	ביאור פרטי אברי המנורה .....
צג	יחוד ה' .....
צה	השתלשלות הטוב והרע .....
צח	שמות שבטי יה על אבני האפוד .....
צט	עיקר שפלותינו בגלל הפירוד בכלל ישראל .....
קא	פגם החטא וענשו .....
קב	יראה הקשורה באהבה .....
קו	ענין העקידה .....
קי	עקידת יצחק הכנה לבתי מקדשות .....
קיג	עקידת יצחק - הכנעת הרע .....
קיד	תקיעת שופר של איל במתן תורה .....
קטו	עקידת יצחק הכנה לקורות עם ישראל עד הגאולה העתידה .....
קיח	ענין הנסיון של אברהם אבינו .....
קכ	יראת הרוממות .....
קכא	יסורי הגלות .....

קכב	ענין ש"י עולמות
קכד	דרוש נפלא על ענין ב' נונין של ויהי בנסוע הארון וכו'.
קכה	תכלת בריאת העולם להטיב
קכז	מעלת עסק התורה
קל	סדר השתלשלות התורה משמים לארץ
קלב	פנימיות התורה
קלה	ישראל נמשלו ללבנה
קלו	מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים
קלז	ענין נ' הפוכה
קמ	כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ
קמב	הלוחות עיקר השראת השכינה בישראל
קמג	פרשת ויהי בנסוע הארון אינה במקומה
קמה	התורה ניתנה שלא כסידרה
קמו	אין לנו עסק בנסתרות
קמח	ידי ה'
קמט	ענין הכרובים
קנא	יום ולילה
קנד	השגחת הקב"ה על ישראל בגלות ובגאולה
קנה	חמישים שערי בינה
קנו	כח הדיבור
קנז	חומרת עוון לשון הרע
קנט	התורה טהרה ושמירה לאדם
קס	ענין הקנוגיא שעתידי גבריאל לעשות עם לויתן
קסב	ענין בא גבריאל ונעץ קנה בים
קסג	ענין נסיעת ומנוחת הארון
קסד	עסק התורה שלמות ושמירה לאדם
קסז	'אני' - שמות אהי"ה והוי"ה
קסז	האבות והבארות
קסט	בלעם ומומיו
קע	שני ענייני ההשגחה
קעב	מופת הנחש

קעה	סוכה מעוררו של לוייתן
קעט	שליטת אומות העולם על ישראל
קפא	חורבן בית המקדש - מעשה טיטוס
קפד	ב' נונין בסט"א כנגד ב' נונין בקדושה

דרוש לשבת תשובה

קפו	תשובה יסוד התורה
קפז	העולם בציור של אדם ותלוי בו
קפט	השגחת ה' בשתי מדרגות
קצ	שתי מדרגות ההשגה בצורת אדם
קצה	מעלת טהרת יום הכפורים
קצו	ב' גאולות בעתה ואחישנה
קצח	ב' מהלכי גאולה בנפש האדם
קצח	ישראל אינם יכולים לצאת מרשות הקב"ה
ר	גם כל אדם מישראל אינו יכול להתנתק מהקב"ה
רא	שני סדרים לבריאה
רב	אור הפנימי מתלבש בשמש
רה	מאבק יעקב עם המלאך ורפואתו
רי	חותם הבריאה שנמסר לישראל
רטו	קנין הנצחיות על ידי התורה
רטז	כח ישראל לחדש בבריאה
רכ	ג' מדרגות התשובה
רכא	מעלת מקיים מצות לא תעשה על מקיים מצוות עשה
רכב	תשובה מאהבה
רכג	תשובה מיראה
רכה	תשובה מיסורים

דרוש לשבת פרשת בראשית

רכח	תורה וכסא הכבוד קדמו לעולם
רל	האדם תכלית הבריאה
רלד	שני מלבושים להנהגתו ית'

רלה	ענין המלבוש
רלט	תורה תבלין
רמ	ענין חותם אמת
רמה	מעלות האדם בבחירתו הטובה
רמח	אדם לעמל פה יולד
רנא	חקירה במעלת תורה ומצוות
רנה	ענין בחירת ישראל
רס	האבות שורש האומה הישראלית
רסד	שני כתרים כנגד נעשה ונשמע
רסה	לוחות ראשונות ולוחות שניות
רסו	קבורת משה רבינו
רסח	קירון עור פני משה
רסט	רצונו ית' ושכינתו כרוח ונפש
ער	כל פרטי העולם תלויים בתורה ובאדם
ערב	נפש רוח ונשמה
רעג	מעשי האדם פועלים בעולם העליון
ערה	שלשה ספרים נפתחים בראש השנה
רעז	תכלית הבריאה ישראל והתורה
רעח	ב' עניינים - רצונו ית' והשגחתו ית'
רעח	ענין הלוייתן ועורו
רפ	ענין עמלק וחורבן בית המקדש
רפא	התורה על שם יעקב וישראל
רפד	ז' דברים שקדמו לעולם
רפה	ביאור בריאת אדם וחווה
רפו	רוח ונפש כדמות איש ואשה

דרוש לשבת הגדול

רפט	בעניין טובת הנאה ממון
רחצ	ליקוט א
רשג	ליקוט ב

דרוש לשבת פרשת בשלח	שו
ענין זוגות	שז
שם אדני ואחיזת ישראל בשם זה	שז
בשם אלקים נרמזו ב' הנהגות	שי
חכמת הטבע וחכמה פנימית	שיב
בין ימות המשיח לעולם הבא	שיד
ענין ד' לשונות של גאולה וסדרן בליל פסח	שטז
ענין מספר י"ב	שיח
חזון דניאל על מלכות הרביעית	שיט
הגאולה בכח עסק התורה	שכ
גלות האחרונה בגלל חטאי הלשון	שכב
גאולת מצרים בניסן שהוא זמן ההנהגה העליונה	שכג
נס קריעת ים סוף	שכו
מלחמת אברהם עם ד' המלכים	שכח
ב' שמות יעקב וישראל	של
יחוד השם בקריאת שמע	שלא
דור המדבר לעומת דור הנכנסים לארץ	שלב
נו"ן פשוטה ונו"ן כפופה וענין לויתן	שלד
תורה ומצוות הם זכר ונקבה	שלה
מלחמת אברהם עם ד' המלכים והצלת לוט מהם	שלז
מדרגת ישראל כוללת את ג' מדרגות האבות	שלט
מכת בכורות בחצות הלילה שאז נכללין חסד ודין	שמ
בין גאולת מצרים לגאולה העתידה	שמג

ליקוט ג

בענין עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו הגדול בלבד	שמז
חקירה בענין תכלית הבריאה	שמח
ענין הבחירה הוא למעלה מהשגת אנוש	שמט
תיקון כל הנבראים תלוי בבחירת האדם	שנב
העולם נברא בשתי דרכים	שנד

מתן תורה שלמות הבריאה.....	שנה
עשרת ימי תשובה זמן תיקון הבריאה כעין התיקון דלעתיד לבא	שנו
עסק התורה הוא התרופה לחולי הנפש	שנו
ביאור הספרים הנפתחים בראש השנה	שס
עבירה פוגמת במציאות	שס
ביטול תורה הוא שורש החטאים	שסד
כלל המצוות מצוות עשה ולא תעשה ומצוות התלויות בדיבור	שסו
שתי דרכים לגאולה - בעתה ואחישנה	שסח
עיקר התשובה עזיבת החטא וקבלה לעתיד	שסט
גדר התשובה הוא רוב עסק התורה	שסט
הנהגה טבעית והנהגה ניסית	שע
תשובה מכח הנהגה ניסית המתגלה בעשרת ימי תשובה	שעב

ליקוט ד

בענין ותתצב אחותו מרחוק	שעז
האומה הישראלית אינה תלויה במקרה וזמן	שעז
ג' שרשים לישראל - אברהם, משה, דוד	שעט
גלות מצרים תחילת זיכוך נשמת ישראל	שפ
גאולת מצרים בזכות האמונה	שפב
משה רבינו ממוצע בין רוחני לגשמי	שפב
מעלת דור המדבר	שפה
ידיעה ובחירה וענין דעת	שפט
ביאור השכר דלעתיד לבוא	שצב
עבודת הצדיקים בעולם הזה דומה למשכן	שצד
תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם	שצז

ליקוט ה

אריה העליון	שצח
-------------------	-----

ליקוט ו

עור הצבי העליון	שצט
-----------------------	-----

ליקוט ז

אלקיכם כהן	ת
------------------	---

ליקוט ח

תב..... בענין נ' באשרי .....

ליקוט ט

תד..... חיזוק ללימוד התורה .....

דרוש לשבת פרשת שקלים

תז ..... הקדים שקליהם לשקליו .....

תז ..... כלל ישראל בחינת אדם אחד שלם .....

תט ..... ענין סולם יעקב .....

תיב ..... ישראל נמשלו לעפר וכוכבים .....

תיד ..... ענין מספר בעליונים .....

תיח ..... אברהם מקור הברכות .....

תכ..... שליטת המן בגלל שנאת חינם בישראל .....

דרוש לשבת פרשת זכור

תכה ..... ענין התורה למעלה מהסדר הטבעי .....

תכט ..... חטא מי מריבה .....

תלא ..... מלחמת עמלק .....

תלד..... מיתת משה רבנו בז' אדר .....

תלה ..... גדולה הסרת טבעת .....

תלז ..... ענין ה'יין' .....

תלט ..... פורים לא יתבטל .....

תמ ..... המן מן התורה מנין .....

תמד ..... ענין בכי על יעקב שבעים יום .....

תמה ..... שמות יעקב וישראל .....

תמז ..... ענין הקטרוג של המן .....

תמט ..... יצרא דע"ז ודעריות .....

תנא ..... התגברות כוחו של המן .....

תנג ..... עץ הדעת ועץ החיים .....

דרוש לשבת פרשת פרה

תנו	חקירה בענין הנסים אם נעשים על יד אמצעי
תנח	צורה וחומר
תסב	סדר ההנהגה הניסית מיציאת מצרים
תסה	פרה אדומה כנגד חטא העגל

דרוש לשבת הגדול

תסט	יציאת מצרים - בריאת העולם על דרך נס
תעא	הנהגת האבות על דרך נס
תעב	הנהגת ישראל במדבר
תעד	מכת בכורות
תעו	מתן תורה - עליונים יורדים לתחתונים
תעז	הנהגת ישראל שלא כדרך הטבע
תעט	מכת בכורות בחצות הלילה
תפא	ידיעה ובחירה
תפב	עם ישראל למעלה מהזמן
תפח	סוכות וד' מינים

דרוש לשבת פרשת פרה

תפז	הסתר טעמי המצוות
תפט	ענין נחש בריח ונחש עקלתון
תצ	רעות הגלות
תצב	גידוף טיטוס ועונשו

דרוש תוכחת מוסר

תצה	אהבה ויראה משולבות
תק	מהות שכר העולם הבא
תקב	ביאור משנת 'איזהו דרך ישרה'
תקד	סעודת לויתן

דרוש לחג הסוכות

שלמות העבודה במעשה ובלב	תקז
שתי בחינות השגחה	תקיא
שמחת חג הסוכות, סוכה וד' מינים	תקיג
שמחה וששון	תקטו

לקוט י

בענין אי מה דרבן זה	תקיט
כל דברי חכמים גנוזים בתורה	תקיט

ליקוט יא

יוסף יהוסף	תקכב
----------------------	------

ליקוט יב

משען אלו בעלי מקרא	תקכג
------------------------------	------

ליקוט יג

על כן יעזב איש	תקכה
--------------------------	------

ליקוט יד

וישלחהו	תקכו
שילוח אדם הראשון מגן עדן	תקכו

ליקוט טו

מקל שקד	תקכז
-------------------	------

ליקוט טז

פיתויי היצר	תקכח
-----------------------	------

ליקוט יז

צופה הייתי בין מים עליונים	תקלא
--------------------------------------	------

ליקוט יח

עדיין בן זומא מבחוץ	תקלב
-------------------------------	------

ליקוט יט

בענין טוב ה' לכל	תקלד
----------------------------	------

הקדמת המהדיר

ברוך הטוב והמטיב שזיכני להוציא לאור עולם עוד ספר מספרי הג"ר יצחק אייזיק חבר. ואני תפילה מאיתו ית' שיזכני להמשיך ולהוציא לאור את כל ספריו הן בנגלה והן בנסתר.

מן הראוי להקדים הקדמה נכבדה לכבודה של תורה מאירה זו. כזו, שהיתה מפארת ומרוממת את הוד מעלת המחבר זצ"ל ה"ה הגאון רבי אייזיק חבר. כזו, שהיתה מגדירה את תורתו ומבארת את התועלת העצומה להגיון בו הן בספר והן בשאר כתביו. אך דא עקא, שאיני כדאי לכך. ממילא אינני יכול אלא להורות באצבע כלפי הסכמות הגאונים שליט"א שכתבו כדי מידה בעניין זה.

והנה יש ייחודיות בספר זה. שכן המחבר הוא מגדולי התורה החשובים של הדור של הקצה"ח, וכנראה לכל העובר בין בתריו שהוא ממש מספרי המוסר וההשקפה היחידים המצויים בידינו מהדור ההוא הכתוב בסגנון השווה לכל נפש. ועל אף שמעורבים בתוך דבריו כאן גם קצת עניני קבלה, אמנם עי' דברי רבינו בדרשה לסיום הש"ס: **ואף שכווננו בזה רזין דרזין ליודעי בינה, מ"מ נדבר בזה בדרך מושג קצת אף לאותם שלא ראו אור חכמה זו ולהלביש ענין זה מה שנוכל להבין בו.** ויש לזכור שאלו המה דרשות שרבינו מסר קבל עם ועדה, ולכן לכאורה לדברי רבינו עצמו הוא צריך להיות מתאים לכולם קטן כגדול, איש ואשה, נער ואיש שיבה. והוא ספר השקפה מפואר לכלל ישראל.

ספר זה כבר ראה אור בעבר, אם כי בג' חלקים נפרדים זה מזה, כאשר חלק א' נדפס בוילנא בשנת תרע"ב, חלק ב' בקיידן שנת תרצ"ט, חלק ג' בקובנא בשנת ת"ש. כולם נדפסו בהשתדלותו של ר' מאיר ווערבעלאווסקי, נין המחבר.

סייעתא דשמיא מיוחדת מאוד היתה בגלגול המאורעות כיצד יצא ספר זה שלפניכם לאור עולם, הדבר החל כאשר התקשר עמי פלוני ותינה לפני את צערו על כך שהוא משתוקק לשקוד וללמוד ספר זה, ומהדורא מדוייקת אין, ומרוב שאיפתו זו הטהורה קפץ והבטיח להשתתף בהוצאה הכרוכה בהוצאת שאיפה זו לפועל. ובאותו הזמן ממש פנה אלי הנדיב הנכבד ד"ר יוסף פרייגר שליט"א, נינו של רבינו ברצונו להרים תרומה לטובת ההדרת ספרי רבינו. ואכן מבין שניהם יחד זכינו להביא את הדבר לידי גמר דבר נאה ומתקבל הראוי לשלחן מלכים.

והנה פעלינו כאן הוא כפי שעשינו בספר פתחי שערים, חילקנו את הדברים לקטעים ופיסקאות להקל על המעיין מלבד היות הדבר כמובן בדפוס וסדר מאיר עינים. הוספנו מראי מקומות רבים היכן שהיה נראה כי הדבר חסר למעיין. והנה בעניין מראי מקומות אלו ראינו להעיר כי ערבנו את מראי המקומות שלנו עם אלו של רבינו ולא הראינו את החילוק ביניהם מאחר שבמהדורה המקורית כמעט ולא נדפסו מראי מקומות כלל, וממילא לא היה הדבר בתורת שינוי מכוונת המחבר אלא רק עילוי ושיפור. אמנם ממילא יש לי להודיע בזה שאם יש טעות במ"מ מסתמא שהדבר אינו תלוי בקולר המחבר אלא בקולרינו אנו.

ניקוד האותיות הנעשה לעתים על מנת להקל על הקריאה של הדברים כאשר יש ספק בדבר הוא בד"כ ממני, חוץ ממקומות בודדים שהם מהמחבר.

כל מקום שצויין מקום בספר תיקו"ז ציינתי את המקור כמובא דפוס וילנא עם בהגר"א והוא שינוי ממש"כ רבינו שציינ לפי דפוס אמסטרדם. כל מ"מ לספד"צ וכן לבהגר"א על ספד"צ הוא על פי מהדורת שערי הזהר, והציונים לספר יצירה הם על פי הדפוס הישן שנדפס בווארשא, וזהר חדש הוא כפי סדר הדפים של מהדורת מוסד הרב קוק.

שלמי תודה

אודה ה' בכל לבב על שזכיתי להוציא ספר זה לאור, בו אני יכול לפרסם את תודתי לה' ית', על כל הטוב שגמלני, שזיכה אותי לצאת מארץ מרחקים, ולחיות בירושלים עיה"ק ולעסוק בדברי תורה, ולהתקרב לתלמידי חכמים חשובים להתאבק בעפר רגליהם, וליהנות מדבריהם, ולהתחנך על ברכיהם. יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שאזכה לחיות בתוך כותלי בית המדרש כל ימי חיי אמן.

איתא במשנה (ב"מ לג ע"א) אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת לשל אביו שאביו הביאו לחיי העה"ז ורבו שלימדו חכמה הביאו לחיי העה"ב, ע"כ. זהו, אם כן, המקום להודות לרבותי, שהם כמלאכי ה' צב-אות. הרי כל מה שיש בי שהוא מצד המעלה היא בזכותם ומהם, וכל החסרונות שיש בי - וחטאתי נגדי תמיד - שורש קיומם הוא מהחסרון שלי בקבלה מהם.

ידועה הקושיא, הרי כתוב (תהלים ק"ו) "מי ימלל גבורות ה'", דהיינו שאי אפשר להגיד את שבחי ה' ית' שכן כל שבח רק יביא למיעוט ערכו בעינינו. אם כן קשה, הכיצד יעלה על הדעת כי אנו מצווים לספר בניסי יציאת מצרים בליל הסדר, והתירוץ הוא שהסיפור אינו לצורך הגדת שבחו, שכן באמת אין לנו תפיסה בזה, אלא התחייבנו באמירת השבחים רק בכדי שלא נהיה ח"ו בבחינת כפויי טובה על הנסים שעשה לנו. וכך אני מרגיש כשאני בא להודות לרבתי, שבאמת בכל מה שאגיד לא יהיה די, וכל ההודאה שלי היא רק בכדי שלא אהיה כפוי טובה.

והנה ראש וראשון לכולם הודאתי נתונה לרה"ג רבי יא"ר שליט"א [אני מזכירו ברמז שכן רצונו של אדם זהו כבודו] שזכיתי לקבל ממנו ולגדול מהשפעתו, ועל כל העידוד, התוכחה, האמונה והחיזוק, ששתל בי. וכמו כן לרה"ג ר' יוסף צבי חשין שליט"א שזכיתי ללמוד ממנו הרבה מאוד, וכן הרבה מאוד טפחני וריבני. וכן יש בי הכרת טובה גדולה מאד לרה"ג ר' א"ש שליט"א על עזרתו הרבה, והרבה מהעידוד שלו הוא שהביא להוצאת ספר זה לאור עולם. ובפרט תודתי נתונה על שהואיל בטובו וחסדו לחונני בפתרון השאלות הרבות שעלו במהלך עריכת הספר.

עוד אני רוצה להודות לכל אלה שעזרו בעבודה על הספר הנוכח, ה"ה הרה"ג ר' ש"מ אסטרייכר, הרב יצחק דב בוקשפן, הרב משה שוחט, הרב נתן גרוס, הרב ש. שטרן, הרב מ. ג'. ועוד לאלה שמשתתפים להוצאת הספרים של מכון "מאיר פנים". יה"ר שאזכה להוציא לאור את כל ספרי הרשב"י, האריז"ל, הגר"א, הלש"ו והרש"ש.

וכאן המקום להודות מעומק לבי להורי היקרים ה"ה אאמו"ר ר' מאיר וא"מ אליזבט אלישבע שיחיו, על כל אשר עשו ועושים למעני הן בגשמיות והן ברוחניות במסירות רבה. כמו כן ברכת תודתי נתונה למו"ח ר' יונה וחמותי איטא דבורה שיחיו.

ואחרון חביב, כאן אודה לכל בני משפחתי, ובמיוחד לנוות ביתי היקרה שתחי', שאני חייב לה תודה מרובה יותר ממה שאפשר לכתוב, שעומדת על ימיני ותמיד עוזרת לי בכל מעשי, דואגת להסיר מעלי כל עול וטורח דרך ארץ בכדי שיהיו כל חיי נתונים אך ורק ללימוד התורה ועשיית מצוות, ומוסרת את נפשה כיד ה' הטובה עליה לחנך את ילדינו בדרך הנכונה על פי התורה. יהי רצון שנזכה יחדיו לגדל בנים ובני בנים לתורה ויראה עד ביאת הגואל במהרה.

יהושע בה"מ ליפשיץ

הסכמות דפוס וילנא תער"ב

הנה כבוד הרב המאור הגולה עדין לגאון ולתפארת כו' ירא וחרד לדבר ה' מו"ה מאיר ווערבועלאווסקי הי"ו הרבה פעלים והוציא לאור עולם חיבור נעלה מכבוד חותנו זקנו הרב הגאון הגדול המפורסם בישראל בתורתו וצדקתו וברב גדלו בנגלה ובנסתר בקש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל אבד"ק סובאלק ואמינא יישר חילו אשר הואיל לזכות נפש כבוד הגאון המחבר זצ"ל לעשות נחת רוח לנשמתו הטהורה ויאכלו עניים מפרי הנטעים בגן החכמה וישבעו מטובו ויהיו שפתי צדיק דוכבות ויגור באהל ה' עולמים. ולאשר כי ידעתי את גודל ערכו של כבוד הרה"ג המו"ל הי"ו את רב חילו לאורייתא ואת יקר מדותיו התרומיות בהיותו מסתופף בשבת תחכמוני פה איזה שנים והכרתיו לגדול בתורה וביראת ה' טהורה אמרתי לעורך חיבתו ולבקש עתירה מכבוד נדיבי עמנו הי"ו אשר יואילו נא במדת טובם לקבל את הספר הזה באהבה וכבוד כראוי לגודל ערכו ויהיו נא בתומכי ידי הרה"ג המו"ל הדגול מרבבה הי"ו איש איש כפי מסת ידו ונרבת לבו לקדם את הספר הזה מידו להביא ברכה אל ביתם כראוי ונכון לכל אשר קנן בלבו אהבת התורה ועמליה ואין ערוך לרב החסד אשר יעשו בצאתם לו לישע בכבוד הראוי לו וגם יעשו בזה חסד של אמת עם כבוד הגאון הגדול המחבר זצ"ל והיה להם ברכה עד בלי די וזכותו של אותו גאון וצדיק זצ"ל תעמוד לכל המסייעים ועוזרים ביד כבוד נכדו הרה"ג המו"ל שיחיה להתברך בכל מילי דמיטב ומעלי בברכה משולשה רחבה ונדרושה בכל אות נפשם כ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה ובאתי עה"ח יום ה' ו' דעשי"ת שנת תערב לפ"ק פה וולאזין

נאום רפאל שפירא (האב"ד ור"מ בוולאזין)

תהלות הגאון הגדול החסיד וכו' כשק"ת ר' יצחק אייזיק חבר זצוקללה"ה הלא נודע כי רבה היא ואין מהצורך להרבות דברים בזה ואך באתי לעורך את לב היקרים להתאמץ ולהוציא הדברים לאור הדפוס וכאשר הרב הג' וכו' מו"ה ר' מאיר נ"י ווערבועלאווסקי שם אל לבו להדפיס את כתבי קדשו של חו"ז הגאון רי"א זצ"ל יראו היקרים לזכות לנפשם שיהא להם חלק בזה והיו מבורכים ברוב טובה וברכה.

נאום חיים הלוי סאלאווייציק

בריסק דליטא יום ה' כ"ט מר"ח התרס"ד

המפורסם אין צריך לראיה הוא ניהו כבוד ידידי גברא רבא ויקירא המאוה"ג המפורסם לגאון חריף ובקי משנתו בעמר נקי איש חמודות מו"ה מאיר ווערב על אוסקי נ"י ב"ר בנימין דוב יליד שאקי חתנו של הרב הגאון מוה"ר יעקב הלוי נ"י (ז"ל) אבד"ק סוויר אשר מכירו אני אותו היטב מאז מטל ילדותו, אשר עלה ונתעלה בקודש בגדלו בתורה בעוצם חריפותו ורוב בקיאותו בגמרא ופוסקים איש מצויין תהלת שמו נודע בשערים כאחד הרבנים בגאונים המפורסמים ומוכהקים במדינתנו וגברא רבא דכותיה אין צריך לאסהודי עליו ובשכבר אתמחי האי גברא רבא להורות ולדון בישראל יורה יורה ידין ידין באחד הרבנים המוכהקים רק משום שהוא עתה בארץ מרחק לזאת באתי לגלויי מלתא ולהכירו באתרא דלא ידעי לרום ערכו וגדלו בתורה ויראת ה' והקהלה אשר תזכה בו שיהיה אלופם ומורם מאוד תהנה מאושרה בהצלחתה אשר יהיה למאור באור התורה ויראת ה' כ"ד הכותב הבעה"ח היום ב' כ"ד שבט תרס"ט לפ"ק פה סלאבאדקא.

נאום משה דאנושעווסקי החופ"ק.

הנה מדי עבר עלינו איש עובר אורח דרך עירנו ווילנא ה"ה כבודו הרב הג' החריף ובקי בחדרי תורה אור הברקי משנתו זך ונקי מו"ה מאיר ב"ר בנימין דוב נ"י (ז"ל) חתן הרב הגאון וכו' מו"ה יעקב נ"י (זצ"ל) הגאב"ד דק"ק סוויר ודרך הילוכו היה קרב ובא לפני להראות חזותו בהלכה ובסברא ישרה ומדי עסקתי עמו בכמה ענינים שונים הכרתי רב גובריה וחילו לאורייתא ומאן גבר הוא גבר דכולא ביה ומלא על כל גדותיו בגמ' ובפוסקים ובסברא ישרה ובקי טובא ביו"ד ובחו"מ דבר דבור על אופניו חרותים על לוח לבו ומונחים על זכרונו וגם ידיו רב לו להקשות ולפרק ולחדש בהלכה מתון ומסיק שמעתתא אליבא דהלכתא ולכן ראיתי כי ראוי הוא לתומכו לתורה ולהוראה יורה יורה וידין ידין לעם ה' את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון ומלבד גדלו בתורה עוד הכרתי כי הוא איש ירא את דבר ה' ויראתו קודמת לחכמתו ומוכטחני כי בכל מקום שירצו למנות אותו לרב אב"ד בודאי יקבלו נחת ממנו והיה להם לשם ולתפארת וכו' יתהללו כ"ד הכותב למען כבוד התורה ולומדיה במוש"ק כ"א שבט שנת תרנ"ז.

נאום שלמה בלא"א מו"ה ישראל משה הכהן זללה"ה מו"ץ דפ"ק ווילנא

מה מאוד ישמח לב כל אוהב קדשי עמנו לראות דבריהם הקדושים של מאורינו מקדם מתגלים על פני התבל ואורם יזרח בפני השמש בהוצאתם לאור הדפוס ובשמחה עזה פגשתי היום את האבי גברא יקירא עדין לגאון הרב המאור הגולה המפורסם מו"ה מאיר ווערבועלאווסקי נ"י המוציא לאור את כתבי קדשו של חו"ז הגאון האמיתי גדול מרבנן שמו יצחק אייזיק חבר וצ"ל ובשאיין הפרוטה מצויה בכיס הכל רצין אל אנדה, הו"ל ספרו הקדוש שיח יצחק שיצא יצחק לשוח בשדה הקודש ומצא מאה שערים ורפדנו בתפוחים בדברי אנדה בדברים החוצבים להבת קדוש ומחזיקנא שיבותא להאי גברא רבא המו"ל על פעולתו הכבירה ובקשתי עוז מיקירי עמנו שיראו לקרב את הרב הג' המו"ל נ"י ולקבל ספרו בכבוד ובספ"י וזכות הגאון האלקי המחבר ז"ל יעמוד לנו לברכה כ"ד הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה יום ב' כ"ה אלול שנת אעת"ר לפ"ק ווילקאמיר נאום ליב רובין החופ"ק.

הסכמות להדפסה תרצט קיידאן

בע"ה ית"ש

אל כבוד ידידי הרבנים הגאונים שליט"א די ככל אתר ואתר
ואל כבוד הנכבדים ונדיבי לב מוקירי התורה שיחיו.

הנני בזה לעורר את לבבות הטהורות כאשר ידידי הרב הגאון וכו' מ"ר מאיר
נ"י וורזבלובסקי הגאב"ד דקדוק עוהל ומדפיס ספר שיח יצחק בתוכת יד
קדש מהגאון הגדול צדיק יסוד עולם ומקובל אלקי כקש"ת מוהר"ר יצחק
אייזיק זצלה"ה הגאב"ד סובאלק והנה הגאון הזה א"צ להסכמה כי כבר
נודע ומפורסם היה בדרו שלפנים והיה ארוך ברורו והשאייר לנו ברכה
בחבוריו היקרים ס' בנין עולם בית יצחק ב' חלקים סדר זמנים מגן וצנה ועוד
כמה חבורים בחכמת הקבלה שמה הראה גבורותיו בבקיאות וחריפות רק
באתי לעורר את כבוד הרבנים הג' שליט"א ואת הנכבדים הנדיבים בעם
להיות לאחיעזר ולאחיסמך לכבוד ידידי הרב הגאון הנ"ל שהעמים עליו
להוציא לאור ספר שיח יצחק על דרושים מהגאון הגדול הנ"ל שבודאי הוא
זכות להוציא לאור תעלומות חכמה של הגאון זצ"ל הנ"ל.

ואנכי בטל ילדותי שמעתי מוקני עירי עיר וולקוויסק שהיה שם הגאון הנ"ל
אב"ד כמה שנים שספרו נפלאות מעוצם התמדתו וקדושתו וכמה מעשים
נוראים לכן בודאי עמוד זכותו הגדול לכל מי שיסייע למפעל כביר הזה
וברכתי תעלה לכל המסייעים בזה שיתברכו בכמו"ם ובהצלחה מרובה כנפש
המעתיר ומצפה לישעות ה' ומיצר בצרת עם ה'. הבא עה"ח ו' עש"ק כ"ג תמוז
בין המצרים יהפך לנו לששון ולשמחה.

שלמה הלוי פיינוילבר

אב"ד דקידן

בע"ה

יום ו' ערב שבת קדש ט"ז תמוז תרצ"ח

אל כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת מוהר"ר מאיר וורזבלובסקי נ"י
אבד"ק קרוב שבלי.

אחדשה"ט בידירות נאמנה קבלתי מכתב כת"ר יום אחד קודם נסיעתי להנפש
בפאלאנגע וטרם נסעי לא הייתי בקו הנריאות ולכן לא חשבתי תיכף על
מכתבו הנכבד.

והנה חפצו ומגמתו להוציא לאור את הספר שיח יצחק לחו"ז הגאון הגדול
בנגלה ובנסתר כקש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק חבר זצ"ל הוא דבר נכבד מאד כי
ידוע ומפורסם גודל חכמתו של הגאון המנוח זצ"ל בחבוריו היקרים ביחוד
בחכמת האמת אשר האירו פני תבל והרכנים הגאונים בטח ידוע להם
והמפורסמות אין צריך ראיה ולכן למותר הוא להעתיר מליצה כי מי אנכי
שאבא אחר המלך גדול הדור והדרו זה כמה עשרות בשנים דור דעה שהיו אז
גאונים גודלים בנגלה ונסתר והוא היה מפורסם אז במיוחד בין אריות וכטח
גדולי התורה וחובביה מאנשי שלומי מבני ישראל יחזיקו בידו ויסייעו אותו
בעזר שיש בו ממש למען יוכל להוציא מגמתו הקדושה אל הפועל.
והנני בזה ידיו עד דרש"ת באה"ר

אברהם יצחק בלאך

בתגאון מוהרי"ל זצ"ל אב"ד ור"מ בטלו.

דרוש לשבת תרומה

עיקר הבריאה עבור עסק התורה

במדרש (שמות רבה פ"ג סי' א), הה"ד (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזובו, יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו, אמר הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורת, כביכול נמכרתי עמה שנאמר (שמות כה ב) ויקחו לי תרומה, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, בקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו, אמר לו בתי שנתתי לך יחידתי היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שאשתך, אלא זו טובה עשה לי שכל מקום שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלך, שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים בית אחד עשו לי שנאמר (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

מאמר זה אחד הוא עם דברי חז"ל בפ"ק דברכות (ח ע"א) מ"ש מאי דכתיב אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה מכל בתי כנסיות. וענין זה הוא כמ"ש (שם) שאין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. ודבר זה ביארתי בכמה מקומות היאך באמת כל עיקר הבריאה וקיום העולם אינו אלא בשביל התורה שעוסקים בהם ישראל, וכמ"ש בפ' אמר ר"ע (שבת פח ע"א) מאי דכתיב יום השישי, תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית^א.

תכלית הבריאה האדם החמרי

ובמ"א כתבתי בזה כוונה עמוקה, במ"ש בפ"ק דבכורות (ח ע"ב) בענין שאלות סבי דבי אתונא לריב"ח, במ"ש שם אמצעיתא דעלמא היכא, אמר להו הכא אמרו לו מי יימר אמר להו אייתי אשלי ומשהו^ב. וכיוונו במליצת לשונם הזוה ויכוח גדול, מה שכבר היה לעולמים בין חכמי אומות העולם ופלוסופים, ובין חכמי התורה, בענין הנבראים מי הוא החשוב אצלו ית' יותר, ועיקר בכונת הבריאה. שהפלוסופים דעתם

מאיר השיח

א. עי' שם המשך הלשון: ואמר להם אם ישראל אתכם לתוהו ובוהו. ב. ז"ל הגמ' אצלנו: מציעתיה מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר דעלמא היכא, זקפה לאצבעתיה אמר להו הכא, א"ל

שמלאכי השרת ושכלים הנבדלים התכלית החשוב יותר בכריאה מן האדם, מצד מעלתם וגדולתם ומקומם שאינם בני תמותה, ואין להם חומר נמשך אחרי תאוות בהמיות, והם משכילים יותר שכלים בפועל, ואין להם העדר, רק חיים וקיימים בטבעם, משא"כ האדם אשר מקומו במקום השפל יותר בארץ מתחת ומעוטר לחזור לעפרו, והוא חומרי חומד ומתאוה לכל, ואין השגתו מגיע שמץ מנהו לשכליים הנבדלים.

אבל חכמי התורה לא כן דעתם כמאמרם במדרש (בראשית רבה פ"ח סי' א) ע"פ (תהילים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך. מי גדול השומר או הנשמר, כי באמת אצלו ית' לא שייך לומר שמלאכי השרת ושכלים הנבדלים קרובים הם יותר אליו יתברך, וגדולים יותר מבני אדם אשר בעפר יסודם, כי אם נאמר כן, ח"ו אתה נותן גבול ומדה לגדולתו ית', שאין שייך זה אלא במי שהוא בגבול בממשלתו וגודלו, כמלך בשר ודם, שהמשנה ושרי המלוכה קרובים יותר למלך, שיש הבדל בין שיעור גדולת המלך על ממשלתם וגדולתם, ובין שיעור גדולת המלך על דלת העם. משא"כ אצלו ית', שהוא אינו מושג לא ברעיון ולא במחשבה לשום סברא בעולם, ואין לו גבול וסוף ומדה לגדולתו, א"כ הכל אצלו כאין וכאפס נחשבו ממש. אבל עיקר כוונתו ית' בכריאת עולמו לא היה בשביל כבודו ח"ו, רק כדי להטיב לזולתו ולשלם שכר לעושי רצונו בבחירתם הטובה¹. ולפי זה אין דבר זה נמצא רק באדם אשר בעפר יסודו ויצה"ר מושל בו, ותאוות חומרו ממשיכו לנתק מעליו עול עבודתו ית'. ונמצא שתכלית כוונתו היה הכל בשביל האדם למטה בארץ, וכל הנבראים לא נבראו אלא לשמשו, כמ"ש (קהלת יב יג) כי זה כל האדם, כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה (ברכות ו ע"ב).

וידוע כי כל דבר שהוא תכלית המעשה, נקרא מרכז האמצעי, שהוא מרכז פינת כוונת העושה. כמו מרכז נקודה האמצעית שבעיגול, שכל הקוים נמשכים ממנו וישובו אליו, ולכן בכל ששת ימי המעשה, כל זמן שלא נברא האדם, עדיין לא נשלם הבריאה, ולא נתמלא עדיין רצונו יתברך ומחשבתו, עד שנברא האדם ביום השישי, שהוא התכלית, אז נקרא שנשלם מעשה ידיו ית' בכריאת עולמו², ושבת ממלאכתו

מאיר השיח

העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא פריה ורבייה ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה שנאמר ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. ועי' לש"ו ביאורים ע"ח ש"א פ"א, שעל ידי שפע התענוג לצדיקים מתקיימת תכלית בריאת העולם הרי היא גילוי שמותיו. ד. עי' זו"ח (מא ע"ד): ת"ח, ה'

ומי יימר, אייתו אשלי ומשחו. תרגום: אמצע העולם איפה הוא, אמר לו כאן. אמר לו מי אמר, אמר להם תביאו סרגל ותמדדו. ג. עי' מס"י פרק א: האדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקור לדבריו עי' ברכות יז ע"א: מרגלא בפומיה דרב [לא כעולם הזה העולם הבא]

שלא לעשות עוד. ומזה הטעם לא מצאנו שם הויה ית' מתחילת הבריאה בכל ו' ימי בראשית, רק שם אלקים לבד, עד שנשלם כלל הבריאה, אז כתיב (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ וכו' ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, והוא שם שלם^ה, ונשלם שמו ית' ונשלם הכסא^א. ולכן בתחילת הבריאה הקדים הכתוב שמים לארץ, שכל זמן שלא נברא אדם שהוא עיקר הכוונה בבריאה, ודאי שיש קדימה למעשה שמים וכל צבאם לנבראי ארץ דומם צומח חי, ולכן כתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלקים את השמים. אבל אחר שנברא האדם, ונשלם כוונת הבריאה, אז הקדים ארץ לשמים, כמ"ש (שם ב ד) אלה תולדות וכו'. וכתוב בהבראם, ואמרו (ב"ר פי"ב סי' ט) אל תקרא בהבראם אלא באברהם, כי עיקר תכלית רצונו ית' באדם התחיל מן יום שצץ האור ממזרח^א, והוא אברהם אבינו הראשון, שבו התחיל גמר בנין הבריאה, ויצא מן התווה אלפים^ה, והם שני אלפים תורה שהתחיל מעת שהיה בן מ"ח שנה^ט, מעת (בראשית יב ה) הנפש אשר עשו כו', אבל מקודם לכן כל זמן שלא נשלם רצון הבריאה היה העולם תוהו, ר"ל חומר מוכן לקבלת הצורה האלקית^א. ולכן נרמז ג"כ שם הויה כאשר נשלם בבריאת האדם ביום השישי, כמ"ש (שם א לא) יום השישי ויכולו השמים^{יא}, שאז נגמר מעשה שמים וארץ כמ"ש.

וכל זה רמזו במאמר הנ"ל מ"ש אמצעיתא דעלמא היכא, ר"ל מי הוא מרמז אמצעות כוונתו ית' בבריאת עולמו, אם השכלים הנבדלים אשר בשמים ממעל, או האדם אשר בארץ. וע"ז השיב להם במה שזקף אצבעו ואמר הכא, והוא כוונה נפלאה, כי

מאיר השיח

עבדך - הנה הש"י אומר כי יד על כס י"ה, וארו"ל אין הכסא שלם, כי אות א' חסר מכסא, וידוע כי כסא בבריאה. ז. ע"י ב"ר (פ"ב סי' ג): ויאמר אלהים יהי אור זה אברהם הה"ד (ישעיה מא) מי העיר ממזרח צדק וגו' אל תקרא העיר אלא האיר. ח. נדצ"ל אלפים תוהו. ע"י ע"ז ט ע"א: תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח וכו'. שני אלפים תורה מאימת, אי נימא ממתן תורה, עד השתא ליכא כולי האי, דכי מעיינת בהו תרי אלפי פרטי דהאי אלפא הוא דהואי, אלא מ"ואת הנפש אשר עשו בחרן", וגמירי דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה. פי' רש"י: וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר נ"ב - הוסיפם על אלף ותתקמ"ח שהיו בידך כשנולד אברהם הרי אלפים תוהו. ט. ע"י ב"ר (פצ"ה סי' ג): ובן כמה שנים הכיר אברהם את בוראו, בן מ"ח שנה הכיר את בוראו. י. ע"י רמב"ן בראשית א ב, שתהו הוא חומר ללא צורה. יא. ע"י שער הכוונות דרושי

אלקים, שם מלא, על עולם מלא. ה. ע"י זוהר (בראשית כ ע"א) ובא"ר (קמא ע"ב). ו. ע"י זהו תזריע (מח ע"א): תנא, בששי נברא אדם, בשעה שנשלם הכסא ונקרא כסא שלם כו'. וע"י בהגר"א על ספד"צ (כט ע"ג): כלל האצילות הוא יה"ו, ובחינת התפשטות של מלכות למטה הוא ה', כמ"ש למטה ובכסא שם אלקים שהוא עץ הדעת טוב ורע ששם אלקים משתתף במלאכים ובכל העולמות ובבני אדם ואפילו בס"א אלהים אחרים, והוא בבריאה ששם עץ הדעת טוב ורע ובכסא אתתקן הכל שמא שלים הוי"ה אלקים, וכן הוי"ה נשלם, ה' אחרונה לא נשלם עד שנשלם הכסא. וע"י פע"ח (לא ע"ב): אותיות ו"ה שהם זו"ן בלבד. וזהו הטעם שאין הכסא שלם ואין השם שלם, לפי שחציו הראשון שהם ב' אותיות י"ה, שהם או"א, אין לקליפה אחיזה בהם, כי אין שרשם שם, לכן ב' אותיות אלו נשארות למעלה. אבל בב' אותיות אחרונות שהם ו"ה, יש להם אחיזה ושורש בהם. ועוד ע"י פע"ח (שער העמידה יט): וכסא דוד

הנה כתיב (ישעיה מ"ב) מי מדד בשעלו מים, ושמים בזרת תיכן, וכל בשליש עפר הארץ, ושקל בפלס הרים, וגבעות במאזנים. וכל זה אמר שם לבשר ישראל המצפים לישועה, שתכלית שכרם לא יקופח לעתיד לבא, כמ"ש (שם י) הנה ה' אלקים בחזק יבוא, הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו. כי הרי עיקר הבריאה היה בשביל האדם ומקבלי התורה ומקימים מצותיו, כי הוא ית' שברא כל העולמות, המשיל הדבר לאדם שעשה פעולה בחמשה אצבעותיו וכו', והרי הם ה' דברים שחשב כאן מי מדד כו' נגד ה' אצבעות, והשלישי שהוא האמה שבאמצע האצבעות וגדול יותר מכולם ומרכז כולם אליו, ואמר וכל בשליש עפר הארץ, ירצה בזה שהוא יסוד השפל יותר ומדריגה תחתונה שבנבראים, מ"מ הוא עיקר מעשה ידיו יתברך, ואמצע מרכז כחותו הוא בעפר הארץ וזהו שזקף אצבעו, ר"ל האמצעי, ואמר להו הכא, ר"ל פה בעולם התחתון הזה הוא מרכז אמצעיתא דעלמא.

ואמרו לו מי יימר, והשיב להם אייתו אשלי ומשחו. ר"ל ממה שאנו רואים המשכת חבל הברואים כולם מלמעלה למטה, שכלם קשורים זה בזה, כמ"ש (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שומר כו', והעליון פועל ע"י התחתון בדרך עילה ועלול, וכולם מסתיימים, והחבל נשלם בעולם הזה וכלה כאן מדת הבריאה, כמ"ש שאחר שנברא האדם כתיב, וירא אלקים את כל אשר עשה, וכתיב ויכלו כו', מזה אנו יודעים שכל זמן שלא נברא האדם, עדיין לא נשלם תכלית כוונתו יתברך בעולמו, עד שנברא עולם השפל ואדם עליה, וכולם נבראו בשבילו, ונמצא שתנאי הבריאה היה בשביל האדם ובמה שיש לו בחירה ורצון ושכר לפי פעולתו.

ועיקר האדם הוא כלל מקבלי התורה בסיני, נמצא שכלם היה תלויים בששי הזה. ובזה יתורץ ג"כ מה שהקשו רבים, לפי דעת רבי יוסי, וקי"ל כוותיה לענין פליטת ש"ז, דבשביעי נתנה תורה, א"כ לא שייך הך דרשה למ"ש יום הששי הידוע בתוספת ה"ב. אבל לפי מ"ש, עיקר הכוונה שתלוי היה כל הבריאה ושלימותו במה שנברא האדם ביום השישי של מעשה בראשית, שאם אין אדם עושה תכלית רצונו ית' בבריאתו, א"כ אין מקום לבריאה כלל, ובנפל היסוד יפול הבנין.

שם שלם הויה אלקים

וזהו ענין שם שלם הויה אלקים³, שאלקים גימטריא הכסא (תיקו"ז ה ע"א), ר"ל ששם זה מורה על תוקף יכולתו, וכי הוא המציא כל הנמצאים יש מאין ומושל בכולם,

מאיר השיח

קידוש ליל שבת דרוש א. יב. ע"י מדרש חסרות ויתרות (בתי מדרשות חלק ב): הששי, אמר הקדוש ברוך הוא, אם אין ישראל מקבלים את התורה בששה בחדש, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. יג. ע"י לעיל

וכולם הם כסא יתברך. אבל עיקר סמיכת הכסא שהוא ענין גילוי מלכותו ית', כמשל מלך היושב על כסא המלוכה, הוא על הארץ למטה, וכמ"ש (ישעיה סו א) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי, שבו נסמכים רגלי היושב על הכסא. שעיקר כוונתו ית' וסמיכתו הוא בארץ, שכל זמן שישראל עושים רצונו של מקום, כביכול (איכ"ר פ"א סי' לג) מוסיפים כוח בפמליא של מעלה, כמ"ש (תהילים סח לה) תנו עז לאלקים, במה שממלאים ומשלימים רצונו יתברך. וז"ש אח"כ (שם) על ישראל גאותו, אעפ"י שעוזה בשחקים, שהם נבראו בכוח יותר כביכול מנבראי מטה, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, שהימין חזקה יותר מן השמאל, וע"י האדם המכיר את בוראו ועושה רצון יוצרו, הוא המגלה"י יתברך, שהוא שם העצם שם הוי"ה^{טו}, להודיע לכל באי עולם כי הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (זהר ח"ג רכה ע"א).

ושם הויה הזו מורה שהוא יתברך ממציא כל הנמצאים שנבראו ב' מאמרות (ר"ה לב ע"א), שהם כביכול נדמו ל' אצבעות של ב' הידים, ה' בכל יד. ונחלקו ה' מאמרות שהיו בתחילה בראשית מחשבתו בבחינת י' של השם, בפועל בב' ההיין, בשמים ובארץ, שהם משפיעים ומקבלים כוחותן מידו הימנית לידו השמאלית, והם כל"ט ההיין של השם, וכל זה היה בו' ימי בראשית, שהוא ו' של שם. ולכן הזכיר שם שלם הויה אלקים אחר שנשלם מעשה בראשית בבריאת האדם, שאז נשלם הכסא וישב על כסא כבודו.

העולם כולו נברא מן הארץ

וכל מ"ש רמזו ג"כ רז"ל במדרש (ב"ר פי"ב סי' יא) רב הונא בשם רב יוסף אמר, כל מה שיש בשמים ובארץ אין ברייתן אלא מן הארץ, הה"ד (ישעיה נה י) כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים, מה הגשם אעפ"י שירידתן מן השמים אין בריאתו אלא מן הארץ, כך כל מה שיש בשמים ובארץ אין בריאתו אלא מן הארץ.

וכוונתו בזה, כי כמו שאנו רואים שהגשם בא ע"י האד שעולה תחלה מן הארץ למעלה, וע"י האד העולה אז מתלבש באד הזה טפה אחת ממים שעל השמים שהוא כח רוחני, נפש של המים, שהם מים הנעלמים תוך מים התחתונים,

מאיר השיח

קצת על גילוי כמ"ש במאמר הנ"ל, ואינן שם העצם אלא בז"א ששם השם בעצמו מתגלה. ועי' פרדס רמונים, שער יט פרק א, ז"ל, כלם הסכימו פה אחד היות שם זה שם העצם ולא זולתו. ויחדוהו בין שאר השמות הקדושים. טז. נדצ"ל ב'.

הערה ה. יד. נראה להוסיף "אותו". טו. עי' ספר הפליאה (עמוד רכא): זכר יהו"ה פעם אחת הוא שם העצם כח הכחות עילת העילות כלל כל העשר, עליו אין להרהר. ועי' פירוש הגר"א על ספרא דצניעותא (כ ע"ב): וכל השמות עד ז"א הם אינן שמות בעצמן רק על ז"א שיתגלה, שכאן רמז

שלכן מים במלוא מ"ם יו"ד מ"ם ג"כ מים, להורות שיש מים גלויים והוא האד העולה שנעשה ממנו מים בשמים הנראים לכל, אבל בהם מתלבש נפש פנימי שם ונותן כח נפש המצמיח במים אלו התחתונים שהוציא צמח מן הארץ, כמו נפש הפועל על אברי הגוף.

והוא מ"ש הכתוב באיוב במענה ה' אליו, בשומי ענן לבושו וערפל חתולתו (לח ט), יזוקו מטר לאדו (שם לו כז), והכוונה שהאד העולה למעלה הוא ממש כדמות גוף ולבוש לנפש הפנימי שהוא המטר, טפה מפלג אלקים מלא מים^ט של השמים, שלכן אמר מלא מים, ר"ל מילוי אותיות מים, שהוא רומז למים הנעלמים העליונים, ואז, יזוקו מטר לאידו. והוא ממש כדמות זווג ונקבה, שהנקבה מקבלת ומעלה מ"ן תחלה, שמתקשטת לפני בעלה^י, ואז מזדווג עמה ונותן בה טפה מ"ד, וע"י עושה פירות. וכמו כן, כל הנבראים שנבראו כולם לשמש לארץ ולאדם אשר עליה, הכל תלוי ע"פ מעשיו במה שמתקן עצמו בתורה ומצוות. ודבר זה הוא אד עולה למעלה, וע"י פועל העליונים בתחתונים. ונמצא שלולא האדם אשר בארץ היו העליונים שובתים מפעולת השפעתם וכאלו לא היו כלל, הרי הכל תלויים בארץ לבד, וקיומם וחיותם תלוי מן הארץ, ולכן כתיב (בראשית ב ה) וכל שיח השדה טרם יהיה וכו' ואדם אין וכו', ואחר שנברא האדם אז במעשיו גרם ואד יעלה וכו'.

והוא ג"כ כוונת מ"ש שם (בראשית רבה פי"ג סי' יג) אמר ר' לוי המים העליונים זכרים והתחתונים נקבות, והם אומרים אלו לאלו קבלו אותנו אתם בריותיו של הקב"ה ואנו שלוחיו, מיד הם מקבלים אותם, וה"ד תפתח ארץ, כנקבה זו שהיא פותחה לזכר, ויפרו ישע, שהם פרים ורבים, וצדקה תצמיח יחד, זו ירידת גשמים, אני ה' בראתיו, לכך בראתיו לתקונו של עולם ולישוכו. וכוונתם מבוארת ע"פ מ"ש, שבאמת בני אדם אשר בארץ הם צריכים תחלה לעורר העליונים ולפתח השערים העליונים, שבהם תלויים כולם, כמו הנקבה המעוררת הזכר, ואומרת לעליונים אתם בריותיו, אבל אנו שלוחיו, שהאדם הוא שליח מאתו ית' לקיום רצונו ולעשות ציוויו בתורה ובמצוות, ונברא שע"י יתנהג כל הבריאה, ולהיות כבן בית לפניו. וע"י עבודתם יפרו הישע, ע"י הצדקה שעושים ישראל, כמ"ש (דברים ו כה) וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות וכו' כאשר ציונו. וע"ז אמר (ישעיהו מה ח) כי אני ה' בראתים לא נאמר אלא בראתיו^ט, שקאי על האדם שנברא יחידי, שהוא נברא לתקון הבריאה להוסיף כח ועוז בפמליא של מעלה.

מאיר השיח

יז. מלה"פ תהלים סה י. יח. ע"י ע"ח טנת"א ספ"ו. יט. ע"י תענית ז ע"ב.

בריאת האדם לעשות שלום בעצמו ובבריאה

ועיקר בריאת האדם לענין זה, שע"י מעשיו יתאחד ויתעצם שמו יתברך בעולמו, והוא ית' יתחבר עם ברואיו, להשפיע להם ולהרבות את אורם, כי בלעדי האדם במעשיו הטובים לא היה גדר התחברות עמו עם הנבראים. וע"ז נאמר (ישעיה כז ה) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי, וגדר השלום היא האחדות והיחוד בין הנפרדים.

וכפל הכתוב במ"ש ב' פעמים שלום לרמז ענין נפלא, כי הנה מצאנו בעת שאדם עושה איזה כלי אומנות נפלא, כמו אבן השעות וכדומה, ואשר הוא נעשה ע"י הרכבת מגלגלים ורתוקים וצירים, ואז כשנשלם מכל כליו אז ראוי הוא למלאכתו, ואם חסר איזה דבר פרטי בהם אינו כלום. וכמו כן האדם הוא מורכב מתרי"ג חלקים, רמ"ח אברים ושס"ה גידים, וכן תרי"ג איכויות בנפש וכן ברוח, לעומת תרי"ג מצוות^{כא}, ולכן צריך האדם להשלים עצמו ונפשו ע"י התרי"ג מצוות, ואז נשלמים כל חלקיו ומשלים תכלית ביאתו לעולם, שראוי הוא למלאכתו לעשות תיקונים בעלמין דלעילא. וז"ש תחילה ע"י שיחזיק במעוזי יעשה שלום לי, ר"ל אז ישלים עצמו ונפשו בעבורי למלאות רצוני.

והב' הוא חיבור רצונו ית' והשפעתו עם ברואיו כענין חבור איש ואשה, והוא היחוד שאנו מיחדים ומקשרים הנבראים אל הבורא, שיהיו כולם נמשכים אחר רצונו יתברך, והוא ית' יפעל בהם כפי רצונו הטוב ומחשבתו בבריאת עולמו, וע"ז אמר פעם

מאיר השיח

בתרי"ג מצות, שכ"א הוא מעשה מיוחד ויש לכ"א כוונה מיוחדת, ולכן המצות בלא כוונה כגוף בלא נשמה וכו', תרי"ג אברים בגוף ותרי"ג איכות בנפש קבועים בגוף, אף לעכו"ם, ועוד יש תרי"ג איכות בנפש שאין קבועים בנפש, אלא מושפעים מהרוח וזהו תכלית האדם ושלמותו, והן באין מעשיית המצות, וזה אור הלבנה בשלימות וכו', ידוע שכל דבר שהוא כפול בא השני בגולם א' וכו', וכן הוא כאן, שתרי"ג איכות השניים באים באבר א', והוא עט' הברית וכו' נכלל כל התרי"ג מצות גדולה מילה וכו', ולכן אין העטרה מתגלה מעצמו בבריאת הש"י כמו כל האיברים אלא בעשיית האדם מצות הש"י וכו', ומצות המילה שהיא מצוה המשלמת תרי"ג הוא בעטרה ובה ג"כ הכלל הנ"ל, שהיא כלולה מהכל לכן היא שקולה נגד תרי"ג מצות וזהו ברי"ת, שהוא הנוק' של היסוד שבה נכללת לאחד, בסוד תש"י כנ"ל, וכשחסר מצות

כ. עי' זהר ח"ג יד ע"ב: כד שארי זכאה בעלמא ואשתכח ביה כביכול אטיל שלמא בעלמא וכל עלמא מתברכא בגיניה ואטיל שלמא בפמליא של מעלה מנא לן דכתיב (ישעיה כז ה) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי תרין שלמין אמאי הכא אלא יעשה שלום לי דאשרי דכר ונוקבא שלום יעשה לי דמתברכאן אבהן. תרגום: ששנינו כששרוי צדיק בעולם, ונמצא בו, כביכול הוא מטיל שלום בעולם, וכל העולם מתברך בגללו, ומטיל שלום בפמליא של מעלה. מנין לנו, שכתוב (ישעיה כז) או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי, שני שלומות כאן למה. אלא יעשה שלום לי, שמשרה זכר ונקבה, שלום יעשה לי שהאבות מתברכים. כא. עי' יהל אור ח"ג ל"ז ע"ג וז"ל, סוד הענין, שכל אבר יש לו איכות, כי כולם הן תולדות הספירות, וכל אחד יש לו פנימיות וחיצוניות, ובפנימיות פועלת האיכות ובחיצוניות האיברים, וכ"ה

ב' שלום יעשה לי. והוא מ"ש (שבת י ע"ב) שלום שמו של הקב"ה, ר"ל שבזה נשלם השם להיות שלם על כסא שהוא נקרא אלקים^{כב}.

ושלום הוא ענין התחברות ואהבה בין אחד לחברו, שאין דבר מפריד ביניהם, שכל זמן שאין עושים רצונו של מקום מתגבר כח הסט"א המנגד לקדושה, ועושה פירוד בין קשר השפעת רצונו יתברך לבין ברואיו, כמ"ש (ישעיה נט ב) כי עוונותיכם מבדילים ביניכם ובין אלקיכם. והדבר דומה לאור הלבנה מן השמש, שבאמת אין ללבנה אור עצמה רק מה שהשמש מאיר עליה, וכאשר צל הארץ מפסיק בינה ובין השמש, אז היא לוקה ואין לה אור כלל, והוא בעת מלוואה עומדת נגד השמש ממש, וכשצל מסתלק אז השלימה באורה^{כג}. ודורשי רשומות אמרו רמז נפלא בזה, כי ב' שמות אלו הוי"ה אלקי"ם הם רמז לב' המאורות שמש וירח. וכשהיא שלימה, שזה מרמז על שלמות הנבראים במצבם ע"י בני אדם הממלאים רצונו יתברך, ומשלימים הכסא הנרמז בשם אלקים, אז הוא מתמלא אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם, ואז מתהפך ברחמים, ונשלם לעומת שם הוי"ה המתחלף בא"ת ב"ש למצפ"ץ במספר שוה לאלקים כאשר הוא מלא^{כד}, ואז הם שני המאורות הגדולים כמ"ש בזוה"ק פ' בראשית (כ ע"א).

ובאמת א"א להשלים רצונו יתברך בבריאת עולמו כי אם ע"י התורה שישראל עוסקים בעוה"ז, שהיא הברית שכרת ית' במעשה ידיו בבריאת עולמו, כמ"ש (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת. ולכן מצינו שנזכר ל"ב פעמים שם אלקים במעשה בראשית מבראשית עד ויכלו, שזה מורה לתורה שנתנה בכ"ב אותיות וי' נקודות^{כה}, שא"א לדבר ולהוציא בפה האותיות כי אם ע"י נקודות, שעיקר קיום הבריאה ע"י הדבור בתורה, כמו שכתוב (ישעיה נא טז) ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וליסוד ארץ. שכמו שהוא יתברך, ב' מאמרות הוציא הנבראים וחדשם מאין ליש, כמו כן קיום הנבראים תלוי ג"כ בדבור פה בתורה יומם ולילה לא ימיש, ואלמלא ח"ו היו ישראל בכל העולם ביחד מתבטלים מת"ת רגע א' היה העולם חרב וחוזר לתוהו ובוהו, וכמו שזכר הגאון מור"ח זלה"ה בספרו נפש החיים (שער ד פרק כו).

ולכן רמז ג"כ התורה שהתחילה בב' וסיימה בל' כמ"ש המחברים האלקיים כידוע. וכמו שאין מציאות קיום העולם בלי אור, כי בחשך ואפלה בטל כל המעשה ואין אדם יכול לעשות מאומה, כמו כן אי אפשר לבריאה שתתקיים כי אם ע"י התורה,

מאיר השיח

המילה כל המצות אינן פועלים כמו זכר בלא נקבה, כד. ע"י שעה"כ תפילין פרק ד. כה. תיקון ריש עכ"ל. כב. ע"י לעיל הערה ו. כג. נדצ"ל אורה. תיקון לג.

שהאור נותן מציאות לכל דבר. וכמ"ש (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובוהו וחושך, אלו מעשיהם של רשעים (ב"ר פ"ג סי' ח), וכתוב (שמואל א' ב ט) והרשעים בחושך ידמו, והתורה נותן מציאות לכל.

'תורה אור' קדמה לכל מעשי בראשית

ולכן לכל מעשה בראשית הקדים הוא יתברך בריאת האור כמ"ש (בראשית א א-ג) בראשית כו' ויאמר אלקים יהי אור. ורמז לדבר שנזכר ה' פעמים אור ביום ראשון¹² בבריאת האור לנגד חמשה חומשי תורה¹³. והוא ה' שנתוסף ביום הששי, שתנאי התנה כו' (שבת פח ע"א), וכתוב (בראשית ב ד) בהבראם, בה' בראם (ב"ר פ"ב סי' י). **ורמזו** זה חז"ל במדרש כמ"ש (שמות רבה פל"ד סי' ב) ד"א (שמות כה י) ועשו ארון עצי שטים, מה כתיב למעלה ויקחו לי תרומה כו', מיד ועשו ארון עצי שטים, מה התורה קדומה לכל, כך במעשה המשכן הקדים מעשה הארון למעשה כל הכלים. מה האור קדם למעשה בראשית (בראשית א ג) ויאמר אלקים יהי אור, אף במשכן, התורה שנקראת אור, דכתיב (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור, קדמו מעשיה לכל הכלים, ע"כ.

והכוונה בזה, במה שידוע שהמשכן וכליו היו עשויים מכוונים לעומת כל פרטי הנבראים עליונים ותחתונים¹⁴, וכל מעשה בראשית נכללו בציווריו, שלכן נסמכה שבת למלאכת המשכן, לומר שכל מה שהיה במשכן נחשב לאב מלאכה, שהוא רמז למה שהיה במעשה בראשית, וממנו שבת במעשה בראשית. וכבר הארכתי בזה במ"א.

ולכן הקדים במלאכת המשכן עשיית הארון, לומר שהוא תכלית בנין המשכן, בשביל הארון שבו לוחות העדות, ועי"ז מתייחד שמו ית' עם כסאו, שהוא כלל

מאיר השיח

עלאין ובדיוורין תתאין. תרגום: נאמר: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ופרשה, שהרי הכל כעין זה נעשה המשכן [באותה המידה], כמו העולם התחתון עשה כעין העולם העליון. וכל מעשיו שעשה כעין של מעלה. כך גם המשכן, כל מעשיו הם כמעשה, וכעין העולם (העליון) (ובארוה כעין זו נעשה המשכן, וכל מעשיו שעשה בעולם הזה כדוגמא של מעלה עשה, וכך גם כן המשכן כל מעשיו הם כדוגמת מעלה, כעין העולם התחתון וכדוגמת העולם העליון). וסוד זה כל מעשי המשכן, כולם מעשים ותיקונים של מעלה ומטה, כדי להשרות שכינה בעולם בדיוורים העליונים ובדיוורים התחתונים.

כו. עי' תיקו"ז כ ע"ב. כז. עי' ע"ח שער לו"ר פרק ז. כח. עי' זהר פקודי רלא ע"ב: כתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ואוקמוה דהא כלא כגוונא דא אתעביד משכנא כגוונא דעלמא תתאה עבד כגוונא דעלמא עלאה וכל עובדוי דעבד כגוונא דלעילא הכי נמי משכנא כל עובדוי אינון כעובדא וכגוונא דעלמא (עלאה) (ס"א ואוקמוה כגוונא דא אתעביד משכנא וכל עובדוי דעבד בהאי עלמא כגוונא דלעילא עבד והכי נמי משכנא כל עובדוי אינון כגוונא דלעילא כגוונא דעלמא תתאה וכגוונא דעלמא עלאה) ורזא דא כל עובדין דמשכנא כלהו עובדין ותקונין דלעילא ותתא בגין לאשראה שכינתא בעלמא בדיוורין

הבריאה. ולכן היה השראת השכינה ג"כ על הארון מבין שני הכרובים, וכמו כן במעשה בראשית היה בריאת האור תחילה לכל הברואים, וכמ"ש (ב"ר פ"א סי' א) בשביל התורה שנקראת ראשית, ושכן גם אנשי כנה"ג יסדו בברכת קריאת שמע בשחרית, סמכו ברכת אהבה רבה שנתקן על התורה לברכת יוצר אור, שהכל ענין אחד.

שכר המצוה הוא החיבור לבורא ית'

אחר שנתבאר אמיתת ענין הזה, שעיקר כוונתו יתברך בבריאת עולמו היה בשביל התורה, נאמר עוד דבר אחד נפלא, שלא יחשוב האדם שהתורה והמצוה שנתן הקב"ה לישראל הוא ע"ד הנדיב ואיש חסיד, שרוצה לעשות חסד עם עני אחד להנותו מנכסיו, באופן שלא יהיה בושט לעני ונהמא דכסופא^ט, ולכן מצוה לו שיעשה לו איזה שליחות ואיזה דבר, ובעד זה ישלם לו שכר גדול, אף שאין המעשה נצרך לו. וגם אותו המעשה אינו השכר, כי הפעולה דבר אחד והשכר הוא דבר אחר. אין הדבר כן, אלא המצוה והתורה והשכר הכל דבר אחד ממש, וכמ"ש האלקי החסיד רמ"ח לוצאטו בכתביו (קנאת ה' צבאות), הבאתיו לדפוס בחבור מגן וצינה שיצא מאתי לאור בעזה"ש, וז"ל, אך מעומק עצת החכמה היה לעשות דבר נפלא אשר יודע כי המעשה מעשה אלקים הוא, וזולתו לא יכול עשוהו כלל, לעשות הבריאה המצוה והשכר והעונש הכל ענין אחד הוא, אשר לא ימצא זה בלא זה. והענין סובב בעצמו ונעוץ

מאיר השיח

יחסינו לשי"ת מבחינה של הסתר פניו ית' ("אחור באחור") לבחינה של הארת פניו ("פנים בפנים"). ועי' ליקוטי הש"ס (ב"מ נט ע"א), שמביא שעל ענין זה גופא נאמרו דברי הירושלמי "מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה" וז"ל: מ"ש רז"ל אתתך גוצא גחין ותלחש לה. דע כי בין האמא ובין הנוקבא תרווייהו יצאו לעומ' חזה הזכר מבין תרין חדוי אלא שאמא הגדולה נשארה פב"פ שוה לו תמיד והנוקבא הוא עם הזעיר הוא לפרקים ולכן ארז"ל אתתך גוצא וס"ה וחכם באחור ישבח' אותיות ש"ח בינ"ה כי בעת בריאת עולם שהיו החכמ' והבינה באחור הית' כלי החכמ' ש"ח ומרננת עצמה לה"ח שבה לכלי הבינ' כי הנקב' לעולם אברים קטנים שלישי בערך הזכר ובזמן שהאמא הית' באחור עם האבא הית' ניזונית ע"י משא"כ עתה דתרווייהו כחדא שריין וניזונים בשוה מאריך ונאמר על אמא מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפי' ועל הנוקבא נאמר זה תמיד כאשר היא באחור והבן, ע"כ.

כט. והנה עי' דעת תבונות (סי' יח במהדורת הרח"פ): אמר השכל: האל ית"ש הוא תכלית הטוב ודאי. ואמנם, מחק הטוב הוא להטיב, וזה הוא מה שרצה הוא ית"ש, לברוא נבראים כדי שיוכל להטיב להם, כי אם אין מקבל הטוב אין הטבה. ואמנם, כדי שתהיה ההטבה הטבה שלמה, ידע בחכמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה מקבלים אותה ביגיע כפם, כי אז יהיו הם בעלי הטוב ההוא, ולא ישאר להם בושט פנים בקבלם הטוב, כמי שמקבל צדקה מאחר. ועל זה אמרו (ירושלמי ערלה פרק א הלכה ג), "מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה", ע"כ. משמע מדבריו שכללות כל עבודתינו היא נכללת במימרא זו של הירושלמי, והיינו שתכלית כל העבודה היא שיהיה הוא ית' עימנו ביחסים בו יוכל האדם כביכול "להסתכל" עם פניו "בפניו" של השי"ת. והוא הבחינה המכונה בלשון הקדמונים "פנים בפנים". והנה ידוע כי שתכלית עבודת ה' ית' בכל פרט ופרט היא אכן להפוך את

סופו בתחלתו ותחילתו בסופו. וע"ש שהאריך בדברים נפלאים היאך האדם מחובר מחלקים פרטים רבים נכללים בתרי"ג חלקים באבריו וגידיו, וכן לעומתם תרי"ג איכויות בנפשו ורוחו, שהם מקושרים בכל חלקי הבריאה כולו, אשר נכללה ג"כ בתרי"ג מדרגות בדמות אדם גדול, ובכל חלק יש פרטים רבים עד אין חקר, כולם מורכבים ומיוחדים זה בזה, וע"י התורה והמצוות לפי מעשה האדם כך הוא השפעת ויחוד וחבור המאציל יתברך עם ברואיו.

ונמצא שהתורה והמצוות הם עצמם מקושרים בפרטיות רצונו הטוב המתחבר עם ברואיו, להשפיע עליהם ולקיימם ולהוסיף אורם וכוחם, והוא מ"ש (אבות פ"ד מ"ב) ששכר מצוה מצוה, ר"ל שהמצוה עצמה שהיא חלק מרצונו הטוב המתחבר להאיר לנבראים, הוא השכר המגיע לאדם. וע"ז רמזו חז"ל בסוף פרק הבונה (שבת קה ע"א) מ"ש אנכ"י נוטריקון אנא נפשי כתבית יהבית, ר"ל שמראה שרצונו ית' שהוא כביכול עצמותו שאין דמיון רצונו לרצון האדם אשר אין רצונו עצמותו, משא"כ הוא יתברך ורצונו הכל אחד. וברוב רחמיו וחסדיו, הטה רצונו הטוב לברואיו, שיהיו משיגים מרצונו לפי ערך הנבראים, כל אחד לפי מדריגתו. וז"ש אנא נפשי, ר"ל רצוני, כענין מ"ש (בראשית כג ח) אם יש את נפשותיכם כו', ור"ל שאני ורצוני שהכל אחד, כתבתי, ר"ל התורה הכתובה ונתונה לישראל הוא קשור ומיוחד ברצונו, שרצונו הוא שמו, שלכן רצון גימטריא שמ"ו (שעה"פ שמות), והוא הנכתב באותיות התורה, שאותיות התורה הם ממש ציורים ורשימות של כל כוחות הנבראים, שכולם נמצאו מעצם רצונו, והוא ממש מ"ש, שכל התורה שמותיו של הקב"ה (רמב"ן הק' לחומש), ר"ל חלק פרטיות רצונו הנוטה לנבראים, וזה עצמו יהבית לישראל.

הרי ישראל שקבלו התורה הם קשורים בו וברצונו ית', והוא ענין מ"ש (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם, ולכן חיים כולכם היום. שכיוון שנשמותיהם של ישראל בקיימם התורה והמצוה הם דבקים ברצונו יתברך, הרי הם נצחיים קיימים לעד. וכמו שיש קשר לנשמות וישראל בהתדבקם בתורה ומצוות, שבזה דבוקים ברצון ה', והוא עצמו מתן שכרם, שיושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה (ברכות יז ע"א), שאלו הכתרים עטורי האותיות ותגיהם, כמ"ש (שבת פט ע"א) שהקב"ה קושר כתרים לאותיות, והוא מבואר במ"ש שהאותיות של התורה עצמה הם חלקי הנבראים עליונים ותחתונים בצורתם ומעמדם והרכבן ופעולתם, שכולם נבראו בדבר ה', והדבור הוא ע"י אותיות, והוא מליצה על חלקי פרטי הברואים שהמציא הוא ית' ברצונו הטוב.

וכמו שהדבור מתגלה לזולתו כאדם המדבר לחברו, משיג בזה רצונו של המדבר אליו. אבל מה שאינו מוציא מפיו ונשאר במחשבתו, אינו נראה ואינו מושג

לזולתו. כמו כן הנבראים כולם, כפי שנמצאו מצויים במקומם^ל, לידי גילוי מכונים בשם דבורו ית' בצירוי האותיות. אבל עטרות של הנבראים, כולם רומז לתוספות שלמות והארה יתירה, ועליה גדולה להם, שזה נעשה ע"י קיום התורה והמצוה של ישראל, כמ"ש (תהילים סח לה) תנו עוז לאלקים, ודרשו רז"ל (איכה רבתי פ"א ס"ג) שכל זמן שישראל עושים רצונו של מקום, מוסיפים כח [וגבורה] בפמליא של מעלה, וח"ו לומר שהוא ית' מקבל תועלת ותוספת שלמות ע"י עבודתם של ישראל ומקרא מלא הוא (איוב לה ז) אם צדקת מה תתן לו כו'. אלא הכוונה בפמליא של מעלה, הם כלל נבראים עליונים. ובאו לומר, שלא לבד בעוה"ז ניכר פעולתם של ישראל בתורה ומצוות, במה שמשפיע להם ית' רוב ברכותיו, אלא גם נתוסף כח ושלמות בכל הברואים עליונים, שהם נקראים פמליא של הקב"ה, ר"ל חיילותיו ומשרתיו ומלאכיו, שהם מה שנמצאים בכל חלקי הג' עלמין בריאה יצירה ועשיה, שהם כסא כבודו ית' המכונה בשם אלקים, במה שהוא ית' ממציאם, ורצונו והשגחתו נמצא בהם, זה נקרא אלקים, ולכן הוא לשון רבים. כל כוחו וגבורתו ית' המחיה כל הכוחות העליונים ותחתונים, שנמצאים כולם מרצונו ית', המתיוחד עם ברואיו בערכם אבל לא בערכו ח"ו, כאשר כתב הגאון מוהר"ח בספרו המשובח נפש החיים (שער ג). ותוספות הארתם הוא נקרא כתרים ועטרות, ר"ל תוספות כח וממשלה.

ואלו ההארות הם שהמציאו הצדיקים במעשיהם, שהוא ית' יוסיף אורם וכוחם, וזה דבוק בנשמותיהם, והם העטרות שנהנין מהם מזיו השכינה, והם התגין שעל אותיות התורה. וכמו שהתגין אינם מורגשים במבטא והברה רק נשואים במחשבה ובשכל, כמו כן הם שלא נתגלו בתחילת הבריאה רק נמצאים והולכים ומתגלים ע"י מעשיהם הטובים של ישראל, מה שתחלה היו כמוסים במחשבתו ורצונו ית' שלזה כיון בתחילת הבריאה.

ודבר זה רמזו רז"ל בפ' אמר ר"ע (שבת פט ע"א) ואמר ריב"ל בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה קושר כתרים לאותיות, אמר לו רבש"ע מי מעכב ע"י, אמר לו אין שלום בעירך, אמר לו ויש עבד נותן שלום לרבו, אמר לו היה לך לעזרני. ומליצת דבריהם הקדושים הוא כמ"ש, שאלו הכתרים הוא השלום והקשר ויחוד שעושים ישראל ע"י התורה ברצונו עם ברואיו, להוסיף אורם ומעלתם, והוא העזר שנעשה ע"י ישראל לפמליא שלו, אף שאין שייך ח"ו עזר ותוספות אליו ית' כמ"ש.

והכתרים האלו הם תר"ך מצוות עם ז' דרכנ^{לכ}, והם כפולים: אחד, בשכר המעשה בגוף בפועל. והב', בעוסק התורה בפה, והם תר"ך אותיות שבעשרת הדברות^{לב}. ולכן ארז"ל (שם פח ע"א) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ס' רבוא מלאכי השרת וקשרו לכל אחד מישראל שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע, ר"ל הלמוד והמעשה. וזכו אז ישראל במתן תורה להנות מעין עולם הבא בחייהם שנהנו מזיו השכינה, כמו הצדיקים כשהם בג"ע ממש. ואלו הם עצמם קרני ההוד שזכה להם משה ברדתו מהר סיני, שבאמת כל ישראל זכו לזה במתן תורה, אבל כחטא העגל ניטל מהם, שלא יהנו בעולם הזה מזיו המוכן לעוה"ב, אבל משה נשאר במעלתו. ודבר זה רמזו במדרש (שמות רבה פמ"ז ס"ו) מ"ש שם ר"י בר' נחמן בשם ר"ש בן לקיש אומר עד שהיה משה בקולמוס נשתייר קמעא והעבירם על ראשו וממנו נעשה לו קרני ההוד, ירצו בזה שאלו הקרני הוד הם הכתרים של האותיות מה שלא נתגלו בכתיבת האותיות בהברתם, והם תוספות שלמות והארה, מה שהוא שכר המצוות בעולם הבא כמ"ש.

ובאמת דברים אלו שכתבתי, היאך התורה והמצוה הם עצמם כוחות פעולות רצונו ית' המחיה הנבראים והממציאם מאין ליש, רמזו ג"כ רז"ל במדרש (ויקרא רבה פל"ה ס"ד) על הפסוק (ויקרא כו ג) אם בחוקותי תלכו, חוקים שחקקתי בהם את השמים והארץ, שנאמר (ירמיהו לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, חוקים שחקקתי בהם את השמש ואת הירח כו', וסיים שם רב לוי בשם ר' חמא אמר חוקים שהם חקוקים על יצר הרע הה"ד (ישעיה י א) הוי החוקקים חקקי און, אמר ר' לוי משל למקום אדרימון שהיה משובש בגייסות מה עשה המלך השיב בו קסטריינוס שוטר ומושל בשביל לשמרו, כך אמר הקב"ה התורה קרויה אבן, שנאמר (שמות כד יב) את לוחות האבן, והיצר הרע קרוי אבן, דכתיב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם, האבן תשמור את האבן, ע"כ.

עונש העבירה הוא הריחוק ממנו ית'

והוא ענין נפלא שכיוונו בזה במליצתם, והוא כמ"ש, שבאמת כמו שיש קשר ויחוד חזק לאדם בשמרו התורה והמצוה עם רצונו ית', הממציא והמחיה את כולם, כמו כן יש קשר להיפוך ח"ו לאדם אם עובר על רצונו שמתקשר עם עצם הטומאה

מאיר השיח

לא. ע' מגלה עמוקות אופן ע"ג שהם נט"י, עירובין, ברכות, נר שבת מגילה חנוכה והלל, והרמ"ע מפאנו (מעין גנין ח"א כוונת הברכות) מוציא נר שבת והלל ובמקומם מנה אבילות וצומות, וע' פת"ש גדלות דו"א פתח ג. לב. ע"י שער מאמרי רשב"י ב' ע"ב וז"ל, פירוש כי יש בהם בעשרת הדברות תר"ך אותיות כמנין כתר, עכ"ל.

שהוא ית' המציא ג"כ כח הרע ויצר הרע וסט"א, שהוא היפוך הקדושה ממש. שנגד כל נמצא, נברא כח העדר הגורם חורבן וביטול המציאות הזו, והגורם לו הפסד וירידה ח"ו, כמ"ש (קהלת ז יד) את זה לעומת זה עשה האלקים. והכל בשביל הבחירה שיהיה לאדם שיקבל שכר בעמלו. וח"ו אם האדם עושה נגד רצונו ית', אז הוא מתקשר עם הטומאה ומתרחק מאור פניו ית', ונמשך אחר העדר השפעת רצונו הטוב, שהוא חורבן וביטול כל הבריאה, שזה נקרא חושך בהעדר האור, וכמ"ש (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובוהו וחושך, אלה מעשיהם של רשעים (ב"ר פ"ג ס"ח), והם הגורמים תהו וחורבן ממש אל הבריאה.

ונמצא שהעוון עצמו הוא מענישו, שהוא היותר מתרחק מחייו, הנמשך מרצונו הטוב ית', והוא עצמו המות והרע היפוך החיים והטוב, כמ"ש (דברים ל טו) ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב כו', וז"ש ג"כ הכתוב (משלי ה כב) עוונותיו ילכדנו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך, שנתקשר בחבל חזק ע"י חטאתו עם עצם הרע, והוא עצמו כריתת הנפש שנפסק משרשי העליון, כמ"ש (תהילים נב ז) ושרשך מארץ חיים סלה. וע"ז אמרו (אבות פ"ד מ"ב) ועונש עבירה עבירה. וכמ"ש במס' סוטה (ג ע"ב) אר"ש ב"נ א"ר יונתן, כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו בעוה"ב, שנאמר (ישעיה נח ח) והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך, וכל העובר עבירה אחת מלפפתו ומוליכו ליום הדין, שנאמר (איוב ו יח) ילפתו אורחות דרכם, ר"א אומר קשורה בו ככלב. הורו בזה, מ"ש שהמצוה גורמות לו התדבקות באלקים חיים, והוא מ"ש כבוד ה' יאספך, אבל להיפוך ח"ו מתקשר בסט"א, באותו דרך שהלך בו, בו נענש, וז"ש ילפתו אורחות דרכם. והמשילו הדבר להיות קשור בטומאה ככלב, והוא כמו כלב כאשר האדם מגדלו בביתו ומאכילו אינו סר ממנו בכל מקום אשר הולך, ואינו יכול לפרוד ממנו, אם לא כאשר ימתינו בחיצים או בסם הממיתו. וכמו כן החטא הפוגם וגורם טומאה בחלק אחד בנשמתו, הוא קשור בו בכל מקום, שאף שהולך לאיזה דבר מצוה, אין המצוה יכולה להגן עליו אם לא כאשר ימיתנו ע"י עסק התורה, שהיא באמת חיצים ואבני בליסטראות וסם הממית הטומאה הזאת, שלכן נמשלה התורה למים, כמ"ש במס' נדרים (ברכות טז ע"א) למה נמשלו דברי תורה לנחלים, לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה כך ד"ת מעלים אותו מכף חובה לכף זכות. שהרי התורה מקוה טהרה לישראל לנקותם מעוונותם, שאין הכלב הזה יכול להיות במקום תורה, כמ"ש (סוכה נב ע"ב) אם פגע בכך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח, שנאמר (איוב יד יט) אבנים שחקו מים, ואין מים אלא תורה (ב"ק פב ע"א).

וזה הוא הענין שנתנו כתב הלוחות, שהם כלל התורה, על אבן, כמ"ש (שמות לא יח) ויתן אל משה לוחות אבן, וכתיב (שם לב טז) והלוחות מעשה אלקים כו', ר"ל שלב האדם נמשל לאבן, שרוח האדם ורצונו בלבו נמשך אחרי אבן נגף^ל ואבני מכשול לכל תאוה ולכל חטא, ואי אפשר לבטלו כי אם ע"י מכתב אלקים שהוא התורה שהאדם עוסק בה תדיר, כמ"ש (משלי ז ג) כתבם על לוח לבך, והם שני לוחות ימין ושמאל, שני חללים שבלב^ל, והם במ"ע ובמל"ת. והם חקוקים בכתב בלוחות, שהוא ציורי רצונו ית' שחקק בהם עולמו, שנדמה הדבר לכתב ע"י אותיות כמ"ש לעיל באריכות. ולכן נקרא חוקים, שחקק בהם לברוא שמים וארץ וכל צבאם. ולהיפוך הרשעים המרבים לחטא נקראים (ישעיה י א) חוקקים חקקי און, שהם גורמים הריסות וחורבן הנבראים. והסט"א נדמה למקום חרבן ושממה שמצויים בה גייסות, והם כל המזיקים המענישים בני אדם הנבראים בעוונותיו שהם עצמם חלקי החורבן הזה, שמענישים אותו, כמ"ש (ירמיה ב יט) תיסרך רעתך כו', הקשורים בו ככלב, כך נקשר בקשר חזק ואמיץ כאבן, ואי אפשר להיות ניצול ממנו כי אם ע"י התורה שהיא תבלין ליצה"ר, והוא סם חיים ממש למי שנחלה בנשמתו ונמצא בסכנה ממש, ח"ו.

זכר ונקבה בקדושה כנגד זכר ונקבא בסט"א

ודרשי רשומות^ל אמרו שבאמת תורה במספר שם הכולל הרע, הזכר והנקבה, סמאל לילית^ל, שהתורה היא תריס ומגן בעדם. ויש בזה ענין נפלא, כי ענין הזכר והנקבה של הסט"א הוא מכוון ממש לנגד הקדושה, והיא התורה שיש בה ב' חלקים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וכתיב (שמות לד כז) כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, ואמרו רז"ל (גיטין ס ע"ב) לא כרת ה' ברית עם ישראל אלא בתורה שבעל פה שהם ממש כמו זו"נ, כמו שטיפת הזכר כלול כל פרטי אברים של העובר אבל אינו רק בכח ולא בפועל, ואינם רק ציורים דקים בטיפת הזרע, ובבטן האם הם מתגדלים ומתרחבים עד שיוצא מבטן אמו נגמר בכל אבריו אדם שלם. וכן בתורה שבכתב, אין המצות מפורשים ומבוארים כלל, ואינם רק ציורים ורמזים דקים מאד. ותורה שבעל פה היא המבארת ומפרשת פרטי תורה שבכתב, ולכן אמר שלמה (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך, זו תורה שבכתב, ואל תיטוש תורת אמך, זו תורה שבעל פה, אבל היא בהעלם וגניזה^ל.

מאיר השיח

לג. עיי' זהר ח"א קנא ע"ב שזה שם ליצר הרע. לד. עיי' ברכות סא ע"א. לה. עיי' כתבי הגרמ"מ ביאור הזהר קטז. לו. היינו תורה בגימ' תרי"א שהוא הגימ' של סמאל ולילית שהם הדו"ן דסט"א. לז. עיי' גר"א שם.

ויש בזה טעם עמוק, והוא כי התורה הכתובה, כבר כתבנו שציורי אותיותיה הם ממש ציורי הנבראים העליונים ותחתונים, והיא כתובה למעלה במרום, ומשה רבינו היה כמעתיק מספר לספר^ח, והיא כתובה בכל עולם כפי ערך כוחות הנבראים שבהם, ולפי ציורם ומעמדם, ורומז על פרטי הרכבת כוחותיהם. ולמטה בארץ נתגלמה בציור הכתובה אשורית, שהם ממש מכוונים לעומת העליונים, והרי התורה הזאת מושגת לכל צבאי מעלה, ולמלאכי השרת כל אחד לפי מדרגתו. אבל תורה שבעל פה מקורה למעלה למעלה, מה שלא נתן להשגת מלאכי השרת, ואינם לפי ערכם, והיא נמסרה בעל פה לישראל מצד שורש נשמותיהם החצובה מתחת כסא הכבוד, שהוא למעלה ממדרגת מלאכי השרת. וע"ז בקשו מלאכי השרת (שבת פח ע"ב) ואמרו (תהילים ח ב) אשר תנה הודך על השמים, ונתנה לארץ, ולכן אמר הכתוב שבה כרת השי"ת ברית עם ישראל.

והנה לעומת זה בס"א הם ג"כ בכלל ב' כחות, זכר ונקבה. הנקבה כוחה בפה, והיא האשה זונה שרמזה שלמה המע"ה (משלי ז ה) לשמרך מאשה זרה נכריה, אמריה החלקה (שם ה ג) כי נפת תטופנה. והיא כח המפתה האדם בכל עוון ולכל חטאת. והשני הוא סמאל הזכר שהוא המקטרג ומרשים כל עוונות האדם וגורם קלקול בכל הנבראים^ט, והוא מ"ש (ירמיה יז א) חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר כו', וע"ז רמזו חז"ל בפרקי אבות (פ"ג מט"ז) החנות פתוחה, והוא המפתה ומראה לו מתיקות וטעמים בעבירה, כמשל בעל החנות המראה לקונים טוב סחורתו ומרגילים לקנות אצלו, והיד כותבת, הוא סמאל בעלה כותב ומרשים כל מעשי האדם.

וכמו שכל ברואי מעלה ומטה נבראו כביכול בשתי ידיים, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ כו', וכתוב (תהילים ח ד) כי אראה שמייך מעשה אצבעותיך כו', והם בכ"ח אותיות התורה עם מנצפ"ך וא' בסוף כמ"ש במ"א באריכות כמו כן נמשכים העוונות בכל הברואים והם כלל הכ"ח אותיות שנברא בהם העולם, וכך במעשה הטוב נרשם הכל בכ"ח פרקי ב' הידים של האדם כמ"ש במ"א. וזה הוא ענין ברכת כהנים, שצוה הוא יתברך לברך את העם בנשיאות כפיהם בפרישת פרקי אצבעותיהם, כי התורה היתה מצויה ביותר אצלם, שהיו פנויים לעמוד לשרת למלך הכבוד, וכמ"ש (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, וכמ"ש (דברים לג י) יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל, ולכן בנשיאות כפיהם היה השכינה שורה על פרקי אצבעותיהם בזכות התורה שהיו עוסקים בה, שבזה השכינה קרובה אצלם, כמ"ש

מאיר השיח

לח. עי' רמב"ן בהקדמה לחומש, ועי' דבריו שמות כד יב, ששמע שאין לזה מקור. לט. ב' בחי' של מקטרג ומפתה עי' גר"א בספר"צ לא ע"א.

למעלה שכל התורה הוא שמו של הקב"ה. והוא מ"ש (במדבר ו כז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם.

טהרת הנשמה רק על ידי עסק התורה והחזקתה

מכל מה שכתבנו נתבאר לנו באמת שאי אפשר לו לאדם לטהר נשמתו ולהתקרב אצלו יתברך לזכות לכל הטוב המעותד אם לא ע"י עסק התורה יומם ולילה, שבזה מטהר נפשו למאס בכל חמודי תבל, כי מתק התורה וטוב טעמה מבטל ממנו כל חמדה, ואם יתן איש באהבת התורה כל הון ביתו בוז יבוזו לו (שה"ש ח ז). ובה מכיר מעלת נשמתו, והיאך האדם קשור בשרשיו העליון ע"י התורה להדבק באלקים חיים. ובאמת מי שחשקה נפשו בתורה אינו מתפעל ע"י חמדת עוה"ז לעשות בו רושם התפעלות, לא מצד טוב עולם הזה והנאת גופו, ולא בהפוך מרגשת גליו ויסורי הזמן לא יזיזו אותו מהתדבקו בעבודה לעשות רצון יוצרו. והוא מ"ש שלמה המע"ה בסוף שה"ש (שם) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכו', ר"ל חמדת ועושר והצלחת עולם הזה אין מניחים אותו לנתק מעליו עול התורה והמצוה. וזה נמשל למים רבים, שמים הוא רמז להצלחת עוה"ז, שכל עניני עולם הזה הם פרים ורבים ע"י מים, כמ"ש רז"ל (תענית ח ע"ב) אפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו. ואמר גם נהרות וצרות, גלי המים השוטפים ועוברים על האדם מכל היסורים והעוני לא ישטפוה להסיר ממנו ח"ו אהבת התורה ועבודת ה', כי אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. כי חמדת כל עולם הזה הם הבל וריק אין בהם ממש נתונים תחת הזמן הכלה ועובר כצל, וכל זה מכיר ע"י התורה ומתיקותה, וטוב טעמה ופריה.

אבל מי שאין ביכולתו לעסוק בתורה יומם ולילה ח"ו, כמעט אין לו תקנה אם לא ע"י שיהיה מחזיק ותומך ידי העוסקים בה, כמ"ש (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה כו', וכמ"ש בסוף כתובות (קיא ע"ב) רבי מצאתי להם תקנה מן התורה, המהנה ת"ח כו' וכמו שאמר שלמה המע"ה (משלי ח יז-כא) אני אוהבי אהב ומשחרי ימצאנני, עושר וכבוד אתי הון עתק וצדקה, טוב פריי מחרוץ ומפז ותבואתי מכסף נבחר, בארח צדקה אהלך בתוך נתיבות משפט, להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. והיא שאחר שדבר במעלת עוסקי התורה וחכמה במ"ש (משלי ח יא) כי טובה חכמה מפנינים, וכי היאך היא מרחקת וממאסת כל חמודי הבלי עוה"ז ותענוגיו, ומכניע יצרו הרע וקונה ע"י יראת ה' ואהבתו, במ"ש (שם יב) אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזימות אמצא, שמבין כל תחבולות יצרו בכל מחשבותיו לרע לו לאדם, וע"י קונה יראת ה' לשנאות רע גאה וגאון (שם יג). אמר אח"כ שגם אותם הרחוקים מעסק התורה, אבל אהבת התורה בלבם, ואוהבים ת"ח לחזקם ולתומכם ומפריזים ממונם לעשות תמכין

לאורייתא לתשב"ר עניים בני תורה, גם המה ימצאו דרך הטוב להיות דבקים בשכינה. וז"ש (שם יז) אני אוהבי אוהב ומשחרי ימצאני, שבאמת כל העושר והכבוד הניתן לאדם בעוה"ז לא נבראו בעבור חמודי תבל והבליהם, רק כדי לעשות בו הטוב והישר בעיני ה', וכל פעל ה' למענהו (משלי טז ד). וז"ש (משלי ח יח) עושר וכבוד אתי הון עתק וצדקה, מה שיש לאדם הוא טוב כאשר חברת הצדקה עם הממוץ, ועוסק בהם רק לעבודתו ית', לעשות צדקה וחסד עם מחזיקי התורה והעוסקים בה, וכמ"ש הכתוב (חגי ב ח) לי הכסף והזהב אמר ה' צבאות. והוא טעם למ"ש תחלה (שם ב ז) והרעשתי כו', ובאו חמדת כל הגוים ומלאתי את הבית הזה כבוד, של"מ הזהב והכסף ואבני חפץ חמודי תבל כולם נבראו בשביל להדר כבוד מקדשו ית' וז"ש לי הכסף, ר"ל עבורי לעשות בו רצוני.

ובזמן הזה שאין לנו מקדש, הת"ח ומקום התורה הוא ההיכל והמקדש כמ"ש (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם^{מ"א}, וכמ"ש (ירמיהו ז ד) היכל ה' המה כו'. וגם הכבוד הנברא בעולם אינו אלא בשביל התורה ומחזיקיה אשר חלק הוא ית' מכבודו ליראיו, וכמ"ש בפרקי אבות (פ"ד מ"ו) כל המכבד את התורה מכובד על הבריות. וע"ז נאמר ג"כ (משלי ג טז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד, היינו כי התורה, בה נברא העולם כולו כמ"ש למעלה באריכות, ועליו נאמר (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. והכוונה בזה שכבר כתבנו שבשמים למעלה שם הקדושה ביותר, ושם הוא חיים הנצחיים ושכר הנשמות לעוה"ב. והת"ח וצדיקים העוסקים בתורה ובעבודה הם נמשלו למלאכי השרת וצבא מעלה, כי הם משרתיו עושי רצונו ית', וכמ"ש בכהן גדול העוסק בתורה (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן כו' כי מלאך ה' צבאות הוא, ואמרו רז"ל (נדרים כ ע"ב) מאן מלאכי השרת רבנן, אבל עוה"ז שהוא פְּלָה בטבעי וכל חמודי תבל אין המה כביכול נבראו בשמאלה והם כ"ח אותיות התורה, י"ד בימין וי"ד בשמאל.

אבל באמת גם השמאל נברא לתועלת לסייע לימין, כשאינו יכול לעשות מלאכה כבדה בידו אחת, צריך הוא לסיוע יד השמאל. והם אותם העוסקים בעיני עולם הזה לעשות מקנה וקנין, אם הם עושים פעולתם להיות מסייעים לעוסקי התורה ויראיו שנתנה בימין, אז גם השמאל נכללת בימין, ושניהם ביחד מקבלים שכרם בעוה"ב, וזוכים לאריכות ימים בעולם שכולו ארוך, וז"ש שבשמאלה עושר וכבוד. ולזה הטעם

מאיר השיח

דילי דשריא בגוייהו הה"ד ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כו', ור"ל דושכנתי בתוכם, הכוונה בתוך כל אחד ואחד מישראל.

מ. נדצ"ל שכל. מא. עי' בהגר"א על תיקון"ז קן ע"ג בשם זהר תרומה קמו ע"א ז"ל, אמר קב"ה רעותי לדיירא בינייהו אבל לא יכילנא עד דתתקון ההוא רוחא

צריכים הכהנים לברך ישראל בפרישת שתי ידיהם, להשפיע למיימינים בה ולמשמאילים בה כמו שנתבאר.

ואמר עוד (משלי ח יט) טוב פריי מחרוץ, ר"ל שכמו שהת"ח והצדיקים העוסקים בתורה ובעבודה הם עושים פירות מעולים להוסיף אור ושלמות למעלה, כח בפמליא של מעלה, שהם הפירות שעושים הצדיקים למעלה. הנבראים כמו שנבראו בקומתם וצביונם ומדריגתם ומקומם^{מב}, הם הקרן שהוא ית' המציאם מאין המוחלט, אבל מה שהצדיקים פועלים ע"י מעשיהם הטוב הם הפירות ותולדות שמרויחים הנבראים כולם על ידם. ואמר שגם כסף וזהב וחמודי עוה"ז המגונים, לא לריק נבראו, אלא מהם יוצאים ג"כ פירות טובים ומרויחים הרבה כאשר עושים בהם רצונו של הקב"ה כמ"ש. ומפרש, שלזה היה תכלית הבריאה, כדי שיקבלו בני אדם שכרם חלף עבודתם בדין ומשפט ולא מתנת חינוך בבחינת נהמא דכיסופא^{מג} כנבראי מעלה, וזה היה מצד חסדו וצדקתו ית' שרצה להיטיב לברואיו. וז"ש (משלי ח כ) בארח צדקה אהלך, אבל צדקה זו יהיה בתוך נתיבות משפט, ר"ל בדין ולא מתנת חינוך. והוא ית' מנחיל שכרם לעתיד לבא בעוה"ב נחלה עולמית, שהם ש"י עולמות שעתידים לנחול^{מד}, והכל ע"י הבחירה המסורה בידם. כמו שאינו תלוי בידי שמים, כמ"ש (דברים יב) מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראהו, ואמרו (ברכות לג ע"ב) אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, שאוצר הוא מה שהמלכים מסגלים לקבץ באוצרותיהם במה שהם יקרים ואינם בנמצא כי אם במקומות הרחוקים הבאים בטורח רב, והמה יקרים אצלו מכל הונו, וז"ש ואוצרותיהם של הצדיקים שהוא שלהם אמלא שכרם כראוי.

והן לזאת שמעו אלי מעתה אחי ורעי אשר במקום הזה תחזקנה ידיכם אשר נרפו מהחזקת ת"ת, ללמד בני יהודה קשת מלחמה של מצוה, והזהרו בבני עניים אשר מהם תצא תורה לישראל (נדריים פא ע"א), כי (שבת קיט ע"ב) אין העולם קים אלא בזכות הבל פיהם של תשב"ר, (ברכות סג ע"א) גדיים יהיו נעשים תישים, (ירושלמי סנהדרין נא ע"א) ואם אין גדיים אין תישים תורה מה תהא עליה, והתורה חוגרת שק ואומרת מה עוול מצאו בי להרחיק מעל גבולי. זה היום אשר זכינו לקבל התורה מאת ה' באהבה ובשמחה, ובו נתקשרנו בקשר חזק ואמיץ אליו יתברך האמירנו והאמרנוהו, וזה היום אשר קידשנו במצוותיו להיות ארוסה אליו יתברך כמשוש חתן על כלה, וכמ"ש (שמות

מאיר השיח

תקרי צבאם אלא צביונם. מג. עי' לעיל הערה כט. מד. עי' עוקצין (פ"ג מי"ב): אמר רבי יהושע בן לוי, עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש

מב. עי' חולין דף ס ע"א: אמר רבי יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל

יט ז) ויוצא משה את העם לקראת אלקים, ובא הוא יתברך וכל קדושים עמו. וכמ"ש דוד המע"ה (תהילים סח יח-יט) רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן אדני במ סיני בקודש, עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם ואף סוררים לשכן יה אלקים, הורה בזה ענין מעלת התורה, וכי כל הבריאה תלוי בתורה והכל בישראל, וענין ב' חלקי התורה שבכתב ושבעל פה.

מעלת תורה שבעל פה וחיוב לימודה לכל

וראיני לבאר הדבר בכדי להוציא מלב הטפשים האומרים אין צורך לפזר ממון ללמד בני עניים תורה שבעל פה בש"ס לידע ולפלפל בה, ודי בזה ללמד קריאת האותיות וסדר תפילה ומקראי קדש לבד, ולא נתנה תורה שבעל פה אלא לרבנים מובהקים שבדור להורות לבני ישראל המעשה אשר יעשון לא זולת. וכבר כתבנו למעלה שבאמת כל בני העולם וקיומו הוא העיקר עומד על תורה שבעל פה, משנה והלכה להיות עוסקים בה יומם ולילה, וכל זה נוכל ללמד ממקראי קדש אלה, כי הנה מצינו שמתן תורה לישראל היה בב' מדרגות, האחד בפרסום גדול בפומבי, כאשר ירד ה' על הר סיני בקולות וברקים ובגילוי שכינה במעמד הקדוש ביום הזה, והב' אחר זה שעלה משה בהר ארבעים יום רצופים ואז ניתן אל משה (שמות לא יח) ככלותו לדבר אתו, ומדוע היה הדבר כן. אבל הענין שבאמת התורה נחלקת לשנים, א' תורה שבכתב, וא' תורה שבעל פה. תורה שבכתב נתן בפרסום גדול מפיו יתברך לכל ישראל, כי בשמוע ישראל הדברות מפיו ית', שמעו בבת אחת כל התורה הכתובה^מ בכל המצוות שהם תר"ך אותיות נגד תר"ך מצוות כמש"ל. והב' תורה שבעל פה נתנה בלחישתה, וכמ"ש (שיר השירים ז ב) חמוקי יריכיך, (סוכה מט ע"ב) מה ירך בסתר אף דברי תורה נתנו בסתר.

וכתבתי במ"א באריכות שהטעם, כי עיקר התורה היא שבעל פה והיא (שיה"ש רבה פ"ה סי' י) חמדה הגנוזה שבה נשתעשע הקב"ה קודם שנברא העולם, ולא רצה שידעו ממנו זולת עם קדושו הנבחר, וכמ"ש בפרוש התוספות סוף פרק הניזקין (גיטין

מאיר השיח

וידבר אלהים את כל הדברי' האלה לאמר. אם כן מה ת"ל אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך, מלמד שאמר הקב"ה בדיבור אחד עשרת הדברות, חזר ופירשן דיבור דיבור בפני עצמו. שומע אני אף כל דברות שבתורה נאמרו כולם בדיבור אחד, ת"ל את כל הדברים האלה נאמרו בדיבור אחד, ושאר כל הדיבורת דיבור דיבור בפני עצמו.

מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח), להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא. אמר רבי שמעון בן חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), יי עז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום. מה. עי' מכילתא (פרשת בחדש פרשה ד): וידבר אלקים את כל, בדבור אחד, מה שאי אפשר לבשר ודם לומר כן, שנאמר

ס ע"ב ד"ה אתמוהי), על פסוק (הושע ח יב) אכתב לו רוכי תורתי כמו זר נחשבו. וכן הוא במדרש (שמות רבה פמ"ז סי' א) על פסוק (שמות לד כז) כתב לך וז"ל, הה"ד אכתב לו, אמר לו משה להקב"ה אכתב להם, אמר לו איני מבקש לתנה להם בכתב מפני שגלוי לפני שעתידי אומות העולם להשתעבד וליטול אותה מהם, אלא המקרא אני נותן להם בכתב, והמשנה והתלמוד והאגדה אני נותן להם על פה, שאם יבואו אומות העולם וישתעבדו בהם יהיו מובדלים בין ישראל לבין אומות העולם, ע"כ.

ובזה יתבאר הכתובים הנ"ל שמדברים ממעלות התורה, והוא מ"ש שבאמת תורה שבכתב נתנה להם בפרסום גדול, שכביכול כשירד אל הר סיני כל מרכבה עליונה כולם ירדו עמו, ור"ל שהראה הוא יתברך שכל נבראי מעלה ישתעבדו להיות מסורים תחת יד התורה הנתונה למטה לארץ, וכלל הנבראים הם בכ"ב אותיות התורה, שמהם כ"ב חפצים כללים שמהם נעשו כל היצור הכל בדבור אחד, כמ"ש בספר יצירה (פ"ב מ"ו), שכולם יוצאים משם א' וכל אחד מאותיות הוא דבר כללי כולל פרטים עד אין מספר, ומה שמורכבים כולם ונכללים זה מזה בגלגולי רל"א שערים פנים ואחור, שחשבון כולם הם אלף בכ"ח אותיות, כמ"ש למעלה ונמצאים שהם כ"ב אלף. וז"ש (תהילים סח יח) רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, שלכן אמרו (ב"ק פג עא) שאין השכינה שורה בישראל פחות מכ"ב אלף, שבזה הם מכוונים ממש לעומת כללי הנבראים כולם. ושורש כולם הם בד' אותיות אהו"י¹², כידוע שהם מורכבים מב' שמות אהי"ה והוי"ה, שבהם נברא הכל. בחכמה יסד ארץ וכתבונה יתכונן (משלי ג ט), וכולל גם כן שם החותם שנחתם בו שמים וארץ, בר"ת א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ. שע"ז נאמר (שם כ) בדעתו תהומות נבקעו, כידוע. ולכן מספרו ג"כ כ"ב נגד כלל כ"ב אותיות שכולם מושרשים בד' אלו. וכמו כן כל הברואים שרשם ד' חיות הנושאות הכסא, שר"ת שלהם שנא"ן¹³ כידוע, שור נשר אריה כו', וז"ש רבותים אלפי שנאן, וע"ז אדני במ סיני בקודש, שהוא מורה על שם שכינתו יתברך המתלבש ומחיה את כולם, וכולם ירדו על הר סיני בתוקף הקדושה הנוראה הזאת.

מאיר השיח

שכל אותיות התורה נחות ע"י, שאין לשום אות הברה שתנוח בה בכח הנקודות, אלא בשיתוף אחד מאותיות אהו"י בסתר או בגלוי. וכן ר"ת "בראשית" ברא "אלהים" את "השמים" ואת "הארץ", שהוא פסוק ראשון דתורה גי' כ"ב, שלא נברא שמים וארץ, אלא בשביל כ"ב אתון דאורייתא. מז. עי' זהר ח"א קמט ע"ב: שנא"ן שור, נשר, ארי"ה, ו' אדם כליל דכר

מו. עי' בהגרא"א בס"י ב ע"ד: ד' אותיות אהו"י, שהן כוללים כל האותיות. ועי' פע"ח (חג השבועות פרק א): ודע, כי אותיות אהו"י, הם חיות גדול למועדי הוי"ה, אהו"י גופא שם קדוש, היוצא מן אהיה הויה, באותיות שהן פשוטות בלי שום כפל, ואלו אותיות שם כח שסערת הים נוחה מפניה, אם תכתוב חותם זה על תורן הספינה, לאותו צד שהרוח נושבות. ומספרן כ"ב,

וכל זה בעבור תורה שבכתב. אבל אח"כ, עלית למרום (שם יט), שעלה משה להר, והיה שם ארבעים יום, ושם שבית שבי בצנעה והסתר, מה שהיתה שבוי מרום גנוזה ומוסתרת למעלה, שהוא המתנה טובה הגנוזה באוצרותיו יתברך, וז"ש לקחת מתנות באדם. וכל זה היה בצנעה, שאם שח"ו כשישראל יהיו סוררים מדרך הטוב ותחייבו גלות בין אומות העולם, שאעפ"כ ישכן ביניהם שכינתו יתברך ויהיו מובדלים כמ"ש במדרש, וז"ש (תהילים סח יט) ואף סוררים לשכון יה אלקים.

מכל זה מבואר מעלת תורה שבעל פה והעוסקים בה במשנה ותלמוד ואגדה, שע"ז כרת עמנו הוא יתברך בריתו. ויום הזה אשר לקדושיך הללו, שמחה הוא לנו כמאמרם ז"ל במסכת פסחים (סו ע"ב) הכל מודים בעצרת דבעינן לכם יום שנתנה בו תורה וכו', ורב יוסף אמר אי לאו האי יומא דקא גרים וכו', והיאך לא נבוש להיות שמחים ומתענגים ביום הקדוש הזה, ואהבת התורה רחוקה ממנו מאד ולשמחה כזו מה זו עושה. והן לזאת מצינו אחר שחרבה עיר קדשנו ותפארתנו ושם בית מקדשנו אשר שמו יתברך שוכן שם, שכינתא אזלא ונדיא מדוך לדוך ואין מקום להשראת שכינתו יתברך, רק בבתי מדרשות המצוינים בהלכה, כמ"ש (תהילים פז ב) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב. והרי גם בכיהמ"ק עיקר השראת שכינתו יתברך בו היה בשביל התורה, כי שמה ישבו סנהדרי גדולה בלשכת הגזית שמשם יצאה תורה לכל ישראל, כמ"ש (דברים יז ח) וקמת ועלית למקום כו'. ולכן היה עיקר ישיבתם סמוך למזבח, להורות נתן שעיקר קבלת הקרבנות היה רק בשביל זכות התורה, כי אין חפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בדבר ה'. וזכות התורה הגינה עליהם שיתקבלו קרבנותיהם ברצון, וכן עיקר השראת השכינה היתה בקדשי קדשים בין שני בדי הארון אשר שם הלוחות הכתובים באצבע אלקים, כי אורייתא וקוב"ה חד הוא מ"ח, כי התורה הוא עצם רצונו יתברך והוא רצונו אחד. ולכן בבית שני שנגנו הארון והלוחות חסר שם גילוי שכינה, ולכן גם אחר החורבן משכן שמו יתברך בכל מקום שעוסקים בו בתורה. והוא באמת בית מקדשו יתברך כמ"ש סוף מנחות (קי ע"א) בכל מקום מוקטר מוגש לשמי, אלו ת"ח העוסקים בהלכות, וע"י התורה שוכן שמו יתברך עם ישראל בגלותם, כמ"ש (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם כו', ורמז

מאיר השיח

שמו של הקדוש ברוך הוא ממש. אשרי חלקו של מי שזוכה בה. מי שזוכה בתורה זוכה בשם הקדוש (של הקדוש ברוך הוא). רבי יוסי אומר זוכה בקדוש ברוך הוא ממש (וכנסת ישראל), שהרי הוא ושמו אחד, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

ונוקבא. מח. זוהר (יתרו צ ע"ב): ואורייתא כלא שמא חד הוי שמא קדישא דקב"ה ממש זכאה חולקיה דמאן דזכי בה מאן דזכי באורייתא זכי בשמא קדישא דקב"ה ממש ר"י אומר בקב"ה ממש זכי דהא הוא רשמי' חד הוא. תרגום: כל התורה היא שם אחד,

לתורה שנקראת זאת כמ"ש רז"ל וכמ"ש"כ (דברים ד מד) וזאת התורה, ובזה (ויקרא כו מד) לא מאסתים כי אני ה' כו'.

ולזה היה כוונת בלעם הרשע במה שרצה לקלל את ישראל שלא יהיו להם בתי מדרשות, שצפה שעתידין לגלות בין אומות העולם ויחרב מקדשם, וכשלא יהיה להם בתי מדרשות לעסוק בהם בתורה, יכלו ח"ו בגלותם. והוא יתברך ברחמיו היפך הקללה לברכה, ושם חכה בפיו, ואמר (במדבר כד ה) מה טובו אוהלך יעקב כו', ואמרו רז"ל בפרק חלק (קה ע"ב) שכל ברכותיו של בלעם הרשע לקללה לבד בדבר זה שיהיו בתי מדרשות קבועים בכל מקום גלותם ובזה יהיו קיימים, ושמו יתברך שורה עליהם.

והוא מ"ש (במדבר כד ה-ז) מה טובו אוהלך יעקב כו', כנחלים נטיו כגנות עלי נהר כו', כארזים עלי מים יזל מים מדליו וזרעו במים רבים כו'. ומדבר כאן מב' המדרגות, הא' הם העוסקים בתורה, שהם נמשלים לנחלים, שתורה נמשלה למים כמ"ש"ל. והב' הם המחזיקים ידי העוסקים בה, והם נמשלים לארזים עלי מים, שהם חזקים כארזים לחזק ידי העוסקים בה, והם המשגיחים לחזק להעמיד תשב"ר להיות עוסקים בה. והוא מ"ש יזל מים מדליו, כמ"ש (נדרים פא ע"א) הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה כו', ואז וזרעו במים רבים כמ"ש רז"ל סוף פ"ק דב"ק (יז ע"א) על פסוק (ישעיה לב כ) אשריכם זורעי על כל מים, כל העוסק בתורה ובגמ"ח כו'.

ולכן אחינו בני ישראל עמדו חזקו ונתחזקה בעד בית אלקינו בית המדרש אשר נהרס פה להקימו, בית תלמוד אשר הוא באמת מקום מקדשנו בגלות החל הזה, ואל ימנע מכם עת הקשה הזה אשר בעוה"ר הרעב נתחזק מאד מאד, ורבו כמו רבו העניים ואביונים מבקשים לחם ואין, וגם שפע הפרנסה ושערי ריוח נטלו לגמרי לאמר שלא העת הקשה הזה לעסוק בבנין, וקשה כוח הסבל. ומצינו כן דבר זה ממש בתחילת בנין בית שני, כשחזרו בני הגולה והיו עניים מדוכאים, והיו מתעצלים בבנין המקדש, ובא עליהם חגי הנביא בדבר ה' כאמור (חגי א) כה אמר ה' צבאות לאמר העם הזה אמרו לא עת בא עת בית ה' להיבנות. ויהי דבר ה' ביד חגי הנביא לאמר העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב ועתה כה אמר ה' צבאות שימו לבבכם על דרכיכם זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה כו' והמשתכר משתכר אל צרור נקוב כה אמר ה' צבאות כו' פנה אל הרבה והנה למעט כו' יען מה נאם ה' צבאות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו.

כיון בזה שבני הגולה היו אומרים שהעת קשה הוא להיות עוסקים בבנין הבית הגדול הזה, אשר צריך להוצאה מרובה ואין ביכולתם מדחק ענים ודלותם. והוכיח אותם למה הם עוסקים בענין הנוגע לצורך חול, לשבת בעצמם בבתי ספונים

כגדולים אשר בארץ, ובית ה' אשר הוא מקור חיותם הוא חרב, כי מזה יקחו ויקבלו מוסר כי מה שהרעב גבר, שזרעו הרבה והביאו מעט, גם אין שערי ריוח בעולם שהמשתכר, ואין בריוח ממש כמו הנותן מעות אל כיס נקוב שאובד מעותיו בבת אחת. וכל זה הוא מצד שבית ה' הוא חרב, שאלמלא כן שכינתו יתברך היה בתוכו, וע"י היו מתברכים בבית ובשדה. וכמו כן ממש בגלותינו זה, מזונותינו ופרנסותינו הוא רק בזכות התורה לעסוק בה ולעשות לה סמוכים וחזוק.

על ידי התורה מתגלה חביבותו ית' לישראל

ענתה ע"י ההקדמות היקרות אשר כתבנו, נתבאר לנו היאך עדיין חביבותיה ית' עדיין הוא גבן, שאף שגלינו מארצנו וחרב בית מקדשנו אין אתנו נביא ולא כהן, ואבדנו כל החמודות היקרות אשר היה לנו מאז, עוד נשאר לנו שריד כמעט אשר באמת הוא שקול כנגד כולם, והיא התורה הזאת אשר הבטיחנו הוא ית' (דברים לא כא) כי לא תשכח מפי זרעו, וכמ"ש (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפך.

בא וראה היאך הוא ית' הבטיחנו שרוח קדשו אשר חופף עלינו ונתקשרנו בו ית' במתן תורה במעמד הגדול הנכבד ביום הקדוש הזה, והוא השראת כבודו מרוח קדשו מגין עלינו לשמרנו מיד כל העריצים. והוא סוכת שלום דפריסת גדפהא עלינו, והב' הוא דברי אשר שמתי בפך הוא התורה הקדושה, שהוא בעצם דברות קדשו אשר דיבר עם כלל הכנסיה במתן תורה, והיו בהם ממש כמ"ש (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות, רואים את הנשמע (רש"י שם), והם עצם השפעת רצונו בקיום הנבראים אשר הם קיימים באותיות התורה בדברות קודש, אשר בה הם נקשרים בפיהם של ישראל ההוגים בה בכל עת. ובזה הם מתחידים עמו ית', שהרי בעת שת"ח עוסק בתורה הקב"ה למעלה אומרה כמו שמצינו בפ"ק דגיטין (ו ע"ב) במעשה דר' אביתר ור' יונתן בפילגש בגבעה אביתר בני כך הוא אומר כו', ונמצא שמתקשר האדם בעת עוסקו בתורה עם דברות קודשו.

והוא מ"ש במדרש (שיר השירים רבה פרשה א פסוק ב אות א) שבמתן תורה כל דבור שיצא מפי הקב"ה היה אומר לכל אדם מישראל מקבל אתה עליך את הדיבור הזה וכו' ומיד היה הדבור נושקו על פיו, ור"ל מלשון יחוד והתחברות מלשון חז"ל (ביצה יח ע"ב) משיקין את המים לטהרם. וע"ז רמז שלמה המע"ה (שה"ש א ב) ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין, והנשיקה היא דביקות רוחא ברוחא (זוהר ח"ב קכד ע"ב), שמאהבת האחד לחברו נושקו על פיו, ובזה מתחיד רוחו עם רוח חברו ונעשים לגוף אחד. ונמצא שיש לאדם לרוחו נצחיות לעולם מאחר שקשור עם רוח פיו ית' כביכול,

וכמ"ש (שמואל א' כה כט) והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך, ולכן אותו הרוח הקשור בנפש האדם ע"י התורה שעסק בו בעת שנפשו היה מלוכש בחומר גופו, עי"ז נשאר ניצוץ מאותו הרוח על הגוף בקבר. שדבר זה נקרא הבלא דגרמא בזוה"ק ובדברי חכמי האמת, ועי"ז מעותד לקום בתחיה לעתיד לחיות חיי עד בעולם שכולו ארוך באלף השביעי.

ועי"ז רמז הכתוב במשלי (ו כב) בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. והם ג' זמנים המעותדים לכל אדם: הא', בחיי עוה"ז מספר שנותיו אשר נקצב לו. והב', הוא לאחר המות בעת פרידת נפשו מגופו והגוף חוזר לעפרו. והג', הוא לזמן התחיה לעתיד לבא. ועי"ז אמר שבחיי עולם הזה, שאז נקרא מתהלך, שאדם נברא שלא יהיה עומד במצב אחד רק נעתק ממקום למקום ומזמן לזמן, שכמו שחיי האדם הם מורכבים משנים וחדשים וימים ושעות ורגעים שהם ה' דברים מתחלקים, שלזה רמזו במ"ש שהעוה"ז נברא בה', שכמו שה' יש לה מידה ומשך שהיא מורכבת מג' קוים שהוא הזמן המתחלק לעבר ועתיד והווה, וכן המקום לאורך ורוחב וגובה ג' קוטרם, וחיינו קצובים בזמן המתחלק לה' חלקים. משא"כ עוה"ב אשר איננו תחת הזמן ולא תחת המקום הוא נרמז באות יו"ד שהוא נקודה לבדה. והג' הוא לעוה"ב באלף השביעי בתחית המתים, ולכן צריך האדם לקדש עתיו ורגעיו לעלות ממדרגה למדרגה שבו עולם המעשה, משא"כ לאחר מותו, שאז אין מעשה וחשבון, ושם הוא עומד. לכך אמר בהתהלך אז התורה תנחה אותך לילך בדרכיה, ואח"כ בשכבך בקבר לאחר פרידת נפשו מגופו תשמור עליך הוא הבלא דגרמא שהוא ניצוץ אחד מנפשו הקשור בהבל פיו ית', ע"י התורה שעסק בה בחייו היא חופפת על גופו ושומרת אותו וממתנת עליו עד שיגיע זמן התחיה. ותשמור מלשון המתנה, כמ"ש (בראשית לו יא) ואביו שמר את הדבר, שאז אח"כ בזמן השלישי שאז והקצות, כאיש אשר יעור משנתו היא תשיחך, שתכנס רוחו בנפשו בחיבור חזק שניהם ביחד בגופו וברוחו הוא המדבר, כמ"ש (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ותרגומו, לרוח ממלא"ט, וזה שכתוב היא תשיחך.

שורש ופעולת התורה באורות העליונים

ואתה המשכיל תראה מפורש יצא מפי חז"ל הקדושים גודל מעלת התורה אשר היא רם ונישא מאד ושרשה למעלה ראש, והוא מ"ש במדרש (בראשית רבה פ"א ס"ד)

בחשבם בז' דברים שקדם לבריאת העולם, ובהם ב' כסא הכבוד ותורה. כסא הכבוד, שנאמר (תהילים צג ב) נכון כסאך מאז. ותורה, שנאמר (משלי ח כב) ה' קנני ראשית דרכו כו'. ואמרו שם איני יודע אם התורה קדמה לכסא הכבוד ואם כסא הכבוד קדם לתורה, כשהוא אומר ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, הוי אומר שהתורה קדמה לכסא הכבוד. וכיוונו בזה מליצה נפלאה להוציא מלב כמה בני אדם אשר נמשכו אחרי מחקר שכלם ואחרי הפילוסופיה הארורה, אשר נלכדו ברשתה כמה מכלל אחינו בני, אשר חשבו שהתורה בכללה איננה דבר אשר היא מאירה ומוספת תוספת כח ועוז בעלמין עליונו עליונים, רק חושבים שהתורה איננה רק לשלימות האדם בהתנהגו בתבל הלזו ותיקון ישוב המדינה, ולעשות חסד איש לרעהו ולהרחיקם מידי און ומרמה. וגם החוקים אשר אין טעמם נודע נותנים טעם לפגם שאיננה רק זוכרים^{נא} ליציאת מצרים או להרחיקם מידי מחשבות חסרי הדעת מדרכי האמורי וכדומה. אבל איננה שלימות ותוספות שפע לנבראים עליונים, ורבים אשר טעו בזה לדרוש גם כן ברבים שזהו כוונת הפסוק מ"ש משה רבינו ע"ה בפרשת נצבים (דברים ל יא-יב) כי המצוה הזאת לא בשמים היא כו', ישתקע הדבר ולא יאמר כי באמת התורה והמצוה הם עצמם מאורות עליונים למאד אשר בהשתלשלות המדרגות באו לעוה"ז בלבוש גשמי, והאדם העושה אותם ומכוון לעשות רצונו של הקב"ה בנפשו ורוחו, מתקשרים נפשו ורוחו באותם מאורות של התורה והמצוה עצמם, והוא מתן שכרם לעוה"ב באמת כמ"ש למעלה.

וזהו ענין מ"ש שתרי"ג מצוות הם תלויים בשם הוי"ה יתברך בעצמו, כמ"ש (זוהר ח"ג רכ"ח ע"ב) שמי עם י"ה שס"ה, זכרי עם ו"ה רמ"ח, כי שם אלקים כבר כתבנו שמורה על כוחו יתברך הכולל כל הנבראים עליונים עד עולם התחתון הזה שנקרא כסא כבודו, אבל שם הויה מורה על רצונו יתברך המשקיף על הבריאה. וע"ז רמז ר"א הגדול בפרקיו (פרק א) במ"ש עד שלא נברא עולם היה הוא ושמו לבד, ר"ל שמדרגת שמו יתברך הוי"ה מורה על רצונו הפונה לברואיו לפי ערכם, והוא קודם לברואיו ולכן התורה עצמה רצונו יתברך שנתגלה לעם קדושו הוא קודם לברואים שהם מכוונים בשם כסא כבודו, ולכן אמרו (זוהר ח"ג עג ע"א) אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא^{נב}, ר"ל כולם קשורים ומיוחדים זה בזה נשמותיהם של ישראל דבוקים בתורה והתורה הוא רצונו שהוא שמו. ולכן אמרו ג"כ שישראל נקראו בשמו של הקב"ה, וכן אמרו (זוה"ק ח"ב פז ע"א, קכד ע"א ועוד) כל התורה שמותיו של הקב"ה, ר"ל ענינו רצונו יתברך שרצון במספר שמ"ו (שעה"פ יתרו). וכל המצוות הם חלקי הרצון המושג לנו מאתו יתברך

מאיר השיח

ג. נדצ"ל בו'. נא. נדצ"ל זכר. נב. לשונו המדויק הוא: מתקשרים דא בדא.

הכלול בתרי"ג שרשים, וכל אחד מתחלק לכמה ענפים. וכלל הרצון הוא שם המיוחד^ג, ד' אותיות השם נכללים בתורה ובמצוות, כיצד בתורה שבכתב הם י"ה, י' דברות בכלל ומתפרשים בפרט בה' חומשי תורה. ותורה שבעל פה בו"ה, ו' סדרי משנה ופרושי ההלכות בגמרא לבאר היאך הם יוצאים מתורה שבכתב שהם ה' חומשים הנ"ל. וכמו שי"ה של השם הוא נעלם, וו"ה נגלים כידוע^ג. כמו כן תורה שבכתב סתומה ואינה מתפרשת אלא מתוך תורה שבעל פה, ולכן חותם שמים וארץ י"ה בשמים וו"ה בארץ, כמ"ש (תהלים צו יא) י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ^ג. כי תורה שבכתב ירדה משמים, ושם היא גלויה, אבל תורה שבעל פה גלויה בארץ נמסרה לת"ח שבדור.

וכן הם במצוות ו"ה במ"ע, ומל"ת י"ה במחשבה טהורה באהבה ויראה שם סתומים, ואינם נגלים באדם כי אם ע"י מעשיו הטובים, אם עושה אותם כמאמרם בכל פרטיה ודקדוקיה, ולכן תרי"ג מצוות נכלל בד' אותיות השם בכתיבתו וקריאתו, ושם הזה מקושר בנשמותיהם של ישראל, ולכן הוי"ה ישראל עולה תרי"ג, וכן שם הקדוש במילואו יו"ד ה"י וי"ו ה"י הוא ע"ב, והם שרשים לשרשי נשמות ישראל, שהם עיני העדה שבעים סנהדרין ונשיא ואב"ד^ג, וכן ע' נפש עם יעקב ועם אברהם ויעחק ע"ב^ג, עם ישראל עולה ג"כ תרי"ג.

עוד תראה דבר נפלא שמצינו שמשה רבינו ע"ה ביקש מאתו ית' (שמות לג יח) הראני נא את כבודך, וכתוב (שם כא) הנה מקום אתי וקראתי בשם ה', וכתוב (שם לד ו) ויעבור ה' על פניו ויקרא כו', הזכיר מקודם שני שמות הוי"ה ית', ואח"כ הזכיר י"ג מדותיו ית' שהוא עצם לבושו שהוא ית' מתלבש בהם. והם מורים על מספר תרי"ג, כי כל שם הויה בא"ת ב"ש, ה"ץ הם ת"ר, וי"ג מדות הם תרי"ג, הראה הוא ית' שאלו שני השמות שהם מורים על תורה ומצוות עם י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם לכלל תורה שבכתב עם תורה שבעל פה הם הם כבודו ית', והם תרי"ג כוחות רצונו ית' מאורו אור המאירים בכל עלמין עלאין ותתאין.

ובתורה ומצוות המרמזים באלו ב' השמות עם י"ג מדות, האדם דבק בשמו ית' כמ"ש רז"ל (כתובות קיא ע"ב) ע"פ (דברים יא כב) ולדבקה בו, וכי אפשר לאדם להידבק בשכינה, אלא הדבק במדותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום והוא ממש דבוק

מאיר השיח

שהמלאכים נקראו אלקים, בני אדם נקראו אלקים, הדיינים נקראו אלקים, ואין אנו יודעים למי מהם זובח, לכך צריך להזכיר השם המיוחד לבדו. נד. עי' תיקו"ז יט ע"א. נה. עי' זהר ח"ג רטז ע"ב. נו. עי' גר"א בתיקו"ז נז ע"ב. נז. עי' תו"ח עם גר"א כה ע"ד.

נג. עי' זו"ח (ג ע"ד): וע"כ כדי שלא יטעה אדם, צוה בקרבנות ואמר, אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. וכי תזבחו זבח תודה לה'. וכי תזבחו זבח שלמים לה'. ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'. הכל לה'. ולא נאמר לאלקים. מ"ט. א"ר אבהו, שם זה הוא משותף,

נשמותיהם של ישראל עם שמו של הקב"ה כמ"ש (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם.

והנה אם היה עולה על הדעת שהתורה איננה כי אם שלמות האדם ושלמות עולם התחתון לבד, א"כ יש קדימת מעלה לנבראים עליונים המכונים בשם כסא כבודו ית' על מעלת התורה והמצוות, אבל לפי דעת חכמי האמת כמו שנתבאר הרי התורה קדומה במעלה והיא עולה למעלה מכל מדריגות הנבראים נמצא שתורה קדמה לכסא הכבוד, ולכן אמרו איני יודע אם כסא הכבוד קדם, ר"ל אם כדעת חכמי המחקרים בשכלם ואם כדעת קבלת חז"ל וחכמי האמת, לזה אמר ששלמה המע"ה רמזה במ"ש (משלי ח כב) ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז, ר"ל שהתורה היא ראשית גילוי דרכו מידותיו ופרטי רצונו ית', שהוא קודם במעלה למפעליו שהם הנבראים, שהם מכונים בשם כסא כבודו ית', שנאמר (תהילים צג ב) נכון כסאך מאז, וכדי להראות ענין זה מ"ש שכלל התורה לא נתנה בשביל שלמות עולם התחתון וישוב המדינה ומדות האדם לבד נתנה, אלא בשביל זכוך ושורש נשמות ישראל אשר אצולים מגבהי מרומים.

התורה שייכת לישראל מצד שורש נשמתם

וענין פנימית נפלא ודבר גדול כיון בזה הוא ית', ונבאר מאמרם ז"ל במדרש (ילקוט שמעוני תורה, רמז תרפד) והוא מ"ש כשנתן הקב"ה תורה לישראל אמרו אומות העולם מה ראו אלו להתקרב יותר, סתם הקב"ה את פיהם ואמר להם, הביאו לי ספרי יוחסין שלכם כדרך שהביאו בני, שנאמר (במדבר א ב) למשפחותם לבית אבותם כו', ומאמר זה צריך ביאור מה שייכות יש לנתינת התורה דוקא למיוחסים שבדור והלא רחמנא ליבא בעי, ואין הפרש אצלו ית' בין משפחות גדולי היחס לבזוי עם. אבל יש בזה כוונה נפלאה מבוארת ע"פ הקדמה יקרה שכתב רבינו הגדול הגר"א זצוק"ל בפירוש לשה"ש על פסוק (א ו) אל תראוני שאני שחרחורת וכו' בני אמי נחרו בי כו', והוא שיש הפרש גדול בין נשמותיהם של ישראל לזולתם, כי כל אדם יש לו ב' מדרגות: א', נפש מיסוד הארץ כנפשות כל הבע"ח, כמ"ש (בראשית א כד) תוצא הארץ נפש חיה, ואמרו (תנחומא תזריע פרשה א) זו נפשו של אדה"ר. והב', הוא מה שכתוב (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים, שנשמות ישראל הם חצובות משרש הרוח אלקים המנשב על פני המים, כמ"ש (בראשית א ב) ורוח אלקים מרחפת על פני המים, ואמרו (רש"י שם) זה הכסא הכבוד שהיה עומד באויר, והוא אויר העליון מאד למעלה ממדרגת כסא הכבוד, שרוח הזה מתלבש באלקים שהוא הכסא כמ"ש למעלה.

והנה הנפש והרוח שניהם הם בדמות אב ואם אל האדם, שחלק הנפש שבו הוא מן הארץ שהיא נקראת אם שהוא מתגדל בה ויונק ממנה. וחלק נשמה העליונה נקרא אב שהוא הנותן שפע חיים לנפש, וזהו ענין מה שבכל א' ממשפחות ישראל נחתם שם י"ה וכמ"ש (תהילים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי י"ה כו', להורות על מדריגת נשמותיהם ונפשותיהם שהם במדרגת אב ואם וכמ"ש (סוטה יז ע"א^נ) איש ואשה שכינה ביניהם כו', אות י' באיש ואות ה' באשה, ומצד זה אי אפשר לישראל להיות בלא תורה, והתורה מחויבת להם והם לה מצד שרש נשמותיהם. ולזה היה ענין כפית הר כגיגית על ישראל (שבת פח ע"א), שהענין הוא תמוה לכאורה, מה שייך היה לו יתברך לזה, שהרי הם הקדימו נעשה לנשמע, וקיבלוה ברצון שלם. אבל ענין זה היה בכוונה מאתו יתברך להורות, שמה שנתן תורה לישראל לא היה הדבר תלוי ברצונם ובכחירתם, שאם לא היו מקבלים אותה אין עליהם חוב, אלא שהתורה מחויבת להם מצד עצמותם ומקור נשמתם, וכמ"ש בזה הגאון מהר"ל מפראג בספרו תפארת ישראל (פרק זט), והוא יתברך ידע שלבסוף יקימוה ברצון לבם באהבה ויראה, כי הם דבוקים בה מצד שרשם, וכמ"ש רז"ל בראש פ"ק דע"ז (ב ע"ב) במה שאומות העולם ישאלו לעתיד לבא כלום כפית עלינו הר כגיגית, ואמר להם הוא ית' מצוה קלה יש לי וסוכות שמה כו'^ט, ובזה הראה שבאמת אין שייכות לתורה רק לישראל, אבל לא לאומות העולם, שכל אחד בועט בסוכתו משא"כ ישראל.

ובאמת יש בענין זה כוונה נפלאה למה דוקא במצוה זו ינסה אותם הוא יתברך, ובמצוה זו מתגלה מעלתם של ישראל והיאך הם קשורים ודבוקים בתורה, והיא עצמה קבול שכרם בהתדבקותם באור התורה, ובזה יאיר נשמתם בגופם ודבוקים בו בשכינה ונהנים מזיוה, כי סוכה מורה על שמו יתברך הנעלם והנגלה בקריאתו וכתבתי^ו, והנעלם מכוסה בנגלה שהוא מורה על ב' חלקי התורה שבכתב ושבעל פה, והיא סוכת שלום דפרישת גדפאה עלנא.

מאיר השיח

בטרוניא עם בריותיו. ואמאי קרי ליה מצוה קלה, משום דלית ביה חסרון כ"ס. מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא, שנאמר ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו. מקדיר, והא אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו, משום דישראל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והוי להו צערא. והאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה, נהי דפטור בעוטי מי מבעטי. ס. סוכ"ה בגימ' אדנ"י ויהו"ה.

נח. ז"ל: דריש ר"ע איש ואשה זכו, שכינה ביניהן, לא זכו, אש אוכלתן. נט. ז"ל: אמרו [הגוים] לעתיד לבא לפניו רבונו של עולם, תנה לנו מראש ונעשנה. אמר להן הקדוש ברוך הוא, שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת. אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. ומי מצית אמרת הכי, והא אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום, היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם ולא היום ליטול שכר. אלא שאין הקדוש ברוך הוא בא

סעודת לויתן

והוא ענין סעודת לויתן שעתידין ישראל להנות ממנה לעתיד לבא (זהר ח"א קלו ע"א), שהוא חבורם כביכול בשכינה, כמ"ש (משלי א ט) כי לוית חן הם כו', (מלכים א' ז לו) כמעט איש ולויות, והם עצמם אותיות התורה שמא' עד צ' עולה מספרם תצ"ה, וקרש"ת הם אָלֶף שמספרו אָלֶף, הם כמנין לויתן^{סז}, והוא מ"ש (בראשית א כז) זכר ונקבה נבראו, הם תורה שבכתב ושבעל פה, ותורה שבעל פה נתעלמה ממנו, ואין אנו יודעים היאך היא מבוארת בתורה שבכתב. וגם תורה שבכתב היא סתומה מאד, ואין מאיר לנו אלא מעט מן המעט דרך כמה מחיצות, והוא מ"ש (ב"ב עד ע"ב) שסירס הזכר והרג הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, שאז יתגלה לנו התורה כמ"ש (ישעיה כג יח) ולמכסה עתיק, דברים שכיסה עתיק יומין (פסחים קיט ע"א)^{סח}, ומעוררו של לויתן עתיד לעשות סוכה לצדיקים (ב"ב עה ע"א), והוא סוד שמו יתברך המגין עלינו והמאיר לנו, והוא זיו השכינה שעתידין צדיקים להינות ממנו. ולכן במצות סוכה תראה מעלת ישראל, וכי התורה וישראל וקוב"ה חד הוא (זוהר ח"ג עג ע"א)^{סח}, והוא בעצמו אור הגנוז לצדיקים שהיא פנימיות אור התורה וזיוה, כמ"ש רז"ל (ב"ב עה ע"א) שהקב"ה פורשו על חומת ירושלים וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו, שהוא כלל כל הבריאה שנברא באותיות התורה שהוא שמו יתברך^{סח}. והוא הגנוז עכשיו בב' המאורות הגדולים^{סח} שהם תורה שבכתב ושבעל פה, ולעתיד לבא (נדרים ח ע"ב) מוציא חמה מנרתיקה מה שעתה נגנוז, וצדיקים מתרפאים בה, כמ"ש (ע"ז ב ע"א) שלעתיד לבא יטול הקב"ה ס"ת בחיקו ויאמר מי שעסק בה יטול שכר, וכוונתו חיבור התורה בו ית', רמזו במליצתם שיטול בחיקו, ומי שעסק בה יטול שכרה, שהוא עצמו אור התורה שמאיר בשמותיהם כמ"ש.

ונמצא שבאמת כל הסעודה הזאת שהזכירו חז"ל שיהיה לצדיקים לעתיד לבא, הכל משל ומליצה על קיבול שכרם לעתיד לבא. וענין האכילה והעור שהיא הסוכה, רמז נפלא הוא, שכמו שהתורה כתובה היא על הקלף, והאותיות הם פנימותה והקלף הוא חצוניותה שעליו נכתבה התורה, כמו כן היא ענין אור התורה מלמעלה היא רוחניית נפלא, אור צח ומצוחצח, והוא פנימיות טעמיו וסודותיה, שהם הם תענוג

מאיר השיח

סג. לשונו המדויק: מתקשרין דא בדא. סד. עי' ברכות דף כא ע"א, מנין לברכת התורה לפניה מן התורה שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. ועי' בזה"ק יתרו צ ע"ב. סה. עי' זהר ח"א כ ע"א.

סא. תצ"ו שהוא תצ"ה עם אל"ף. סב. ז"ל: מאי למכסה עתיק (יומין) זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי נינהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי נינהו טעמי תורה.

הנשמות שהם רוחניות, ואין שייך בהם מעשה גופני בפועל, וירדה¹⁰ משמים ונתגשמה בלבוש חיצוני, והם מעשה המצוות ופשטות התורה שנתנה לגופות בני אדם לקיימה בפועל, בעסק בה בפה ובקיום המעשה באברים. וכל זה כיון הוא ית' בזה, בכדי שגם הגוף של האדם המקיים מצוותיו בפועל יזכה להזדכך ולקבל שכרו לעתיד לבא, בחבור הנשמה ויהיה קיים לנצח בגוף ובנפש.

ונמצא שהגוף של האדם נדמה לקלף, שהוא העור שעליו נכתבת התורה ברוחניותה, שהם כוחות ואיכויות הנפש והרוח, שמספרם ג"כ תרי"ג שהם מתלבשים ומתדבקים עם תרי"ג חלקים שבגוף¹⁰, ועל זה רמז אכילת בשר הלוייתן, שהוא אור התורה המאיר בנשמותיהם ברוח ונפש, שזה נקרא אכילה כמ"ש בנדב ואביהו (שמות כד יא) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. והעור של הלוייתן חיצוניות ופשטות התורה, ומעשה קיום המצוות בפועל החיצוני הוא מגין ג"כ על גופות הצדיקים שיקומו בתחיה, להיות נסתרים בצל אור התורה, להגין עליהם מן המיתה ויהיו קיימים לנצח.

וע"ז רמזו רז"ל מ"ש שם בפ"ק דע"ז (ג ע"א) שבמצות סוכה הוא ית' בהם יתן שכרם של הצדיקים ובם ידין עמהם כמ"ש הקב"ה מקדיר עליהם החמה וכו' והוא מ"ש בפ"ק דנדרים (ח ע"ב) שהקב"ה יוציא חמה מנרתיקה, גלוי אור התורה הנגנו, כמ"ש וצדיקים מתרפאים בה, כי אור הנשמה שהם דבקים בה בשרשם מלמעלה, הוא יתן קיום לגופם לעתיד לבא. אבל רשעים נידונים בה, מאחר שאין להם חלק אור הנשמה מלמעלה, וכאשר יתגלה אור העליון, הוי"ט ממילא יתבטל כוחות נפשם שהוא יסודי מן הארץ, חלק האם לבד, ויתבטל חלק הגשם ע"י גלוי אור הרוחני, כהמס דונג מפני אש כן יאבדו רשעים (תהילים סח ג). ועל כל זה רמזו במ"ש במדרש שהבאתי, לכך נתקברו ישראל יותר ע"י כפיית הר כגיגית, משא"כ אומות העולם, מצד שישראל הם מתיחסים אחר חלק האב, שנאמר (במדבר א ב) למשפחותם לבית אבותם, שהוא שרשם בנשמותם למעלה כמבאר.

וזה הוא ענין שמחת חג הסוכות, שנצטוינו בו ביותר מכל המועדות, ותקנו אנשי כנה"ג בתפילה "זמן שמחתנו", כי באמת חג הסוכות מורה על מעלתם של ישראל והתורה, ועל קיבול שכרם לעתיד לבא, שאז הוא עיקר זמן שמחתנו באמת, שאז נאמר ג"כ (תהילים קד לא) ישמח ה' במעשיו, שאז יתפשט כבוד ה' על עולמו, אחר שיתקן הכל ויבער רוח הטומאה מן הארץ, ויתדבקו כל נשמות ישראל באור שרשם, וגם הנבראים כולם יתוקנו באור הזה, והוא בעצם גילוי אור התורה בעולם, שהוא

מאיר השיח

עיקר שמחתו ית', כמ"ש (ע"ז ג ע"ב) שהקב"ה שוחק עם לויתן, והוא השעשועים שלו ית' עם התורה, כמ"ש (משלי ח ל) ואהיה שעשועים יום יום. ואמרו שני אלפים רומזים על ב' חלקי התורה שבכתב ושבעל פה, שהם לויתן זכר ונקבה, כמש"ל, והם אותיות התורה שהם נכללים במספר אלף, בכ"ח אותיות עם א' שמשלים לאלף בכ"ח פרקין כמ"ש למעלה.

וכבר כתב רבינו הגדול בפרושו לתורה (אד"א שמות כא ו) שתורה שבכתב עם תורה שבעל פה הוא חותם ונחתם, שתורה שבעל פה באים האותיות בהיפוך, כמ"ש (זכריה ה א עיי"ש ברש"י) מגילה עפה כתובה פנים ואחור, וכבר כתבנו שהתורה קדמה לבריאה. נמצא שקדמה ב' אלפים (ב"ר פ"ח ס"ב), ומעתה יצא לנו מפולש כוונת דבריהם במדרש, מ"ש מלמעלה מ"ש על פסוק (משלי ד ב) כי לקח טוב כו' מ"ש הקב"ה לישראל מכרתי לכם תורתי כביכול גם אני נמכרתי עמה, לפי מה שנתבאר שהתורה בעצם דבוקה בו ית', שהוא רצונו, ורצונו הוא שמו, וישראל ע"י התורה הם מתדבקים בו ית', וכמ"ש (ירמיהו יג יא) כי כאשר ידבק האזור כו' כן הדבקתי כו'.

וכן יהי רצון שיטע הוא ית' אהבת התורה בלבנו, ויקוים בנו מ"ש (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, אמן כן יהי רצון.

דרוש תוכחת מוסר

לשבת תשובה תר"ט פה סובלק:

בראשית - שני שרשים לבריאה

במדרש (ויק"ר פכ"א סי' ד) ה' אורי וישעי, אורי בראש השנה, וישעי ביום הכיפורים^ט, והוא תמוה. להבין מאמר זה נקדים מאמרם ז"ל בסוף פרק בתרא דיומא (פה ע"ב) מאמר אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים, ואומר מקוה ישראל השם, מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקב"ה מטהר את ישראל. וצריך לבאר מליצות דבריהם הקדושים וכפל הדברים מ"ש לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם, דהכל אחד. וגם מ"ש מה מקוה כו', צריך לבאר הדמיון זה מה הוא.

ולבאר כ"ז נקדים הקדמה יקרה לקוחה מפי חכמי אמת בענין תכלית הבריאה שברא הוא יתברך העולם. ידוע היה שבשביל הבחירה שנתן לאדם שני דרכים, דרך הטוב והפוכו, בכדי להרבות שכרו^ז, שמטעם זה צמצם הוא יתברך גודל שלימותו הבלתי בעלת תכלית^ח, והסתיר הוא כביכול שעי"ז נבראו העולמות ממדרגה למדרגה, שכל מה שירד מדרגה אחת נתעלם יותר אור פניו, עד שיצר עולם השפל התחתון הזה בשפל כל המדרגות, עד שכמעט נסתר כאן כבודו יתברך לגמרי. ונמצא עי"ז כח

מאיר השיח

המלאכים הם יצר הטוב כולם ואין להם בחינת הרע כלל, ולכך אין להם שכר בעולם. והבהמות כולם יצר הרע ולהם אין בחינת הטוב, ואין לנפש הבהמה שכר ועונש זולתי אם היא בסוד הגלגול שאינה בהמה, וזהו חמורו של רבי פנחס בן יאיר. אמנם בני אדם יש להם יצר הרע ויצ"ט שהם נשכרים ונענשים. וזה טעם אל בריאת הרע, כי טוב מבחין את הרע, כי על ידי היות באדם טוב ורע והוא עוזב הטוב ורודף אחר הרע הוא בעל עונש. וכן הצדיק, רע מבחין את הטוב, שיש בו יצר הרע ויצ"ט ועוזב הרע ורודף אחר הטוב הוא בעל שכר, וגדולה מעלתו ממלאכי השרת. אם כן זהו טעם שברא הקב"ה הרע שהוא משלים הטוב ומעלהו למעלה מהמלאכים, וכדפירשו בזהוהר בעניין זה ממש. ולכך טוב גנוז לצדיקים ששכר מצוה שהוא יצר הטוב מצוה שהוא הטוב וכו'. ע"א. ע"י ע"ח עגו"י פרק ב.

סט. ז"ל בשלימות: רבנן פתרינן קרא בראש השנה ויום הכפורים, אורי בר"ה וישעי ביום הכפורים. ממי אירא, עזי וזמרת יה, בקרוב עלי מרעים, אלו שרי אומות העולם. לאכול את בשרי, לפי ששרי אומות העולם באין ומקטרגין על ישראל לפני הקב"ה, ואומרים לפניו רבש"ע אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז, אלו מגלי עריות ואלו מגלי עריות, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים, מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין לגיהנם. צרי ואויבי לי, בימות החמה שס"ה, יום השטן גימטריא שס"ד, שכל ימות השנה השטן מקטרג וביום הכפורים אינו מקטרג. אמרו ישראל לפני הקב"ה, אם תחנה עלי מחנה של סמא"ל, לא יירא לבי, שהבטחתי בזאת יבא אהרן אל הקדש. ע. ע"י פירוש הרמ"ק לספר יצירה (פרק ו משנה ה): ומשתי כחות אלו שהם טוב ורע מורכב האדם שמשם יצר הרע ויצר הטוב. והנה

הסט"א והיצה"ר, שהוא תכלית החשך והעדר הקדושה לגמרי, שבזה מוצא מקום לפתות האדם, לאמר ח"ו דלית דין ולית דין, ומסיתו לכל עוון וחטא.

ובזה נתחלקו הנבראים לשני מדרגות, עליונים ותחתונים. שלמעלה, אור קדושתו יתברך מתגלה יותר ומכירים כבודו, ולכן שמים וצבאיהם וכל מלאכי מעלה רחוקים מחטא ואשמה, ואין שם שליטת זוהמת הסט"א כלל. וחלק השני, הוא הארץ התחתונה, שבה שליטת הסט"א וכל רע נמצא בו. ושני המדרגות אלה מכונים בשם אור וחשך, שאור הוא למעלה בשמים, ששם מכירים כבוד גדלו ותפארתו יתברך, והחשך הוא למטה.

ולכן אמר הכתוב (בראשית א א) בראשית ברא אלקים וכו', שהתחיל בב' לרמז על חלוקת הבריאה על שני מדרגות, ור"ל ב' התחלות ברא ה'כ"ב, והם ב' שרשים, א' שרש הטוב, וא' שרש הרע. והם את השמים ואת הארץ, והם עצמם ענין אור וחשך. והם יצה"ט ויצה"ר, שיצר טוב מסטרא דקדושה מן השמים, ויצר הרע מסטרא מן הארץ, וז"ש (שם ב) והארץ היתה תהו ובהו וחשך כו'.

והוא מ"ש רז"ל במדרש (ב"ר פ"א ס"ו) וחשך אלו מעשיהם של רשעים, שנאמר והיה במחשך מעשיהם, שהוא בא ע"י יצר הרע. ושרשו מצד הסתלקות הקדושה וצמצום והתכסות אור כבודו יתברך בעולם התחתון, עד שהוא יתברך שלח רוח קדשו ממרום, והוא הנשמה הקדושה שירד למטה באדם התחתון הזה, להאיר לפניו במקום החשך, להיות נמשך אחר סטרא דקדושה, וז"ש אח"כ (בראשית א ג) ויאמר אלקים יהי אור, וכמ"ש אלו מעשיהם של צדיקים.

וכל זה נעשה ביום ראשון של מעשה בראשית, להיות נתקן בו כלל הבריאה, ושהסט"א תהיה נקשרת ונכנעת תחת סטרא דקדושה, ככלב הקשור בשלשלת^{כ"ב}, שאין לו רשות לילך רק עד מקום כלות משיכת חבל השלשלת ולא יותר. ומזה שרש שלבסוף ששת אלפי שנים דהוה עלמא, יחזור הכל לקדושה ויהיה תקון העולם, ואז יהיה ה' אחד, ולא יהיה חלוק הבריאה טוב ורע, אלא כלו טוב, וז"ש אח"כ (בראשית א ד-ה) וירא אלקים את האור כי טוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

מאיר השיח

כבוש וקשור תחות ידי דבר נש. תרגום: וגבורה שם סמא"ל שהוא יצר הרע, וכל מי שיתגבר על יצרו, כאלו היה מתגבר בגבורה על סמא"ל בדין לגבי בניו. ומשום זה אמרו בעלי המשנה, איזהו גבור, הכובש את יצרו. מה זה הכובש, כמו שנאמר וכבשה, שתהיה כבושה תחת ידו ככלב, שהוא כבוש וקשור תחת ידי האדם.

עב. ע"י תיקו"ז ריש תיקון א. עג. ע"י תיקו"ז סז ע"א וז"ל, וגבורה תמן סמא"ל דאיהו יצר הרע וכל מאן דיתגבר על יצריה כאלו הוה מתגבר גבורה על סמא"ל בדינא לגבי בניו ובגין דא אמרו מארי מתניתין איזהו גבור הכובש את יצרו מאי הכובש כמה דאת אמר וכבושה דיהא כבושה תחות ידיה ככלבא דאיהו

נקודותיהם בשם הויה בצירופיו הגדול והנורא, כך הם מספר הרגעים קטנים של תתר"ף בשעה, מספר כולם בו' אלפי שנים, כמ"ש רבינו הגאון בכתביו (ס"י כג ע"ד).

ולכן כל מעשה בראשית, שבו' ימים נבראו במאמר, ובהם נכלל כל הברואים שהיו ושעתיד להיות עד סוף שית אלפי שנים, שכולם נכללים בו' ימים אלו^{ע"ה}, ובו' תיבות של פסוק בראשית, ותיבת בראשית הוא על אלף השביעי למעלה מן הזמן, ולכן מאמר זה הוא במחשבה ולא בדבור, והוא סוף מעשה במחשבה תחילה (עי' תיקו"ז ע"א). ושם עלה במחשבה סוף גמר התיקון, ושהסט"א ויצה"ר יתבטל כחו בשליטת הקדושה עליו, ובלע המות לנצח (ישעיה כה ח), אבל אינו שליט לבטל הבחירה המסורה בו' אלפי שנים, כי המחשבה הוא למעלה ממדרגת הזמן, ואינו פועל בו. והוא ענין הידיעה שאינו מכריח הבחירה^{ע"ה}, והבן עומק דבר זה. כי מחשבה זו היא נקודה מחשבת שאינו מתחלק לעבר ועתיד רק בהוה, לכן אין ידיעה זו מכריח.

ובזה יוצא לנו מפולש כוונת מאמרם ז"ל, שאני יודע באיזה מהם חפץ וכו', רצונם לומר שמצד הסברא שני הדרכים הם שקולים ברצונו יתברך. שאם היה ברצונו יותר על כח הטוב, הרי היה רצונו בזה מבטל הבחירה, שלא היה שום שליטה ליצה"ר ולכח הרע, וע"ז אמר כשהוא אומר וירא אלקים את האור כי טוב, הרי שחפץ הוא יתברך יותר במעשיהם של צדיקים, ר"ל שברצונו גבר יותר כח הקדושה, והוא שעלה במחשבתו מה שיהיה באלף השביעי, שאז יהיה תיקון העולם, והוא נרמז באור שהוא התפשטות קדושת שמו יתברך בעולמו, והאור הזה נגנו לעתיד לבא לצדיקים, ר"ל שאז יהיה גילוי שלמות כבודו יתברך בעולם השפל כמו למעלה בשמים, וממילא יתבטל כח הרע, שנאמר (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד. ר"ל שבזמן הזה שהבחירה שולט, אז כביכול אין שמו אחד בעולמו, רק בשמים ניכר כבודו, ולא בארץ, והבריאה מתחלקת לב' חלקים, משא"כ לעתיד לבא שאז יהיה שמו אחד בשוה, למעלה כלמטה, ויכירו כל העולם כח מלכותו וכבודו יתברך.

מאיר השיח

ואפשר שיהיה רשע, הרי לא לא ידע הדבר על בוריו עכ"ל. והנה לפי השאלה הזאת א"א לומר שתהיה הידיעה למעלה ובחירה ביד האדם, כי האחת מכחשת חברתה. ועתה אנו אין לנו מזו קושיא כלל ועקר, והענין כי הם הניחו בבורא הידיעה, ואמרו שהוא יודע רוצה ויכול, כי עם היות בשאר התארים אין ליחסם אליו, [אמנם התוארים] האלו אנו מוכרחים [ליחס אליו ית'].

עח. עי' בגר"א בספר"צ לד ע"א. עט. היינו זה שה' ית' יודע הכל ועכ"ז יש בחירה לאדם. עי' פרדס רמונים (שער ד פרק ט): שאל הרמב"ם ז"ל בספר המדע בה' תשובה פ"ה, וז"ל: שמא תאמר, והלא הקב"ה יודע כל מה שיהיה וקודם שיהיה, ידע שזה יהיה צדיק או רשע או לא ידע. אם ידע שיהיה צדיק, אי אפשר שלא יהיה צדיק. וא"ת שידע שיהיה צדיק

כח הרע ככלב הקשור בשלשלת

ובזה יתבאר הכתובים בישעיה (נה ו-יא) מ"ש, דרשו ה' בהמצאו וכו' יעזב רשע דרכו וכו' כי לא מחשבותי וכו' כי כאשר ירד וכו' כן יהיה דברי וכו', והכונה בזה, שהנביא בא לחזק ידים רפות אשר הרבו לפשוע בסכרם שא"א להם לשוב מדרכם הרעה, מאחר שכבר נשרשו בחטא וכח הסט"א גבר בהם מאד. וצריכים סיוע משמים, כמ"ש (יומא לח ע"ב) הבא לטהר מסייעים אותו, בחשבם מאחר שהבחירה מסורה אי אפשר להיות שהוא ית' יבטל כח הסט"א השולט עליהם, שהרי הרשות נתונה ושני הדרכים שוים, ואם נאמר שהוא ית' במחשבתו ראה שיתגבר הטוב על הרע, א"כ מעולם לא היה בחירה כלל. וזה שכתוב יעזב רשע דרכו וכו', כי לא מחשבותי מחשבותיכם, שבאמת מחשבתו ית' הוא למעלה ממדרגת הזמן, ונשאר בשמים לבד, ואינו מתגלה לארץ כל ימי עולם עד עת גמר התיקון. וז"ש (ישעיה נה ט) כי גבהו שמים מארץ וכו', שהמחשבה אינה פועלת למטה בעולם השפל, רק הדיבור מתפשט משמים לארץ ועושה פעולה, וכל הנהגת הזמן תלוי בדיבור ולכן הכל בידי שמים. כי כאשר ירד הגשם ושמה לא ישוב ועושה את פעולתו בהכרח, כן יהיה דברי וכו' לא ישוב אלי ריקם וכו', משא"כ המחשבה, ואעפ"כ איזה ניצוץ מאור הגנוז הזה מאיר למטה בכל זמן לסייע למי שבא לטהר את עצמו, אבל אור הזה גנוז ומצומצם שלא יתבטל הבחירה וכו' רק בגדר סיוע לבד.

ובירו שלמי תענית (פ"ב ה"ו) איתא, ר"ל בשם ר"י אומר, שיתף הקב"ה שמו בישראל, משל למלך שהיה לו מפתח של פלטרין קטנה, אמר, אם אני מניחה כמות שהיא הרי היא אבודה, אלא הריני קובע בה שלשלת, שאם אבדה תהא שלשלת מונחת עליה, כך אמר הקב"ה אם אני מניח את ישראל כמות שהם, הם נבלעים בין אומות העולם, אלא הריני משתף שמי הגדול בהם, עכ"ל. הנה הגם שדברו בזה על כלל האומה יחידה, מ"מ רמזו בזה ג"כ על כל אדם בפרט, בענין מלחמת יצרו וטביעתו ח"ו ברפש הסט"א, וכמ"ש ג"כ רבינו הגאון מור"ח בספרו נפש החיים (שער א פרק יט), ולדרכנו יתפרש כמין חומר, שבאמת הוא יתברך צפה מראשית אחרית כח הגדול של היצה"ר וכח גבורתו בטומאה, וחשש כבודו יתברך אולי ע"י הבחירה המסורה בידו יטה את עצמו לדרך הרע, ולא יהיה לו תקנה, לזה עשה הוא יתברך שלשלת קשורה בכל נפש איש הישראלי לסייעו להיטהר ולצאת מטומאתו הדבקה בו.

התורה היא השלשלת

וענין השלשלת הזו הוא התורה הקדושה אשר היא מחברת שמים וארץ ביחד, וכמ"ש (קידושין ל ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, כי עיקר שליטת היצה"ר הוא מצד ההבדל שנעשה בין אור לחושך, שבזה הטוב בשמים והרע בארץ. ולכן הוא יתברך הוריד התורה הקדושה אשר היא ממש אור לבושו יתברך³, מדו כמדתו כביכול (פסחים סה ע"ב), שהם כלל כל המדות טובות ודרכיו ית', כמ"ש (דברים כח ט) והלכת בדרכיו. ונתלבש התורה בלבוש גשמי בארץ, במעשה המצות בפועל, ובעסוק האדם בתורתו יתברך, היא המקדשת ומטהרת אותו, שלכן נמשלה התורה למים שבהם מטהרת כל טנפת וכל טומאה, כמ"ש במים יובא וטהר⁴.

ונקרא ג"כ אור שהיא יורדת משמים משכן האור להאיר ג"כ בארץ, במקום החשך, ובזה שורה על כל אדם שמו הגדול והנורא, כי שם יה הוא בשמים ובארץ, כמ"ש (ישעיה כו ד) כי ביה ה' צור עולמים, ב'י' עוה"ב ובה' עוה"ז (מנחות כט ע"ב), והם שורים על נפש ורוח שבאדם, שנפשו מן הארץ, ורוחו משמים. והם בחינת כח אב ואם, כמ"ש (משלי י א) בן חכם ישמח אב וכו', והארכתי בזה במ"א. וחבורם של הרוח ונפש הוא ע"י תורה הקדושה, שהם תורה שבכתב, בה' חומשי תורה, ותורה שבעל פה ו' סדרים. ובאורייתא הרי כל ד' אותיות השם הגדול והנורא שורה על כל אדם מישראל, והוא השלשלת הקבוע בנפש איש הישראלי, שבה בטוח האדם שהמאור שבה מחזירו למוטב (איכה רבה הקדמה פסקה ב), וכמ"ש רז"ל בריש פרק קמא דברכות (ה ע"א) לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר, שנאמר רגזו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה.

והוא ג"כ כוונת הכתוב (ויקרא כ ז-ח) והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלוהיכם ושמרתם את חוקותי ועשיתם אותם אני ה' מקדישכם, ירצה בזה שמצד שהאדם הוא בתחתית המדרגות ששם נסתלק הקדושה מכל וכל, לזה צריך הוא להמשיך הקדושה עליו, ושלא יאמר היאך אפשר לי להתקדש מעצמי מאחר שכבר נטבע מכף

מאיר השיח

לאותם של בריאה שמתלבשים בהם, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. פ"א. ע"י ויקרא (יא לב): וכל אשר יפל עליו מהם במתם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים יובא וטמא עד הערב וטהר. וע"י שם (יד ח): וכבש המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים.

פ. ע"י תיקון קלד ע"א: ואינון דבריאה אינון לבושין לאינון דאצילות והאי איהו אור לבוש עליון ואינון עשר מתלבשין בעשר ואלין דאצילות אמרו לאינון דבריאה דמתלבשין בהון נעשה אדם בצלמנו כדמותינו. תרגום: ואותם של בריאה, הם לבושים לאותם של אצילות, וזהו אור לבוש עליון. ואותם עשרה מתלבשים בעשר, ואלו של אצילות אמרו

רגלו ועד ראשו בטומאת העוונות והסט"א מושל בו מאד, לזה אמר שאין מדה זאת נוהגת בישראל, שכבר נתקשרו בשרש קדושה עליונה ע"י התורה שנתן להם, והוא השלשלת הנ"ל, וז"ש והתקדשתם, ובזה תהיו קדושים, כי כבר אני קשור בכם ע"י שמי הגדול הקשור בכם. וז"ש כי אני ה' אלקיכם, וזה בתנאי ושמרתם את חוקותי, כמ"ש (ספרא אמור ט) ושמרתם זה משנה, ועי"ז ועשיתם אותם, כי גדול למוד שמביא לידי מעשה, והוא כלל חבור שמים וארץ ביחד, כמ"ש, וז"ש אני ה' מקדישכם.

ומזה הטעם העמיד משה רבינו ע"ה עדות על ישראל את השמים ואת הארץ, כמ"ש (דברים ד כו) העידותי בכם וכו', שמהם ענין הטוב והרע, וז"ש (שם ל טו) את החיים ואת המות נתתי לפניך וכו', ואמר גם כן (שם לב א) האזינו השמים וכו' ותשמע הארץ, וז"ש (שם ג) כי שם ה' אקרא וכו'.

ובמה שבארנו שאי אפשר להתגבר אדם על יצרו ולהיות טהור מטומאתו אשר נטבע בו כי אם ע"י התורה, שהיא רפואה כללית לכל חולי הנפש, כמ"ש (משלי ג ח) רפאות תהי וכו', יתבאר בזה דברי אדונינו המלך החסיד בראשית מזמוריו (תהלים א א) אשרי האיש אשר לא הלך וכו'. והענין כי דרך הרע הוא מתחלק לג' מדרגות: הא', לעשות בפועל, וע"ז אמר, אשר לא הלך וכו'. והב', לחשוב מחשבות חטא, וע"ז אמר, ובדרך חטאים לא עמד וכו', כי הוא נדמה לעומד על דרך אשר פונה אל מקום סכנה ומכשול ומתישב בדעתו אם לילך שם או לא. והג', שיושב ובטל ואין עוסק בתורה ולא עושה עוון, אבל עי"ז יהיה נכשל בחטא, כמ"ש (קידושין ל ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, ואם יושב ובטל יחשוב מחשבת עון, ומזה יבוא לעשות רע בפועל, וז"ש כי אם בתורת ה' חפצו, ועי"ז יהיה ניצול מכל חטא, ולא יצטרך לטרוח הרבה לשבר יצרו הרע, כי אם יהיה כעץ שתול וכו', שממילא ע"י השקאת מים שבו יצמיח פרי ליתן פריה הטוב, ומעשים טובים בעתו, כל מצוה בעת המיוחד לזמנו, פסח במצה וכו', כי באמת דרך הרע קל להנצל ממנו ע"י סגולת התורה, שבו ידע כי בכל הבלי הזמן אין בהם ממש, ואין בסט"א שום רשות נמצא בפועל, ולכן נדחים כמוץ אשר תדפנו רוח, וז"ש לא כן הרשעים. ולכן אין התנצלות לרשע ליום הדין לאמר שהיה קשה לו לעמוד נגד יצר הרע, וז"ש על כן לא יקומו רשעים במשפט.

והוא מ"ש ג"כ רז"ל (אבות פ"ו מ"ב) בכל יום בת קול יוצא מהר חורב ואומר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר נזם זהב וכו' אשה יפה וסרת טעם. הבט וראה עומק חכמת מליצת דבריהם הקדושים, והוא שדומה הנשמה הנתונה בתוך גוף, לנזם זהב באף חזיר, שאף שהנזם בעצמו הוא תכשיט יקר, אם הושם באף חזיר, והוא נוכר בו במקום מטונף, שהתכשיט עצמו מסריח מאד, ודומה לנזם המושם באף ולא לתכשיט אחר. והוא שכמו ששכר המצוות

ועונג הנשמה נמשל לריח טוב, שדימו חז"ל (ב"ר פס"י סי' ב) לי"ג נהרי דאפרסמונא וכו'. והטעם כמ"ש (ברכות מג ע"ב) איזה דבר שהנשמה נהנה ממנו ואין הגוף נהנה ממנו, זה הריח, כי הוא דבר הדק יותר מכל תענוגים הגשמיים, וגם אין נהנה ממנו אלא הרוח חיים אשר באפיו, שהוא הנשמה, כמ"ש (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים, ובזה בארתי במ"א מאמרם (שבת פח ע"ב) כל דבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים.

וכמו כן להיפך, עונש הנשמה בגיהנום דימו לדבר המסריח מאד, כמ"ש (עירובין כא ע"ב) נדון בצואה רותחת, והרבה מאמרים כאלו בכ"מ. והוא מ"ש שלולא התורה אין הנשמה בטוחה להיות ריחה נודף למעלה בעלותה למלך ה' צבאות ליום הדין, כי היצה"ר, והוא הסט"א, אשר נמשל לחזיר שמקום דירתו במקום טינופת, והוא הסט"ט²⁵, הוא מטנף גם הנשמה, ולכן היא נזופה מכבודו יתברך, שאי אפשר לה לעלות לריח ניחוח לה', וסורו טמא קראו למו, כמ"ש בזוה"ק בכ"מ בכרוזים הרבה שיוצאת למעלה ע"ד דין הוא נזיפה ר"ל, וז"ש שלזה נדמה אשה יפה, שהוא הנשמה, שטהורה היא באה לגוף, כמ"ש (משלי לא י) אשת חיל וכו', אבל כשהיא סרת טעם, הוא התורה מנועם מתיקותה, ואינו עוסק בתורה, אז הוא קרוב לסכנת נפשו להיות נטבע בעמקי הקליפות ר"ל.

חיזוק ללימוד התורה בימי הדין

אחינו בני ישראל רע עלי המעשה ותשוח עלי נפשי בראותי בעוה"ר קלקול הדור ה' ירחם, שהימים הראשונים היו טובים מאלה, שהתורה היתה חביבה על ישראל למאד, ובהגיע ימים אלו החשבון והדין, כמה ספסלי איתוספו בבי מדרשא ביום ובלילה, כל איש לפי ערכו והשגתו, זה בש"ס, וזה בפוסקים, וזה במדרש, וזה בספרי מוסר, וכל אדם היה מתפחד מעומק הדין, והיה מתרבה תשובה גדולה בישראל, קודם בא יום הגדול, יום הכפורים, ולכן לא היה גזרות וצרות מרובות בכל עת כאשר הוא בזמנים אלו, אין לך יום וכו' (סוטה מט ע"א²⁶), ובעוה"ר נתקיים בנו באלו הג' וד' שנים ארבע שפטיו הרעים אשר הזכירם יחזקאל הנביא (ה יז) ושלחתי עליכם רעב וחיה רעה ושכלוך ודבר ודם יעבור בך וחרב וכו', ואלו הג' נתקיימו בנו למראה עינינו, אשר ראינו ה' ירחם. וכן חיה רעה הם אומות העולם הגוזרים גזרות רעות על ישראל הנוגע

מאיר השיח

דחליף. ואלא עלמא אמאי קא מקיים, אקדושה דסידרא, ואיהא שמיה רבא דאגדתא, שנא' ארץ עפתה כמו אופל צלמות ולא סדרים הא יש סדרים תופיע מאופל.

פב. נדצ"ל הסט"א. פג. ז"ל: אמר רבא, בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו, שנאמר בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר. הי בקר, אילימא בקר דלמחר, מי ידע מאי הוי. אלא

לנפש, והוא נמשל לחיה רעה שהוא היצה"ר וסט"א, כמ"ש רז"ל אצל יוסף (רש"י בראשית לט ו) הנה אני מגרה כך את הדב כי הוא טורף הנפש באפו. והכל בא מצד בטול התורה, שע"י שעוסק בתורה יודע חומר העוון ופורש ממנו, ואם נכשל בו הוא שב בתשובה, שהתורה הוא אור יקר מאד להאיר לפניו מתוך חשיכה. אבל בעוה"ר ע"י בטול התורה נגששה כעורים קיר, אין אדם מתבונן בדרכיו, וכל דרך איש ישר בעיניו (משלי כא ב), מלא מצוות כרימון בעוה"ר^{פד}, אוי לנו על שברינו אין איש שם על לב, האם עדיין לא שבע הס"ם בעוה"ר מדמם של ישראל, ומה יהיה בסופינו, אשר גברו עושי רשעה, ורבו המונים בישראל המבזים התורה ולומדיה, וזאת נחמתינו בענינו כי בעינינו ראינו שנתקיימו דברי חז"ל, אשר ראו ברוח קדשם מגודל שפלות הדור האחרון, כמ"ש בסוף מס' סוטה ובחלק, אבל גם בזה אותיותינו לא ראינו ולא בא עדין בן ישי.

שבתי וראיתי לחקור אחר שורש פורה ראש ולענה הזה, מאין בא, הלא זה קרוב לב' אלפים שנה אשר אנחנו בגולה, וסבבנו רעות רבות למאד עד אין מספר, מרוב ההריגות והשמדות והגליות וטלטולים, אעפ"כ עמדו על תלם, וכל רוחות שבעולם לא היו מזיזים אותם ממקום קדושתם, ואדרבה נתרבו הישיבות בכל עיר, ומרביצי התורה בכל המקום יותר מימים הראשונים, כידוע למי שראה השתלשלות הדורות מראש. וע"ז אמרו רז"ל בפרק ג' דתענית (כ ע"א) טובה קללה שקלל אחיה השילוני את ישראל מברכה שברכם בלעם הרשע, שאחיה השילוני קללם בקנה, מה קנה הזה כל הרוחות שבעולם וכו'^{פז}. אבל אחרי רואי מצאתי ראיתי מקור משחת זה מאין מוצאו, והוא היה באמת כוונת בלעם שברכם בארז, מה ארז שבא רוח דרומית עוקרתו, והוא מ"ש רז"ל (סנהדרין קה ע"ב) שרצה לקללם שלא יהיו בתי מדרשות בישראל עד שהוא יתברך הפכו לברכה, ואמר מה טובו אהליך יעקב וכו', כמ"ש בפרק חלק. ואף שאמרו רז"ל שכלם נתהפכו לקללה חוץ מזה, מ"מ הועיל שלא יתבטל לגמרי ח"ו, אבל הועילה מחשבתו הרעה לגרום קלקול בזה, והוא הגורם הריסת מצבינו, והוא מ"ש ביחזקאל (יא טז) ואהיה להם למקדש מעט, ואמרו בפרק בתרא דמגילה (כט ע"א) אמר ר' יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, דרש רבא אדני מעוץ אתה היית לנו, אלו בתי כנסיות, ולכן כתוב אחריו תשב אנוש עד דכא, ששיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות מביא אדם לידי תשובה. אבל בעוה"ר בשנים האחרונים

מאיר השיח

ושרשיו מרובין, ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו, אלא הולך ובא עמהן. דממו הרוחות, עמד הקנה במקומו. אבל בלעם הרשע בירכן בארז, שנאמר כארזים (עלי מים) מה ארז

פד. ע"י ברכות נו ע"א: כפלח הרמון רקתך מאי רקתך אפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרמון. פה. המשך לשונו: אמר להם לישראל, והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה, מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף

אלו אשר נתרבו הבמות קטנות, רבו כמו רבו בכל עיר העושים כמה לעצמם לעשות מנין בביתם, ומונעים רגלם מבתי כנסיות ובתי מדרשות, ורחוקים מעסק התורה ומיראת שמים, ובעוה"ר כל עסקים¹⁹ כדי להרבות שיחה בדברים בטלים בעת התפילה ובחזרת הש"ץ, ובהרבות לשון הרע ורכילות, ולבזות תלמידי חכמים, כי אין רואים ושומעים דברי תורה ודברי מוסר כלל, והכל מעצת הס"ם בעוונותינו הרבים, והסט"א שגבר מאד בזמנינו זה.

ורז"ל אמרו פ"ב דברכות (טז ע"א) למה נסמכו אהלים לנחלים, מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות. והוא כמ"ש, שזה היה מברכותיו של בלעם, ומה שהיה רוצה לקללם שלא יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות בישראל, שבזה יהיו רחוקים מדברי תורה, ולא יהיה להם כמה לטהר נפשם, אם ח"ו יהיו מושקעים בטומאת העוונות. ויש לרמז ג"כ במליצת חז"ל מ"ש שדומה לנחלים, ולא למקוה מים, שהוא ג"כ מטהר מידי טומאה, והוא כידוע שזה ההפרש בין מקוה מים שאינם מי מעין, לנחל שהוא מים נובעים, כמ"ש רז"ל (מקואות פ"א מ"ז) המקוה מטהר בארבעים סאה, והמעין בכל שהוא. והיינו שבאמת האדם החוטא ומטמא נפשו צריך לסגופים גדולים, ולתשובת המשקל על כל חטא וחטא בפני עצמו. שהשס"ה ל"ת ורמ"ח מ"ע הם כלל כל גופו של אדם, רמ"ח ושס"ה גידים שהם ג"כ בנפשו כידוע, וצריך שיטהר כל קומת נפשו מראשו עד רגליו, שנשקע בטומאה ר"ל, וז"ש מים שכל גופו עולה בהם (עירובין ד ע"ב), וכמה, אמה על אמה ברום שלש אמות, אבל מי שעוסק בתורה, אין צריך לסגופים גדולים, שמאור התורה בעצמו מחזירו למוטב (איכה רבה הקדמה פסקה ב), ושלא יחשוב האדם שאי אפשר זה רק למי שהוא ת"ח גדול, ויכול לעסוק בתורה הרבה.

עבירות שאדם דש בעקביו והם חמורות מאוד

אבל מי שאין לו השגה בתורה הרבה, וגם מי שאי אפשר לו ללמוד כל היום, וצריך לעסוק בפרנסה, אין לו תקנה, לזה אמרו שהתורה נמשלה לנחלים, שמעין מטהר בכל שהוא, כל אדם לפי יכולתו, רק שלא יבלה זמנו ביותר, ובכל עת שפנוי מעסקיו, יקבע עת לתורה, כל אדם לפי השגתו יכולה היא מאור התורה לגרם טהרה לנפשו, בלי הצטרך כל כך להרבה סגופים ותעניות, כי התורה עצמה היא סם חיים לנפשו, כמו חולה שנוטל סמים לרפואתו. ואם אמר יאמר האדם, איננו צריך לתשובה

מאיר השיח

אין מזיזות אותו ממקומו, כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו. פו. נדצ"ל עיסקם.

זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין, אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו

כ"כ, כאשר הוא בעוה"ר באמת מצוי בפי הבריות, שכל דרך איש ישר בעיניו, ואומר (איוב לג ט) חף אני מכל פשע, וחושב שאינו נחשב עון, רק העובד ע"ז, ומגלה עריות וש"ד, או גנב וגזלן, או אוכל נבלות וטרפות, וכדומה דלא חשידי ח"ו עם קדוש בזה, אבל הוא בעוה"ר מעצת היצה"ר, ובאמת יש עוונות חמורות אשר כמעט אין אדם נזהר מכל זה, שהם העוונות היותר חמורים, וגדול עוונם מנשא. והוא מ"ש בפ"ק דחגיגה (ד ע"ב) ר"י כד הוה מטי להאי קרא הוי בכי, וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפים ובעושקי שכר שכיר, ואמר שם אוי לנו ששקל עלינו הכתוב קלות כחמורות, וכמו שנפרש בעז"ה שבאמת הרבה עוונות שאדם דש בעקביו, והם שקולים כע"ז ג"ע וש"ד, והם גזל בכללו, והוא אונאה במו"מ, ועוון מדות ומשקלות, שנקרא תועבה ומשוקץ וכו', כמ"ש כי תועבת ה' כל עושי אלה, והרי הוא ממש כע"ז, שנקרא תועבה, שקץ וחרם.

וטעם גדול יש בדבר במה ששקול כמו ע"ז, כי ידוע שענין ע"ז של הקדמונים היה בחושבם שעזב ה' את הארץ, והיו עובדים למשטרי השמים, השמים וכסיליהם, ומי שעושה עוול במשא ומתן, הרי הוא מכחיש באמת השגחתו יתברך בפרטות בעולמו, שהוא הזן ומפרנס, מקרני ראמים, ומזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה (ביצה טז ע"א), לא יחסר ולא יותיר מכשיעור הקצוב לו. ואם כן, העושה עוול מוכרח הוא לחשוב בדעתו שהכל תלוי בחריצות מעשיו, וע"י שיגזול ויאנה את חברו יתרבה הונו, הרי הוא עובד זולתו יתברך, רק לכחו ועוצם ידו, וכמו שהאריכו בזה בספרי מוסר. ותמהני מאד איך לא יבוש האדם להעיז פניו ולבקש מאת ה' בימים האלו על הפרנסה, ועל הכלכלה, באמרו כתבנו בספר פרנסה, וכי היאך יתכן שהוא יתברך יכתוב בספרו שירויח ממון בשנה זו מגזלה ואונאה וריבית, וממון של איסור ח"ו, אשר הוא יתברך אסרו בתורתו, והרי א"א דבר זה, אם לא כשחושב בדעתו שאין מזונותיו תלוי בידו של הקב"ה, רק כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, וא"כ למה ישקר בדבריו לדבר נגד ה', תועה ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו.

והנה אמרו חז"ל (ילקוט יחזקאל רמז שמח) קופה מלאה עוונות, גזל עולה ומקטרג בראש, כמ"ש (עמוס ט א) ובצעם בראש כולם, כי באמת כל העוונות שאדם עושה ע"י תבערת יצרו וחמדתו, יש לו קצת התנצלות, כי יצרו של אדם רע מנעוריו וקשה לעמוד כנגדו, אבל עוון זה הוא כפירה ממש בהשגחתו יתברך הפרטית, כמבואר. ובכלל אונאה הוי ג"כ אונאת דברים, ואמרו בפ' הזהב (ב"מ נח ע"ב) גדול אונאת דברים מאונאת ממון, שזה נתן להשבון, וזה לא נתן להשבון. ואמרו (שם נט ע"א) הכל נמסר לידי שליח, חוץ מאונאת דברים, שנאמר הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך.

ומה נאמר ומה נדבר מעוונות הגדולים שאמרו רז"ל ע"ז (סנהדרין קג ע"א) ד' כתות אין מקבלים פני השכינה, וסימנם חשמ"ל, כת חנפים, שנאמר כי לא לפניו חנף יבוא. ואמרו במסכת סוטה (מא ע"ב) מיום שגברה אגרופה של חנופה, נתעוותו הדינים, ונתמעטו המעשים. ואמרו שם (מב ע"א) עדה שיש בה חנופה, מאוסה כנדה, שנאמר כי עדת חנוף גלמוד. ומליצת דבריהם הקדושים בזה הוא, כי מצינו בנדה שטומאתה גדול למאד, עד שהתורה הרחיק אדם ממנה, כמ"ש (ויקרא יח יט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב, והבועל אותה הוא טמא שבעה ממש כמותה (פסחים סח ע"א), וכך הוא החונף ממש, כי ע"י חנופה אין מוכיח את חבריו על עוונותיו, ולכן הוא נתפס באותו עוון ממש, כאילו הוא עצמו עשה דבר זה, וע"ז אמר הכתוב (ויקרא יט יז) הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא וכו', ר"ל שאם לא תוכיחנו על עונו ותחניף אותו, הרי החטא שעליו, תשא גם אתה בעונו, כאילו עשית בעצמך.

כת שקרנים, דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, כי חותמו של הקב"ה אמת (שבת נה ע"א), ושקר הוא הסט"א, שהוא היפוך המציאות, והוא ההעדר, ולכן אמרו (מדרש אותיות רבי עקיבא השלם נוסח ב בתי מדרשות חלק ב) שקר אין לו רגלים, כי אין להם מעמד ומציאות כלל הבריאה, והוא הסט"א שאין לו אחיזה כלל, רק במעט אמת, והוא ש' שקר, וכמו שהארכתי בזה במ"א.

כת מספרי לשון הרע, מה נאמר מאותו עוון הגדול, וכבר האריך בזה רבינו הגדול מור"א באגרתו הקדושה, שהוא חמור יותר מכל העוונות, וכל הגיהנום לא נברא אלא בעבור עוון זה, שנאמר (קהלת ו ז) כל עמל האדם לפיהו, ובמסכת עירובין^{פח} האריכו בה למאד, כי הוא בכרת ח"ו, כמ"ש (תהלים יב ג) יכרת ה' כל שפתי חלקות, ואמרו (ערכין טו ע"ב) שמגדל עוונות לשמים, שנאמר שתו בשמים פיהם וכו'. והכוונה בזה, כמ"ש במ"א, שבזה נבדל האדם יותר מכל הבע"ח במה שהוא מדבר, והוא בא מצד רוחו מן השמים, כמ"ש (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ותרגומו לרוח ממללא^{פס}. ולכן כשפוגם בלשונו, הרי עונו מגיע לשרשו בשמים שמשם הרוח, משא"כ שאר עוונות, שעקר במדות שבנפש שהוא מן הארץ, אף שעולה הפגם של כל עוונות למעלה, מ"מ אינו כ"כ כמו עוונות הקבועים עקרו ברוח שבאדם. ואמרו גם כן (ערכין טו ע"ב) כאלו כופר בעיקר, שנאמר אשר אמרו ללשונו נגביר וכו'.

כת לצים, שנאמר משך ידו את לוצצים, ואמרו חז"ל שצריך להתרחק מאנשים כאלה, כמ"ש (פסחים קיב ע"ב) אל תדור בשכנציב דמשכו לך בליצנותם, ובעוה"ר עוון זה

שכיח למאד ביושבי קרנות להרכות שיחה, ולהתלוצץ מבני אדם, ובאים אח"כ לידי לה"ר ורכילות.

עוד יש עוונות גדולות כאלו, והם עוון שנאת חנם, ששקול ככל עבירות החמורות, כמ"ש בפ"ק דיומא (ט ע"ב) מקדש ראשון מפני מה חרב, שהיה בו ע"ז וג"ע וש"ד, אבל מקדש שני שהיה בו תורה ומצוות ויראת שמים, מפני מה חרב, בעוון שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות.

והוא הוא אשר מרקד בינן בעוה"ר, ולכן עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו, כי מאחר שגרם עוון זה להחריב מקדשינו, ולהגלותינו מארצנו, ק"ו הדברים שעיי"ז יהיה מניעת קבוץ נדחינו, ולבנות בית קדשנו, וכמ"ש חז"ל (קידושין יט ע"ב) מנין שאין אדם מוכר בתו כשהיא נערה, אמרת מכורה כבר יוצאה בסימני נערות, עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר.

עוון כעס בעוה"ר נחשב לע"ז ממש, וכמ"ש האריז"ל (שערי קדושה ח"ב פ"ד) שבעוון כעס מסתלק נשמתו עליונה ממנו, שלכן אמרו (פסחים סו ע"ב) כל הכועס, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, ואם נביא וכו' וכמ"ש טורף נפשו באפו וכו'. ואמרו (נדרים כב ע"א) כל הכועס כל מיני גיהנום שולטים בו, כי היא אש זרה ממש, שהוא האש הנמשך מאשו של גיהנום. וכמ"ש (ברכות סא ע"ב) כבד כועס, והוא מקום שליטתו של סמאל שרו של עשו, כמ"ש בכ"מ בתקונים וברע"מ, שהוא חלקו של עשו אדמוני, שהוא הדם שבכבד, ושם עקר שריית ומשכן הסט"א, וע"ז אמרו בזהר (ח"ב קפב ע"ב) אלהי מסכה לא תעשה לך.

גסות הרוח, עוון גדול למאד, כמ"ש בפ"ק דסוטה (ד ע"ב) שהוא כאילו עובד ע"ז ממש, וכמ"ש (נדרים כב ע"ב) כל המתגאה כאילו אין שכינה כנגדו כלום, וכתוב (משלי טז ה) תועבת ה' כל גבה לב, ואמרו (סוטה ה ע"א) אין אני והוא יכולים לדורז, ואמרו (שם) כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער בתחית המתים, ואמרו (שם) כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשרה שנאמר ורמי הקומה גדועים, וכתוב התם ואשריהם תגדעון. והכוונה בזה, כי אמרו רז"ל במס' ע"ז (דף מה ע"א) העכו"ם העובדים את ההרים, מה שעליהם אסורים, והם עצמם מותרים, שמחובר אי אפשר להיות אסור מצד שנעבד. ואמרו שם אר"ע וכו' וא"כ למה אשרה אסורה, שיש בה תפיסת ידי אדם. והיינו שכל דבר שנאסר מצד ע"ז שורה עליו רוח הטומאה, והוא משכן הסט"א ממש, ואין זה רק מה שנעשה ע"י מעשה אדם, שע"ז יכולת הטומאה לשלוט בו. משא"כ דבר שהוא בטבע הבריאה, שלא ע"י מעשה האדם, והוא מעשה

בראשית ממש, אין זה משכן הסט"א. ולכן האדם המתגאה וחושב עצמו בעולם, הוא כאילו עובד ע"ז ממש, כמ"ש פרעה (יחזקאל כט ג) לי יאורי ואני עשיתיני, וכמ"ש שאין שכינה חשובה כנגדו, שאלו היה משים בדעתו שהוא מסור בכל רגע תחת רשותו של ה', לא היה לו מקום להתגאות כלל, כי מה חשיבותו ומה טיבו. וברגע כמימריה אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסף, ולכן אמר אברהם אבינו (בראשית יח כז) ואנכי עפר ואפר, ומשה אמר (שמות טז ז) ונחנו מה. אבל כשהוא מתגאה חושב שחייו וטובו מסור בידו, ושהוא עשה לו חייו וכחו ובריאותו וחשיבותו ועשרו, הרי יש בו תפיסת ידי אדם, ולכן שורה עליו הסט"א בנפשו, ולכן ראוי לגדעו כאשר ממש.

עוון חילול ה' כנגד כולם, כמ"ש בפרק בתרא דיומא (פו ע"א) בד' חלוקי כפרה שהיה דורש עבר אדם וכו' עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה וי"כ תולה ויסורים ממרקים^כ, אבל אם יש בידו עוון חילול ה' אין כח בתשובה ויוה"כ לתלות ולא ביסורים למרק, אלא תשובה ויוה"כ ויסורים תולים, ומיתה ממרקת, שנאמר אם לא יכופר העוון הזה לכם עד תמותון. הרי לך בפירוש שעוון זה חמור מאוד, יותר מחייבי כריתות ומיתות ב"ד, שבכללם ע"ז וג"ע וש"ד, ובעוה"ר אין אדם נקי מחטא זה, שהרי אמרו חילול ה' כגון מאן, כגון אנה דמסגינא ד' אמות בלא תורה.

ובכלל חילול ה' הוא ההולך עם חבירו בערכאות של גוים, שמייקר שם אלילים, כמ"ש (דברים לב לא) כי לא כצורינו צורם ואויבינו פלילים, כמ"ש רש"י בפירושו לפ' משפטים^כ, ואין לך חילול ה' וחילול תורתו ית' יותר מזה. וכמ"ש אליהו לאחזיה בן אחאב (מלכים ב' א ג) המבלי אין אלקים בישראל ואתה דורש לאלהי זבוב בעלי עקרונ. וכל זה בדינים שפוסקים כדיני ישראל, מכ"ש כשמוציא ממון מחבירו ע"י דיניהם, שלא כדיני ישראל, הרי הוא בכלל גזלן ממש, וכאילו נוטל נפשו ממנו (ב"מ קיב ע"א), ה' יצילנו מעונש העוון הגדול הזה.

הרי מבואר לפניך כמה עוונות ופשעים גדולים מנפש ועד בשר תכלה, ואין אדם משים על לב לפשפש במעשיו בימים האלה, ימי בקור וימי החשבון. ובאמת צריך האדם לחקור אחרי מעשיו בחקירה עצומה, אז יראה כמה לו עוונות ופשעים,

מאיר השיח

צא. ז"ל: ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר שלשה הן, ותשובה עם כל אחד ואחד. עבר על עשה ושכ, אינו זו משם עד שמוחלין לו, שנאמר שובו בנים שובבים. עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין

ויסורין ממרקין, שנאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. אבל מי שיש חילול השם בידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותון. **צב.** ז"ל: ועכשיו אויבינו שופטים אותנו שהרי צורנו מכרנו להם (ס"א הרי שצורנו מכרנו להם).

וע"ז אמר הנביא (איכה גמ) נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד ה'. והנה דרכי התשובה על חטאיו המרובים כבר מבואר בספרי מוסר, כמה תעניות וסגופים צריך האדם על כל חטא וחטא, והוא המקובל מחכמי האמת אשר קבלו שרש כל חטא ועוון עד כמה מגיע הפגם, וידעו במה לתקן. והם נמשלו לרופאים המובהקים אשר יודעים חכמת הרפואה, ונתוח אברי גידי האדם במה מתקלקלים, ויודעים הסמים והרפואות המועילים ליה.

דרך תשובה בדורנו

אמנם בדור החלש הזה קשה לאדם לקיים כל הסיגופים ותשובת המשקל על כל חטא, וא"כ במה יתרצה העבד אל אדונו, ובמה יכופר חטאו, ע"ז השכילו חז"ל הקדושים ומסרו לנו בקבלה רפואות תעלה שוה לכל נפש, והוא רפואה כלליות. והם: הא', בעסק התורה שהיא מטהרת כל סיג וכל טומאה, כי קדושת התורה גדולה מאד מאד, שאין שטן וסט"א יכולה לשלוט שם, שלכן אמרו רז"ל שבמתן תורה בהר סיני לרוב קדושת התורה לא נמצא השטן שם, וכמ"ש במדרש ע"פ לפניו ילך דבר ויצא רשף מרגליו, וכמ"ש התוספת בפרק אמר רבי עקיבא (שבת פט ע"א ד"ה תורה היכן) כי התורה שרשה גבוה מעל גבוה.

עוד יש רפואה כללית שוה לכל נפש, והוא להיות האדם מעביר על מדותיו, כמ"ש בפ"ק דר"ה (יז ע"א) כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר נושא עוון ועובר על פשע, למי נושא עוון למי שעובר על פשע. והוא ענין עמוק, כמ"ש במ"א, שבאמת כל עבודת האדם לה' ית' מגיע לעולמות העליונים, שהוא ית"ש מסר הכל ביד האדם, להרבות אותם ולקיימם, או למעט אורם ולהחריב ח"ו.

ומה מתקו דברי רבינו הגאון מור"ח בספרו נפש החיים (שער א פרק ד) וזה לשונו, ובאמת כי האיש החכם ויבין את זאת לאמתו, לבו יחיל בקרבו בחיל ורעדה, בשומו על לבו כל מעשיו אשר לא טובים ח"ו עד היכן המה מגיעים לקלקל ולהרוס בחטא קל ח"ו, הרבה יותר ממה שהחריב נבוכדנצר וטיטוס, כי הוא נ"נ וטיטוס לא עשו במעשיהם שום פגם וקלקול כלל למעלה, כי לא להם חלק ושרש בעולמות העליונים, שיהיו יכולים לנגוע שם כלל במעשיהם, ורק שבחטאינו נתמעט ותש כביכול כח גבורה של מעלה, את מקדש ה' טמאו המקדש העליון, ועי"כ היה להם כח לנ"נ וטיטוס להחריב המקדש של מטה המכוון נגד המקדש מעלה, כמו שאמרו רז"ל קמחא טחינא טחינת, הרי כי עוונותינו החריבו נוה מעלה, עולמות עליונים הקדושים, והמה החריבו רק נוה מטה. וזהו שהתפלל דוד המע"ה, יודע כמביא

למעלה בסבך עץ קרדומות, בקש שיחשב לו כאילו בשמי מרומים הרס, אבל באמת לא נגעו שם מעשיו כלל, עכ"ל הטהור.

והן לזאת אי אפשר לו לאדם לטהר כל הפגמים שעשה בעוונותיו בעולמות העליונים, כי אם להוריד אור גדול ממקום יותר עליון ששם אין פגם מגיע כלל, והוא עולם התשובה^{צג}, כידוע שהוא למעלה מימי בנין העולם, ששם כל מעשה בראשית מגיע ועבודת האדם, והוא ממש חידוש הבריאה, כמו שיהיה לעתיד לבא באלף השביעי, שאז יהיה הנהגת העולם ע"י אור שבעת הימים, למעלה ממדרגת העולם, שאין מעשה בני אדם מגיע שם. ונודעה כי מדות האדם מכוונים ממש לנגד מדות וכוחות העליונים שבהם העולם מתנהג, וכאשר האדם מעביר על מדותיו יותר מעלה ממדרגת מדותיו, לעומת זה נשפע ג"כ על נפשו אור יותר גדול מאור העליון אשר למעלה ממקום שפגם אינו מגיע שם, ולכן עי"ז נטהר מטומאתו, ומעבירים ממנו כל פשעיו, והבן.

הבושה מהחטא מכפרת

עוד אמרו רז"ל רפואה כללית למרפא הנפש, ובסוף פ"ק דברכות (יב ע"ב) אמר רב הונא סבא משמיה דרב, כל העושה דבר עבירה ומתבייש בה, מוחלין לו על כל עוונותיו, שנאמר למען תזכרי ובושת בכפרי לך כל אשר עשית וכו'. וענין הבושה הוא דבר גדול כמ"ש רז"ל (נדרים כ ע"א) ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ואמרו זו הבושה, והכונה בזה, כי באמת אם האדם מתבונן בגדולת רוממותו ית' וחסדיו הרבים והגדולים אשר פעל ועשה עמו, אף שהוא חוטא ורב מרי נגדו ית', וכמ"ש החסיד המקובל הרמ"ק בספרו תומר דבורה, על פסוק מי אל כמוך נושא עוון, שאם יתבונן האדם גודל חסדיו ית' שהוא עושה עמו בכל עת, שבכל חטא שעשה בורא משחית לחבל, וקליפה גדולה, והוא תובע מאדון הכל ליתן לו חיים ופרנסה, ומן הראוי היה שיאמר לו ית', לך אל מי שעשה אותך והיה נוטל נפשו ממנו מיד ר"ל. והוא ית' סובל ונושא העוון ומפרנסו, בכדי שהחוטא יתקיים בעולם. ואין לך בושה וכלימה יותר מזו, שהרי אדם החוטא בחבירו וגזלו או גונבו, כשיודע הדבר, בוש ממנו להתראות לפניו, והרי ק"ו הדברים מאדם ילוד אשה החוטא נגדו ית', וברא משחית לחבל כל עולמות עליונים, ולסתור בנינו של ממ"ה הקב"ה, היאך לא יתבייש ממנו ית'.

וע"ז אמרו במדרש (ב"ר פצ"ג סי' יא) ע"פ ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף קטנם של שבטים היה, לא היו

אחיו יכולים וכו', לכשיביא הקב"ה כל אחד ואחד בדין על אחת כמה וכמה, וכפל הדברים מ"ש אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. רמזו בזה שני דברים, כי השבטים שנבהלו מפני יוסף ודאי שלא היו מתיראים ממנו שמא יעשה להם, והשב ישיב להם כאשר גמלו אתו, מפני יראת אביהם שהיה בחיים, שהרי בפ' ויחי כתיב (בראשית נ טו) ויראו אחיו כי מת אביהם אז אמרו אולי ישיב לנו וכו', ובחייו לא היו יראים מזה כלל. וא"כ מה שנבהלו, אינו אלא מפני הבושה, בהזכירו אותם חטאם שחטאו נגדו, אף שלפי מחשבתם לא עשו בזה עוון, שחשבו שדין רודף יש לו, במה שהביא דיבתם רעה אל אביהם, ושסופו הוכיח על תחילתו (שם לו ח) על חלומותיו ועל דבריו, שאף שהוא קטן שבכולם, רוצה להשתרר עליהם, ושכל מי שיעשה נגד רצונו ידונם כדין מורד במלכות, שחייב מיתה, ואעפ"כ כשראו שחלומותיו נתקיימו כולם, שנעשה מלך בכל ארץ מצרים, מזה ידעו שחטאו נגדו, ולכן נבהלו, מפני בושת החטא.

ובוא וראה שבאמת בתחילה לא חשבו אחיו שחטאו בזה כלל, שהרי כשאמרו (בראשית מב כא) אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו בצרת נפשו בהתחננו אלינו, לא זכרו רק מה שנעשה אכזריות נגדו, שלא כמידת אחים, וחשבו שבזה מדקדק הקב"ה עמהם, כמו שמדקדק עם צדיקים כחוט השערה (ב"ק נ ע"א), ולכן לא זכרו על חטא שפיכת דמים, ועיקר המכירה שנמכר לעבד, ואולי גרמו מיתתו עי"ז, כי חשבו שבדין עשו כן.

וכמו שמצינו שנענש רבינו הקדוש ביסורים שבאו לו ע"י מעשה כדאיתא בפ' הפועלים (ב"מ פה ע"א) ע"י האי עגלא דאמר לה זיל לכך נוצרת, ואמרו הואיל לא קא מרחם וכו', אף שלא היה שייך בזה שום חטא במה שהוליכוהו לשחיטה, ובזה יובן מ"ש שם (בראשית מב כב) ויאמר אליהם ראובן הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד וגם דמו הנה נדרש. והוא שמאחר ששמע שהם אין מתודים לאמר שנענשו על עיקר המעשה, רק על מידת אכזריות, שאינו מן הראוי לצדיקים שבטי י"ה כאלה, אמר להם שעיקר החטא הוא מה שעשו לו בעצמו, לא על אכזריות שטף חמתם, אלא ש"גם דמו הנה נדרש".

ומעתה יוצא לנו מפולש כוונת מאמרם הנ"ל במ"ש ב' דברים, אוי לנו מיום הדין, ר"ל שצריך האדם להתבונן בחטאיו העצומים ויתמרמר מאד ויבוש על ב' דברים: הא', שגם אם לא היה נענש על חטאיו כלל, ראוי לו שיהיה בוש ונכלם מפני פחד ה' והדר גאונו, היאך מלא לבו למרוד בה' ית' ולגרום פגם גדול בכל עלמין דלעילא, מק"ו מאחי יוסף שנכלמו מפני חטאם נגדו, אף שהיה קטנם של שבטים, ובשביל זה היו חושבים שלא חטאו נגדו כלל, כי בדין עשו לו בעבור שרצה למשול

בם שלא כדין שהוא קטן שבכולם. וזה נקרא יום התוכחה, ר"ל שהוא יתוכח עם האדם. וכידוע שלאחר המות מראים לאדם כל מעשיו אשר פעל ועשה, ומראים לו עצם הקלקולים והפגמים אשר עשה למעלה, והיאך לא יבוש ולא יכלם נגד מוראו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. והב', הוא מגודל הענשים, שיגיע לו בדין בכדי שע"י עונשים האלו יתוקן כל הפגמים שעשה. וז"ש, א', מיום הדין, והב', מיום התוכחה. וע"ז רמזו ג"כ חז"ל בפרקי אבות (פ"ג מ"א) במ"ש ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהם ב' הדברים הנ"ל, א' הדין והעונש שיגיע לו בחטאיו, והב' הבושה והכלימה שיכלם בעצמו שם כשיראה חשבון מספר רב חטאיו ורב הקלקולים שעשה וגרם בעוונותיו, כמ"ש.

ולכן עיקר יראת שמים הוא הבושה, שכמו שאדם שיש לו בושת, נזהר מלעשות דבר לפני חברו מה שהדבר מאוס ומבוזה לחבירו, אף שיודע שחברו לא יכנו ולא יגרום רעה לו, רק נפרש מצד עצם הדבר שבזוי הוא לעשות כן. וק"ו הדברים, אם ישים האדם בדעתו שהוא עומד בכל עת לפני כבודו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שמלא כל הארץ כבודו, וכמ"ש בזוה"ק (ח"א יא ע"ב ט"ז) דהוא יראת הרוממות, בגין דהוא רב ושליט ממלא כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה, וכמ"ש דוד המלך ע"ה (תהלים טז ח) שויתי ה' לנגדי תמיד, ובזה אני בטוח, כי מימיני בל אמוט, ר"ל שלא אסור מדרך ימין להטות עצמי אל צד השמאל, שהוא מקום הסט"א ושליטת היצה"ר ח"ו.

מאיר השיח

שמעון במצוות התורה ואמר, מצוות התורה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל, כולן כתובות בתורה בדרך כלל. "בראשית ברא אלהים", וזה המצוה הראשונה של הכל, ונקראת מצוה זו יראת ה', שנקראת ראשית, שכתוב "ראשית חכמה יראת ה'", "יראת ה' ראשית דעת". משום שדבר זה נקרא ראשית, וזה השער להכנס לתוך האמונה, ועל המצוה הזו מתקיים כל העולם. היראה נפרדת לשלשה צדדים, שנים מהם אין בהם עיקר כראוי, ואחד עיקר של יראה. יש אדם שירא מהקדוש ברוך הוא כדי שיחיו בניו ולא ימותו, או שירא מעונש של גופו או של ממנו, ועל כן ירא ממנו תמיד. נמצאת היראה שהוא ירא מן הקדוש ברוך הוא לא שם אותה לעיקר. יש אדם שפחד מן הקדוש ברוך הוא משום שפחד מעונש אותו העולם ומעונש הגיהנם. שני אלה אינם עיקר ושורש של היראה. היראה שהיא עיקר, שאדם ירא מרכונו משום שהוא גדול ושולט, עיקר ושורש של כל העולמות, והכל לפניו כלא חשובים, כמו שנאמר "וכל דיירי הארץ כלא חשובים, ולשים את רצונו באותו המקום שנקרא (ב)יראה.

צד. ז"ל: פתח רבי שמעון בפקודי אורייתא ואמר פקודי אורייתא דיהב קב"ה לישראל כלהו באורייתא בארץ כלל כתיבי בראשית ברא אלהים (בראשית א א) הדא היא פקודא קדמא"ה דכלא ואקרי פקודא דא יראת יהו"ה דאקרי ראשית דכתיב (תהלים קיא י) ראשית חכמה יראת יהו"ה (משלי א ז) יראת יהו"ה ראשית דעת בגין דמלה דא ראשית אקרי ודא איהי תרעא לאעלא גו מהימנותא ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא יראה אתפרש לתלת סטרין תרין מנייהו לית בהו עקרא כדקא יאות וחד עקרא דיראה אית בר נש דדחיל מקב"ה בגין דייחון בנוהי ולא ימותון או דחיל מעונשא דגופיה או דממוניה ועל דא דחיל ליה תדיר אשתכח יראה דאיהו דחיל לקב"ה לא שוי לעקרא אית בר נש דדחיל מן קב"ה בגין דדחיל מעונשא דההוא עלמא ועונשא דגיהנם תרין אלין לאו עיקרא דיראה אינון ושורש דיליה ירא"ה דאיהי עקרא למדחל בר נש למאריה בגין דאיהו רב ושליט עקרא ושורש דכל עלמין וכלא קמיה כלא חשיבין כמה דאתמר (דניאל ד לב) וכל דיירי ארעא כלא חשיבין ולשווא רעותיה בההוא אתר דאקרי (נ"א ב) יראה. תרגום: פתח רבי

ובזה נוכל להמליץ דברי חז"ל הקדושים בפ"ק דחגיגה (ד ע"ב) ר"י כי מטי להאי קרא בכי, כי את כל מעשי ה' יבוא במשפט על כל נעלם, עבד שרבו שוקל לו שגגות כזדונות תקנה יש לו. מאי על כל נעלם, אמר רב זה ההורג כינה בפני חבירו ונמאס בה וכו'. שלכאורה אין שייכות זה למה שקדם, וגם צריך ביאור מ"ש שהקב"ה שוקל שגגות כזדונות, וח"ו וחלילה לאל מרשע להעניש לחטא קל כגדול, כמ"ש (איוב לד כג) כי לא על אדם ישים עוד, ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותא (ע"ז ג ע"א). אבל הכוונה בזה, כי שלמה המלך ע"ה חתם ספרו בפסוק הקודם לו (קהלת יב יג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא וכו' כי זה כל האדם. הורה בזה שכלל כל העבודה ושרשה הוא היראה, כמ"ש (ברכות לג ע"ב) אין לו להקב"ה אלא אוצר של יראת שמים בלבד. והכוונה במ"ש יראת שמים הוא כמ"ש המחברים, שיראת העונש הוא מדרגה פחותה, ועיקר היראה הוא לא מצד פחדו מעונשו ית', אלא מפחד רוב גדולתו ורוממותו. והוא נקרא יראת הבושה מהתבוננו מעוצם גודלו ותפארתו, ושכלל מקום נמצא שכינתו ית', ולית אתר פנוי מיניה, והרי הוא כאילו עומד ממש לפני מלך בשר ודם, שבודאי מצד הבושה וגדולת המלך נזהר מלעשות בפניו דבר שהוא לבזיון המלך ולהמרות עיני כבודו.

ויראה זאת היא בשמים ממעל, אשר הם טהורים וזכים משום טומאת עוון, ולא שייך בהם יראת העונש כ"כ, רק יראתם גדולה מאד מאד, כמ"ש במרכבת יחזקאל (א יח) וגובה להם ויראה להם וגבותם מלאות עינים סביב לארבעתן. ורצה בזה שמצד הכירם כבוד גדלו ותפארתו ית', שאין להם מניעה אחרת להסתיר מהם עוצם הכרת כבוד גדלו, הדבר נדמה כאילו עינים להם מסביב בכל צדדיהם, ורואים מכל צד כבודו ית', כי האדם הרואה בעינים לפניו אין יכול לראות לאחוריו, כי אם כשחוזר פניו לאותו צד. והרי יש סיבה ומניעה לראיתו, ואם המלך עומד מאחוריו ואין רואהו ואין יודעו לזהר מכבודו. כמו כן נמשל האדם מצד שהוא מלובש בגוף חומרי, ויצה"ר מסבכו ומסיתו ומשכח ממנו זכרון כבודו ית', והרי יש מניעה ליראתו ית', משא"כ מלאכי השרת שאין להם חומר מונע ויצה"ר, הם נדמים כאילו עינים להם מסביב בכל מקום לראות כבודו, ולכן ויראה להם לפני השי"ת.

ולכן האדם אשר הוא באמת עובד השלם לה' ית', וזכרון כבודו לא סר ממנו אף רגע אחד, כמו שמצינו באמת אצל החסידים הגדולים, נקרא שזכו ליראת שמים ממש, ר"ל היראה שנמצא בצבא השמים למעלה, וזהו תכלית הנרצה אליו יתברך מן האדם, וכל הבריאה היה בשביל דבר זה, שגם בעולם השפל הזה אשר מרוחק מאד מקדושתו ית', ושבו תכלית הצמצום והסתלקות הקדושה, יהיה נמצא בו אדם צדיק בארץ, אשר בכח מעשיו ומחשבתו הטהורה יוריד כח קדושתו למטה כמו שהוא

למעלה ממש, והוא העובד השלם אשר בלבו ומחשבתו ה' תמיד נמצא לפניו בכל מקום שהוא בכל עת.

ולכן אמר שלמה סוף דבר וכו' כי זה כל האדם, ואמרו רז"ל (ברכות ו ע"ב) כל העולם לא נברא אלא בשביל זה, ונרמז ג"כ דבר זה בתורה, בראשית ברא אלוקים (בראשית א א), ואמרו (ב"ר פ"א סי' א) בשביל ראשית וכמו שכתוב ראשית חכמה יראת ה', ובתיבת בראשית הוא יר"א בש"ת^ח, והוא יראת הרוממות שהוא יראת הבושה כמ"ש.

מעמד הר סיני - יראת הבושה

ובזה יתבאר לנו כוונת הכתובים (שמות כ טו-יז) וכל העם רואים את הקולות וכו' ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה וכו' ויאמר משה אל העם אל תראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. והכוונה בזה לדעתי, כי בראות ישראל המראות הגדולות ונוראות אלה, וגילוי שכינת כבודו ופתיחת כל הרקיעים, כמ"ש (דברים ד לה) אתה הראית לדעת כי ה' הוא וכו' אין עוד וכו', והכירו והשיגו כי הוא סבת כל עלמין, וממלא כל עלמין, וכל עלמין כלא חשיבין בביטול מציאותם ממש, כמו שהאריך בזה הגאון מור"ח בספרו נפש החיים (שער ג) באריכות. וחשבו שע"י גילוי זה יתבטל ח"ו בנין העולם התחתון לגמרי, כמ"ש (שבת פח ע"ב) שפרחה נשמתם בשמעם הדברות מפי קדשו ית', ולכן בקשו משה שיהיה דבורו ית' נגלה עליהם בדרך השתלשלות ע"י אמצעות משה, שיהיה לפי ערך השגתם ומקום עמידתם בעולם התחתון. וע"ז השיב להם משה רבינו ע"ה, כי בעצם הגילוי הזה לא יתמיד רק שהיה בעת הזה, בכדי להשריש אמיתת מציאותו ית' והשגתו ורצונו בתורתו לעבודתו, ושהוא באמת ממלא כל עלמין ומלא כל הארץ כבודו, ואעפ"כ זהו מנפלאותיו ית' שאעפ"כ נמצא כאן הסתר פניו לגמרי, עד שנמצא יצה"ר מחטיא לאדם בשביל הבחירה.

וגילוי הזה היה כדי שכל איש ישראלי יצייר תמיד במחשבתו אמיתת ידיעה הזאת אשר ראו דור המקבל תורה ששים רבוא כולם ביחד, אשר באמת נמצא הוא ית' בכל מקום. ומזה יהיה להם יראת שמים, ר"ל לא מצד יראת העונש, אלא יראת הבושה שמתירא מן החטא עצמו ולא מסיבת העונש המגיע על ידו. וז"ש ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ר"ל בשביל שלא יבוא לידי חטא, ולא בכדי

שלא יקבל העונש. ובאמת מדרגה זאת אין למעלה ממנה, כי בהצטייר דבר זה במחשבת אדם ממש לא יבוא לידי חטא בשום אופן. כי מדת הבושה ירושה היא לישראל מעת עמדם על הר סיני שירשו מדה זאת, וכמ"ש חז"ל (כלה א) כל מי שאינו בוש פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני, ומצד הבושה בודאי יבוש ויכלם מפני כבודו ית' הנמצא בכל מקום, ולא יחטא, ולכן החוטא נגדו ית' מגלה על עצמו שאין לו בוש פנים.

ולכן סמך אחר זה שלמה המע"ה במ"ש (קהלת יב יד) כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם, ושקל לו זדונות כשגגות, כי מצד שאין לו בוש פנים אין לו התנצלות בדבר במה שאומר שעשה כן מצד תגבורת יצרו בהשכיחו ממנו כבוד גדלו יתברך מעולם התחתון הזה, ולכן נכשל בחטא בהרגלו בשוגג ושלא בכונה, שהרי כבר ירש מדת יראת הבושה מעת שעמדו אבותינו על הר סיני, שהרי גם הוא היה נמצא שם, כמ"ש (דברים ה ג) לא את אבותינו בלבד וכו', וכתוב (שם כט יד) את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה.

וז"ש מאי על כל נעלם, זה ההורג כינה בפני חבירו ונמאס בה, והוא מליצה נפלאה, שמאחר שמלא כל הארץ כבודו, הרי הוא כאילו חוטא וממרה רצון בורא יתברך בעמדו לפניו בעשותו דבר שאינו לפי כבודו.

ג' עיקרי התשובה

ועיקר מדרגת התשובה בג' אופנים, עזיבת החטא וחרטה, וידוי דברים וקבלה להבא ולהוסיף גדרים וסייגים שלא יבוא עוד לידי חטא שהורגל בו מתחילה. ובאמת אי אפשר לאדם לעזוב דרכיו הראשונים מכל וכל, עד שיחקוק במחשבתו באמת גודל הרע אשר עשה, ויבוש ויכלם מאד עד שדבר זה יהיה בוז ונמאס בעיניו לשוב לכסלה. כמ"ש הנביא (ירמיה יד ג) בושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל, והוא מדרגה גדולה שאינו שב מצד פחדו מעונש שמים, אלא מצד עצם רעות וטינוף החטא בעצמו, ויהיה נבזה בעיניו נמאס מעשיו הראשונים אשר עשה, ובזה יכנע רום לבבו, ויהיה שפל בדעתו ככלי אין חפץ בו.

וע"ז נאמר (מיכה ז יח) נושא עוון ועובר על פשע לשארית נחלתו, (ר"ה יז ע"ב) למי שמשים עצמו כשיריים, שאם הדבר כן אזי חרטתו חרטה גמורה וכאילו נעקר מעיקרו ולא עשאו מעולם, וזה בגדר תשובה מאהבה. וזהו הפרש שאמרו רז"ל (יומא פו ע"א) בין העושה תשובה מאהבה לעושה מיראה, שאמרו רז"ל (יומא פו ע"ב) שע"י תשובה מיראה נעשה מזדונות שגגות, ומאהבה נעשו זכויות. והטעם בזה ידוע למשכיל בחכמה, והוא כי ידוע שבכל עוון אשר עשה בורא משחית לחבל, וטומאה

גדולה, כי ע"י העוון נסתלק ממקום זה הקדושה, שבכל מקום שנעשה נגד רצונו ית' הוא העדר, והטומאה הוא עצם ההעדר מסילוק שלמות אור שכינתו ית', כמ"ש במ"א באריכות ע"פ (ישעיה מ יז) כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו.

ושס"ה ל"ת נגד שס"ה גידים שבנשמה, שהוא חיותו, ורמ"ח מצוות נגד רמ"ח איברים שבה, וכשעושה איזו חטא או בטול מצות עשה חיובית שעל גופו, מסלק נגדו אור הנשמה מאבר או מגיד המכוון נגדו, ונשאר העדר ממש, ובמקום ההעדר הוא שריית הסט"א, שמקומם במקומות החורבה ובההעדר כידוע. שלכן מזיקים מצויים במקום מדבר וחורבה, ואם ח"ו עשה כמה עוונות עד שגרם העדר כל סלוק אור החיות אשר בנשמתו, ולכן אמרו (ברכות יח ע"ב) הרשעים בחייהם קרויים מתים ממש.

והנה הקליפות וכוחות הטומאה שברא בעווננו הדבקים בנשמתו, ידוע שהנשמה דבוקה בנפשו ומשם נמשך חיות הגוף, ומן הראוי היה שממילא המזיק והקליפה השורה במקום ההוא בנשמתו ישלוט בגופו ליטול חייו ממנו, והוא ית' ברוב רחמיו נושא וסובל עווננו. אף אם עשה תשובה מיראת העונש, לא נסתלק הטומאה ממנו מכל וכל, מאחר שאינו מתחרט חרטה גמורה, שברצונו לא היה עושה מתחילה, מאחר שאין תשובתו אלא מיראת העונש, ואם היה יודע שלא יקבל עונש ע"ז היה עושה להבא ג"כ, ולכן אינו סר מכל וכל.

וע"ז אמר הכתוב (ירמיה ב כב) אם תכבסנו בנתר נכתם עוונך לפני, אבל מי שעושה תשובה גמורה מאהבה, נעקר הדבר מעיקרו, ומתבטל הקליפות לגמרי ממציאיותו, וחוזר וממשיך שם אור נשמתו אשר סר משם, וז"ש ועובר על פשע לגמרי להעבירו מן העולם, הוא לשארית נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים, כמ"ש. ובעל תשובה כזה הוא ממש בגדר תחיית המתים, שאור נשמתו וחלקי אבריו וגידיו שהיו מתים ממש, והטומאה שרתה שם, חזרה אור נשמתו בקרבו והאיר מחדש, ולכן אמר הכתוב (יחזקאל יח כג) החפץ אחפוץ במות רשע כי אם בשובו מדרכיו וחייה ממש.

ובזה יתבארו הכתובים ביחזקאל (יח כז-כח) ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה ויראה וישב מכל פשעיו אשר עשה חיו יחיה לא ימות. והדברים כפולים ללא צורך לכאורה, אבל רמז בזה דברי חז"ל הקדושים האלו מ"ש ההבדל בב' מדרגות של בעלי תשובה, שאם עושה תשובה מאהבה, לא מצד עונש החטא, אלא מצד החטא עצמו ובזותו בעיניו, וז"ש ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה דוקא. ובעל תשובה כזה כיון שמתחרט ומצטער על תחילתו, בודאי הוא מוסיף גדרים וסייגים כדי שלא ישוב עוד לכסלה ח"ו, ומוסיף מילי דחסידותא יותר מן הדין, נמצא שמהעוונות נעשה זכויות מוסיפים.

וז"ש ועשה משפט וצדקה, שמשפט הוא מה שמחויב לעשות ע"פ דין, וצדקה הוא מה שמוסיף גדרים שלא מן הדין המחויב, ולכן הוא את נפשו יחיה, והוא ממש בגדר תחית המתים. שכמו בעת תחיית המתים יתווסף כח ואומץ לגוף יותר ממה שהיה בעולם הזה בראשונה כידוע, כן הוא מוסיף חיים בנפשו בהורידו אור עליון מנשמתו העליונה על נפשו למטה, אבל אם עושה תשובה רק מיראת העונש, אז בודאי בעל תשובה אינו מוסיף גדרים וסייגים, ודי לו בעזיבת החטא לבד, וז"ש ויראה וישב מכל פשעיו, ר"ל שתשובתו מצד יראה ופחד מעונש, אז חיו יחיה לא ימות, ר"ל שאין מוסיף חיים יותר ממה שהיה לו מקודם, רק שלא ימות נפשו מחטאיו, אבל אין מסתלק הכתם מכל וכל.

והן לזאת עיקר התשובה, להתמרמר ולבכות ולהצטער על מעלליו הרעים, ועל גודל הפגמים שעשה בנפשו, והוא מ"ש (ישעיה נח ה) הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכוף כאגמון ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון לה' וכו'. הורה הכתוב בזה דרכי התשובה והחרטה ועזיבת החטא על איזה אופן יהיה: הא', הוא שיכוף ראשו כאגמון מרוב הבושה שיבוש בעיניו, כאדם הבוש מחבירו וכופף ראשו בכדי שלא יראה פני חבירו שהוא מתביש ממנו. ויען שכבודו ית' מלא כל הארץ, יהיה שפל ונבזה להגביה ראשו להסתכל בעולם. וע"ז אמרו (ברכות מג ע"ב) כל המתגאה והולך בקומה זקופה כאילו דוחק רגלי שכינה שנאמר מלא כל הארץ כבודו. והוא מבואר כמ"ש, שכל ההולך בקומה זקופה, ואינו בוש מכבודו ית', אשר פעל ופגם באור קדושה עליונה, הרי הוא כאילו מכחיש שכבודו מלא כל הארץ, כמ"ש (ישעיה סו א) והארץ הדום רגלי, כאילו כביכול אינו נמצא כאן, ולכן אינו בוש ממנו ית' להסתכל כלפי מעלה, ולכן הבעל תשובה צריך שיהיה כופף ראשו כאגמון.

ואמר (ישעיה נח ה) שק ואפר יציע, הוא ענין גדול, כי ידוע שהחוטא הוא אשר גרם להפסיד מלבוש הקדושה מעל נשמתו שהיתה מלובשת בו בבואה לעולם, שהוא נקרא מפי חכמי האמת (זהר ח"א סו ע"א ומוחין דקטנות פרק א) חלוקא דרבנן, כתנות אור. וכמו שהיה באדם הראשון, שקודם החטא היה נשמתו מלובשת באור עליון, ואחר שחטא כתיב וידעו כי עירומים הם, וכתוב (בראשית ג כא) ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, שהוא משכא דחיויא¹³ (תיקון יב ע"א), נחש סמאל¹⁴, והוא כמ"ש בזכריה (ג ג-ד) ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך וכו', עד שנאמר הסירו הבגדים הצואים מעליו והלבש אותו מחלצות, והוא כתנות אור הנ"ל, וכתוב ראה העברתי מעליך עוונך.

מאיר השיח

ולבוש הזה הוא נקרא ש"ק כידוע למשכילים, שהוא לבושו של עשו ד' מאות כוחות של סמאל^צ, שהם ד' מאות איש של עשו (בראשית לב ו). והוא הסט"א הנקרא שק"ר, והר' הוא הרע עצמו^ט, וש"ק הוא לבוש שלו. והם ג"כ סמאל"ל ר"ע שא' שבתוכו הוא ניצוץ הקדושה, א' של אמת המחיה אותו ונשאר סמ"ל קנאה (יחזקאל ח ג) המקנא עם ר"ע הנ"ל. וכאשר בעוה"ר הנשמה נטרדת מהיכל מלך מלכי המלכים הקב"ה, אז מתלבשת בלבוש הזה שהוא שק, כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק (אסתר ד ב). והוא מנוצה של עיזים, ושעירים ירקדו שם (ישעיה יג כא)^פ שהוא נקרא שעיר כידוע (זהר ח"ג רמח ע"א). ולכן כל החטאות של צבור רובם של שעירי עיזים, וכל בעל תשובה לעומת אשר גרם שנשמתו יתלבש בלבוש שק הטמא הזה, ילבש הוא ג"כ על גופו לבוש שק.

וכמו שהוריד נפשו לעפר, כידוע בכתבי רבינו הגר"א, והארכתי בזה במ"א, שעיקר שלימות האדם הוא שנברא להעלות נפשו היסודי מעפר לחברה עם הרוח הבא מן השמים, ע"י תורה ומצוות, להעלותה מעלה מעלה, וח"ו אם הוא רשע, אז נפרד נפשו מרוחו, ואז (קהלת יב ז) וישוב העפר אל הארץ וכו', והרוח תשוב לשמים, ולכן לעומתו יכניע גופו וישכב לעפר, וזהו עיקר התשובה כמבואר.

חטאי הלשון

כבר הקדמנו למעלה שראש כל העוונות היותר חמורים, הם חטא הלשון, והדבור בדברים בטלים, ושיחת הילדים, וכ"ש ח"ו לשון הרע ורכילות, ומסירות ר"ל, אשר חטא הלשון עולה על כולם. וטעם הדברים כתבתי במ"א, ובאריכות שכמו שבדבור קדושה בתורה בונה עולמות ובורא עלמין חדתיך (עי' זהר ח"א ה ע"א), שמים חדשים וארץ חדשה (ישעיה סה יז). כי בדבור פיו ית' במאמרו נברא הכל, והם צירופי אותיות כוחות ומאורות עליונים אשר המציא הוא ית' ע"י כל הנבראים יש מאין. וכן בכל עת שהאדם עוסק בתורה, הוא ית' חוזר ואומר הלכה בשם בשר ודם, ובזה בורא עלמין חדתיך, כמ"ש (ישעיה נא טז) ואשים דברי בפוך לנטוע שמים וליסוד ארץ, כמ"ש בזוה"ק בכ"מ.

כמו כן להיפוך ח"ו, אם מטמא פיו ולשונו בדבורים האסורים, ואפילו בדברים בטלים, לעומתו נמצא הס"מ, אשר הוא כולל כל כוחות הסט"א וסדר מצביהם,

והם ג"כ צירופי אותיות מאחרים^א דאותיות הקדושה, והוא הנחש שבא ג"כ בלשון הרע לחוה באכילת עץ הדעת^ב. שנתקנא במעלות האדם שכל הבריאה נמסר בידו, ורצה להחריב הכל, וכמ"ש רז"ל (תענית ח ע"א) נתקבצו כל החיות אצל הנחש וכו' ואמר להם מה יתרון לבעל הלשון. וכן בכל עת ע"י דבורים זרים ולשון הרע בונים ובוראים היכלי שוא, עלמין דתוהו.

ועתה משכיל בוא קום ושמע דברי ה' ^א חיים עומק דברי קדשם של חז"ל, מ"ש בפ"ק דכתובות (דף ה ע"א) מאי דכתיב ויתד תהיה לך על אונך, מפני מה אצבעותיו של אדם משופות כיתדות, שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון ישים אצבעותיו בתוכם, והוא ענין עמוק מאד, מ"ש במדרש רבה (ויק"ר פכ"ו סי' ב) אר"ש בר נחמני אמרו לנחש מפני מה אתה מצוי בין הגדרות, אמר להם מפני שפרצתי גדרו של עולם תחילה, ולפיכך נעשה ספקלטור לכל פורצי גדרות, ע"כ. ורמזו בזה דבר עמוק, והוא מ"ש למעלה בראש דרוש זה, כי עיקר בריאת העולם ברצונו ית', היה במה שצמצם אור כבודו מן העולם בכדי שיהיה נמצא כח הסט"א והרע והחשך למטה, בשביל הבחירה והעבודה, ושהאדם בעבודתו יאיר לו גם במקום החושך.

והרי האור העליון נחלק לב' מדרגות: א', חלק עיקר האור נשאר למעלה בשמים, ובעולמות העליונים אשר שם גלוי כבוד מלכותו ביותר. והב', הוא שפעו בעולם התחתון ג"כ ע"י עבודת האדם השלם, אשר על ידו מתפרסם קדושת כבודו ית' ג"כ למטה. וכל זמן שקדושתו וגדולתו ית' מתגלה למטה, אין שליטה ליצה"ר, וכמו שהיה במצרים ועל הים בעת שהראה הוא את עוצם גדלו ותפארתו, וכי הוא המשגיח ומושל בכל, שגם אומות העולם הודו ואמרו שה' הוא מלך על כל הארץ. וכן היה קודם חטא אדם הראשון, שהיה כל העולם בקדושה, ולא מצא הס"מ מקום להחטיא את האדם ולפתותו בשקריו, עד שפתה את חוה באכילת עץ הדעת טו"ר, שהוא ענין מחקר שכל האנושי, לעמוד הכל על שכלו בחכמה חיצונית, שמזה יוצא מכשול ח"ו, עד שבא האדם לידי כפירה גמורה באלקותו ית' ובהשגחתו, כמו שבאמת רבים חללים הפילה. וכל רשעי עולם משרש זה יצאו, וכמו שהוא בעוה"ר בדור האחרון הזה, אשר רבו האפיקורסים המלגלגים על דברי חז"ל, ומכחישים בנבואה ונסים, ובהשגחה.

מאיר השיח

ק. ע"י זהר (ח"ג רמח ע"ב) שזה רמז לקלי'.
קא. נדצ"ל מאחוריים. קב. ע"י רש"י תענית ח
ע"א ד"ה ולך מה הנאה יש לך. קג. נדצ"ל
אלקים.

צח. ע"י ע"ח שער מיעוט הירח פרק ג. צט. ע"י
שער הכוונות (דרושי סדר שבת דרוש א ענין קבלת
שבת): הקלי' בתחילה היא סוד ר' כנודע בסוד אחר
ואח"ד כי אות ד' היא בקדושה ואות ר' בקלי'.

וזהו עצם כח הנחש שהחטיא האדם ג"כ בחטא זה, באמרו (בראשית ג א) אף כי אמר ה' וכו', להוציא דלטוריא על יוצר בראשית, והיינו שמשורש חטא זה יצא צפע שיעמוד האדם על מחקר שכלו, עד שעיי"ז נשתלשלו ממנו רשעי הדורות המכחישים ה', ואמרו לא הוא, והרי סלקו מעולם הזה אור קדושתו ית', ונשארו בחושך, וזהו גניזת האור שנגנז ע"י שצפה הקב"ה שיוצא מאדם הראשון רשעים, וכמ"ש במ"א מזה. ומזה הוא מאמרם ז"ל (סנהדרים לח ע"ב) אדה"ר כופר בעיקר היה, היינו שע"י חטאו נשתלשלו ממנו עד שיצאו רשעים גמורים הכופרים בעיקר. ואדה"ר היה סיבתם, שורש פורה ראש ולענה (דברים כט יז), לכן נחשב הכל על שמו. וז"ש שהנחש פרץ גדרו של עולם, ר"ל שתחילה היה סתום הדרך מפרץ חיות ממשלת הסט"א ע"י אור הגדול שהאיר בעולם, וע"י חטאו שנסתלק האור ונגנז למעלה, אז נפרץ ונחלק העולם, והוא שמים וארץ, האור בשמים נשאר, וכמ"ש (תהלים קיט פט-צ) לעולם ה' דברך נצב בשמים, לדור ודור אמונתך כוננתה ארץ ותעמוד.

והוא מבואר במ"ש, שענין האור הזה הוא גלוי כבודו ותפארתו ית', שבשמים ממעל ובכל עלמין דלעילא נשאר האור הזה קיים בלי שינוי לעולם, כי אין שם יצה"ר וסט"א, ואין שם מקום וסיבה להטעות שם, ולהכחיש כביכול מציאותו ויכולתו והשגחתו. וזה נקרא דבר, והוא גילוי אור, שא' של אור הוא שורש האור הנמשך ממעטה לבושו ית', כמ"ש במדרש (פרקי דר"א פרק ג) מהיכן נברא האורה ממעטה לבושו, ור"ל מגילוי מדותיו וכוחותיו ית', אשר בהם נמצא ומושג לנבראיו מצד פעולתו, אבל לא מצד עצמותו, כי מצד עצמותו נעלם מכל נברא ומכל רעיון. ונמצא שאין מתראה גילוי, רק גילוי אור לבושו, וזה האור המתגלה בנבראים עליונים ובעלמין דלעילא, והם ו"ר של או"ר, ונקרא דב"ר^ק.

וז"ש שהוא נשאר בשמים לעולם קיים נצב לעד, אבל בעולם התחתון לא נמצא רק באמונה לעם סגולתו, אשר נתגלה להם ע"י נביאים, ובמעמד הר סיני, והורישו לנו מאבות לבנים. משא"כ המכחישים התורה הם מכחישים ג"כ השגחתו ית' ויכולתו, וז"ש לדור ודור אמונתך (תהלים קיט צ), ובזה יש קיום לעולם התחתון, וז"ש כוננתה ארץ ותעמוד (שם). וזהו פרצת גדרו של עולם, שגד"ר הוא או"ר שבו היה העולם גדור מבלי יעלה שם הסט"א להכחיש יכולתו ית' והשגחתו, כל זמן שאדה"ר היה אחוז בעה"ח אשר בתוך הגן, והוא התורה התמימה, חמדה גנוזה, שהוא אור לבושו ית' ממש, גילוי כוחותיו ומידותיו, שבהם מתגלה לנבראיו, והם כתנות אור שהיה אדה"ר מלוכב בהם. וכן נקרא התורה אור בכ"מ, שלכן במשה רבינו ע"ה כתב (שמות ב ב)

מאיר השיח

קד. ע"י כתבי הגרמ"מ משקלוב דרושים על סדר ההשתלשלות דף רפד.

ותרא אותו כי טוב הוא, ואמרו (ע"ז יט ע"ב) אין טוב אלא תורה, וע"י נתנה. ולכן אמרו (מגילה יד ע"א) שנתמלא כל הבית אורה, שבי"ת הוא עולם שלם, שמים וארץ ביחד, שנתחברו ע"י, כמ"ש במדרש (דברים רבה פ"י ס"ב) ע"פ וירד ה' על הר סיני ומשה עלה אל האלקים, שבתחילה היו שמים שמים לה' וכו', ונתבאר במ"א.

והם ב' פעמים מלוי האור, חלק א' בשמים, וחלק ב' בארץ. וע"י התורה שהוריד משה רבינו ע"ה משמים לארץ, נתחבר ונעשה בי"ת שלם, ונתחלק הב' של בראשית לב' אלפין, שורש האור בב' המקומות, ונעשה ממנו, וזאת הברכה אשר ברך משה (דברים לג א), והוא התורה, כמ"ש (דברים ד מד) וזאת התורה, ונשאר העולם קיים ית"ד במקום נאמן, והם ב' פעמים אור, ב' פעמים גדר. והנחש פרץ שני הגדרות וחלקם, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם וכו' (תהלים קטו טז), והוא הלשון (משלי טז כח)^{ק"ה} נרגן מפריד אלו"ף. ולכן כל מי שפוגם לשונו בדברים אסורים, בורא משחית לחבל, ומגביר כח הנחש לגרום ח"ו הריסת העולם להגביר כח הסט"א, ומתרכים הרשעים והאפיקורסים בעולם.

ולכן עונשו של לשון הרע גדול יותר מאד מכל העוונות. שאין לך עוון אשר מרבה קליפות וכוחות הטומאה בעולם, כמו עוון לשון הרע, וכמ"ש במ"א. שלכן שכר עסק התורה גדול יותר מכל המצוות, שכל מצוה הוא דבר אחד, כגון סוכה היא מצוה א' כל הז' ימים (ויקרא כג מב) בסוכות תשבו, אבל עסק התורה, כל דבור ודבור בפ"ע הוא מצוה פרטית בפ"ע. וכן בכל דבור ודבור נברא עולם שלם. וכמו כן להיפוך ח"ו, ע"י לשון הרע בכל דבור בפני עצמו בורא קליפות ומזיקים, והם מסאבים נפשו לאחר מיתתו, וכמו שכתב רבינו הגדול באיגרתו התמימה^{ק"ו}, שבעד כל דבור רע צריך שיתגלגל מסוף העולם ועד סופו, שכמו שהוא היה מפריד בין אדם לחבירו, וגורם פירוד וסילוק מנוחה, כמו כן נפשו אין לו מנוחה.

וז"ש הכתוב (תהילים קמ יב) איש לשון בל יקום בארץ איש חמס יצודנו למדחפות. ירצה בזה, שבעוון לשון הרע אין לו מנוחה בעולם, כי הסמאל והקליפה אשר נקרא חמס רע, שכל חיותו ומזונו הוא החמס, ע"י העוון שבזה גוזל וחומס מסטרא דקדושה, וז"ש שהוא חמס רע, הוא יצודנו ברשותו למדחפות, ר"ל לדוחפו ולגלגלו מסוף העולם ועד סופו. וממ"ש תבין, שלא די שעונו של המדבר לשון הרע קשה מאד, אלא גם השומע דבריו, אף שאינו מקבלם, ואין דבריו עושים פרי אצלו, מ"מ כח השמיעה לבד ג"כ גורם פגם בנשמת השומע. כי הבל הדבור רע היוצא מן האדם

המדבר הזה, נרשם באויר, והוא כח סט"א וטומאה גדולה למאד. שהסט"א נמצא בכל מקום ריקן וחורבן והעדר, ובמקום שבוקע הבל הדיבור הרע באויר, מסתלק מאותו מקום הקדושה לגמרי, ונשאר שם מקום הטומאה, ואויר הזה נכנס באזני השומע עד לכח השומע שבמוחו, ומטמטם מוחו בעוה"ר ע"י אותיות של הדבור הרע הזה, שהם הרכבת כוחות הסט"א.

ולכן אמרו חז"ל (כתובות שם) עצה לזה להכניס ראשי אצבעותיו לתוכו, והוא דבר גדול כתבתי מזה במ"א, היאך כל כ"ח אותיות התורה עם מנצפ"ך ונעוץ סופן בתחילתן^ק, הן נרשמים בכ"ח פרקי האצבעות, ובהם נבראו כל הנבראים ע"י הרכבת אותיות התורה, שהם פרקי הרכבת מאורות כוחות קדושים למאד. שלכן כתיב (תהלים ח ד) כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וכו', וכתוב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. והם ה' אצבעות בימין, וה' בשמאל, ה' כוחות בשמים כלליות, וה' בארץ, כידוע למשכילים, וכן לעומתו בלשון נכלל כל הכ"ח אותיות בדבור פיו. ולכן כשיכניס ראשי אצבעותיו באזניו, שבהם רשימת כ"ח אותיות הקדושים, הם מגינים כנגד כוחות הטומאה, שהם בוקעים באויר ע"י הבל פה טמא של המוציא לשון הרע, שלא יכנסו לאזניו. והם שני גדרים, גד"ר מזה ב"פ (במדבר כב כד), וכל"פ^ח אזניו מימין ושמאל ושניהם הם ית"ד ב' פעמים אור, ולכן הם משופים כיתדות, והבן זה מאד.

התורה - תיקון האדם

ואמרו חז"ל (ערכין טו ע"ב) מה תקנתו של בעל לשון הרע, ירבה בתורה, שנאמר מרפא לשון עץ חיים. והוא מובן היטב כפי שכתבנו, שלעומת שפגם בדבורו הרע לברוא משחית לחבל ולהשחית ולהחריב כל עלמין דקדושה, לעומת זה בעסק התורה אשר יוציא מפיו, יברא מלאכים קדושים הרבה בכל דיבור ודיבור, שכל דיבור בתורה שהאדם מוציא, כביכול הוא ית' חוזר ואומר, וכל דיבור שיצא מפיו הקב"ה נברא ממנו מלאך אחד (חגיגה יד ע"א). ולא לבד לתיקון לשון הרע הוא עסק התורה, אלא לכל עוונות שבעולם הוא תיקון, ומועיל יותר מכמה מאות תעניות וסיגופים גדולים, ודבר זה מבואר בכ"מ בדבריהם ז"ל.

וכן מצינו בספרי (פ' האזינו א) ע"פ יערוף כמטר לקחי וכו', וז"ל: אין לקחי אלא דברי תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם, ואומר קחו מוסרי ואל כסף, ואין מוסר אלא דברי תורה, שנאמר שמע בני מוסר אביך, ואומר קחו עמכם דברים ושובו אל

ה', ואין דברים אלא ד"ת, שנאמר את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם, ע"כ. המשיל התורה למטר, שכמו שהמטר הוא עיקר חיי האדם, הניזון ע"י צמח האדמה, שאי אפשר לבלי מטר, וכמו כן האדם החוטא הוא מת ממש בבוטול חיות אברי נפשו וכוחו, כמ"ש למעלה, וע"י התורה חוזרים ומתגדלים וחוזר חיותו. וכמו שהמטר יורד מן השמים לארץ, ומרוה את הארץ והולידה והצמיחה, שבאמת כל הענפים והפירות הכל כלול בגרעין הנטוע בארץ. אך אי אפשר לו להוציא מכח אל הפועל אם לא ע"י המטר, ואף שבאמת המטר הוא האד העולה מן הארץ, מ"מ אי אפשר לו לגדל פרי הארץ אם לא בכח שפע שורש מים העליונים שעל השמים המתלבש בטיפת הגשם, וכמ"ש בזה במ"א בביאור מחלוקת ר"א ור"י, אם העננים יורדים מלמעלה משמים, או מן הארץ, כמ"ש בפ"ק דתענית (ט ע"ב). ובאמת אלו ואלו דברי א"ח, שהעננים שותים ממי אוקינוס, אבל הם עולים למעלה, ויורד עליהם כח החיים מטיפת מים שעל השמים, והוא כח גדול הצמחים, שבלעדי זה לא היו במים התחתונים אלו כח להוליד הארץ ולהצמיחה.

וכמו כן הוא ממש ענין התורה, שכל התקונים שצריך האדם לתקן מה שנברא בעבורו, כל אדם לפי ענינו, שאין לך אדם דומה לחבירו, וכל אחד יש לו דברים מיוחדים לתקן בבריאה ובכל העולמות, כמ"ש במ"א, והכל היה בכח בנפשו, אבל אין יכולים להוציא מכח אל הפועל אם לא ע"י הרוח שמן השמים. והתורה שירדה מן השמים שנמשלה למים, והיא המוציא כח מדות הטובות שבנפשו, והמסייעו בעבודת שמים להוציא כל תקונים שלו לפועל, לגדל ולהצמיח, ונמצא הוא נדמה למטר ממש, וז"ש (דברים לב ב) יערוף כמטר לקחי, ר"ל מה שלקחתי וקבלתי מן השמים.

ומה שכפל דברים באמרו, יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, הענין כי יש ב' דברים, טל ומטר, והפרש גדול ביניהם^{קט}. כי הטל אינו בא בטורח ובצער על האדם, רק בנחת ובהשקט, אבל פעולתו מועטת, אינו מרוה את הארץ בכל צרכו לגדל ולהצמיח, רק לשמור שלא יתיבשו הזרעים יותר, ופעולתו מעוטה. משא"כ המטר, הוא בא לאדם בטורח וצער, כמ"ש (משלי כז טו) דלף טורד ביום סגריר וכו', ואמרו (תענית ח ע"ב) קשה יומא דמטרא כיומא דדינא, אבל פעולתו גדולה למאד, שהוא מרוה את הארץ ומולידה ומצמיחה, להוציא פרי מאכל גמור לאדם.

וכמו כן יש בתורה ב' חלקים: א', הוא חלק הפשוט, שאין בו טורח כ"כ, כמו אדם שלומד פשוטי המקראות ודברי הגדה בפשוטם המושכים לכו של האדם כמים. הגם שתועלת גדול נמשך מזה לאדם להסיר ממנו מדותיו הרעות, ולהמשיך לכו למוסר ויראת ה', ולהסיר ממנו מחשבות הבלי הזמן, ונמצא שאינו רק בגדר שמירה לאדם שלא יבוא לידי חטא יותר, אבל אין בו תועלת גדול לעשות פרי, שאין יודע עי"ז דינים והלכות לידי פרטי המצוות והאיסורים הנצרכים לאדם לעבודת ה' לעשות פרי, כמ"ש (ישעיה ג') אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. עד שלומד הלכה ומטריח את עצמו הרבה, כמ"ש (ברכות סג ע"ב) אין דברי תורה מתקיימים עד שממית א"ע עליהם, וכמ"ש (מגילה ו ע"ב) יגעת ומצאת תאמין.

וז"ש יערוף כמטר לקחי, הוא חלק העשה שבתורה שאינו נקנה לאדם כי אם אחרי הטורח והיגיעה והצער הגדול לאדם, כמ"ש בפרק בתרא דברכות (סג ע"ב) כי מיין חלב וכו' ומיין אפים יוציא ריב, אין אדם יודע להבחין בין דם לדם וכו', אלא אם כן מקיא חלב שינק משדי אמו עליו, ולכן אמר ע"ז לשון עריפה שהוא לשון הריגה, והוא שממית עצמו כמעט עליו בטורח רב ויגיעה עצומה והשתדלות הרבה, וזה חלק התורה הוא נדמה למטר המרוה הארץ ומולידה ומצמיחה לעשות פרי.

והוא נקרא לקח שקיבל משה רבינו ע"ה במ' יום שהיה בהר, והוא חלק תורה שבעל פה, כמ"ש במדרש (דברים רבה פי"א סי' י) אמר משה לישראל כמה צער נצטערתי עליה על התורה, וכמה עמל עמלתי בה, וכמה יגיעות יגעתני בה, שנאמר ויהי שם עם ה' ארבעים יום, נכנסתי לבין המלאכים ולבין השרפים שאחד מהם יכול לשרוף את כל העולם כולו, נכנסתי לבין החיות, נפשי ודמי נתתי עליה, כשם שלמדתי בצער, כך תהיו לומדים אותה בצער^פ.

והחלק הב' שבתורה, שאין בה יגיעה כל כך, נקרא אמירה, לשון רכה, אבל אין בה תועלת כ"כ לעשות פרי, אלא שמירה לזרע שלא יתקלקל יותר, והוא שמירה לאדם שלא יבוא כ"כ לידי חטא, וז"ש תזל כטל אמרתי.

מאיר השיח

ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניםם ושטריכם כל איש ישראל - וראש קדם לזקן] וגו' וכתוב ויאסף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה ויקרא לזקני ישראל ולראשיו [שם הקדים זקנים לראשים]. וכו' משה ע"י שלא נתייגע בתלמוד תורה הקדים ראשים לזקנים יהושע ע"י שנתייגע בתלמוד תורה הקדים זקנים לראשים, ע"כ.

קי. צ"ע מלשון הגמ', כתוב בירושלמי (הוריות פ"ג ה"ה): מתני' כהן קודם ללוי לוי לישראל ישראל לממזר ממזר לנתין נתין לגר וגר לעבד משוחרר אימתי בזמן שכולן שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ. גמ' ריב"ל אמר ראש זקן זקן קודם שאינו ראש אם אינו זקן מה טעמא אתם נצבים היום כולכם [לפני

ומ"ש (דברים לב ב) כשעירים עלי דשא, הכוונה בזה, כי ידוע כי כל המדות טובות ורעות הם שקועים בכח בנפש האדם מעת הולדו, כגון הכעס והחמלה, הנדיבות והגאווה וענוה, הרחמנות ואכזריות, הכילות והפיזור ודומיהם. ואילו המידות והפכיות יש בהם טוב ורע, שכל המידות הם משמשים לטוב ולעבודת ה', וח"ו להיפוך. שכל אדם בנפשו כח הטוב ורע מעורב מעת חטא אדה"ר בעה"ד טו"ר, אז נתערבו יחד. והאדם נברא שיוציא כוחותיו לפועל, לברר הטוב מן הרע, וע"ז אמרו חז"ל (ברכות נד ע"א) בכל לבבך, בשני יצריך, ביצר טוב וביצה"ר, וכתבתי בזה במ"א. ושלא יחשוב האדם שבלתי עסק התורה יכול לברר הטוב והרע שבמצוותיו, להשתמש בהם לעבודת שמים ע"פ שכלו, וע"פ מדות המבוארים בספרים חיצונים, כגון ספרי אריסטו בספר המדות וכדומה. לזה בא משה רבינו ע"ה לומר שזה טעות ושקר מפורסם, אי אפשר לברר המדות ולהפך הרע לטוב, כי אם ע"פ התורה הקדושה, שהיא המלמדת לאדם דרכי ה' הישרים, והיאך להתנהג בכל מדה ומדה לטוב בעבודה ולהזהר מהיפוכה, והוא מ"ש שלמה המלך ע"ה (משלי ח י) קחו מוסרי. ואמרו (ספרי האזינו א) אין מוסר אלא תורה, שנאמר שמע בני מוסר אביך, והוא תורה שבכתב, ואל תטוש תורת אמך, תורה שבעל פה. ובהגותו בתורה ודברי חז"ל ימצא מבואר כל דרכי ה', היאך יתנהג האדם במצוותיו, ונתנו לכל דבר מדה וגבול, כגון מ"ש (כתובות נ ע"א) המבזבז אל יבזבז יותר מחומש.

וכן במדת הענוה אמרו ג"כ (סוטה ה ע"א) ת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית, כדי שלא יבואו ח"ו ת"ח לידי ביזיון, ולחוס על כבוד התורה לבל יתחלל ח"ו שם שמים, וכדומה הרבה. ולכן דימה אותו הכתוב לשעירים עלי דשא, כי ידוע שדרכם לצאת בערבוביא, שלכן לא נאמר במעשה בראשית בציווי למינהו בהם, כמ"ש רז"ל (ר"ה לב ע"א), ואעפ"כ יצאו למיניהם כל אחד בפ"ע, שכן היה רצון ה' ומחשבתו, שאל"כ היאך אפשר שיצא בריאה בשינוי מרצונו יתברך, רק שלא היה זה במאמר, אלא במחשבתו ורצונו יתברך. והוא ממש כעין מדות שבנפש האדם שנתן להם הבחירה לצאת בערבוביא, דצדיק ורשע לא קאמר כדי שלא יתבטל הבחירה, רק שברצונו ומחשבתו יתברך היה דרך הטוב לבד כמ"ש בראשית דרוש הזה.

ולכן התורה שהיא למעלה ממדרגת הנבראים כולם שנבראו במאמר, והיא דבוקה במחשבתו יתברך וברצונו, כמ"ש (ב"ר פ"א ס"י א) בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית, והיא ראשית המחשבה. לכן ע"י התורה יכול האדם להגביר הטוב על הרע, לא זולת, מאחר שבמחשבתו יתברך היה כן, שימשול הקדושה על הסט"א, שאל"כ לא היה האדם בטוח, שהרשיע כל ימיו ונשרש ברע שיחזור לקדושה, מאחר שהסט"א שלטה עליו למאד, ואין לו עוזר ממקום אחר. כי הבחירה ורשות נתונה אך

ע"י התורה, שהיא שרשה במחשבה עליונה, מצד זה מתגבר הקדושה על הסט"א, ולכן אמרו (קידושין ל ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, ויוצר בראשית שברא היצה"ר יודע שאי אפשר להעבירו ולשלוט עליו כי אם בתורה מטעם הנ"ל, וכמ"ש רבינו הגאון מור"ח בספר נפש החיים (שער ד פרק לב), ע"פ (שמות לב טז) והלוחות מעשה אלקים המה, יעו"ש.

בכח לימוד התורה בבטן אמו יכול להתגבר על יצרו

ונמצא שמחשבתו יתברך היא התורה, הוא מוציא המדות שבנפש האדם כל אחד למינו, כפי רצונו יתברך, כאשר יצאו הדשאים והעשבים כל אחד למינו ברצונו יתברך, והוא בירור הטוב והיפוך הרע לטוב, ולכן אמר כשעירים עלי דשא. ומזה הטעם אמרו רז"ל (נדה ל ע"ב) שמלמדים אותו התורה כולה לכל אדם בעת היותו בבטן אמו, כמ"ש מי יתנני כירחי קדם בהלו נרו על ראשו וכו'. והוא ענין נפלא, כי אמרו רז"ל שכל נשמה קודם ירידתה למטה, וכן הולד קודם יציאתו מרחם אמו, משביעים אותו, תהי' צדיק ואל תהי' רשע (שם). ולכאורה הוא תמוה, מה תועלת יש בשבועה זו, וגם מה תועלת בתורה שמלמדים אותו בבטן אמו, מאחר שאחר יציאתו משם נשכח ממנו לגמרי כאילו לא היה מעולם. וגם ענין מה שמלמדים התורה לעובר הוא רחוק מדעת האדם, ובמאמרים כאלו מצאו רשעי עמנו ללגלג, אבל דרכי החכמה הנעלמה רחוקה מכליותיהם, ואין להם דעת ותבונה להבין עומק דברי רז"ל, וכולם נכוחים למבין, וישרים למוצא דעת, והכל הם כפשוטו.

והכוונה בזה, כי באמת הנפש והרוח שבאדם הם רוחניים משכילים, ואמרו (נדה ל ע"ב) שנר דולק על ראשו וצופה בו מסוף העולם וכו', כי רק כח הגוף הוא מסך מבדיל מהשגת החכמה ותבונה להבין דעת ויראת ה', אך בעובר כשהוא בבטן אמו שנפשו ורוחו עדיין לא נתלבשו לגמרי באברי הגוף, הם כאילו עדיין עומדים חוץ מגוף, ולכן אין להם מסך מבדיל. ולכן רואה וצופה מסוף העולם וכו', כטבע רוחני שאינו תחת הגבול. וז"ש שנר דולק על ראשו, ר"ל נפש רוח עומדים ממעל לגופו, וקודם הכנס להתלבש היטב בגוף כראוי, אז לומדים עמו חלק התורה אשר יסוגל לנפשו כל אדם מישראל לפי מה שהוא, ולפי מה שקיבל בהר סיני לפי שורש נשמתו, וזהו עזר וסיוע מתחילה שיהיה יכול לעמוד נגד יצרו ולתקן מעשיו ומדותיו כולם הנשרשים בנפשו.

ובזה נתן לו כח לשלוט על הסט"א, אעפ"י שהבחירה מסורה, וזהו השבועה שמשביעים אותו, ולכן אעפ"י שכשנולד נשכח ממנו הכל, והיינו לפי שאז נקשר נפשו ורוחו באברי גופו, והגוף מסך מבדיל נגדם בכדי שיהיה הבחירה מסורה

בידו, מ"מ תועלת גדולה היא התורה שלמד בבטן אמו, שע"ז יש לו כח אחר כך להשיג התורה שלמד מתחילה. והיא תעזרנו לעמוד נגד יצרו, ולקיים שבועתו שהשביעוהו אז. וכח הזה הוא עניני הרהורי תשובה ומחשבות טהורות המתעוררים בכל אדם, אפילו הרשע הגמור לפרקים מתעורר בו הרהור ומחשבה טובה, והכל מצד כח התורה והקדושה שנשרש בנפשו מתחילה בעת היותו בבטן אמו, רק שהם חוזרים ונשקעים ע"י תגבורת יצרו והשתקעו בהבלי עוה"ז, והוא הקשר של השלשלת שקשר הוא יתברך בישראל ולכל אדם שלא יהיה נאכד ונטבע ח"ו לגמרי בסט"א.

בכח לימוד התורה בבטן אמו זוכה לנצחיות

עוד ענין נפלא יש בזה במה שמלמדים לכל אדם התורה בבטן אמו, כי הוא גורם לו נצחיות, ולזכות לעוה"ב ולקום בתחיה לאחר כלות ו' אלפי שנים דהוה עלמא, והוא ענין עמוק, ורמזו זה רז"ל במ"ש בפ' הספינה (ב"ב עט ע"א) אמר רב כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו, שנאמר ונתתי פני בכס וכו', מהאש יצאו והאש תאכלם. כי אתא רב דימי אמר ר' יונתן כל המרפה עצמו מדברי תורה, נופל בגיהנם, שנאמר אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח, ואין רפאים אלא יורדי גיהנם, שנאמר ולא ידע כי רפים שם מעמקי שאול קרואיה, ע"כ.

והכוונה בזה כי דבר המפסיד והמכלה מכונה בשם אש בכ"מ, שאין לך דבר המכלה כמו האש, השורף כל דבר ומפריד חלקי היסודות שהורכב בו כל דבר, ועיקר האש הוא כח ההפסד, וזהו גיהנם, שהמשילו חז"ל לאש, שהוא כח הסט"א, שהוא בעצמו כחו מאין ואפס, כמ"ש למעלה שכל עיקר חיותו ומהותו מצד סילוק היש ומציאות אור הקדושה העליונה. והוא כח הדין חזק, שלמעלה הוא בקדושה שכל דין הוא העלם הטוב והחסד בכדי להעניש האדם על עוונו, שמצידו נמצא למטה כח הרע המזיקים, ומלאכי חבלה המשחיתים ומחבלים, ובזה מתנקה הנפש מעוונותיו, שהסט"א נוטל חלקו ונשאר הטוב לבד, כמ"ש (קהלת ח ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, כידוע^{קא}, וזהו ענין אש של גיהנם שהוא כח ההפסד המעניש לנפש האדם אשר נטמאה בעוונותיו, ומסלק ממנו הרע הדבוק בו.

מאיר השיח

חשב שהיתה לטובתו של הקליפה, ואדרבה הוא לרע לו, כנזכר בסבא דמשפטים. ואח"כ הנשמה ההיא מזדככת ונטהרת, ובאה גם היא אח"כ בעה"ז ע"ד

קיא. ע"י שעה"ג כז: וז"ס פסוק עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, ר"ל, עת אשר שלט האדם הבליעל של הקליפה, באדם שהיא הנשמה הקדושה, והוא טעה, כי

והנה כח הרע הזה דבוק בנפש האדם מתחילת יצירתו, כמ"ש (תהלים נא ז) הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי, והם אש ואש שבאיש ואשה^{ק"ב}. שלכן אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז כ), ולכן כל אדם מעותד למות, כמ"ש (שבת נה ע"א) אין מיתה בלי חטא, והוא ההעדר הכרוך בעקבו. אך י"ה שבאיש ואשה, הוא שורש הקדושה העליונה המשתתף עמהם. והוא המתלבש בנפש הולד, שמצד זה נשרש בקדושה, והיא התורה שמלמדים עמו ברחם אמו כמ"ש^ל. ומזה יש לו שורש קיום לעמוד אח"כ בתחיה לעתיד לבא, כי ב' אותיות י"ה הוא מקום שאין הסט"א ויצה"ר שולט שם, ושם עוז וחדוה במקומו (דה"י א' טז כז), מקום החיים הנצחיים כידוע בכתבי האר"י (שעה"כ תפילת השחר א), שהם ג"ר שלא היה המיתה והשבירה שם, והסט"א הוא רק מכלים התחתוניים ז"ת שהם ו"ה של השם, ולכן כתיב (תהלים קטו יז) לא המתים יהללו יה.

ואמרו (רש"י ישעיה לח יא) חק למתים שאין משתמשים בשם ה"י^{ק"ב}, והוא מ"ש חזקיהו בתפילתו (ישעיה שם) אמרתי לא אראה י"ה י"ה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל, והיינו כמ"ש רז"ל (ברכות י ע"א) שאמר לו ישעיהו כי מת אתה בעוה"ז, ולא תחיה לעולם הבא. ולכן הזכיר ב' פעמים שם י"ה, שחשב שח"ו גם לעתיד לבא לא יקום בתחיה להאיר בו שם י"ה, שהוא שורש החיים למעלה. וכל אדם ע"י שורש קדושה שמב' אותיות שמו הגדול, הנשרש בנפשו כשעוסק בתורה, אז מאירים ג"כ בו ב' אותיות ו"ה שהם בכח שם י"ה במילוי יו"ד ה"א, והיא התורה שבכתב ושבעל פה, כמ"ש מזה למעלה, ואז שמו הגדול ית' שורה בו בשלמות.

ולכן עי"ז קונה הנצחיות ברוחו ונפשו, שהם ו"ה של השם, ומאירים נשמה, שהם ב' אותיות י"ה כידוע. ומזה קם בתחיה לעתיד לבא באלף השביעי. ולכן כל דבר שתכלית שלו הוא מושרש בתחלה בראשית המחשבה, לכן בעת שהייתו בבטן אמו קודם יציאתו לעוה"ז, מלמדים אותו חלק תורתו, לפי שורש נשמתו, שבזה יהיה לו הכנה כדי לתקן עצמו בתחיה לעתיד לבא וקנין הנצחיות.

ושורש הזה הוא אש של מעלה, כמ"ש (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאום ה', שהוא אש אכלה אש (יומא בא ע"ב), ר"ל שמכלה ומאבד כח הרע, הוא הגיהנם, והוא ענין אש של מעלה שהיה שורה ע"ג המזבח, ואוכל הקרבנות לכלות כל סיג וכל חטא הדבוק בנפש האדם. שאם חטא מביא קרבן בהמה, שהוא נפש הבהמיות שלו,

מאיר השיח

הנז"ל. קיב. עי' גמ' סוטה יז ע"א: דריש ר"ע איש יו"ד באיש וה"י באשה. לא זכו אש אוכלתן - שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמצאו אש ואש. קיג. נדצ"ל י"ה.

הנז"ל. קיב. עי' גמ' סוטה יז ע"א: דריש ר"ע איש ואשה זכו שכניה ביניהן לא זכו אש אוכלתן. פי' רש"י: שכניה ביניהם - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן

שממש שורש כל החטאים, וז"ש שכל הפורש מן התורה, נמצא שנשאר בכח ההעדר הקדום לו בטבע לפי מקום יציאתו בחטא ועוון מאש ואש של איש ואשה, וז"ש מהאש יצאו, ולכן האש של גיהנם תאכלם, ולכן אמרו (ב"ב עט ע"א) כל המרפה עצמו מדברי תורה וכו'.

ובזה יובן ג"כ מה שאמר משה רבינו ע"ה (דברים לב ב) יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי, כשעירים עלי דשא, והוא כמ"ש בסוף מסכת כתובות (קיא ע"ב) ע"פ כי טל אורות טלך, כל העוסק בטל של תורה, טל תורה מחייהו, ועמי הארץ אינם חיים, והוא כמ"ש, שתחית המתים יהיה ע"י טל של מעלה.

ורמז בזה ענין גדול, כי כל בנין של אדם הוא כלל כל העולם ק"י, והוא ע"י ד' מילואים של ד' אותיות של שמו הגדול, שהם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, שהם בנר"ן ונשמה לנשמה כידוע למשכילים (ע"ח שער פרקי הצלם פרק ב), ובהם ט"ל אותיות, והוא התורה ג"כ שנכללת בד' מילואים של שם הגדול, והם אשר יאירו על גוף של אדם בקבר, ויתבנה עי"ז לקום בתחיה, ע"י זכות התורה שעסק בה בעת שהיה בעולם:

ואמר כשעירים עלי דשא, כמ"ש (איוב יד א-ב, ז-ט) אדם ילוד אשה וכו' כציץ יצא וימל וכו' קט"ו, כי יש לעץ תקוה אם יכרת, ועוד יחליף וינקתו לא תחדל אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו מריח מים יפריח וכו'. וע"ז אמר כשעירים עלי דשא, שאחר שמתייבש חוזר וגדל ע"י הגשם והטל. וכמו כן הוא התורה, שאדם לומד בה בחייו כפי יכולתו, הוא הגורם לו חיים נצחיים לעתיד לבא, ע"י טל של תחיה

ובמ"ש מבואר לנו מ"ש (ספרי האזינו א) קחו עמכם דברים, ואין דברים אלא תורה, שנאמר את הדברים האלה דבר ה' אל כל קהלכם. והוא כמ"ש שהתורה שמלמדים עם כל אדם בהיותו בבטן אמו, הוא המסייע אותו לשוב בתשובה, להתגבר על הסט"א כמ"ש. ולכן אמר עמכם דברים, ר"ל התורה שהיא עמכם, מושרש כבר בנפשותיכם, כל אחד לפי שרשו. ולמדו זה מפסוק את הדברים האלה, שבו מרומז מ"ש, שכל הנשמות העתידיים לבוא לעולם, כולם היו עומדים בהר סיני, ושם קיבלו כל אחד חלק תורתו לפי שורש נשמתו. וכמ"ש שם משה (דברים ה ב) ה' אלקינו כרת עמנו ברית בחורב לא את אבותינו כרת ה' את הברית כי אתנו אנחנו וכו', ר"ל שכל הנשמות שהיו ושעתידים להיות, היו שם במעמד הקדוש הזה, ולכן כולנו חיים, ר"ל שקבלנו כח חיים הנצחיים כל אחד ואחד. ובעשרת הדברות האלו נכללו כל פרטי

מאיר השיח

קיד. ע"י זהר פנחס רנו ע"ב: בכל אבר ואבר דגופא הגוף הנקרא עולם קטן. קטו. אדם ילוד אשה קצר דאתקרי עלמא זעירא. תרגום: בכל אבר ואבר של ימים ושבע רגו כציץ יצא וימל ויברח כצל ולא יעמוד.

המצוות והתורה, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, כמ"ש בפ"ב דמגילה (יט ע"ב) מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים, יעו"ש קט"ז.

ולכן סמך אחר זה אמרו (דברים ה' יט) את הדברים האלה דבר ה' וכו' מתוך האש, והוא מ"ש שנמשל התורה לאש, שכל הדבוק בה דבוק בחיים הנצחיים, משא"כ ח"ו כשפורש מן התורה. וכמו שהקרבתן שהיה החוטא מקריבו על המזבח היה מסלק מנפשו כל טומאה שהיה דבוק בו ע"י החטאים ע"י אש של מעלה, שהיה על גבי המזבח. וכמו כן התורה שאדם עוסק בה, הוא אש של מעלה, כמ"ש (ירמיה כג בט) הלא כה דברי כאש נאום ה', הוא מטהר מנפשו כל טומאה. והוא יותר גדול מקרבנות, שהקרבתן אינו מכפר אלא על עוון פרטי, כמ"ש (זבחים ז ע"א) חטאת מכפרת על חייבי כריתות שוגגין, ועולה מכפרת על עשה, וכן אשם הוא על דבר פרטי, משא"כ התורה היא מכפרת על כל החטאים בכלל. וכמ"ש רז"ל בסוף מסכת מנחות (קי ע"א) ע"פ זאת התורה לעולה, כל העוסק בתורה א"צ לא לעולה ולא למנחה וכו' קי"ז.

וז"ש הכתוב אח"כ (הושע יד ג) אמרו אליו כל תשא עוון, וכמו שהקרבתן טוב, רצונו ומחשבתו של המביאו היה עולה לעילא ולעילא, להיות ריח נחת נחת רוח לפניו, שאמר ונעשה רצונו, כמו כן התורה סלקא לה לעילא לרעותא עילאה. וז"ש (שם) וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, וכמ"ש בשמות רבה (פל"ח סי' ד) קחו עמכם דברים ושובו אל ה', לפי שישראל אומרים עניים אנו ואין לנו להביא קרבנות, א"ל הקב"ה דברים אני מבקש מכם, ואני מוחל כל עוונותיכם, ואין דברים אלא תורה וכו'. וכן הוא בתנא דבי אליהו (סדר אליהו רבה פרק יח) למה נסמכו אהלים לנחלים, שפכי כמים לבך וכו', מה מים הללו מקוה טהרה הם לישראל ולכל אשר נברא בעולם, כך דברי תורה מקוה טהרה הם לישראל בכל מקומות מושבותיהם. בא וראה כמה גדול כחה של תורה שמטהרת את פושעי ישראל, בזמן שעושים תשובה, אפילו מע"ז שבידם, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ע"ש.

תקיעת שופר מכח עקידת יצחק

והוא ענין תקיעת שופר, שנצטוינו בתורתו יתברך לתקוע בר"ה, שאחד מן הטעמים הנאמרים בו הוא לזכר זכות מתן תורה, וכמו שתקנו ע"ז אנשי כנה"ג בתפילת

מאיר השיח

מגילה. קי"ז. ז"ל: אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא

וימל - ויכרת (רלב"ג). קט"ז. ז"ל: ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש ומאי ניהו מקרא

מוסף בעשרה פסוקי שופרות, במ"ש (ברכת שופרות) אתה נגלית. והוא ענין גדול, כי בראש השנה היה זמן בריאת אדם הראשון, שבכ"ה באלול נברא העולם, ובר"ה יום השישי נברא האדם, כמ"ש (תפילת זכרונות) זה היום תחילת מעשיך, ואז סרח ונטרד מגן עדן, ואז נתגבר הסט"א, ונתן שליטה גדולה לשטן על העולם, ולכן הוקבע יום זה ליום דין לכל שנה, שאז ניתן רשות לשטן לתבוע דין למעלה, וכמ"ש בזוהר (ח"ב לב ע"ב) ע"פ ויהי היום ויבא גם השטן. ואז בחטא אדה"ר נחשכו המאורות, וגרם חושך לעולם, כמ"ש במדרש בכ"מ, והוא תגבורת הסט"א, שנקרא חושך, כמ"ש למעלה. ולכן אז בכסה ליום חגנו (תהלים פא ד), שהלבנה נכסה לגמרי, והוא יתברך ברחמיו המרובים נתן עצה לישראל לתקוע שופר לעורר אור עליון גדול מאד ממקום עליון, אשר שם אין רשות לשטן לעלות, והוא עולם התשובה^{ק"ח}, ושם היה גם כן נתינת התורה לישראל. ולכן בעת מתן תורה אז נטרד השטן והלך לו, כמ"ש במדרש ע"פ לפניו ילך דבר וכו', והביאו התוספות שבת (דף פט ע"א ד"ה תורה)^{ק"ט}, ולכן נתנה תורה בקולות וקול שופר חזק מאד, ובגילוי אור גדול מעולם העליון נדחים כל החיצונים, וקול שופר הזה כל סט"א שלכן ע"י יהיה גם כן קבוץ גלויות.

וכל זה הועיל עקידתו של יצחק, שהיה זה הכנה באביהם הראשון של ישראל, שיהיו בניו זוכים לקבלת התורה ולהכניעת הסט"א שלא יהיה מושל עליהם כח הסט"א, וניקתה ממידת הדין, שהם שלוחי הדין לפעול החוטאים. וע"י שעקד את יצחק שהוא מידת הדין, בזה הכניע כל סט"א שהיה^{ק"ב} כפוף תחת זרעו. והיינו שע"י העקידה ירשו זרעו מדה זאת למסור נפשם על קדושת שמו יתברך, על התורה ועל המצוות לעשות רצון יוצרם. ולכן ראויים הם לקבלת התורה יותר מכל האומות, ומזה הטעם נתן ה' התורה בקול שופר של איל, לזכור זכות העקידה, לכן בכל ר"ה כשמתעורר קטרוג השטן, כמו שהיה באותו יום שנברא אדם הראשון, וחטא והגביר הסט"א למאד, נצטוונו לתקוע בשופר, לעורר אור העליון הגדול הזה להכניע השטן וכל סט"א דיליה שמשם החרות הגדול, כמ"ש (שמות לב טז) חרות על הלוחות^{קכ"א}.

מאיר השיח

כדאמרי' בפרק קמא דב"ב (דף טז ע"א) ואמרי' נמי בסנהדרין (דף כו ע"ב) תושי' שניתנה בחשאי מפני השטן. קכ. נדצ"ל שיהיה. קכ"א. ועי' אבות (פ"ו מ"ב): אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם, ואומר והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא

חטאת) ולא מנחה ולא אשם אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם. קיח. עי' לעיל הערה צג. קיט. ז"ל: תורה היכן היא - וא"ת וכי שטן לא היה יודע מתן תורה וי"ל דאמרינן במדרש לנפיו ילך דבר שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה שלא יקטרג לומר אומה שעתידה לחטוא לסוף מ' יום בעגל אתה נותן להם התורה והוא שטן והוא מלאך המות

ולכן כששומע קול שופר בר"ה, השטן מתבהל, שמתנוצץ אותו הארה שגורם לביטול, כמו שיהיה לעתיד לבא, וכמ"ש בירושלמי, כד שמע אמר דמטי זימנא וכו' קכב. וזה הטעם שנתנו הלוחות האחרונות ביום הכפורים, שע"י חטא העגל אבדו כל המעלות שזכו במתן תורה, וגרמו תגבורת גדול לסט"א, והוצרך משה רבינו ע"ה להתפלל, וע"י תפלתו הוריד אור גדול ממקום שאין שליטה לשטן, והוא האור המתגלה ג"כ בכל יום הכפורים, שלכן אז זמן סליחת העוונות וזמן קבלת התשובה. ולכן אין שליטה לשטן ביום הכפורים קכג, ולכן ביובל ביום הכפורים תעבירו שופר (ויקרא כה ט), ועבדים יוצאים לחרות, שאז חירות בכולהו עלמין.

והיה זמן מתן תורה גם כן ביום הכפורים, כמ"ש בסוף תענית (כו ע"ב) לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים, שנאמר צאינה וראינה בנות ציון וכו', ביום חתונתו זה מתן תורה, שהוא גורם תשובה לישראל כמ"ש. והוא מה שהקדמנו בראש הדרוש, מ"ש במדרש ע"פ ה' אורי וישעי, ה' אורי בר"ה, היינו ניצוץ גילוי אור העליון במקום חשך למטה, זה היה בראש השנה, על ידי תקיעת שופר שמכניעים השטן, ועי"ז הוא ישעי ביום הכפורים, נגד השטן שלא יקטרג, ואז זמן סליחת עוונות, כמבואר.

התעוררות לתשובה לקראת טהרת יום הכפורים

ולזאת אחינו בני ישראל קומו מתרדמתכם, עורו והתעוררו נא לפני בא יום ה' הגדול, יום הכפורים, שאז נפתחים שערי רחמים גדולים, ושפע גדול מתפשט על נשמותיהם של ישראל, מעין אותו האור שיתחדש לעתיד לבא בעוה"ב באלף השביעי, שאז זמן סליחת עוונות לגמרי לכלל ישראל מיום תחלת הבריאה עד סופה, כמ"ש (ירמיה נ ב) ביום ההוא יבוקש עוון ישראל, וכתוב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וכו'. ומעין זה מתנוצץ בכל שנה ושנה, שכל מה שהיה בכל ימות השנה הם עולים ונכללים ביום הכפורים, שהוא תכלית השנה, ונתקנים בו, כמו שכל מעשה שית אלפי שנים דהוה עלמא (סנהדרין צו ע"א), הכל עולה ונכלל באלף השביעי, להיות נתקן

מאיר השיח

תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא. קכג. ע"י יומא כ ע"א: אמר ליה שטן ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני. ממאי, אמר רמי בר חמא, השטן בגמטריא תלת מאה ושיתין וארבעה הוי, תלת מאה ושיתין וארבעה יומי אית ליה רשותא לאסטוני, ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאסטוני.

חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות. קכב. לא נמצא כהאי לישראל בכל הירושלמי שבידינו, אמנם נראה שכוונתו לדברי התוס' ראש השנה טז ע"ב ד"ה כדי לערבב: פירש בערוך כדאיתא בירושל' בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קל שיפורא זימנא חדא בהיל ולא בהיל וכד שמע

כל מה שנתקלקל בו כידוע ליודעי חן. אבל אי אפשר לשערים אלו להפתח כי אם ע"י הכנתינו מעצמינו מקודם.

לכן בימים המקודשים האלו, שהם ימי התשובה, ימי הביקור והחשבון, מחויב כל איש אשר נגע יראת ה' בלבו לקבוע איזה שעות בכל יום לעשות חשבון צדק בינו לבין קונו, בכל מעשיו אשר פעל ועשה בכל ימות השנה, ולטהר עצמו מכל חטא ואשמה ע"י תשובה גמורה בחרטה ווידוי דברים ובכי ומספד. וימים אלו הם כלל כל ימות השנה, וכמ"ש האריז"ל, שבז' הימים כל יום ויום נתקן בו מה שפגם באותו יום בכל ימות השנה, כי בימים אלו יש לאדם סיוע מן השמים לתשובה, והוא אור העליון המתנוצץ בנשמתו, כמ"ש למעלה.

וכל י' מאמרות של ימי בראשית הם משמשים בי' ימים שמראש השנה עד יום הכפורים, שבכל שנה הוא חידוש הבריאה ממש, בפרט במה שחוזרים כל ימי השנה ונכללים בי' ימים אלו לעלות למעלה כמו שהוא חידוש הבריאה בכלל באלף השביעי, הנכללים בו כל השית אלפי שנין דהוי עלמא, ולכן כמו לעולם הבא באלף השביעי אמרו שאין בו לא אכילה ושתייה, אלא צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה (ברכות יז ע"א), כמו כן ביום הכפורים הוא מעין אותה הארה ממש, ולכן אין בו גם כן אכילה ושתייה, וכל ישראל הם מלאכי השרת נקיים וטהורים, כמ"ש במדרש (פרקי דר"א מה) שאומר השטן לפני הקב"ה ביום הכפור, יש לך עם אחד שהם כמלאכי השרת.

ויום הכפור הוא נגד מאמר העשירי, ומ"ש (בראשית א כט) הנה נתתי לכם כל עשב זורע וכו'. ולפי שנתקלקלו המאכלים בתערובות טוב ורע, ע"י חטא אדם הראשון, באכילת עץ הדעת, לכן נצטוו ביום הכפור לפרוש מאכילה ושתייה, להיות זכים וטהורים כמלאכי השרת ולתקן אז מה שנתקלקל בחטא אדם הראשון, מאכל האדם. וכמו שאדה"ר עשה תשובה ויצא בדימוס, כמו כן הוכן יום זה לכפרה לדורות, והוא יום שמתחברים בו שמים וארץ ביחד, ע"י הקשר שנקשר בנשמותיהם של ישראל, והוא מ"ש שם במדרש (ויקרא רבה פכ"א סי' ד) רבנן פתרי קרא בראש השנה ויום הכפורים, אורי בראש השנה, ממי אירא, עזי וזמרת יה. והוא כמ"ש קב"ה שמים וארץ, בי' נברא העולם הבא, והחבור הוא ע"י התורה, שהוא האור שמאיר לישראל להחזירם לתשובה, ושלא יהיו נשקעים ח"ו בסט"א, אלא סופם להיות מתוקנים ובל ידח ממנו נדח, לא כאומות העולם. והוא מה שסיים שם במדרש, בקרוב אלי מרעים,

מאיר השיח

קכד. ע"י מנחות כט ע"ב: מאי שנא דכתיב ביה ולא כתיב יה כדדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי אלו שני עולמות שברא הקב"ה אחד בה"י ואחד ביו"ד ואיני יודע אם העולם הבא ביו"ד והעולם הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י.

אלו שרי אומות העולם, לאכול את בשרי, לפי ששרי אומות העולם באים ומקטרגים לפני הקב"ה ואומרים לפניו רבש"ע אלו עובדי ע"ז, אלו מגלי עריות, אלו שופכי דמים, מפני מה אלו יורדים לגיהנם.

והוא כמ"ש שיש עוונות חמורות שהם ממש שקולים כאלו ג' עבירות החמורות שנכשלים בהם למאד, וע"ז הקטרוג גדול מאד בעוה"ר, לומר מה נשתנה אלו מאלו. ואעפ"כ בזה מובדלים ישראל מאומות העולם ע"י הקשר שנקשר בהם מאתו ית' ע"י התורה שנתנה להם. ולכן ביוה"כ מתעורר עליהם אור הזה להשיבם בתשובה, ולכפר על כל עוונותיהם בכל שנה, שאז היה זמן מתן תורה בלוחות האחרונות כמ"ש. ולכן אין לשטן שליטה אז על ישראל, וז"ש שם, צרי ואויבי לי, בימות החמה שס"ה יום וכו', השטן גמטריא שס"ד, שכל ימות השנה השטן מקטרג, אמרו ישראל לפני הקב"ה אם תחנה עלי מחנה, של סמאל, לא יירא לבי, שהבטחתי בזאת יבוא אהרן אל הקדש וכו', כמ"ש שם בזאת התורה, שנאמר בזאת התורה, ר"ל שבאותו יום היה גמר מתן תורה לישראל בלוחות האחרונות.

ובזה נבוא לביאור דבריהם הקדושים במשנה בסוף יומא (פה ע"ב), מ"ש ראב"ע קב"ה אשריכם ישראל, והוא שבא לומר לנו שאף שמובטחים אנו בו ית', שהובטחנו בתורתו הק' שיוה"כ הוא יום סליחת עוונות, אל יבטח האדם בזה, לומר שעצמו של יום מכפר, אף בלי תשובה, שהרי קיי"ל כרבנן (יומא פו ע"א) דתשובה תולה, ויוה"כ מכפר עם התשובה, ולכן צריך האדם להקדים את עצמו, ולטהר את עצמו בימי התשובה בכל יכלתו. ובזה נדמה האדם לטמא שרוצה לטבול מטומאתו במקוה טהרה, שאף שמי המקוה כשיש בהם שיעור, הם מטהרים האדם, מ"מ צריך שיסיר מגופו בתחילה כל דבר החוצץ, ואם לאו אין טבילתו כלום. וכמו כן צריך האדם לנקות נפשו מקודם לפרש עצמו מכל עוון ולכלוך חטא, ע"י חרטה גמורה ווידוי וקבלה להבא שלא ישוב עוד לכסיל. ומה גם להזהר מכ"ד דברים המעכבים התשובה, המבוארים ברי"ף ורא"ש במסכת יומא וברמב"ם (תשובה פ"ד ה"א), שהם דברים החוצצים בפני שערי רחמים ושערי תשובה, לבלי להתקבל למעלה ח"ו.

עוד זאת נדמה כפרת יוה"כ למקוה טהרה, במ"ש מקודם במשנה (יומא פה ע"ב) האומר אחטא ואשוב, אחטא ויוה"כ מכפר, אין יוה"כ מכפר, והיינו שמי שחוטא וסומך על כפרת יום הכיפור, הרי מראה בעצמו שאין מתחרט ובוש מחטאיו כלל, וסובר שעצמו של יום יהיה מכפר בעדו. והרי הוא כאילו סומך על טהרת יום הזה כדי לחזור

אחר כך לחטאיו הראשונים, מאחר שאין מתחרט על מעשיו כלל. ובאופן זה הוא דומה למי שטובל במקוה על מנת שאח"כ לא יקבל טומאה כשיגע בשרץ, שאין טבילה זו כלום. וכמו שאמרו בפ' נערה במאורסה (נדרים דף עה ע"ב) אמרו לו לרבי אליעזר מקוה יוכיח שמעלה את הטמאים מטומאתן, ואין מציל על הטהורים מליטמא, וכו'.

וז"ש כאן אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים, ר"ל שצריכים אתם לטהר עצמיכם קודם בוא יום ה' הגדול, בתשובה, להסיר כל חציצה וכל סיג וחלאה, ואז אביכם שבשמים מטהר אתכם, ע"י אור הגדול אשר מתגלה ביום הכפור, שבזה נבדלו ישראל מכל אומה ולשון, ע"י השלשלת שקשר הוא ית' בכל איש מישראל, לבלתי ידח ממנו נדח. והוא מ"ש הכתוב (ויקרא טז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, ר"ל שבאמת עיצומו של קדושת היום עצמו גורם כפרה לישראל, ע"י אור הגדול המתגלה אז להכניע כל דרגון דסט"א, שלכן אין שליטה לשטן אז כמבואר, אבל צריך לזה סיוע מאתכם, והוא מ"ש מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו, קודם בא יום ה' תטהרו עצמכם.

ואל זה הביאו ראייה מפסוק מקוה ישראל ה', שהוא ית' המשיל טהרת ישראל למקוה, שצריך האדם מקודם להסיר ממנו כל דבר חוצץ מגופו, להדיח בית הסתרים שלו, והם עוונות שדש בעקביו (ע"ז יח ע"א), ושעושה אותם בהרגלו, עד שאינו יודע בהם, ואין מרגיש בהם כלל, והם חוצצים מאד בפני התשובה. וגם שלא יהיה תשובתו ח"ו ע"מ לחזור להם, כמו שנתבאר שזה דומה לטובל ע"מ שלא לקבל טומאה אם יגע אח"כ בשרץ, וכאשר יהיה תשובתנו כראוי אז ודאי יקויים בנו מ"ש כי ביום הזה יכפר וכו', ובטוחים אנו שנצא בדמוס בגמר ימי הדין לטוב, אמן כן יהיה רצון.

דרוש לסיום הש"ס

קישור תחילת הש"ס לסופו

בסוף סיומא דש"ס (עוקצין פ"ג מ"ב) אמר רבי שמעון בן חלפתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה וכו' ושם אריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, שנאמר להנחיל אוהבי יש וכל אוצרותיהם אמלא. מאמרים אלו הם פנינים יקרים במליצות חז"ל הקדושים, כללו בהם ענין שלמות הנצחי ותגמול המצווה המעותד לנפשות ותגמול התורה והמצוה היקרות בשכר עבודתם וצדקתם, והוא אחר שביאר רבינו הקדוש במשנתו כלל ופרט התורה והמצוה אשר נצטוונו מפי ה', ע"פ הקבלה שקיבל משה מפי הקב"ה בהר סיני פירוש המצוות ופרטיה, השלים במאמרים אלו התכלית והטובה אשר נשיג ע"י לעולם הבא משלימות נצחיות הטובה כאשר נבאר בעז"ה.

ותחילה נבאר קשר מאמרים אלו עם ראשית דברי רבינו הקדוש במשנתו, להיות נעוץ סופו בתחילתו^{קב}, כי התורה ארוכה ואין לה התחלה ולא סוף, והמה קשורים יחד.

תחילת התורה ושרשה - יחוד ה'

והנה רבינו הקדוש פתח במשנה מאימתי קורין שמע (ברכות ב ע"א), במצות קריאת שמע ויחוד ה', שדבר זה ראש ושורש לכל התורה והעבודה ושורש אמונת ישראל תלויה בו כאשר נבאר באריכות בעז"ה, ולכן פתח בו רבינו הקדוש בסדר הראשון המיוסד על אמונה, כמ"ש רז"ל על הפסוק והיה אמונת עתיך חוסן וכו' אמונת זה סדר זרעים, כמ"ש בפ"ב דשבת (דף לא ע"א), ולכן בו פתח ה' ית' בראשית גילוי לעם קדושו במעמד הנבחר בהר סיני, אנכי ה' אלקיך (שמות כ ב), להאמין שהוא יתברך אשר חדש וברא עולמו יש מאין המוחלט, ושהוא יחיד ואין זולתו ושהוא המשגיח על ברואיו בכל פרט, ושהוא הנותן התורה לישראל המצוה על עבודתו לטוב לנו כל הימים, ולכן פתח באות א', אנכי, המורה על יחודו יתברך.

ו**ציור** אות א' מורה שכשם שהוא יחיד בעליונים כך הוא יחיד בתחתונים, שצורתו י' למעלה י' למטה ו' באמצע, שו' מורה על הבריאה בכללה שנברא בששה ימים ושנברא בשש קצוות כידוע, והוא מורה על המקום ועל הזמן, שהזמן הוא ו' ימים, ומקום ו' קצוות ד' רוחות ומעלה ומטה, כי כל הבריאה הוא בגבול בזמן בו' אלפי שנה, ובמקום במדה בג' קוטרים^{קב} הידועים שיש להם ראש וסוף.

והיו"ד למעלה מורה על יחוד ה', שהוא הממציא הזמן והמקום והבריאה, ולכן הוא נקודה לבד, שהיא נקודה מרכזית, ואין לה ראש ולא סוף רק נשוא במחשבה בלבד כמ"ש במ"א באריכות, שכמו כן מציאותו יתברך ועצמותו נעלם מכל נברא רק נתפס במחשבה לבד. והיו"ד למטה מורה שכשם שהוא יחיד קודם הבריאה, כמו כן יחודו שולט למטה, כמ"ש (ישעיה ו ג) שמלא כל הארץ כבודו, והוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (זהר ח"ג רכה ע"א), ואין שום שינוי וגבול גם לאחר הבריאה, רק מצדינו אבל לא מצידו יתברך, וכמו שהאריך בזה הגאון מור"ח בספרו נפש החיים (שער ג), והוא מ"ש הכתוב (דברים ד ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

והוא כי ענין היחוד הזה שאין לו תפיסת מקום ולא תפיסת זמן אינו מושג רק במחשבת הלב לבד, שלכן הוא נרמז רק בנקודה מרכזית שבו נקשרים כל הו' קצוות שהם רק נשואים במחשבה, והוא היכל הקדוש באמצע ו"ק כמ"ש בס"י (פ"ד מ"ד). ונקרא היכל הקדוש, שכמו שהמלך בעת שיושב בהיכלו המיוחד לו לבדו, אין רשות לשום אדם לכנוס שם ולראות בהדר כבודו, כמו כן אין מציאותו ויחודו ית' מושג לנו כי אם בהתראת פניו אלינו חוץ להיכלו, ר"ל במה שניתן מרצונו ית' להשיג יכולתו והשגחתו ורצונו, אבל לא בבחינת עצמותו ויחודו רק נתפס במחשבה, ולכן אסור החקירה בענין הזה. וע"ז נאמר (ס"י מ"א מ"ח) ואם רץ לבך שוב למקום וכו', ר"ל שאם מחשבת לבך לחקור בענין נפלא הזה, הזהר שלא יכנס להיכל פנימה שאין נתפס במקום גבולי, רק שוב למקום, ר"ל בחקירת הבריאה והשגחתו עליהם לבד שהוא מקומו של עולם^{קב}. אבל לא במה שאינו במקום, שהוא היכל הקדוש, אסור לדבר בו. והוא מה שרמז הנביא חבקוק (ב כ) וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ, ר"ל שכאן אסור הדבור, וכמ"ש (מנחות כט ע"ב) שתוק כך עלתה במחשבה.

והוא מ"ש (ברכות סא ע"ב) אשריך ר"ע שיצאתה נשמתך באחד, שענין מיתתו רמז על ההנהגה שאין לתמוה על הסדר הזה מענין צדיק ורע לו (ברכות ז ע"א), שהוא

מקושר ביחוד העליון שלא נתן להשגה רק נתפס במחשבה לבד, והוא מקושר ביחודו ית', שהרצון הוא בעל הרצון, שהוא ורצונו אחד, ואין לנו רשות להשיג רק מה שנתן לנו גבול להשיג מרצונו מה שהוא מצידנו אבל לא במה שהרצון אחד שהוא ורצונו אחד. ולכן רצון גמטריא שמו (שעה"פ יתרו), והוא מ"ש ר"א הגדול בפרקיו (פרק ג) עד שלא נברא העולם היה הוא ית' ושמו לבד וכו', ר"ל שקודם הבריאה וצמצום מקומו של עולם הוא יחוד עצום הוא ורצונו שהוא שמו הכל אחד.

ולכן תיכף אח"כ סמך חבקוק מאמרו (חבקוק ג א) תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות, שהוא במה שקרא תגר על רוע סידור ההנהגה הנראה לבריות מענין שלות הרשעים ויסורי הצדיקים, כמ"ש (שם א ג) למה תראני און, ואחר שהשיב לו ה', שענין זה לא נתן להשגה, שגם משה רבינו ע"ה לא הגיע לזה, כמ"ש בפ"א דברכות (ז ע"א) שבקש משה מפני מה הצדיק ורע לו ולא נתן לו, וע"ז נאמר וראית את אחורי לפני לא יראו. ר"ל שלא ניתן להשגת שום נברא, רק מה שנמשך מרצונו ית' לברואיו שהוא מכונה בשם אחוריים, אבל לא מה שתלוי במחשבה עליונה הנוגע אל עצמות רצונו, שהוא מכונה בשם פנים. ולכן התפלל חבקוק ע"ז ואמר, תפלה וכו' על שגיונות, במה ששגג ורצה להכנס להיכל מלך שלא נתן על זה רשות כלל, והוא אחר שהשיב לו הוא ית', ויעננו ה' ויאמר כתוב חזון.

והוא מרומז בדברי רבותינו הקדושים מאמרם במדרש (מדרש תהלים ז), ע"ז שאמר לו ית' כתוב א' על הלוח ואח"כ תאמר הודיעני את הקץ קבט. והיינו כמ"ש שהשיב לו, שלא נתן להשגה רק מה שנתגלה אחר הבריאה, והוא בחינת האחוריים, והוא מרומז באות ב', בראשית, שבו פתחה התורה, שב' מרמז על בחינת גבול בזמן ומקום שיש לו ב' קצוות ראש וסוף. משא"כ בדבר שהוא למעלה ממדרגת הבריאה שלא נתן להשיגה, והוא אות א' שקודם לאות ב', והוא היכל הקודש מרכז נושא כל הקצוות.

ומ"ש ואח"כ תאמר הודיעני את הקץ, הוא דבר גדול ועמוק ולבאר הדבר ועומק דברי רבותינו הקדושים, נקדים עוד מאמר הנראה תמוה בתחלת ההשקפה, והוא מ"ש בפרק הספינה (עה ע"א) ע"פ ושמתי כדכד שמשותיך, וז"ל: פליגי בה תרי

מאיר השיח

אחד אל"ף ביי"ת ואחר כך תאמר הודיעני את הקץ. וכן הוא אומר, (שם ב ב) ויעניי ה' ויאמר כתוב חזון ובאר על הלוחות. אמר לו הקב"ה, כשאמרתי לך בגלות ראשון כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה, כיון ששלמו שבעים שנה, מה כתיב, (דברי הימים ב' לו כב-כג) כורש מלך פרס וגו'. אף עכשיו, כשיגיע הקץ אני גואלכם.

קבט. ז"ל: בא חבקוק כך עשה לו צורת עוגה בארץ ואמר איני זו מכאן, שנאמר (חבקוק ב א) על משמרת אעמודה ואתי צבה על מצור. מהו על מצור, שהיצר לו צורה. ואצפה. אמר הקב"ה, אני מחזר על כל מי ששבר קרדומו יבוא אצלי. התחיל צווח, (שם א ב) עד אנה ה' שועתי ולא תשמע. ענהו הקב"ה ואמר לו, בן תורה אתה ולא עם הארץ כתוב לך בלוח

מלאכי ברקיעא מיכאל וגבריאל, ואמרי לה תרי אמוראי בארעא ר' יהודה ור' חזקיה, חד אמר שְׁהָם, וחד אמר יְשָׁפָה. אמר הקב"ה ליהוי כדין וכדין, דכתיב ושמתי כד כד, ופרש"י ר"ל כדין וכדין קל.

והוא תמוה מאד דהרי נחלקו בפירוש תיבת כד כד מאי הוא, וא"כ קודם תשובת ה' ית' אליהם ידעו מזה שהאבן הזאת נקרא שמו כדכד, וא"כ היאך דורש מכאן שתשובתו יתברך היה ליהוי כדין וכדין. גם עצם המאמר אין לו ביאור, מה ענין מחלוקתם בזה שיהיה ריב בין מלאכי השרת בפירוש פסוק זה, ולא מצינו דוגמתו בשום מקום שיהיה מחלוקת במתיבתא דרקיעא בפסוק וכונת תיבה אחת בפסוק אחד, והלא דבר הוא. אבל בוא ואשמיעך חכמה עמוקה וענין עמוק וגדול המרומוז במאמרם ז"ל בזה ותבין מליצת חכמים וחידותם ועד כמה עמקו רעיוניהם הנשגבים.

ענין שתי אבנים שעל כתפו של כהן גדול

והוא במסכת סוטה (דף לו ע"א) שתי אבנים טובות היו לו לכ"ג על כתפיו, ושמות שנים עשר שבטים כתוב עליהם, ששה על אבן זה וכו', וחמשים אותיות היו עשרים וחמש על אבן זו ועשרים וחמש על אבן זו, ר' חנינא ב"ג אומר וכו', בני רחל אחד מכאן ואחד מכאן וכו', ופריך הש"ס הני חמשים אותיות חמשין נכי חדא הויין, א"ר יצחק, יוסף הוסיפו לו אות אחת, שנאמר עדות ביהוסף שמו וכו', מתקיף רב נחמן בר יצחק כתולדותם בעינן, אלא כל התורה כולה בנימן כתיב והכא בנימין שלם, כדכתיב ואביו קרא לו בנימין, ע"כ.

ודבר זה צריך ביאור, מה ענין אלו ב' האבנים אחת על כתף זה וכו', ומדוע היה חמשים אותיות כתובים עליהם, ודוקא כ"ה אותיות על אבן זה וכ"ה על השניה, ומדוע נחסר בהם אות אחד עד שהצריכו להשלימו ממקום אחר, ודוקא מיוסף או מבנימין. והוא ענין גדול ונפלא למאד, ונרחיב הדבור בזה להלהיב נפשות אחינו בני ישראל לאהבת ה' ויראתו ותורתו הקדושה, ולראות כמה גדלה חכמת חז"ל ועומק דבריהם והשגתם, ועת לעשות לה' בדור הזה אשר רבו המתפרצים בעוה"ר המלעיגים על דברי חז"ל, הרחוקים מדעת ומחכמת התורה הקדושה לגלות מעט עומק דברי חכמה. והוא, כי מצינו בפרשת קריאת שמע דמדבר ביחוד השם ושורש תורתנו הקדושה, והוא פסוק (דברים ו ד) שמע ישראל, שיש בו ו' תיבות וכ"ה אותיות, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שאנו אומרים אחרי פסוק זה יש בו ג"כ ששה תיבות

מאיר השיח

קדם לבני ר' חייא טובא יש לומר שכך נתבא ישעיהו שכדברי כל המפרשים עתידה להבנות.

קל. ז"ל הרשב"ם: כדין וכדין - כדברי זה וכדברי זה והיינו כדכוד משהם וישפה תבנה ואע"פ שמקרא זה

ובו יש כ"ד אותיות לבד. וצריך לבאר מה ענין אמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שתקנו חז"ל ואנשי כנה"ג לאמרו, מה שלא נכתב בפרשה זו בתורה הקדושה. ובזוה"ק (ח"א יח ע"ב) איתא שפסוק שמע ישראל הוא יחודא עילאה, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יחודא תתאה, ואף שכווננו בזה רזין דרזין ליודעי בינה, מ"מ נדבר בזה בדרך מושג קצת אף לאותם שלא ראו אור חכמה זו ולהלביש ענין זה מה שנוכל להבין בו.

ענין המנורה

ונקדים ענין נפלא מ"ש בכתבי רבינו הגדול הגאון מור"א על מאמר אחד בדברי רז"ל, ע"פ (תהלים קיט קל) פתח דברין יאיר מבין פתאים, וז"ל, זה מעשה המנורה והוא פלאי, וכתב בזה רבינו הגדול (אדרת אליהו דברים) שהכוונה שמצינו במנורה שהיה בה מ"ט חלקים, והם כ"ב גביעים וט' פרחים וי"א כפתורים וז' קנים, והם נגד מ"ט שערי בינה שנבראו בעולם, וגוף המנורה הוא נגד שער החמשים, לכן נתקשה משה במנורה ששער החמשים לא נתן לו. ועוד יש י"ז, והם ז' נרות וה' מלקחים וה' מחתותיה, והם הכל כמנין בינה.

והוא מ"ש הקב"ה למשה (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך, והם בה' פסוקים של ראשי ה' ספרים שבתורה, בכראשית ז' תיבות, ובאלה שמות י"א, ובויקרא ט', ובמדבר י"ז, ובאלה הדברים כ"ב. וז"ש (תהלים קיט קל) פתח דברין יאיר, שהוא נגד המנורה, וענין המנורה רמז לאור התורה, כמ"ש (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור. והוא רמז נפלא, שבאמת לולא מתנה יקרה הזאת חמדה הגנוזה שחנן אותנו יתברך בתורתו הקדושה, היינו הולכים חשכים, ואין נוגה לנו לילך בנתיב ישר, והיינו נשארים בחושך מאפיל הזה בהשגת חכמה העליונה, להאיר נתיב דרך לנפשותינו לאור באור החיים הנצחיים.

וזהו ענין המנורה והשלחן ומזבח הזהב בהיכל הקודש, והמנורה נתונה בדרום ושולחן בצפון ומזבח ממוצע באמצע, והמנורה נוכח השולחן והאיר על עבר פניה, והוא ענין נפלא עד מאד. והוא כי המנורה והשולחן הם מורים על שני חלקי הבריאה, עליונים ותחתונים, שמים וארץ שנבראו בשתי ידים, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, קורא אני אליהם יעמדו יחד, וכתבתי במ"א שענינו ששמים הם העליונים אשר שם דרכו בקודש אשר שם משרתיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהלים קג כ), ואין שם יצה"ר ולא שטן ופגע רע, רק כולם קדושים נצחיים וקימים, לכן הם מכונים בדרך מליצה לנבראים בימינו ית', שהימין יותר חזקה.

אבל נבראים התחתונים בארץ הלזו, שם הקדושה מתמעט, וגבורתו וקדושתו ית' נעלם, וגובר כח הסט"א ויצה"ר, עד שגורם ח"ו להכחיש השגחתו ית' ויכולתו ומציאותו, כמו שהיה בדורות הרשעים הקדמונים. ולכן מכוונים בשם שמאל, שהוא יד כהה (ע"י מנחות לז ע"א), ולכן פתחה התורה בבריאת עולמו באות ב', לרמז שהבריאה נתחלקה לב' מדרגות, שמים וארץ, יד שמאל ויד ימין, אור וחושך, שעולם התחתון הזה הוא בחושך אין רואה בגבורתו וקדושתו ית' לעשות רצונו, ולכן נבראים התחתונים בטבעם כלים, וההעדר כרוך בעקבם וצריכים למזון גשמי למלאת תמורת הניתך בכל עת.

וכמו שהוא בגוף כך הוא בנפש, ורוח האדם צריך למזון הנפש, והיא התורה והמצוה שצריך בכל יום, כמ"ש רבינו בכתביו ובפירושו על היכלות באריכות (יהל אור ח"א טז, וח"ג לה ע"ג), וזה ענין העבודה ע"פ התורה והמצוות, שבזה גורמים חבור וקישור הנשמה עם הגוף ונפש, להוריד חיים ואור עליון מלמעלה למטה, ומתחבר שמים וארץ ביחד, שהוא ענין נר"ן שבאדם, שהנשמה משמים, ונפש מיסוד הארץ, ורוח באמצע. שהנפש הוא המתאוה לכל ענינים גשמיים ומתועבים, והנשמה כולה קדושה משמים, והיא מאירה בנצוצות על רוח האדם שהוא בלב, שבו הבחירה לעשות רצונו ית' ועבודתו במצוותיו ית' המלוכשים בענינים גשמיים, כמו תפילין וציצית וסוכה ודומיהם, שבזה מתחבר הנפש עם הנשמה. וע"ז רמז הכתוב נ"ר אלקים נשמת אדם וכו', ור"ת נפש רוח.

וביארתי בזה מאמרם ז"ל בפרק המפלת (נדה ל ע"ב) אומרם על הולד כשהוא בבטן אמו נ"ר דלוק על ראשו, ומלמדים עמו כל התורה, וצופה מסוף העולם וכו', ואין כאן מקומו, וע"ז נאמר כי נר מצוה, שהמצוה הוא מחבר הנפש עם הנשמה, והכל ע"י התורה הקדושה שנתן הוא ית' להאיר את נפשותינו, חשוך מני שחת, לאור באור החיים.

וזהו ענין המנורה בימין, רמז שירדה מן השמים, כמ"ש (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, והוא ה' אש אוכלה קלא האוחזת בפתילה, והוא הנפש של האדם, שלכן צריך להוסיף שמן תמיד, כמ"ש רבינו הגדול שם, שע"ז נאמר (קהלת ט ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך לא יחסר, למלאת הנפש כמו המזון שבגוף.

ונגד זה הוא שולחן בצפון שהוא מזון האדם, לרמז שעיקר הוא שיראה האדם להוסיף מזון לנפשו מאור נשמתו מלמעלה, שהוא המנורה המאירה נגד השולחן.

ויש לנו לפרש ע"י הקדמה זו הכתובים שאמרם משה רבינו ע"ה במשנה תורה (דברים ח א) כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון וכו' וזכרת את כל הדרך וכו' ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת וכו' למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם.

והכוונה בזה, שמשה רבינו ע"ה רמז בדבריו הקדושים, שענין המצוות אשר ניתן להם, אי אפשר להם להתקיים קיום נצחי ליתן חיים לנפשותם כי אם ע"י המצוות, שהם מורכבים מעולם הנבדל מקדושה עליונה רוחניות נצחית בדברים גשמיים אשר בארץ המה, בכדי לחבר הנפש עם הנשמה העליונה, שהוא חבור האש עם הפתילה, וקיום הפתילה ע"י שמן שמוסיפים לה תמיד, ובלעדי זה הפתילה היא כלה ונשרפת והאש מסתלק למעלה, כמאמר המלך החכם (קהלת ג כא) מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ.

ענין המן

וזה היה ענין המן שנתן לישראל במדבר, לאותם שעמדו על הר סיני וקבלו תורתו ית' משמים, לזכך חומרם ולהראות להם שעיקר מזון האיש הישראלי, הוא להאיר נפשו ע"י אור הנשמה העליונה, ע"י תורתו הקדושה ומצוותיו ית' שנתן להם, שבזה מתקשר הגשמי עם הרוחני והיו לאחדים בידו ית'. כמו שהמן ירד מן השמים עצם רוחני, כמ"ש רז"ל (יומא עה ע"ב) לחם אבירים אכל איש, לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו, ר"ל כמו שמזון המלאכים הוא מה שנהנים מזיו אור פני מלך חיים, כמ"ש (ברכות יז ע"א) שאין להם לא אכילה וכו', כי אם נהנים מזיו השכינה, ר"ל נצוצי זיו ואור עליון הנשפע להם מלמעלה. והמזון הזה בעצמו נתגשם ונתגלם למטה ונעשה מן, מזון גשמי מורכב עם רוחני ביחד, שלכן היה נבלע באיברים, שהיה זך וטהור בלא שום סיג ופסולת, כדי לזכך נפש הישראלי, שיהיו מוכנים להשגת התורה ומצוות, שהיו צריכים לכך לפי העת והזמן, כדי להשריש בנפשם השגת התורה בכל פרטיה ולקשר נפשם בקדושה עליונה להתאחד במקור קדושה עליונה. והוא החבל שקשר הוא יתברך, כמ"ש במדרש (ירושלמי תענית פ"ב ה"ו) שהוא שלשלת שקשר הוא ית' בישראל בלי יאבדו ח"ו, וע"ז נאמר (דברים לב ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, שע"ז נקשר נפשותיהם בכסא כבודו ית' ביחודו האמיתי, כמ"ש (ברכות ו ע"א) אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת, אתם עשיתוני וכו' שנאמר שמע ישראל

וכו', ואני אעשה שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, וכמו שיתבאר עוד בסמוך בס"ד.

ולכן זכו דור דעה מקבלי התורה להיות נזון ארבעים שנה במזון נפלא וקדוש הזה, עד שזכו על ידו להשגת התורה בכללה, וכמ"ש (דברים כט ג) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, וכמ"ש רז"ל, אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה, כמ"ש בפ"ק דע"ז (ה ע"ב). ומה שכפל בדבריו עינים לראות וכו', רמז על ג' חלקי התורה, תורה שבכתב, התלוי בראית העין, ותורה שבעל פה, התלוי בשמיעת האוזן, וסתרי תורתו יתברך התלוי באובנתא דלבא קלב, כמ"ש רבינו הגדול בפירושו לישעיה ע"פ (ו י) השמן לב העם הזה קלב. והוא ג"כ מ"ש ה' ית' למשה (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים למען אנסנו הילך בתורתי אם לא, וכמ"ש שהמן הניתן להם במדבר, היה כדי לזכך גופם ונפשם היסודי, להיות כלי מוכן לקבלת התורה, ולקשרם בקדושת תורתו יתברך הנתונה משמים.

וזוה החבל וקשר האמיץ שחננו ה' לדורות עולם, אשר אנחנו מצאצאי מעיהם, נשאר קדושה הזאת וזכוך זה לכל זרעם אחריהם, כי לפי מזג הכנת טבע האב והאם, כך הוא בזרע היוצא מהם. והוא מכוון במ"ש רז"ל (שבת קמו ע"א) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, והוא זוהמתן ארס הנחש היצה"ר וסט"א הקשור בכל גופי בני אדם מיום שאכל אדה"ר מעץ הדעת, שמזון זה קלקל טבע גופם להמשך לכל תאוה מגונה, כמ"ש במ"א באריכות. ולעומת זה מזון המן שניתן להם משמים בלי שום סיג ופסולת, זיכך גופם, ונתקדשו בקדושה עליונה. וכמו שמזון הגופני המקודש הזה זיכך גופם, כמו כן היו נזונים מזון נפשי, והוא אור התורה העליונה, אשר זיו קדושתה נתלבש ונתגלם במצוות מעשיות, כדי לקשר נפשם עם קדושת נשמתם, שהוא אור זיו המאיר מאתו יתברך, שע"ז אמרו שהנשמה חצובה מתחת כסא כבודו יתברך, והוא חלק ה' ממש, ר"ל זיוו והדרו המאיר לישראל עם קדושו, כמו השמש ששולח זיו אורו על פני תבל, שזיו הזה הוא חלק ממש מאור השמש.

והוא מה שסמך הכתוב אח"ז (דברים לב י) ימצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון יסבבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו, ור"ל שמתנה יקרה וכל יקר וגדולה הזאת נמצא לישראל בארץ מדבר, שזהו היה בכוונתו יתברך להוליכם במדבר שמם הזה מ' שנה, להרחיקם מבני אדם שיהיו נזירים מתבודדים, להתרחק מכל תאות העולם הזה המדומה, להיות מחשבתם דבוק בתורה ובחכמה עליונה, כדרכי הפרושים והחסידים

מאיר השיח

קלב. ע"י נפה"ח שער ג פרק ח. קלב. ז"ל: כי ג' הראיה על מה שבכתב והשמיעה על שבעל פה והבנת חלקי התורה שבכתב ושבעל פה וסודות התורה. יפול הלב על חלקי הסוד באבנתא דליבא תליא.

המתבודדים במדבר להיות רחוק מחברת בני אדם ומתאוות המדומות, עד שהשיגו שם כל הקדושה והכבוד הזה, אשר ענן ה' היה מסבב אותם, והוא התראת קלד¹ שכינתו יתברך עליהם, עד שהם עצמם היו היכל ה' ומרכבה עליונה, וכמו שהיה המשכן (שמות מ לח) וענן ה' יומם על המשכן וכו'.

ושם, יבוננהו בינה בהשגת התורה וסתרי חכמה עליונה, ושם יצרנהו כאישון עינו, כמו שהאדם שומרו בל יעלה איזה אבק, או איזה דבר הגורם קלקול והפסד לכח הראות שבו, כמו כן הוא יתברך הכינם ושמרם להרחיק מהם ענן הסכלות וכח הטומאה, לגרש החשך מאור עיניהם, מלהסתכל בזיו יקרו וקדושת תורתו יתברך. ולזה כיון משה רבינו ע"ה בתוכחתו ומוסריו באמרו, כל המצוה וכו', ר"ל שלא די לכם בעסק התורה וחקירת חכמה עליונה לבד, בלי עשיית המצוות בפועל, שלא לכוונה זו היה בריאת האדם, והעיקר הוא העשייה. כי עסק התורה וחקירת חכמת התורה היא עיקר בכח אור הנפש ונשמה העליונה, שאם כן לא הוצרך האדם להבראות בעולם התחתון, ולחינם השפיל הוא יתברך אור הנשמה לשלח אותה למקום חושך ענן וערפל הזה בעולם התחתון, ויותר טוב היה לה שבתה בבית אביה להיות על השמים כבודה, ולא להתלבש בגוף חמרי עכור הזה, ושם היה הנקל לה יותר להשגת אור חכמה עליונה.

והוא מרומז במליצת חז"ל באמרם (מסכת כלה פרק ח) הלומד תורה שלא לשמה מוטב לו שנהפכה שליתו על פניו, ולא יצא לאויר העולם והענין כי למוד תורה לשמה עיקר הכוונה כדי לידע דיני המצוות וכל פרטיה וענפיה, כפי שקבלה משה רבינו ע"ה בהר סיני בתורה שבעל פה, ולכן שמה תורה, ר"ל שהיא מורה לאדם היאך להתנהג לילך בדרכי השם ובמצוותיו אשר חפץ מאד. והלומד שלא לשמה ר"ל, לא ע"מ לעשות לידע לבוא מעשה, רק רוצה ללמדה לידע חכמתה וסתריה לבד, א"כ נוח היה לו שלא היה יוצא לאויר העולם, שאז היתה השגתו מרובה מאד אלף אלפים ככה, כמו שמשיג עתה, כאשר נשמתו מלובשת בגוף חומרי הזה, אשר הוא מסך מבדיל וגורם חושך להשגת נשמתו. וז"ש כל המצוה וכו' תשמרון לעשות, שעיקר כונתו יתברך היה במה שהלביש מצוותיו ית' בדברים גשמיים, כדי לגרום חיים נצחיים לעולם הבא גם לנפש ולגוף היסודי, שהוא קישור שמים וארץ ביחד כמ"ש.

וז"ש למען תחיון ובאתם וירשתם את הארץ, ר"ל ארץ העליונה שהיא ארץ החיים, והוא מ"ש (דברים א ח) אשר נשבע ה' לאבותיכם, שהרי האבות הקדושים לא

זכו אליה כ"כ, כי אם באי הארץ אשר נתן להם למורשה, אבל עיקר הכונה הוא על ארץ החיים העליונה שזכו אליה, וע"ז אמר (שם ח א) וזכרת את כל הדרך וכו', ששם היה התבודדותם במדבר, ואכילתם מן רוחני, שהוא מורכב מרוחני וגשמי ביחד, להראות שבריאת האדם ועיקר חיות נפשו, לאור באור חיים הנצחיים, הוא ע"י מצוותיו ית', אשר צוה בפיו ע"י משה עבדו, ועי"ז יחיה האדם חיי עד, שגם המצוות הם מורכבים מרוחני וגשמי, לחבר שמים וארץ ביחד.

והוא מ"ש (שם ג) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, ר"ל שלחם הגשמי לבד, אף שהוא ממלא תמורת הניתך וגורם לו חיים, אין זה חיים אמיתיים, חיי הנפש להיות נצחי, כי אם על כל מוצא פי ה', שהוא תורתו ומצוותיו ית', בזה יקנה האדם חיי עולם, שזהו חיים האמיתיים, וכמ"ש (ברכות יח ע"א) צדיקים במיתתם קרויים חיים.

וזהו ענין המנורה בימין, נוכח השולחן אשר בשמאל, שהמנורה רומז לתורה המאירה לאדם, והוא מזון נפשו ומזון גופו לחיות חיי עד, אבל הוא ע"י העבודה והמעשה במצוות בפועל, אשר בו נקשר הרוחני והגשמי ביחד, ולכן ע"ז רומז המזבח שבו העבודה, ולכן היה נתון באמצע ממש בין המנורה והשולחן.

ענין אין אור של גיהנום שולטת בפושעי ישראל

וע"י הקדמה זו נבין מאמרם ז"ל בסוף מסכת חגיגה (כו ע"א) אמר ר"ל אין אור של גיהנום שולטת בפושעי ישראל, ק"ו ממזבח הזהב, מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאים מצות כרימון עאכ"ו, ע"כ. והענין, במה שידוע שעונש הרשעים בגיהנום אינו ע"ד נקמה ח"ו^{קלה}, אלא הוא זיכור וטהרת הנפש מכל סיג המדובק ע"י זוהמת הנחש והיצה"ר והחטאים הדבוקים בנפש, שהעונש הוא מטהר הזוהמה ההיא, וכמ"ש במסכת שבת (דף קנב ע"ב) כלי ינתנו לכובס, שהמצוות ומע"ט הם לבושי הנפש בעת עלותה בבית ה', וכמ"ש (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה לרקמות תובל למלך וכו' תובלנה בשמחות וגיל וכו', והוא בת מלך, הוא נשמה העליונה, כמ"ש בכ"מ בזוה"ק, והמצוות ומ"ט הם לבושי זהב ובגדי רקמה, המריחים ריח טוב, להיות עולה לריח ניחוח לה'. וכמ"ש (בראשית כו כז) וירח את ריח בגדיו, ואמרו רז"ל (שיה"ש רבה פ"ד סי' כד) שג"ע נכנס עמו, והם לבושים הקדושים של נשמתו ע"י מעשיו,

שבהם נכנס יעקב אל אביו, והוא ריח ג"ע, שהוא שכר הנשמה לעוה"ב. והוא מ"ש וירח את ריח בגדיו, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', והוא ג"ע של מעלה ושל מטה, וכמ"ש רז"ל (ברכות מג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנת ממנו ואין הגוף זה הריח, וכמ"ש במ"א בזה. ובאלו הבגדים עולה נפש הצדיק למעלה בבגדי רקמה המשמחים אלקים ואנשים, וכמ"ש (משלי יג ט) אור צדיקים ישמח, וז"ש (תהלים מה טז) תוכלנה בשמחות וגיל.

אבל העוונות הם עושים לבושים צואים לנפשו, וכמ"ש (זכריה ג) ויהושע היה לבוש בגדים צואים וכו', על שלא מיחה בבניו על שנשאו נשים נכריות (רש"י שם), וז"ש שכשהושלך לכבשן האש עם צדקיהו ואחאב אחרוכי מאניה על שלא מחה בבניו, וכמ"ש (זכריה ג ב) הלא זה אוד מוצל מאש, כמ"ש בפרק חלק (צג ע"א), והוא ענין אש של גיהנום, וטבילת הצדיקים בנהר דינור לטהר נפשותם ע"י מלאך הממונה טהריא"ל שמו, כמ"ש בהיכלות בזוה"ק (ח"א מ ע"א), וכמ"ש (במדבר לא כג) כל דבר אשר יבוא באש וכו'. וכל אדם לפי ערך עוונותיו, כך הוא שיעור הזמן שהוא בגיהנום, לטהר ולכבס חלאת טומאתו, וחשב הוא ית' מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח.

אבל אחר קבלת העונש, זוכה להטהר ולעלות אל הר ה', ונמצא שאין אש של גיהנום שולט לכלות נפשותם לגמרי ח"ו, והכל על ידי מצוות ומ"ט, שגם פושעי ישראל מלאים מצוות. ולכן נלמד זה ממזבח הזהב, שעליו היו מקטירים קטרת לריח ניחוח לה', ורומז על עבודתם במעשי המצוות, שבזה עושים לבושים קדושים לנשמותם, המעלים ריח טוב, והוא שכר ומזון שהנשמה נהנה ממנו. ולכן צריך ליתן חלבנה בקטורת לצרף פושעי ישראל^{קלז}, שגם להם יש תקנה להעלות ריח טוב לקבל שכר לעתיד, זולת אותם שמנו חז"ל שאין להם חלק לעוה"ב (סנהדרין צ ע"א), שהם כורתים נפשם להיות נעקר ממקור נשמתם, שאין להם חיבור עם נשמתם מלמעלה. וזהו ענין כרת הנפש המרומז בתורה^{קלז}, שהוא נכרת ונבדל משרשו העליון, וכמ"ש דוד המע"ה על דואג שנמנה בין אותם שאין להם עוה"ב (שם), יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה (תהלים נב ז).

ואמר שם עוד, בתולות אחריה ריעותיה מובאת לך וכו' (תהלים מה טו), ורמז בזה ענין נפלא, והוא אשר כתבנו שעיקר ביאת נשמה העליונה אשר שלחה ממרום להתחבר עם הרוח ונפש האדם היה לטובתו, שכל כוחות נפשו הגשמיים שהם

מאיר השיח

קלו. ע"י כריתות ו ע"ב: א"ר חנא בר בונא א"ר שמעון חסידא, כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת, אביי אמר מהכא ואגודתו על ארץ יסדה. קלו. ע"י נפה"ח שער א פרק יח.

איכויות הנפש, שהם במספר תרי"ג כמספר תרי"ג אברים שבגוף, כמ"ש רבנו הגדול בכתביו הקדושים קל"ח, כולם יתקדשו בקדושה עליונה ע"י מצוות מעשיות, שהם ג"כ במספרם רמ"ח ושס"ה, שהם מורכבים מרוחני וגשמי, הם ימשכו כל כוחות הנפש ואיכויותיה עם תרי"ג שבנשמה עליונה ותרי"ג שברוחו יחד יתחברו בקשר אמיץ, ומידי עלות הנשמה ורוח האדם העולה היא למעלה תמשיך אחריה ריעותיה אשר התחברה בהם ובאהבה ובקדושה לעלות עמה בית ה' צבאות.

וכמ"ש (תהלים צב יד) שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו, ר"ל שהנשמה וכוחותיה הם מושרשים ונטועים למעלה בכסא כבודו ית', שהוא בית ה', ושולחים ענפיהם בעוה"ז שהוא הפרוזדור לפני הטרקלין, להוציא פרח וענפים רבים למשוך עליהם גם כוחות ואיכויות הנפש שבאדם. והוא מה שרמז שלמה המע"ה בחכמתו וברוח קדשו באמרו (שיה"ש א ב-ד) ישקני מנשיקות פיהו לריח שמניך טובים על כן עלמות אהבוך משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו וכו', והוא במה שהודה על חסדו ית' אשר הנחילנו חמדה גנוזה תורתו הקדושה, אשר היא נשיקות פיהו, שבו נתחבר עם ישראל עם קדשו להיות מתקשרים ביחדו ית'.

ורמז על תורה שבכתב שהם ה' חומשי תורה ותורה שבעל פה בו' סדרים, והוא מ"ש פיהו קלט כי טובים דודיך מיין, והם שבעים פנים שהתורה נדרשת בהם. ואמר לריח שמניך טובים, והם ריח הקודש לבושו יקר תפארת הנשמה הארוגה ממצוות מעשיות, שבו מוסיפים שמן על הפתילה שתאחז בו אש השכינה שהוא אש אוכלה אש, כמ"ש ל בשם רבנו.

ורוח זה הוא עונג הנשמה בעוה"ב, והוא ענין המנורה הטהורה שהוא במספר ס"ז כמנין תיבות שבראשי הספרים כמ"ש ל, והוא מרומז בתיבה טובי"ם, והיא השמן שבמנורה. ושמן הזה מועיל שתתבשם בו גם נפש היסוד וכל כוחותיה, שהם בתולות אחריה ריעותיה אשר הם גם כן תובלנה בשמחות וגיל להיכל מלכו של עולם. וז"ש (שיה"ש א ג) שמן תורק שמיך, על כן גם עלמות שהם בתולותיה, גם כן אהבוך, והטעם (שם ד) כי משכני אחריך נרוצה, ר"ל שכוחות ואיכויות הנשמה הם מושכים עמה גם כן כוחות הנפש לרוץ אחריך, ושם יחדיו נבואה לחדריו של גן עדן העליון, לבית ה', ושם נגילה ונשמחה ביחד.

ועל ענין נפלא הזה הורה לנו הי"ת בענין המנורה של בית המקדש הנתונה בדרום נוכח השלחן, כמ"ש שענין שלמות האדם הוא, שע"י התורה והעבודה יקשר

ויתיחד אצלו נפשו היסודי וכל איכויותיה, שהיא מארץ המכונה בשם שולחן שבצפון בשמאל, עם איכויות נשמתו העליונה שמן השמים, שהיא ביד ימין. ואור הנשמה העליונה מכונה בשם מנורה, שכמו אור השמש הנכנס דרך חלון הבית הפתוח, מאיר כל אויר הבית עד שמתהפך גם חלקי האויר המלא כל הבית שהם עצמם מאירים ומזהירים, וביחד מתחברים עם נצוצי השמש עצמם הנכנסים לבית דרך החלונות ופתחים, וחלונות אלו הוא כאשר מטהר האדם כוחות נפשו החשוכים ונמשכים לכל תאוה ומדה מגונה, כמ"ש (ישעיה כט טו) והיו במחשך מעשיהם ובחשכה יתהלכו, וכמ"ש במדרש (ב"ר פ"א ס"ו) ולחושך קרא לילה אלו מעשיהם של רשעים, כי אין אור אלוקי ושלמות קדושת הנשמה מאירה בהם, והם דומים לבית אפל שאין בו חלונות ופתחים, שאין אור השמש נכנס להאיר להם.

אבל הצדיקים הם הפותחים חדרי לבם להמשך אחרי אהבת ה' ורצונו. והם ב' פתחים חללים שבלב (ברכות סא ע"א) שמהפכים גם הפתח השמאלי לעבודתו ולקדשו למצוות בבחירה ורצון טוב, כמ"ש (שם נד ע"א) בכל לבבך בשני יצריך, ועי"ז מאיר אור נשמתם שבמוח על הרוח שבלב, ולהאיר גם אל הנפש, שהחומר ותאוה המגונה נמשלה לכתלי הבית המפסיקים נגד אור השמש, והוא ית' משקיף ורואה ורצונו להשפיע קדושתו שהוא אור הנשמה הדומה לנצוצי השמש, שיהיו נכנסים לבית ע"י שאדם יפתח תחלה הפתחים וחלונות שבו, כמ"ש (שיה"ש ג א) על משכבי בלילות וכו' (שם ה ב) קול דודי דופק פתחי לי אחותי וכו', וכמ"ש (שיה"ש רבה פ"ה ס"ג) פתחו לי כחודו של מחט. ועי"ז רמז גם כן שלמה המע"ה בשה"ש (שה"ש ב ט) דומה דודי לצבי וכו' הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים.

ואם כשהאדם פותח דלת לבו להמשך אחרי רצונו ית', מיד נכנס אור הנשמה בלבו לסייעו בעבודת ה', וכמ"ש (יומא לח ע"ב) הבא לטהר מסייעים אותו, והוא מ"ש במסכת מנחות (דף פו ע"ב) עדות היא לישראל ששכינה שרויה וכו', כי השכינה השורה על ישראל הוא נצוצי אורו ית', המאיר ע"י נשמתם בעשותם רצון קונם, והוא נמשל למנורה המאירה נגד השולחן, כמ"ש (במדבר ח ב) אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, שפשוטו הוא שהשולחן נקרא פני המנורה שעליו מאירים שבעת הנרות, כמ"ש (שמות כו לה) ואת המנורה נוכח השולחן.

ענין שבעה נרות שבמנורה

וענין שבעת הנרות הוא דבר עמוק, ובוא וראה נפלאות מתורה הקדושה ושמע דברי אלקים חיים מחכמת תורה הקדושה, אשר אין ערוך לה נגד חכמות חצוניות אנושיות ושמח בחלקך אשר נתן אליך ה' ית' בחסדו הגדול במתנה גנוזה, שנתנה לנו

להנות מזיו יקר תורתו הקדושה, וכי היא חיינו וחכמתנו וכינתנו לעיני העמים. והוא, כי מצינו אות א' מורה על עצמות יחודו יתברך, אשר הוא אחד ושמו אחד, ולכן הוא ראשון לכל האותיות, שהוא יתברך ראשון ואחרון סיבת כל הסיבות. וכבר כתבנו במקום אחר באריכות, שאין איכות כתב ולשון הקודש הנתונה לישראל, כאיכות כתב ולשון של העמים זולתנו, כי כולם הסכמיות המה בלא טעם וסיבה, משא"כ לשוננו הקדוש טעם טוב נתון בו להקרא כל דבר דוקא בשם זה, וכן צורת האותיות מורים על אותו דבר שהאות מרמז אליו.

והנה אות א' ידוע צורתו א שהוא י' למעלה וי' למטה ואות ו"ו באמצע, והו"ו שבאמצע ידוע שמתחלק לב' ווי"ן^{קמ}, כזה, רק שהב' ווי"ן מתיחדים הם ביחוד עצום, וכל זה הוא דבר עמוק מאד בסתרי חכמה עליונה, והוא, כי מצינו שבריאת העולם היה בששה ימים והששה ימים עצמם הם היו שרשי הבריאה, כי כל נברא בגבול ושיעור נכלל בששה ענינים, שהם ג' קוטרים שבו אורך ורוחב וגובה, וכל אחד יש לו שני קצוות. וכמו שהוא בעולם התחתון הזה המוגשם, שכל נברא יש לו מקום וגבול נכלל בג' קוטרים ווי' קצוות הנזכרים לעיל, כמו כן הם נבראים עליונים צבא השמים ממעל, שהם שרשים לנבראים התחתונים, וכמו שיש גבול גשמי לתחתונים, כמו כן יש גבול רוחני לעליונים, כיון שהם תחת הזמן והגבול, רק כל נברא עליון גבולו ומקומו לפי ערכו, וכלל נבראים העליונים נושאם הוא יחוד שמו יתברך, אשר הוא נותן קיומם באור זיו קדושתו, והוא היחוד הקשור בהם שכולם פונים למול יחודו יתברך. וכולם נבראו לתכלית אחד, והפירוד שבהם הוא רק בערכם ולא בצדו^{קמא} יתברך, וכמ"ש בהקדמת תיקונים (יט ע"א) אנת הוא חד בהון וכו'^{קמב}, והוא הי' וי"ו של האלף שלמעלה, והוא הי' מרכז האמצעי הכולל כל הקצוות, היכל הקודש באמצע, כמו שמבואר בספר יצירה (פ"ד מ"ד), שהוא מרכז של הו' קצוות.

וכן הוא בתחתונים, בארץ מתחת נכללים בששה קצוות, וגם הם פונים מול יחודו, שכולם נבראו לגלות יחודו, וכמ"ש (משלי טז ד) כל פעל ה' למענהו, והוא יתברך

מאיר השיח

אפריש בך. תרגום: פתח אליהו ואמר, רבונו של עולם, שאתה הוא אחד, ולא חשבון, אתה הוא עליון על כל העליונים, סתום על כל הסתומים, אין מחשבה נתפסת בך כלל. אתה הוא שהוצאת עשר תיקונים וקראת להם עשר ספירות להנהיג בהם את העולמות הסתומים שלא מתגלים והעולמות שמתגלים, ובהם נתכסית מבני אדם, ואתה הוא שקושר אותם ומייחד אותם ובגלל שאתה מבפנים כל מי שמפריד אחד מחבירו מאלה העשר נחשב כאילו מפריד בך.

קמ. עי' אח"ף ה. קמא. נדצ"ל מצדו. קמב. ז"ל בשלימות: פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחושבן אנת עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין לית מחשבה תפיסא בך כלל אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן לון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין ובהון אתכסיאת מבני נשא ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון ובגין דאנת מלגאו כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר אתחשיב ליה כאלו

יחיד בהם בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, והם ו"י שלמטה באות א'. ולפי שהתחתונים והעליונים אחד הם, שהם ב' מדרגות משפיעים ומקבלים, שמים וארץ שנבראו בימין ובשמאל, הם מיוחדים יחוד עצום, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וכו', קורא אני אליהם יעמדו יחד, שכלם נבראו לתכלית אחד יתברך, וליחודו, ולכן שני הווין הם מתחברים יחד בו"ו אחד.

וזוהו ענין הלוחות שנתנם לישראל, שהם מכוונים למעשה בראשית, כמו שביארנו בדרוש אחר באריכות, שהם בב' ידים נבראו באצבע אלקים, ה' אצבעות בימין וה' בשמאל, כמו במעשה בראשית, אף ידי יסדה ארץ, ובהם ה' דברות בימין, והם נגד ב' לוחות שבלב האדם שהוא צלם ודמות כל הבריאה, והם ימין ושמאל ליצר טוב ויצר הרע נגד שמים וארץ, שיצר הרע שולט בארץ, ולכן הלוחות ארכן ששה, כל לוח הוא ששה טפחים (גדרים לח ע"א).

והנה בתחילת הבריאה היה הבדל וחלוק בין עליונים ותחתונים, שעדין לא נתנה תורה, ולא נתגלה אור קדושתו יתברך בעולמו, רק ליחידי הדורות לבד, אשר הכירו כבוד שם קדשו יתברך. ולכן התחילה התורה בב' שהם ב' חלוקי^{קמ"ג} הבריאה, שמים לבד וארץ לבד, ועל ידי מתן תורה שהוריד ה' יתברך באהבתו לעם קדושו משמים לארץ, היא האירה מכבודו יתברך על הארץ החשכה הזו להכיר כבודו וקדושתו יתברך. ולכן פתח הוא יתברך תורתו בא' דאנכי, והוא חבור י"ו של מעלה עם י"ו של מטה, והם ב' היודין של הא', להראות שעל ידי ישראל והתורה כל מעשה בראשית הנכללים בו' ימים וכו' קצוות, הם מתיחדים ביחוד עצום, ומתגלה יחודו יתברך למטה בארץ, כמו שמתגלה למעלה על השמים.

וזוהו ענין שבעת הנרות של המנורה, שגר האמצעי באמצע הוא מרכז היכל הקודש באמצע, וג' קנים ונרות מצדה הא' בימין, וג' משמאל, שהם הן הג' קוטרים, כל אחד יש ב' קצוות, הם ו' קצוות נבראים העליונים, שנבראו בימין, וגם ו' קצוות של התחתונים שנבראו בשמאל, וכולם פונים אל מרכז נקודה האמצעית, שהוא יחודו יתברך המקשר ומיחדם.

והמנורה בכללה היא המאירה לארץ ולדרים עליה, שהוא נקרא שולחן כמו שכתבתי לעיל, ולכן ז' נרות אלו הם מאירים עליה, ושם הי"ו של מעלה על י"ו של מטה, ולכן כל זמן שישראל היו עושים רצונו של מקום, היה נר מערבי דולק תמיד להורות נתן שלא סר מהם גילוי אור יחודו יתברך, כמו שנכתב לעיל, ניצוצי אור

השמש שהם מאירים תוך הבית כל זמן שחלונותיו ופתחיו הם פתוחים לנגד השמש, כי באמת רק עוונותינו הם מבדילים בינינו ובין אלקים, כי הם העננים וכוחות עשן מתנור הבוער בבית, הם המכסים ומחשיכים אור ניצוצי שמש אור שכינתו יתברך מעלינו, והם האדים המעופפים של מאכל עכור, שהם מזון רע לנפש האדם, שהם העוונות ותאוות מגונות, הדבוקות בנפש היסודי הבהמי.

ולכן המזבח של היכל עליו מקטרים קטורת ריח ניחוח לה', והוא עומד בין המנורה והשולחן, כמו הבית אשר בו ריח רע, ומזוהם מדברים המעופפים אשר נעשו בו, צריך לגרש רוחות ואדים הרעים האלו על ידי בשמים ואש, המריחים ריח טוב, והם המסירים ריח הרע, כמו כן הם מצוות ומעשים טובים ותשובה וחרטה של השב באמת בכל לבו, מסירים כל המקטרגים וקליפות ורוחות הטומאה, הגורמים כיסוי לאור ניצוץ האלקים, ואור הנשמה המאירה על רוח ונפש של האדם.

ובאמת אי אפשר לאדם לטהר נפשו מזוהמת וסרחון יצרו ותאוות מגונות שבו, כי אם על ידי ריח טוב של התורה הקדושה, דבר שהנשמה נהנית ממנו (ברכות מג ע"ב), וכמ"ש (קידושין ל ע"ב) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. והוא מ"ש שלמה המע"ה (שיה"ש ג ט) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה וכו' כולם אחוזי חרב וכו', והוא מליצה נפלאה על כלל בני"י, המכונה בשם כלת שלמה, שהיא המאורשה לה' ית' בהר סיני, בקבלת התורה ועול מלכותו עליהם, כמ"ש (הושע ט י) כענבים במדבר מצאתי ישראל וכו', ושם זכו לעלות משפל מצבם מחושך עולם התחתון הזה אל אור השמים, למעלה ממדרגת מלאכי השרת, אשר על השמים כבודם, וכמ"ש (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים, שהם מלאכי השרת, כמ"ש (ישעיהו ב) שש כנפים לאחד, ואביא אתכם אלי.

אבל אי אפשר להיות על מצב הקדושה תמיד, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, והם העוונות שעושים, שנמשלים לתמרות עשן, הגורם חשכת הבית, שאין ניצוץ אור השמש יכול להאיר שם כראוי, ותקנתם הוא להרבות ריח טוב בתורה ובמצוות, כמ"ש (ויק"ר פכ"א סי' ה) אם עשית עוונות הרבה עשה מצוות הרבה, וז"ש (שיה"ש ג ו) מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל, שהם המצוות ודרכי התשובה, שנדמים לאבקת רוכל, המסוגלים לרפואת חליי הגוף, כמו כן הם רפאים חליי הנפש אשר נתקלקלו איכותם על ידי העוונות.

ועיקר הרפואה לזה על ידי יגיעה בתורה שבעל פה, שהוא מטתו שלשלמה, ששים גבורים בשמים מסכתות דתורה שבעל פה (תיקו"ז טו ע"ב), להיות גבורים במלחמתה של תורה, ובה מכניעים כח היצר הנטוע בקרבם, וז"ש איש חרבו על ירכו

מפחד כלילות, מפחדה של גיהינם (יבמות קט ע"ב), ולכן עיקר משכן כבודו יתברך דוקא בתחתונים, אשר בהם מתפאר הוא יתברך, שאף ששם מקור כל הטומאה, ויצר הרע מתגבר בהם, והם במחשך מעשיהם רחוקים מאור קדושתו יתברך, גם שם ממשיכים אורה גדולה מלמעלה, ובזה שבחו יתברך יותר גדול ממה שהוא בצבא השמים ממעל. וז"ש אח"כ (שיה"ש ג ט) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, ר"ל שהתחתונים נדמים לאילנות סרק, אשר ביער, שבטבעם אינם מסוגלים לעשות פרי טוב למאכל השכינה, שהוא יתברך אש אוכלה, כמ"ש למעלה בשם רבינו הגדול. והוא מ"ש אח"כ (שם י) עמודיו עשה כסף, והוא מליצה נכבדה, שכמו שבאמת הזהב הוא חשוב הרבה מכסף, ודרך האדם הבונה בית לעשות עמודי הבית שהם עיקרי, מדברים חשובים יותר מרצפת הבית, העשוי למדרס רגלים, אבל אצלו יתברך הוא בהפוכו, כי כתיב (ישעיה סו א) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי וכו'. ואעפ"כ יותר חשוב אצלו יתברך עולם התחתון הזה יותר מכל נבראי מעלה, כמ"ש רז"ל (תנחומא נשא טז) מיום שברא הקב"ה עולמו נתאוהו שיהיה לו דירה בתחתונים, שמהם יוצא שבחו להקב"ה יותר, שמהרע נהפך לטוב, ומחושך לאור.

וז"ש עמודיו, שהם העליונים, עשה כסף, אבל רפידתו, שהוא רצפת הבית, מקום הדום רגליו ית', עשה זהב. ולכן אף שעיקר מרכבו ארגמ"ן, שהם ד' ראשי המרכבה, אוריאל רפאל גבריאל מיכאל נוריאל^{קמד}, אעפ"כ תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, שעיקר אהבתו הוא מכנסת ישראל, מקבלי תורתו, כמ"ש (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וע"ז מביא ראייה ממתן תורה, שירד הקב"ה עם כל צבאי מעלה, וכל מרכבות כבודו על הר סיני למטה, כמ"ש (תהילים סח יח) רכב אלקים רבותיים, ליתן תורה לישראל, בעת שקבלו עול מלכותו יתברך עליהם, ונתנו כתר על ראש מלך מלכי המלכים הקב"ה, וז"ש צאינה וראינה וכו', בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו, כמ"ש רז"ל (תענית כו ע"ב) זו מתן תורה, שאז נעשה חיתון ונשואין בין הקב"ה לכנ"י. ממוצא דברינו תבין ותשכיל היאך מתוק דבריהם ז"ל, אשר המשילו התורה למנורה, אשר היא המאירה לעולם התחתון הזה, וכי שבעה נרותיה, הם ששה קצוות, שהם כללי הבריאה, ומרכז היכל הקודש באמצע, וע"ז נאמר (משלי ו כג) כי נר מצוה וכו'.

מאיר השיח

החמישי, כתר היצירה, שבו שני בחינות של כתר, ע"ק [נדצ"ל ע"י] וא"א, כידוע מופלא ומכוסה, שעליו נאמר ואראה ואפול על כו'. ובחינה הראשונה הוא מט"ט, שבו מתלבש שם ה' בבריאה כמו כל עתיק כידוע. ונוריאל הוא בחינה האחרונה, שלכן הוא נחשב

קמד. ע"י תז"ח (לג ע"ד): ארגמ"ן א' אורפניא"ל ר' רפאל"ג ג' גבריאל"ל מ' מיכאל"ל נ' נוריא"ל אלין אנון גופא לחמש גוניו. וע"י גר"א מב ע"א: ר"ל תרין דרגין מט"ט ונוריא"ל - כי ד' חיות הן ד' אותיות שבשם ט"ס מחכמה ולמטה, ומט"ט הוא חיה החמישי פרצוף

ביאור פרטי אברי המנורה

ועתה נבאר ענין מ"ט פרטי אברי המנורה, אשר כתבנו למעלה, וענינם, אשר גם הם רומזים על פרטי הבריאה כולה בשמים ובארץ, אשר עיקר קיומם הוא רק על ידי התורה והמצוה, שהם האור של המנורה הטהורה הזו. והוא כי כבר כתבנו שו' הם למעלה ו' למטה, וכן י' נקודת המרכז באמצע למעלה וכן למטה, המרמזים באות א'. והיינו כי כל וי"ו הוא שיעור אמה שלמה, שכל אמה הוא ששה טפחים, הם במספר כ"ד, והיינו שכלל הנבראים הם מששה גדרים, שהם וי"ו קצוות, וכל גדר הוא מורכב מד' יסודות, שכמו למטה אין לך שום נברא מכל דצח"ס, אשר אין בו הרכבת ד' יסודות אש רוח מים עפר. וכמו כן הם בכל עולם ובכל אחד מנבראי מעלה, שהוא גם כן מורכב מד' יסודות, והם השרשים שלו כפי ערך מקומו של כל אחד, לפי אותו עולם שהוא, ולפי מדרגת הנברא ההוא. עד שאפילו מלאכי השרת שאין להם גוף חומרי כמו לנו, כתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לזהט, וכתיב (יחזקאל א כב) ועל ראשיהם כעין הקרח, וכן והנה (שם טו) אופן אחד בארץ, והוא יסוד עפר, רק שכל אחד יסודותיו לפי מדרגתו. והם בחינת כוחות רוחניות עליונות שבו, שגם ראשי חיות המרכבה הם ארבעה שנא"ן קמ"ה.

ושרש השרשים של כל הנבראים הם ד' אותיות של שם המיוחד קמ"ו, וכמ"ש (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם, רק ששם הוי"ה מתחלף בגלגולי צירופים ונקודות בכל פרט מפרטי הנבראים לפי ערכו וענינו, והם במספר כ"ד, ומרכז כולם, יחודו יתברך, הנושאם וסובלם, הוא המשלים למספר כ"ה. וכן למטה בנבראים התחתונים שהם בארץ, הם גם כן במספר כ"ד, שבהם ששה קצוות, וכל חלק מורכב מד' יסודות.

אך הפרש יש בין עליונים ותחתונים, שבעליונים יחוד השם וקדושתו מתגלה להם לעולם בלי חילוק ושינוי זמן כלל, כי הם עומדים לעולם בקדושתם, שאין שם חושך מבדיל, ואין שם עשן עבירות, ולא ענן המבדיל בינם לבין אביהם שבשמים, ומכירים תמיד בכבודו של יוצר בראשית, ולכן נקראים עומדים קמ"ז, שעומדים תמיד למדרגה אחת בלא שום שינוי. משא"כ נבראים התחתונים שבו החשך שולט, המחשיך לבם של בני אדם, לפתותם שאין מנהיג לבירה, ועולם במקרה נוהג, כי אין גבורתו של יוצר בראשית נראה בו, ואינו רק מסור בלבם של ישראל, אשר נתארסו במתן תורה

מאיר השיח

בכלל החיות ארגמן כידוע בכל כתר, וז"ש והחיות רצוא כו', שבסט' דנוריאל רצין להשיגו, ושוב בסט' דמט"ט, שעתיק נקרא רישא דלא אתיידע. קמה. עי' לעיל הערה מז. קמו. עי' לעיל הערה נג. קמוז. עי' נפה"ח שער א פרק י.

באמונה, אחר שראו כבודו בפומבי בהר סיני, ומהם קיבלו הדורות אחריהם בקבלה מפי רבים דור אחר דור, וע"ז נאמר (הושע ב כא) וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'. וגם זה ישתנה לפרקים, כמו בדורות מלכי ישראל הרשעים, וגם רבים המתפרצים בכל דור בעוה"ר, המכחישים אמיתת התורה שבעל פה, שהוא רצונו יתברך. ומכחישים ג"כ השגחה, ושכר ועונש, ואלו הם הרשעים אשר בחשך ידמו, ונמצא שכאן בעולם השפל הוא רק כ"ד, ונחסר א', שהוא נגד שער החמישים, שהוא השגת יחודו יתברך, שאין היחוד מתגלה כ"כ למטה בקביעות.

וכמו שהוא בכלל הבריאה בשמים ובארץ, שנבראו בימין ובשמאל, כ"ד למעלה וכ"ד למטה, וא' למעלה בשמים, מרכז כבודו יתברך, וכמו שאומרים מלאכי השרת (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד ה' ממקומו, שמקום הוא מרכז הבריאה, שבו תלוי מקומו של עולם (עי' ב"ר פס"ח סי' ט), שלכן נקרא הקב"ה מקום בפי דברי רז"ל בכ"מ, שהם משיגים ויודעים האיך קיום כל צבא מעלה, וכל פרטיהם אך תלוי ועומד במקור החיים בהשגחת יחודו יתברך, וגילוי נצוצי אור שמש כבודו המאיר עליהם. ולמטה פעמים נגלה כבודו יתברך, ואז נשלם גם למטה מספר כ"ה, ולפעמים נכסה, והם רק כ"ד, וכמו כן הוא בכל אדם בפרט במדרגת נשמתו ונפשו, שנשמתו משמים ונפשו מארץ, שנשמתו לעולם היא בכבודה קשורה בצרור החיים, שהוא גילוי אור נצוצי שמש אורותיו יתברך, ולעולם היא מכרת את קונה. אבל נפשו אשר בארץ, כשהיא קשורה ואחוזה בקשר אחד עם נשמתו על ידי תורה ומצוות, גם היא מכרת את בוראה, וכמ"ש למעלה על פסוק (שיה"ש א ד) משכני אחריו נרוצה. אבל כשהיא שקועה בהבלי הזמן, ונמשכת אחר יצרה המתעה אותה לדרכי מיתה מדרכי חיים, אז היא נכרתת ומופרשת מקשר נשמתה, ואז היא חסירה מקשר יחודו יתברך. והוא כרת הנפש שנזכר כמה פעמים בתורה, שנזכר רק בנפש לבוד, כמ"ש (בראשית יז יד) ונכרתה הנפש ההיא, על ידי גודל חשכת העוונות, אשר הם מסך מבדיל בין אור הנשמה ובין הנפש.

וזהו ענין המנורה, כולה מקשה אחת זהב טהור, להורות נתן, שצריך האדם על ידי מעשיו הטובים שיהיה מקשר כ"ד חלקי נפשו עם כ"ד חלקי נשמתו, ביחוד עצום, קשר אמיץ יתלכדו ולא יפרדו לעולם, ואז יהיו שניהם קשורים ודבוקים ביחוד שם קדשו יתברך, והוא גוף מנורה מרכז האמצע, שכל המ"ט נמשכים ממנו ואליו ישובו, ובזה נשלם למספר חמישים, שהוא נגד חמישים שערי בינה שנבראו בעולם, שבהם נבראו כל פרטי הנבראים וכל חלקיהם.

יחוד ה'

וכל זה הענין נכלל במצות ק"ש, שנצטוונו בכל יום פעמיים לקבל עלינו עול מלכות שמים, וליחדו בפסוק שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומצינו שבכל אחד יש ו' תיבות, ובפסוק שמע ישראל כ"ה אותיות, ובברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד כ"ד, ובזוה"ק (ח"א יח ע"ב) קרא יחודא עילאה ויחודא תתאה, והגם כי יש בדבריו הקדושים רזין עילאין טמירין ליודעי ח"ן, אבל גם פשוטם של דברים יש בהם כוונה עמוקה ונפלאה אשר נאמר, כי הוא זה הדבר אשר דברנו למעלה, כי הם מורים על ב' חלקי הנבראים, עליונים ותחתונים, אשר הם מכונים בשם שמים וארץ, שכל חלק מהם נברא בששה קצוות, והם ו' ימי בראשית, וכל אחד נתחלק לד' מדרגות, שהם ד' רוחות שבעולם, וד' יסודות, וד' איכויות, וד' חיות המרכבה ארגמן, אשר ד' אותיות משמו המיוחד שוכן עליהם ומחיה את כולם. וכולם נמשכים למרכז א', היכל קודש באמצע יחוד שם קדשו ובהם המשלים למספר כ"ה, והוא אחד בהם וליתא בר מיניה, רק הפירוד והשתנות פרטיהן בערך הנבראים לבד, לא בערכו יתברך יחיד המיוחד. אך עוצם יחודו יתברך ניכר ומושג יותר לנבראי מעלה, אשר כולם קדושים ואין יצה"ר ולא שטן ומסך מבדיל שם, רק כולם מקבלים נצוצי שמש קדושתו יתברך.

אך נבראי מטה הגם שהם ג"כ מכונים במספר וי"ו קצוות וכל אחד לד' מדרגות כפי ענין מדרגת צבא מעלה שהם מכונים בשם יד שמאל, אשר היא יד כהה (עי' מנחות לו ע"א), אך עוצם יחודו יתברך, אין מתגלה שם כמו למעלה מצד ענני כחות היצר והטומאה המבדילים בינינו ובין ה', ולכן נגדו הוא פסוק ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אשר אנו בקבלת מלכות שמים ממשיכים כבודו ויחוד מלכותו גם למטה. ולכן חסר א' ממספר כ"ה בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כי הוא תלוי בנו ע"פ הכנתנו לעבודת יוצרנו וקבלת יחודו ומלכותו עלינו לעולם ועד, שבזה יתקשר הנפש עם הנשמה בקשר אמיץ וחזק. ודבר זה אי אפשר להיות הקשר בכלל נפשות ישראל קשור עם נשמותיהם יחוד אמת, כי אם בהתגלות יחודו ומלכותו יתברך בעולמו למטה כמו שהוא למעלה, שאז יחדיו יתחדו שמים וארץ ביחד, והוא לאחר גמר הזכוך והבירור לעתיד לבא בימות המשיח. ולעתיד לבא באלף השביעי שהוא יום שכולו שבת (סנהדרין צו ע"א), שהוא נגד נקודת ה' המרכז, שאחר שעברו ששת הימים שבהם היה הבריאה, וכמו שלא נשלם בתחילת מעשה בריאת הארץ בשלימותו, עד שהגיע כלות הששה ימים והגיע יום השביעי ויקדש אותו, כמו כן אי אפשר להיות נגמר תיקון העולם גם למטה להיות מתבער רוח הטומאה מן הארץ, ולגלות קדושתו ויחודו יתברך למטה עד סוף אלף הששי, והגיע יום השביעי לעולם הבא.

והוא מה שאמר הכתוב (זכריה יד ט) והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד, וכמ"ש הנביא בראשית נבואתו על נחמות ישראל ושלמותו אחרי אבלם (ישעיה מ א) קול קורא במדבר פנו דרך ה' ישרו בערבה מסילה לאלקיננו, ר"ל שגם בארץ הנשמה הלזו הנדמית למדבר, מקום משכן כל כוחות הטומאה, אשר חסר הוא מכל שלימות, גם שם יפנה המקום מכל סיג וטומאה, ויתגלה בו יחוד ה' וקדושתו. כי גם בעולם הזה כולם ידעו את ה', לסקל המסילה, להמשך הנפש ג"כ אחרי רצונו יתברך, וללכת בדרכיו. ומצד זה יקנה גם עולם השפל הזה גדר שלימות הרוחני, ולהיות נצחי כמוהו. והוא ענין חורבן העולם שזכרו חז"ל באמרם (סנהדרין צז ע"א) שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב קמ^מ, כי ידוע שכל דבר שצריך לעלות למדרגה היותר גדולה, צריך שיפשוט צורתו הראשונה, ואח"כ יכול ללבוש צורה חדשה. כמו שמצינו בגרעין הנזרע בארץ, שאי אפשר לו לצמוח ולעשות פרי, כי אם אחרי שיתרקב וכלה בארץ ופשוט צורתו הראשונה לגמרי. וכן הוא ענין המיתה שנגזר על האדם אחרי שעל ידי חטא אדה"ר נתחזק זוהמה ותאוה מגונה בנפשו היסודי, ואין אדם צדיק בארץ, לכן מיתתו טובה לו שיזדכך ויפשוט צורתו הראשונה, ואז יתחדש בעולם התחיה בצורה חדשה בגוף חדש מזוכך ומלובן טהור ונקי, וכמו כן נגזר חורבן על כל עולם התחתון הזה, לפשוט צורתו הראשונה, ויתחדש ויתקדש בצורה חדשה אחרת ויהיה זך וטהור כמדרגות העליונים ממש.

וענין שלימות הנצחיות הזה שאנו מקוים אליו, שהוא שכר עולם הבא באלף השביעי, הוא תלוי במה שאנו מיחדים שמו יתברך בעולמו בכל יום. ואתה קמ^ט תשמע נפלאות מתורתנו הקדושה, הנה אמרו רז"ל (ברכות ו ע"א) אמר הקב"ה לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני וכו' דכתיב שמע ישראל, ואני אעשה אתכם וכו' דכתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, והוא דבר גדול ועמוק, כי יחודם של ישראל ושלמותם תלוי בגילוי יחודו יתברך בעולמו. ונבאר תחילה ענין היחוד שאנו מיחדים אותו יתברך, והוא שידוע שאחד מעיקרי תורה הקדושה, שהוא יתברך המשגיח על ברואיו עד הבריאה היותר שפלה שבעולם התחתון בפרטות בכל פרט ופרט, ואין דבר זולת השגחתו יתברך, שלא כדעת החוקרים ודורות הראשונים שרכו מכחשי השגחתו יתברך, ואמרו שהוא יתברך לפי יחודו אין שייך בו שינוי מרצון לרצון, ושינוי הפעולות לטוב ולרע, לחסד ולשבט, וכן לכל ענינים המשתנים בהנהגה לכל נברא לפי ערכו ולפי מעשיו, ולפי שינוי הזמן. אבל הם לא ידעו ולא יבינו אל פעולת ה', ובחשכה יתהלכו ולא ידעו

מאיר השיח

קמח. עי' בהגר"א בספד"צ יא ע"א. קמט. נדצ"ל ועתה.

שמץ מחכמה העליונה, אשר זכינו לה מחכמת תורה הקדושה, אשר היא נובלות חכמה של מעלה (ב"ר פי"ז סי' ה).

השתלשלות הטוב והרע

וענין זה נפלא ומובן על ידי הקדמה אחת אשר כתבו חכמי האמת מענין שרש צמצום הראשון שנעשה מזה מקום לבריאה, ומזה בא כל מדרגות העולמות זה למעלה מזה, ושינוי מצביהם וכל פרטיהם. ואף שדבר זה עמוק הוא מאד ליודעי חן, מ"מ נרחיב בזה הדבור לפתוח להבין שמץ מינייהו גם לפשטות הדברים, והוא, כי זה אחת מנפלאותיו יתברך אשר הוא בלתי תכלית וגבול, לכן רצונו יתברך בלתי תכלית, והוא ורצונו אחד. מ"מ ברוב חסדו אשר רצה להיטיב לזולתו, צמצם רצונו להטות לגבול ותכלית, בכדי שיהיה מקום לנמצאים, ומזה נולד השינוי מצב בהם, כל נברא לפי מקומו ומדרגתו, וכל עצם הטוב הגמור הוא מאת רצונו הטוב יתברך. נמצא שכל מי שהוא קרוב יותר במדרגה ועליון בבריאה, הוא מוכן לקבל הטוב יותר, יותר ממי שהוא ממטה ממדרגתו. והדבר נדמה לבית אשר בעצמו הוא חשוך ולא אור, וע"י אור השמש הנכנס בחלונותיו הוא מאיר בכל הבית, ולפי ערך כמות גודל ורוחב החלון, ולפי רבוי החלונות ולפי מעוטן וקטניותן משתנה האור בבית ג"כ, אף שאין זה שינוי באור נצוצי השמש, רק מצד הכנת הבית המקבל מאורו. וכל הרע והפורעניות נמשך מצד יותר העלם אור שלימות טוב רצונו יתברך, עד שבסוף המדרגות כולן אשר שם העלם אור שלימותו יתברך בתכלית הוא עצם הטומאה והרע הגמור, וכל יצה"ר וסיטרין בישין. הרי הראיתך בעין היאך ההשגחה אף שהוא מעצם רצונו ויכולתו יתברך, אין שייך בה שינוי ורבוי ופירוד, רק מצד העלם אור בלתי בעלת תכלית לכל אחד לפי מדרגתו, וכן הוא הכל ע"פ תורה הקדושה, אשר היא רצונו יתברך, וכל המתרחק יותר ממצוותיו ועבודתו, הוא מתרחק יותר מרצונו, ובזה תלוי העונש והשכר של השומר תורתו, ועושה ומתקרב יותר אל רצונו יתברך.

ולהבין הדבר ביותר ביאור נבין הענין מן נשמת חיים אשר בקרבנו, כמ"ש (איוב יט כו) ומבשרי אחזה אלוה, שבזה המשילו חז"ל בחכמתם המצאת השגחתו, והמציאות וקיום הנבראים של כל העולם, אל הנשמה שבאדם, כמ"ש בפ"ק דברכות (דף י ע"א) ע"פ ברכי נפשי, מה הנשמה מלאה כל הגוף וכו', יע"ש כל המאמר^פ. והוא

מאיר השיח

כל הגוף. מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה, אף נשמה רואה ואינה נראית. מה הקדוש ברוך הוא זן את כל העולם כלו, אף נשמה זנה את כל הגוף. מה הקדוש

קנ. ז"ל: הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד, לא אמרן אלא כנגד הקדוש ברוך הוא וכנגד נשמה. מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם, אף נשמה מלאה את

מאמר נפלא, שהוא יתברך אל נבראיו מתדמה לנשמה אל הגוף, שהוא הממציא ומהווה ומחיה את כולם. וידוע כי הנשמה אשר היא מלאה כל הגוף, אין בעצמותה שינוי ופירוד כלל, רק השתנות הנמצא באברי הגוף, הוא מצד האברים לפי ערכם ומקומם, כך הם מקבלים רוח החיה מן הנשמה, ופועלת בהם כל השינויים שבהתלבשותה בעין היא רואה, ובאוזן הוא שומע, ובחוטם מריח, ובידים המשוש, וכן בכל אחד לפי ענינו. וכמו כן הוא השתנות הנמצא בנבראים מקומם ומצבם ופעולתם והשתנות הנמצא בהם, הכל לפי ערך מקומם ולפי התלבשות נצוצי אור קדושתו המאיר בהם.

וכן הנהגת האדם בפרט למטה בכל השינויים שבו, וענין השכר ועונש שבו הכל תלוי, לפי ערך הארת כוחות ואיכויות נשמתו בכוחות ואיכויות שבנפשו היסודי, כמו שהקדמתי למעלה, שקשר הנשמה בנפש הוא הגורם לו קיום נצחי, ושלמותו לעוה"ב, וכל זמן שכוחות נפשו נמשכים אחר איזה תאוה מגונה, ואיזה דבר אשר הזהיר אותנו יתברך בתורה הקדושה, הוא מצד התרחק נפשו מקשר הנשמה והמשכה אחר הרע האתו בטבעה, שהוא מקום הריקות והסתלקות הקדושה, ומצד זה נמצא פירוד באברי הנפש שאין קשר ויחוד ביניהם, שהריבוי והפירוד נתרבה יותר מצד התרחקה מאור יחוד קדושתו, וכמ"ש (קהלת ז ט) כי האלקים עשה את האדם ישר והם בקשו חשבונות רבים.

וכמו כן אנו רואים בעת שמתקלקל באדם איזה אבר ומתחלש, הוא מצד מעוט הארת רוח חיים אשר בו, שמצד קלקול האבר נעשה סיתום ומחיצה בין רוח חיים ובין אותו אבר, ואינו יכול לקבל אור הנשמה בשלמותו, עד שאם גבר הקלקול באברים הפנימיים, אשר הם מקור החיים עצמו, כמו הלב ודומיהם, הוא מת לגמרי, וכל רוח אין בו, ואז נעשה פירוד ורבוני לגמרי, שאין קשר בין אבר לאבר. שכל זמן שהוא חי, רוח החיים שבלבו שולח רוח ע"י עורקים וגידי הדם להיות כל האברים מתקשרים זה בזה, והדם מסבב כל הגוף, והוא המייחדם ומקשרם לרוח החיים שבלב, ונמצא שעצם החיים הוא היחוד, והמות והרע הוא הפירוד והריבוי. וכמו כן הוא בענשי הנפש, וקיומה ומיתתה תלוי לפי ערך הארת הנשמה בה, שהנשמה בנפש הוא כמו רוח החיים שבגוף, וכריתת הנפש בפשעים הגדולים, הוא פירוד באיכויות הנפש, וביטול הייחוד באברי ואיכויות הנפש.

מאיר השיח

חדרים. יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו.

ברוך הוא טהור, אף נשמה טהורה. מה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים, אף נשמה יושבת בחדרי

וכן הוא ענין כלל הבריאה וכל חלקי הנמצאים תלויים ועומדים בהשפעת רוח חיים מנצוצי אורו יתברך, שכפי מעשה האדם והתלבשות הנשמה בנפשו ע"י מעשיו לטוב או לרע, כמו כן נעשה שינוי בהתלבשות אורו יתברך בין נמצאיו^{קכ}. כי האדם הוא צלם ודמות כל הנבראים, וכולם תלויים בו, ולפי ערך השינוי הנמצא בו, כך נעשה בכל הנמצאים. ולכן אדם הישראלי ע"י קבלת עול מלכות שמים, במסירות נפשו ורצון לבו על קדושת תורתו ועבודתו יתברך, הוא מייחד שמו בין נמצאיו, ועי"ז ג"כ מתייחד נשמתו עם נפשו וגורם לו קיום נצחי לעד, ולכן מה מתקו בזה דבריהם ז"ל, באמרם (ברכות ו ע"א) מה אתם עשיתוני חטיבה אחת וכו', והבן עומק דבר זה וינעם לך.

ממוצא דברינו נשכיל, שעיקר גילוי יחודו יתברך בעולמו וסילוק הטומאה ותקון כל הבריאה, תלוי ע"י תיקון כלל נשמות ישראל, והם תלויים בשני שרשים כלליים, האחד הוא ע"י התורה, שנמשלה למנורה המאירה בכל העולם, כמ"ש למעלה במשל אור נצוצי השמש המאירים הבית ע"י הפתחים וחלונות שבה, והוא מה שרמזו רז"ל במליצת דבריהם בפ"ק דסוטה (דף יג ע"א) ע"פ ותרא אותו כי טוב הוא, מלמד שנתמלא כל הבית אורה, שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב. והוא כמ"ש, לבעבור שמשנה רבינו ע"ה הוא הנבחר מתחילת יצירתו שיותן התורה על ידו, והורידה משמי כבודה משמים לארץ, נמצא שהוא היה במורדי אור הגדול להאיר כלל הבריאה, שהוא נמשל לבית דירתו ומקומו של עולם, אשר בו משכן כבודו יתברך. וזכה לזה, שעל ידו יהיה תיקון העולם, וחזרת הרע והחושך של מטה, שהוא מכסה ארץ לאור הגדול הזה, להיות כולו טוב הגמור. ולכן אמר ה' ית' למשה (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך, שרמז למנורה בכלל, שהם נ' עם גוף המנורה, וי"ז עם נרותיה ומלקחיה ומחתותיה, כמ"ש ל' בשם רבינו, שהם כמספר ראשי הפסוקים שבתוכם, שהם מאירים לכל העולם, והם במספר "כל טוב", והנ' הנ"ל נתבאר למעלה ענינם, והי"ז הם י' הדברות, וז' ספרים שבתורה, כמאמר חז"ל בפרק כל כתבי (שבת קטז ע"א), שהם כלל התורה.

ולכן כתיב בו (שמות ב ב) ותרא אותו כי טוב הוא, וכתיב (בראשית א ד) וירא אלקים את האור כי טוב, וע"ז נאמר (ישעיה כו ד) כי ב"ה ה' צור עולמים, והוא חותמו של הקדוש ברוך הוא, גושפנקא דחתום ביה שמיא וארעא^{קכב}, כמ"ש (בראשית א א) את

מאיר השיח

אתבריא שמיא ו"ה ביה אתבריא את ארעא וכל מה דאית בה והוא יהיב תיאובתא בכל אילנין ועשבין די בארעא והוא מה דאמרין אין לך עשב ועשב מלמטה

קנא. ע"י לעיל הערה קיד. קנב. ע"י זו"ח ח ע"א: בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ ראשי תיבות אה"ה דביה לאתבריא שמיא וארעא א"ה בזה

השמים ואת הארץ, ששם הנ"ל הוא במספר טו"ב, שע"ז מתיחדים שמים וארץ, שתחילה היו בב' מדרגות, האור בשמים והחשך בארץ, שלכן התחילה התורה בב' בראשית, ונתיחדו יחד במתן תורה שהאיר ע"י התורה בארץ, ולכן התחיל בא', באנכי ואות א' בצורתו מורה על חיבור שמים וארץ ביחד.

שמות שבטי יה על אבני האפוד

ומעתה יפתחו לנו שערי אורה להבין עומק דבריהם הקדושים בענין אבני אפוד ושמות שבטי יה הכתובים בהם, והוא כי ידוע שכהן הגדול הוא הנבחר מכל ישראל בקדושתו ובתורתו, והוא הסרסור שבין ישראל לאביהם שבשמים, שלכן הוא נכנס לק"ק פעם אחת בשנה. שהוא הזוכה להיות מבני היכלא דמלכא, להיות המליץ בינו יתברך, ובין ישראל, שהתורה נמסרה לכהנים, כמ"ש (מלאכי ב ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, וכהן גדול הוא הגדול מאחיו בתורה ובקדושה יתרה, ולכן נושא על שתי כתפיו שמות בני ישראל לזכרון לפני ה', שב' הכתפות הם נגד ב' ידיים שנברא בהם שמים וארץ, והוא הגורם חבור ויחוד שמים וארץ ביחד, ע"י התורה, כמ"ש (דברים כו א) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם.

והם (שמות כח י) ששה משמותם על האבן האחת, כמש"ל שהם ו' קצוות בשמים ו' קצוות בארץ, שהם ב' וויין של האלף האמצעי, שנחלק לשנים, ובהם מ"ט אותיות נגד מ"ט אותיות של שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שבכל אחד ו' תיבות נגד ששה וששה שבב' הכתפות הנ"ל, וכבר כתבנו שלמטה בארץ חסר אחד ממספר, ונשלם לחמישים ע"י ב' מדרגות, או ע"י תורה, או ע"י יחוד קבלת מלכות שמים, והם מרומזים בב' אותיות י"ה. שי' מורה על עצם היחוד שאינו מקבל חלוקה ופירוד ושינוי, שהוא נקודה המרכזית, כדמות י' של האלף שכתבנו, או ע"י תורה, שעליה רומז אות ה', על חמשה חומשים שבה. והם מרומזים ב"י של בנימין, וה' של יהוסף, שי' היא על כתף הימני, וה' על השמאלי, כמ"ש שם שבני רחל באמצע, אחד בימין ואחד בשמאל, ובנימין בימין ויוסף בשמאל.

מאיר השיח

הארץ וכל מה שיש בה. והוא נתן תשוקה בכל האילנות והעשבים שבארץ, והוא מה שאמרו, אין לך עשב ועשב מלמטה שאין עליו מלאך מלמעלה שמכה אותו ואומר לו גדל, שנאמר (איוב לח) הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ.

שאינ עליו מלאך מלמעלה שמכה אותו ואומר לו גדל שנאמר (איות לח לג) הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ עוד. תרגום: בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ראשי תבות אהו"ה, שבו נבראו שמים וארץ. א"ה בו נבראו השמים, ו"ה בו נבראה

עיקר שפלותינו בגלל הפירוד בכלל ישראל

והוא ג"כ ענין נפלא כמ"ש למעלה, ששמים נברא בימין וארץ בשמאל, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, והטעם, כי היחוד העצום עיקרו הוא בשמים, כמ"ש (איוב כה ב) עושה שלום במרומיו, שאין שם יצה"ר וטומאה וענן וחשך, שהוא הגורם הפירוד והריבוי כמ"ש באריכות. והתורה עיקרה נתנה לארץ למטה, כדי שע"י אור התורה ימשיכו יחוד העליון שבשמים לארץ למטה, ולכן אמרו חז"ל (מנחות כט ע"ב) ב' נברא עולם הבא, ובה' עוה"ז. וכן מצינו באלו ב' השבטים שיוסף זכה לתורה יותר מכל אחיו, כמ"ש (בראשית לז ג) כי בן זקונים הוא לו, שכל מה שקיבל יעקב משם ועבר מסרו ליוסף, כמאמר חז"ל (בראשית רבה פ"ד סי' ח). ולכן נתוסף לו ה' בשמו, על ענין ה' חומשי תורה. אבל בנימין זכה לשלום, כי הלא ראש שורש הגורם שפלות וירידת מצבם של ישראל וכל הרע המגיע להם באורך גלותינו, היה שורש לזה על הפרו ברית אחים, וגם על הוצאת דיבה שהוציא יוסף על אחיו, וכבר כתבתי בזה ענין ארוך ונפלא, היאך כל זה גרם גלותינו וצרת נפשינו. משא"כ בנימין שלא היה במכירתו של יוסף, ולכן זכה להיות בהמ"ק נבנה בחלקו (ילקוט שמעוני שמות רמז רפד), שעיקר קיומו על שלום ויחוד עם קדוש, כמ"ש (שמואל ב' ז כג) כי מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

וכן בהמ"ק ע"י יחוד שמים וארץ, כמ"ש חז"ל בפ"ק דברכות (לג ע"א) גדול מקדש שנברא בשתי ידיים, שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך, וכבר כתבתי בזה באריכות במ"א היאך עי"ז שרתה שכינה בישראל, שעיקר השראת שכינתו במקום גילוי היחוד והאחדות הגמור, ולכן ע"י עוון לשון הרע ושנאת חנם נחרב בית המקדש (גיטין נה ע"ב ויומא ט ע"ב), והוא הגורם אריכות חורבנו. ולכן נקרא בנימין (דברים לג יב) ידיד ה' ישכון וכו', חופף עליו כל היום ובין כתיפיו שכן, שהוא המחבר ב' הכתפים ביחד, שהם שמים וארץ, שהם בב' ידיים. ונקרא ידיד, ב' פעמים י"ד, ולכן עיקר השראת שכינתו בחלקו של בנימין, ולכן להורות נתוסף יוד בשמו, שי' מורה על יחודו יתברך בעולמו כמ"ש ל. וב' אותיות אלו הם משלימים למספר חמישים שיהיה יחודו יתברך מתגלה גם בארץ למטה, ומעתה דברי חז"ל הקדושים מאירים ומזהירים כספירים, וינעם מליצת דבריהם.

אחר שבארנו הקדמות היקרות האלו, יוצא לנו מפולש מליצת דבריהם הקדושים ג"כ במאמר (ישעיה נד יב) ושמתי כדכד שמשותיך וכו', שהקדמנו למעלה, והוא שהנביא אחר שנצטווה מפי הקב"ה לבשר לישראל לנחמם מאבל גלותם וצרתם באורך הזמן הזה, כמאמרו (שם מ א) נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, וישראל לא קיבלו

כוס של תנחומין, כמאמר הכתוב (שם מט יד) ותאמר ציון עזבני ה', סדרו לנו חז"ל הקדושים ז' דנחמתא כסדרם זה אחר זה, והוא אחר הפטרת ותאמר ציון, חוזר הנביא דבריהם לפני הקב"ה, באמרו (שם נד יא) עניה סוערה לא נוחמה וכו'.

והטעם שלא קיבלו תנחומים הוא, אחרי ראותם שגם אחרי שובם מבבל לקץ שבעים שנה אשר נפקדו מפי ה' ונבנה הבית, ואח"ז לא התמיד בקיומו, עד שגרמו עוונות וחזר ונחרב, וקשה חורבנו וגלותו יותר מחורבן ראשון, כמ"ש רז"ל (יומא ט ע"ב) שחורבן בית שני חמור לנו אחרי משך זמן רב כזה, ושלא נתגלה קצו האחרון, וחששו שגם אם יחזור ויבנה עוד פעם שלישי אולי ח"ו יגרום החטא ויחזור ויחרב, מאחר שהבחירה נתונה, ויצר לב האדם רע מנעוריו (בראשית ח כא), עד שבא הקב"ה לנחם אותם ולהבטיחם מקוימת, כמאמר הכתוב (איכה ד כב) תם עוונך בת ציון לא יוסיף וכו', וכמאמר הכתוב (יחזקאל יא יט) והסירותי את לב האבן וביער רוח הטומאה מן הארץ.

כי בעת קץ המיועד לנו בסוף יום השישי, עת כניסת יום השביעי שכולו שבת, יתגלה קדושתו ויחודו בעולם, ועי"ז וביער רוח הטומאה, ואז יהיה גמר תקונם אחרי הזיכוך והבירור, וכמ"ש הנביא ישעיה (ס א) קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח וכו', שאור העליון אשר בשמים, וניצוצי הארת שמש צדקתו של הקב"ה וכבודו, יזרח גם על הארץ מתחת, שאף שהחשך יכסה ארץ, אעפ"כ (שם ב) ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה, עד שע"י האור הזה לא יהיה עוד חשך, שגם והלכו גוים לאורך (שם ג) שכבוד ה' יתמלא הבית, וכמ"ש (שם יט) לא יבוא עוד שמשך כי ה' יהיה לך לאור עולם, שלא יהיה עוד עוון אשר חטא שיגרם ח"ו חשך בארץ. והוא גם כן מ"ש כאן הנביא (ישעיה נד יב) ושמתי כדכד שמשותיך, שהם כ"ד של מעלה בשמים, וכ"ד למטה בארץ, וכמו שלמעלה נשלם ע"י יחוד ה' אשר שם למספר כ"ה כמו כן יהיה למטה והם ע"י ב' מדרגות אשר כתבנו שנשלם ע"י יחוד כבוד שם קדשו וקבלת עול מלכות שמים, שהוא השלום והאחדות, או ע"י תורה, ושניהם משלימים למספר כ"ה למעלה בשמים ע"י שעושה שלום במרומו, והיחוד מתגלה של שם, וכן ע"י תורה שנתנה לארץ.

והם ענין שְׁהֵם ויְשֻׁפָה, כידוע שי"ב אבני החשן לי"ב שבטי ישראל. שְׁהֵם ניתן ליוסף שזכה לתורה, ונוסף אות ה' בשמו. וישפה לבנימין, שזכה לשלום, ונוסף י' בשמו. וז"ש הקב"ה להוי כדין וכדין, והוא מ"ש הכתוב אח"ז (שם יג) וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך. וע"י יהיו תכלית שלמותינו, ואור שמשינו האיר כל הבית, והוא

הכלי המחזיק ברכה לישראל, השלום^{קנ}, והוא ענין יחוד של קריאת שמע כמש"ל, שלכן פתח רבינו הקדוש במשנה ראשונה מאימתי קוראין את שמע בערבית, שגם בלילה שהוא החשך אנו גורמים הארה ע"י קבלת מלכות שמים הזו, והוא הגורם שלום וברכה על ישראל, אמן כן יהי רצון.

פגם החטא וענשו

וענין (עוקצין פ"ג מי"ב) ש"י עולמות לכל צדיק, הוא ג"כ דבר גדול ועמוק ידוע למשכילים, שכלל הבריאה נברא בג' ספרים המבארים בספר יצירה (פ"ב מ"א) שהם כף זכות וכף חובה ולשון חק מכריע בינתיים, שהם ג"כ ג' מידות שה' ית' מנהיג בהם עולמו, שהם חסד דין ורחמים, ונגדם ג' אבות שהם מרכבה לשכינה, והם כוללים כל ישראל, אשר על ידיהם הוכן תיקון הבריאה בכללה ע"י התורה והמצוה, שהמצוות הם ב' מדריגות, אחד רמ"ח מצוות עשה בקום ועשה, והב' שס"ה ל"ת לסור מכל חטא וזוהמא הגורם קלקול לבריאה.

והוא נדמה לחולה אשר נחלה בקלקול האצטומכא ע"י רוע מאכלו, או ע"י שאר חולי, בפנימיות גופו, שצריך לב' דברים, הא' ליקח סמים המסוגלים לזה, לנקות הזוהמא שבמעיו, ודם המעופש והמקולקל, וכל זמן שלא יסיר הדבר הגורם קלקול הדם לא יועילו לו סמי הרפואה. וכמו כן האדם השב אליו יתברך, צריך תחילה לנקות זוהם נפשו ורוב סיג וחלאה הדבוק בה ע"י עוונות, ובזה ינקה וטהר את מקדש הקדש, כל הקלקולים ואחיזת הקליפות בעולמו ואורות העליונים, אשר גרם בהם חשך והסתר האור וסילוק שלימות קדושתו יתברך, כמו החולה שנתקלקלו אבריו ע"י דם המעופש וסיג זוהמת מאכל רע, אשר גרם מיעוט התפשטות רוח החיים בהם. ואח"כ ירבה בתורה ובמצוות, להאיר ולהשפיע כוחות הקדושה מחי העולמים בהם, שהם סמי הרפואה, והוא מ"ש הנביא ירמיהו (ד א) אם תשוב ישראל נאום ה' אלי תשוב, ואם תסיר שיקוציך מפני ולא תנוד ונשבעת וכו' כי כה אמר ה' לאיש יהודה ולירושלים נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים.

ורצה בזה, שבפרשה הקודמת דיבר מגודל פגם העוונות שהיה ביהודה, כאמור שם (ירמיה ג כה) נשכבה בבשתינו ותכסינו כלימתינו כי לה' אלקינו חטאנו, והוא רוח הטומאה וכח הסט"א, אשר נתגבר ונתגדל ע"י העוונות, והוא נקרא בוש וכלימה, כי מי שמתרחק בפשעו נגד ריעו ואוהבו, אינו יכול להסתכל בפניו ובוש ממנו. והסט"א

מאיר השיח

לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט), יי עז לעמו חלפתא, לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה יתן יי יברך את עמו בשלום.

קנג. עי' עוקצין פ"ג מי"ב: אמר רבי שמעון בן

הזה הוא מכסה ומקיף אותנו וחוצץ בינינו ובין אלקינו, כמ"ש (ישעיה נט ב) כי עוונותיכם מבדילים וכו'. וע"ז סמוך אחריו פסוק זה אם תשוב ישראל מעוונותיך אז אלי תשוב, מה שתחילה נתרחקת מאור פני. ולכן נקרא שובה שמחזיר נשמתו אחר שהורידה למטה לשרשה העליון, להחזירה לבית אביה, אין זה כי אם כאשר תסיר שיקוציך מפני, הם הקליפות וכוחות הטומאה המבדילים ביניכם לביני, ועומדים למול פני להסתיר פני מכם, וסותמים מסך רוח חיים הנמשך מפני למטה, ובזה לא תנוד, כי החוטא מתרחק מפניו יתברך, להיות נע ונד רוחו העליון מסטרא דקדושה, להתחבר ח"ו עם רוח הטומאה, אשר אין להם מנוחה במקום אחד, כמ"ש ה' אל השטן (איוב א ז) מאין תבוא, ויאמר לו משוט בארץ.

והוא ענין כף הקלע של נפשות הרשעים, שהם נעים ונדים מסוף העולם ועד סופו יחד בהתקשר רוח הסט"א בהם, שטלטול הוא היפך עונג נפשות הצדיקים, שכתוב בהם (ישעיה נז ב) יבא שלום ינוחו על משכבותם, והוא שנאמר בקין (בראשית ד יד) והייתי נע ונד בארץ ומפניך אסתר. וע"ז אמר, שדרכי התשובה הוא בתחילה להסיר חלאת נפשו ולטהר הקדש בכל עלמין דלעילא, כמו הזורע תוך הקרקע, אי אפשר לזרע להצמיח פרי טוב ונקי, אם לא אחר ניכוש ועקירת העשבים הרעים ממנה, וז"ש (ירמיה ד ג) כי כה אמר ה' נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים.

יראה הקשורה באהבה

ורז"ל אמרו (ברכות לג ע"ב) אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, שנאמר מה ה' אלקיך שואל מעמך, וכתוב יראת ה' היא אוצרו. והוא ענין גדול כמ"ש רבינו הגדול, שיראת שמים הוא יראת הרוממות, שאינו מצד העונש ח"ו, אלא מצד שמתירא למרוד לעשות נגד רצונו יתברך, וכמ"ש משה לישראל אחר קבלת הדברות בהר סיני (שמות כ יז) ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. ורצה בזה, שהוא יתברך לכך העלה אותם למדרגה הגדולה הזאת, להתראות להם בגודל כבודו וקדושתו בפומבי, עם מרכבות כבודו, כדי שיכירו גדולתו יתברך, ומזה תגבר בהם אש אהבתו יתברך, ובזה יהיו רחוקים מן החטא. כמו אוהבו של מלך בו"ד, אשר הוא מבני היכלא דמלכא ומכיר בגדולתו וכבודו, מתירא לעשות איזה דבר נגד רצונו, כדי שלא להמרות ולגרום איזה צער ופירוד אהבת מלכו אליו, וז"ש כדי שתהיה יראתו על פניכם, לא בשביל עונש גוף או נפש, רק לבלתי תחטאו, ר"ל שמתיראים לעשות דבר הגורם חטא ועוון נגדו יתברך, לא זולת.

וזה נקרא יראה הקשורה באהבה, שכמו כן אמרו דורשי רשומות שיראה ואהבה משולבים וקשורים זה בזה, כאשר תכתוב אותיות יראה למעלה ואהבה למטה, ומצטרפים אותיותיהם מלמעלה למטה לימין ושמאל כידוע. ונמצא שיראה גדולה כזאת כוללת האהבה, ושניהם הם רעים דלא מתפרשין קנ"ד, וצמודין יחד.

והנה ידוע שד' אותיות הויה הם ד' מדריגות, אהבה ויראה הם ב' אותיות י"ה של השם, ו"ה של השם הם תורה ומצוות. והענין, כי ב' אותיות י"ה הם בשמים ממעל, במלאכי השרת וכל צבאי מעלה כרובים ושרפים, שאין בהם תורה ומצוות, כיון שאינם בעלי חומר ותאוה, וכולם קדושים מכירים רוממותו יתברך, ולכן אהבת ה' ויראתו נטוע בהם בטיבעם, ובלתי אפשר להם בלעדם, וכמ"ש (יחזקאל א יח) וגובה להם ויראה להם וגבותם מלאות עיניים, ירצה בזה שגובה וגאון וגדולת מעלתם אשר הם מכירים כבוד שם קדשו יתברך, מצד זה אהבת ה' נטוע בהם. ונמשלו בזה למלאות עיניים סביב להם (יחזקאל י"ב), ר"ל שהאדם עיניו לפניו במקום אחד לבד, והיינו שאינו רואה ואין משיג גדולתו יתברך כי אם בבחינה אחת, מצד נשמתו ההולכת לפניו, שבזה הוא משכיל ויכול להגיע למדרגת הכרת גדולתו יתברך ולראות בכבודו של יוצר בראשית. אבל לא מאחוריו, ר"ל מצד חומר גופו, אשר הוא מסך מבדיל בינו ובין יתברך ע"י נטיות תאותו וחומריו אינו משכיל ואין מכיר כבוד שם קדשו.

אבל מלאכי השרת גבותם מלאות עיניים מסביב בכל ארבע רוחותיהם, ר"ל שאין להם גב ואחוריים, שיהיה מסך מבדיל מלראות ולהשיג גדולתו של יוצר בראשית, ולכן אצל מלאכי השרת שייך יראה ואהבה תמידית. אבל אין להם תורה בדיבור, ומצוות במעשה, ולכן אין משתמשים אלא בב' אותיות של השם, ולכן ר"ת ישמחו השמים, הוא ב' אותיות י"ה, אבל בארץ עיקר הניתן להם תורה ומצוות, והם ב' אותיות ו"ה ר"ת ותגל הארץ. אבל אהבה ויראה אין להם קנין טבע בו, כי אם ע"י מעשיהם הטובים והתרחקם מכל חטא ועוון, בזה מקדשים ומטהרים כוחות נפשם ורוחם, ומנקים כל סיג וחלאה, עד שגובר כח השכלי ואור נשמתם על חומר גופם. וע"י לימוד התורה בזה יכולים להגיע להשגת חכמה ובינה עליונה, ולהשיג גדלו ורוממותו יתברך, וקונים עי"ז אהבה ויראה ג"כ. ולכן שם הויה בשלימותו נקרא רק על ישראל, ולא על מלאכי השרת וצבא מעלה, כי אינם שלמים וקשורים, רק בב' ראשונות של השם לבד, משא"כ ישראל זוכים לכל הד' אותיות ע"י ד' מדריגות הנ"ל. **ולכן** אמרו (כתובות ה ע"א) גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו בשמים וארץ כתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו

במעשה צדיקים כתיב ומעשה ידיו מגיד הרקיע, ואמרו שם מאן אינון מעשה ידיו, צדיקים, מגיד הרקיע מאי ניהו, מטר. ורמזו רז"ל בזה ענין נפלא, כי ידוע כי ד' אותיות שם הנכבד במילוי מילואו יש בהם כ"ח אותיות, י"ד בב' אותיות י"ה, וי"ד בו"ה, כזה: יו"ד וא"ו דל"ת ה"א אל"ף וא"ו אל"ף וא"ו ה"א אל"ף, הרי י"ד אותיות בשמים, וי"ד בארץ, שזה נברא ביד ימין וזה ביד שמאל, והם אהבה ויראה בשמים, ותורה ומצוות בארץ. והצדיקים שהם נשלמים בכל הד' מדריגות, הרי הם כוללים שמים וארץ ביחד, ולכן הם בב' ידיים. ודבר שעושים הצדיקים במעשיהם הטובים, נמשל לצמח ופרי האדמה, אשר ע"י טורח האדם שחורש וזורע ועוקר ומנכש הקוצים אשר בארץ, ואח"כ יורד מטר מן השמים, אז מצמיח פרי למעשהו. וכמו כן הצדיקים במעשיהם הטובים והתרחקם מכל חטא ומדה רעה, הם חורשים שני לוחות לבם, הימיני והשמאלי להיות כלי מוכן לקבל גם השגת כבודו, ליטע בלבם אהבת ויראת יוצרם, ואז הלב מוכן להוציא פרי טוב ע"י האהבה ויראה, המתחבר ומתקשר עם התורה ומצוות, שהם עוסקים בהם, וז"ש ומעשה ידיו מגיד הרקיע, ומאן ניהו, מטר.

ולכן אמרו ג"כ בחלק (כתובות ה ע"א) גדול מקדש ממעשה שמים וארץ, דאילו שמים וארץ כתיב, אף ידי וכו', ואילו מקדש כתיב מקדש ה' כוננו ידיך. והיינו שמקום המיוחד בארץ אשר בחר בו יתברך, ששם יתקשרו ד' מדריגות האלה, הוא בבהמ"ק ששם עיקר העבודה במעשה המצוות, ושם התורה, כמ"ש (דברים יז ח) וקמת ועלית אל המקום וכו', ששם יושבים בלשכת הגזית סנהדרי גדולה, שמשם תצא תורה לישראל. ושם ג"כ מקום המיוחד ומסוגל לאהבת ויראת ה', כמ"ש בספרי בטעם הבאת מעשר שני וביכורים לירושלים, כמ"ש בפרשת ראה (דברים יד כג) ואכלת לפני ה' אלקיך וכו' למען תלמד ליראה וכו', כי שם גילוי קדושתו יתברך ביותר. וכמ"ש (אבות פ"ה מ"ה) עשרה ניסים נעשו לאבותינו וכו', ובעלית רגלים היו משיגים רוח הקודש, כידוע שלכן נקרא (ישעיה כב א) גיא חזיון וכו', כמ"ש רז"ל (ילקוט שמעוני ישעיה תכא). ולכן שמו יתברך המיוחד בד' אותיותיו הוא רק במקום בהמ"ק לבד, והוא מ"ש (שמות כ כא) בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך.

ולכן אין מזכירים השם ככתבו רק בבהמ"ק בלבד, וכן במעשה בראשית לא נזכר שם המיוחד קנ"ה עד אחר שנגמר מעשה בראשית ונברא האדם לעבודתו יתברך. וכמ"ש במדרש (ב"ר פי"ג ס"ג) אין השם שורה אלא על עולם מלא, שכל זמן שלא נשלם יצירת האדם אין כל הד' אותיות השם הנכבד מצומדים ומחוכרים יחד חיבור חזק.

מתוך מ"ש נתבאר לנו כי אי אפשר להגיע לתכלית מדרגה זאת, להיות זוכים לאהבה ויראה אמיתית, המשולבת עם האהבה, כי אם אחר רוב עסק האדם בתורה, ושמירת המצוות בפועל, והתרחקו מכל עוון וסיג, אשר בזה מקדש נפשו ורוחו, ומתדבק עם אור נשמתו וחיותו, שהם נגד ד' מדרגות הנ"ל, שהם נפש רוח נשמה חיה, הידועים נגד ד' אותיות השם, שאור נשמתו מצומדת עם מקור חייו, שהוא אור האלקי מקור כל החיים השופע עליו, והרוח הוא הדבור באדם, רוח ממללא בתורה, ונפשו הטבעי בכח המעשה באיברי גופו.

ונמצא שהמעשה והתורה הם אוצר ובית קיבול אל השגת יראת ה' ואהבתו, ועיקרו הוא היראה, שהיא כוללת אהבה, שהרי היא באה מצד אהבת יוצרו הבוערת בלבו, כמ"ש (שיה"ש ח ו) כי עזה כמות אהבה רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה, שהם רומזים לב' אותיות של השם הנכבד כמ"ש. כי בהגיע האדם למדריגה זו אשר מלא את לבו ב' חללים שבו באהבת ויראת יוצרו, אין מקום לתאוה גופנית וחמדת עוה"ז לשרות שם באפס מקום. והוא מ"ש אח"כ (שם ז) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, שהמשיל הכתוב לתאוות היצר בעניני הגוף, למים רבים, וכן כל יסורי עולם הזה ורוב יגונו, הם לא ישטפוה, את אש בוער האהבה והיראה הזאת, מצד גודל דביקותו אל יוצרו, כי כל חושיו והרגש גופו ואבריו מלאים מעוז שמחת האהבה והיראה הזאת. והוא מ"ש ונהרות לא ישטפוה, שהמשיל הכתוב הצרות ורוב יגונות ויסורי עולם השפל הזה, לנהרות שוטפים, כמ"ש דוד המע"ה (תהלים סט ג) כי באתי בעמקי מצולה ושכולת שטפתי.

ונמצא שבאמת כח מעשה הטוב שבאדם ועוסקו בתורה הוא האוצר ובית קבול מדרגה זו, שנקרא יראת שמים, כולל ג"כ האהבה. ודבר זה אין בנמצא בשום עולם בעולמות העליונים, כי שם האהבה והיראה בטבע, ולא בית קבול לאוצר, אבל אוצר הזה הוא נמצא רק בעולם השפל באדם השלם. וזהו תכלית רצונו יתברך בבריאת עולמו, וז"ש (ברכות לג ע"ב) אין לו להקב"ה בעולמו וכו', שדבר זה באדם תלוי בבחירתו הטובה, וכמ"ש (שם) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, שאין זה בטבע האדם מעצמו, כי אם ע"י הכינו בית אוצר טוב לזה.

והנה עלינו הכנסיה¹¹ הקדושה להודות ולהלל לשמו הגדול אשר זיכנו באוצר הנחמד הזה לזכות למדרגה זאת ע"י שקירבנו לפני הר סיני, וירד עם מרכבות כבודו, שזכו נפשות כלל האומות¹² לזה, להיות עי"ז שורש דבוק בכל הנשמות בנפשות

ישראל, שכולם עמדו על הר סיני, כמ"ש (דברים כט יד) כי את אשר ישנו וכו' ואת אשר איננו פה. ובזה נעשה הכנה טובה לכל הדורות הבאים שיהיו כולם קשורים באמונה הזאת, ועי"ז באים לידי אוצר טוב הזה ע"פ בחירתם הטובה, כמ"ש הנביא (הושע ב כא) וארשתוך לי באמונה, שהוא כלל כל התורה והעבודה, כי מצד האמונה הזאת אשר התורה ומצוותיה נתונים המה לנו מאת ה' יתברך, וכפי התעוררות נפשות ישראל בלבם, אשר נשרש בם אמונה זאת מצד עמדם על הר סיני בראשונה, הם זוכים לכל הטוב הזה, לאוצר ושעשועיו של הקב"ה. ובאמת זכו ישראל לזה אשר קרבנו לפני הר סיני, ובחר בנו מכל עם מצד ראש אמונתנו, והוא אברהם אבינו ע"ה, אשר הוא ראש אמונה לכל ישראל, וכל עניניו ופרטיו הכל היה הכנה לכלל האומה היוצאת מחלציו.

ענין העקידה

ולהשכילך אמרי בינה נבאר בזה ענין העקידה, אשר הוא נסיון העשירי שנתנסה בו אבינו, אשר בו התפאר ה' יותר מכל הנסיונות. ויתבאר בזה צורך הנסיון הזה, הכי לא ידע הוא יתברך טוב לבו ואהבתו אל יוצרו. וכבר נתקשו בהבנת ענין זה הקדמונים, וגם במאמר ה' אליו (בראשית כב יב) עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, שדבר זה אינו מבואר ומובן לכל משכיל, כי הידיעה לא תחסר ממנו יתברך אף קודם עשות האדם, ואין הבחירה סותר הידיעה.

אבל הוא ענין נפלא, ובא וראה נפלאות מהתורה הקדושה, כי הנה הנביא אמר (הושע ו א) לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יחינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. ופסוק זה אין לו ביאור לפי פשוטו, כי מה הם ענין הב' ימים, ומה הוא ענין יום השלישי, ולמה חלקם הכתוב שביומיים אמר יחינו, וביום השלישי הוסיף לאמר יקימנו וגם נחיה לפניו, והוסיף גם כן תיבת לפניו, מה שלא נאמר אצל ב' ימים הקודמים. אבל הענין הוא, כי מצינו בפרשה כתיב (בראשית כב א) ויהי אחר הדברים האלה והאלקים ניסה את אברהם, וכתיב (שם ד) ביום השלישי וירא את המקום מרחוק. וצריך ביאור למה הרחיק הוא יתברך והרחיב הליכת אוהבו לדבר מצוה זו עד יום השלישי, מה שלא מצינו כן ביעקב אבינו ע"ה, אשר בשביל מצוה קלה, תפילת ערבית שתקן, קפצה לו הארץ ברגע אחד בהליכתו בחזרה מחרן, כדי למהר עשות רצון צדיק, ואצל אברהם הרחיב לו את הדרך עד יום השלישי.

אבל הוא ענין גדול כמ"ש, שבאמת אברהם אבינו הוא השורש לכל מצב האומה, וכל דבריו ועבודתו היה הכל כדי לסקל הדרך לפני בניו. והוא שאחר שהראה הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים שיעבוד בניו בין האומות באורך הזמן הגדול הזה, כמ"ש

(בראשית טו יב) והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו וכו', אשר ח"ו באורך הזמן אשר יתפזרו בניו בד' קצות העולם, בין עמים רבים שונים בדתיהם ועבודותיהם, ומרוב השיעבוד והגזרות אשר יגזורו עליהם היה הדבר בנקל שיהיו ח"ו אבודים בארץ אויביהם, בלי תורה ובלי מצוות, ויתערבו בהם וילמדו מעשיהם, עד שישתקע שם ישראל ח"ו, ולא יהיה להם תקומה ותקון כלל. לזה היה ענין נסיון העקידה, שנסה הוא יתברך את אבינו הזקן אוהבו, אחר אשר נצרף וטהר ככסף מזוקק ע"י קיומו כל התורה וכל המצוות, וגם אחרי המולו בשר ערלתו, שבזה היה תמים, כמ"ש במ"א ע"פ כתבי רבינו הגדול, שיש תרי"ג איכויות בנפש קנ"ח, ותרי"ג איכויות ברוח, וא"א להתקשר תרי"ג שבנפש עם הרוח, כי אם ע"י קיום תרי"ג מצוות, שבזה מאירים תרי"ג איכויות שברוח על תרי"ג שבנפש ונעשים אחד, ובזה קונה נפש האדם היסודי נצחיות כמו הרוח. אבל א"א לתרי"ג שברוח להאיר על הנפש, כי אם ע"י מצות מילה, שאף שע"י תרי"ג מצוות מוסיף האדם הארה ותוספת קדושה להשפיע מנשמתו אשר קשורה בכסא כבודו יתברך על הרוח, אינם מאירים אלא ברוח לבד, אבל אין יכולים להגיע להאיר על הנפש, כי אם ע"י מצוה זו, שהיא בסוף אברי האדם, שכמו כן יש סוף איכויות שברוח, שהוא כולל כל התרי"ג, כמו אבר הברית שבגוף, שכולל כל אברי גופו, שלכן מוליד, בדומה ששם קבוץ כל כוחות אבריו.

כמו כן יש בחינה אחת ברוח כח התחתון שבו, שבו מתקבצים כל איכויות שברוח, אך יש חומר מסך מבדיל שם בינו ובין הנפש שלמטה ממנו, והוא כח הסט"א, והוא כמו כותל מפסיק בין אור השמש ובין הבית, עד שכשמסירים הכותל אז נכנס האור לחלל הבית, ומאיר בכל חדריו. וכמו כן ע"י הסרת הערלה סר גם כן כח הטומאה המפסיק בין הרוח שבאדם ובין נפשו, ואז נכנס אור הרוח ומאיר בכל הנפש, ולכן אמר ה' ית' (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים. ואמרו רז"ל (תנחומא לך לך כ) שעד שלא נימול אברהם, בעת שהתראה ה' ית' היה נופל על פניו, וכמ"ש (בראשית יז יז) ויפל אברהם על פניו, ואחר שנימול אז היה עומד קנ"ט. והיינו שכ"ז שלא היה נימול, אף שע"י זכות רוחו וטהרת נשמתו המאיר ברוחו היה זוכה לנבואה, והוא התעוררות האור ברוח הקדש שבו, כמ"ש (במדבר יא כט) כי יתן רוח עליהם וכו', וכמ"ש (יחזקאל לט כט) שפכתי רוחי, מ"מ כיון שהנפש לא היה מוכן לקבל אור הרוח ורוב המצוות ומעשים טובים שלו, לא היו יורדים להוסיף הארה בנפשו, ונשארו מאירים ברוחו

מאיר השיח

שנאמר ואברהם עודנו עומד לפני ה'. ולא עוד, אלא היה נגלה עליו והוא יושב, שנא' וירא אליו ה' באלוני ממרא וגו'.

קנח. ע"י לעיל הערה כא. קנט. ז"ל: ויפל אברהם על פניו, עד שלא מל, כל זמן שהיתה השכינה מדברת עמו היה נופל, משמל היה מסיח עמו והיה עומד,

לבד, לכן נפל על פניו, שנפשו שהוא משותף בגוף לא היה יכול לסבול גודל האור הזה, עד שנימול, והאירו כל מצוות ומעשים טובים שעשה מקודם בנפשו, אז זכה שראה הנבואה בעמידה ולא זע ולא נפל, כי נפשו נתיחדה עם רוחו, ונעשו עצם מעצמיו. וכמ"ש בב"ר (פ' מח ס"ב) ומבשרי אחזה אלוה, אלולא שעשיתי כן מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי, ר"ל שע"י המילה הייתי יכול לאחוז ולסבול רוח הקודש הנתונה מאלוה, שע"י כן נעשיתי תמים.

ואחר שנשלם אברהם בכולם ועי"ז נתדבקה נשמתו בשרשו, ורוחו ונפשו עם נשמתו קשר אמיץ וחזק, בכל התרי"ג מצוות, שבזה נשלם הקשר בינו ובינו יתברך, אז זכה להשיג ביותר גודל רוממותו וקדושתו יתברך, וכמ"ש בספר יצירה (פ"ו מ"ז) עד שנגלה עליו מלך מלכי המלכים הקב"ה וקראו אוהבו, משם זכה לאהבה הגדולה, וליראה היותר גדולה הזאת, הבאה מחמת האהבה, עד שזכה להוציא אומה השלימה הנבחרת. ולהשריש בהם כח הקדושה, ושלשלת קשר אלהותו יתברך בהם, שאפילו היותם בין העמים זמן רב כזה, לא יהיו אבודים ח"ו בין האומות, ויהיה נשרש בהם אהבת יוצרם ואמונתו יתברך, שאפילו כל רוחות שבעולם לא יזיזו ממקומם. והוא נסיון הזה שנסה יתברך כל הדורות של שמד בין האומות, שמסרו נפשם על קדושת שמו יתברך, אבות עם בנים, ודבר זה נשאר קבוע בלבבות עם קדש עד קץ האחרון, וכמ"ש (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים להפר בריתי אתם כי אני ה' אלקיהם. והוא הבטחתו יתברך, שלעולם לא יסורו ישראל מלקרא שמו יתברך עליהם, ולא יחליפם באומה אחרת, כי אף שירכו עוונותיהם באריכות הזמנים ע"י קושי השיעבוד והגליות, מ"מ אהבת ה' ויראתו שקוע בלבם בכח, עד שאם ח"ו האומות ירצו להעבירם על כלל התורה ח"ו, ישליכו נפשם מנגד מאהבת יוצרם, וימסרו על קדושת ה', וכמ"ש רז"ל (ברכות ו ע"א) ע"פ את השם האמרת וה' האמירך, אתם עשיתוני חטיבה אחת וכו'.

דבר זה ירשו ע"י קבלת התורה בהר סיני, שנקשרו נפשותיהם של ישראל בו יתברך ע"י השיגם שם כבוד גדלו, וזכו לזה מצד אברהם, אבינו הראשון, ע"י נסיון העקדה שנתקדש הוא ויצחק בנו, ובזה נכנע כח השטן ויצה"ר, לבל ישלטו בישראל שליטה גמורה להעבירם ולהפרידם מקדושת שמו יתברך. ודברים אלה רמזו רז"ל בב"ר (פנ"ו ס"ה) וז"ל: ויבן שם את המזבח, ר' חפני ב"ר יצחק כל מה שהיה אבינו אברהם עוקד את יצחק בנו מלמטן היה הקב"ה כופת שריהם של אומות העולם מלמעלה. ואמרו שם עוד (ס"ט) ע"פ וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר, מאי הוא אחר, אמר ר' יודן ב"ר סימון, אחר כל הדורות ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכים בצרות, וסופם ליגאל בקרניו של איל, הה"ד וה' אלהים בשופר יתקע. ושם

ר' לוי אמר לפי שהיה אברהם רואה האיל ניתוש מן החורש הזה והולך ומסתבך בחורש אחר, א"ל הקב"ה כך עתידים בניך להסתבך למלכויות, מבבל למדי, ממדי ליון, מיון לאדום, וסופם ליגאל בקרניו של איל, הה"ד וה' אלהים בשופר יתקע, עכ"ל.

והענין הוא כי ידוע מ"ש חכמי האמת, שאברהם ויצחק הם שתי מדות שהקב"ה מנהיג בהם עולמו, והם החסד והדין, ימין ושמאל, ואברהם זכה למידת החסד, שהוא פתח השער הזה בעולם, וע"י הוריד אור החסד בעולם, ויצחק פתח מדת הדין, שהוא פתח יצחק. והנה באמת אף שלפי התפשטות ב' המצוות והגיעם למטה נחלקים לב' דברים, החסד, להשפיע מטובו לעולמו, ומידת הדין, להעניש לעושי רעה כרעתם, מ"מ בשרשם העליון אחד הם, ואין בהם פירוד וחילוק ח"ו, כי הטוב והעונש למטה מתחלק לפי ערך המקבלים. ובאמת שניהם אחד ממקור הטוב, שאין עונש הרשעים ע"ד נקמה, אלא ע"ד הרפואה, שגם הדין הוא כענין סמים המרים שנותן הרופא לחולה כדי שיתרפא, ולנקות החלאה שבאיצטומכא שלו, ולנקות עיפושו וליחות הרעות ודם המקולקל. ונמצא שהשינוי הוא לפי המקבלים, וגם העונש המגיע לרשעים הגמורים ואבדותם לעולם, הוא עצם הטוב, ע"ד (ב"מ פג ע"ב) יבוא בעל הכרם ויכלה קוציו, ולנקות ולטהר את כרמו, שלא יקלקלו אחרים. אבל בשרשם העליון שניהם אחד, והם שורש אהבה ויראה מגודל רוממותו יתברך, שהם קשורים ומשולבים זה בזה, ושניהם אחד, רק מצד גדולתו יתברך, והשפעת טובתו זולתו והראות כבודו לברואיו, שבזה הם מקושרים עמו יתברך, הוא הגורם האהבה הגדולה הזאת, וגם גודל רוממותו וקדושתו גורם היראה, להיות מתירא לעשות דבר נגד רצונו, שיגרם בה הפסק האהבה הזה מצד התרחקו מאור פניו יתברך. ונמצא שמשורש האהבה נשפע למטה מדת החסד המשפיע טוב לברואיו, וממדת היראה נמשך למטה עונש, והרע הבא מצד התרחקו מאור פניו יתברך.

וזה היה ענין העקידה להיות שורש והכנה לזרעו אחריו, שיזכו להיות נשמתם קשורה ודבוקה באורו יתברך, נצמדים יחד בשורש האהבה והיראה הזאת, ע"י שזכו לכך במעמד הר סיני. וזכו לזה ע"י נסיון העקדה שאברהם מצד גודל אהבת יוצרו הביא בנו יחידו, אשר אהב כנפשו, וביטל אהבה הזאת נגד אהבתו יתברך, ולא הרגיש שום צער והעדר שינוי בהעלותו את בנו לשחטו, מאם היה עושה מצוה אחרת לרצונו יתברך. וזה היה מצד גודל תשוקה ואהבת יוצרו הבורע בלבו באפס מקום בלבו לכנוס אהבה אחרת זולת אהבת יוצרו יתברך. נמצא שכאמת מצד זה לא היה זה בגדר נסיון אצל אברהם, כי מאחר שנתבטל אהבת בנו לגמרי נגד אהבת יוצרו אצלו, א"כ ברצונו הטוב וטבעו היה רץ כצבי, אבל עיקר הענין היה בכוונה מאתו להעלות את יצחק בנו על המזבח, שהוא שורש כל נשמות ישראל שיצא ממנו, ליקשר נפשו ונשמתו בשרשו

העליון, להיות קשור ביחודו יתברך, שבזה משולבים יחד היראה והאהבה כמו שנתבאר.

והוא ממש כמ"ש במסכת זבחים (חגיגה יב ע"ב) שברקיע זבול שם מזבח בנוי, ומיכאל השר הגדול מקריב עליו קרבנות, והם נשמותיהם של הצדיקים. כידוע שמיכאל הוא שר של חסד, ונשפע משורש מדת החסד מלמעלה, שמשם שורש אברהם. וכמו שאברהם העלה יצחק בנו ע"ג המזבח מאהבת יוצרו, וכמו כן למעלה מיכאל השר שהוא משורש אחד משרשו של אברהם, העלה נשמותיהם של ישראל, שנכללו כולם ביצחק בנו, להתקשר עם אור קדושתו יתברך, שיהיו נקשרים באהבה לעשות רצון בוראם. ובזה הם עולים לריח ניחוח לה', והוא המזבח שלמעלה בזבול, שהוא למעלה ממזבח התחתון שבביהמ"ק, שהוא בהר המוריה, מקום שנעקד שם יצחק. והוא מ"ש הכתוב (בראשית כב ט) ויבא אל המקום ויבן שם וכו', ויעקד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח, של מעלה, בזבול, אשר הוא ממעל לעצים אשר על המזבח התחתון בהר המוריה, שבזה נקשר נשמת יצחק למעלה, ונתקשר מדתו עם מדת אביו אברהם, יראה ואהבה ביחד.

עקידת יצחק הכנה לבתי מקדשות

ותשוב ותראה שע"י נסיון הזה עשה אברהם אבינו הכנה לזרעו אחריו, ובו נכלל כל ענינם, ונעשה הכנה בזה לבנין בית המקדש הראשון והשני, וגלותם בין העמים, וחרבן בית מקדשו, ובנינו לעתיד לבא קיים לעד, וכמ"ש במדרש שם (בראשית רבה פנ"ו ס"י) ויקרא אברהם שם המקום ה' יראה וכו', שם קראו שלם, רבא בשם ר' חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקב"ה סוכה והיה מתפלל בתוכה, שנאמר ויהי בשלם סוכו, ומה היה אומר, יהי רצון שאראה בבנין ביתי. ד"א מלמד שהראה לו ביהמ"ק בנוי, חרב ובנוי, שנאמר שם המקום ההוא ה' יראה, הרי בנוי, היך מה דאת אמרת, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וכו', אשר יאמר היום בהר, חרב, שנאמר על הר ציון ששם, ה' יראה הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבא, שנאמר כי בנה ה' ציון נראה בכבודו.

ומאמר זה הוא סתום וחתום, מאי ענין הסוכה שעשה הקב"ה בתחילה כשנקרא שמו שלם, וגם התפילה, והרי הכל בידו יתברך, וגם למה שינה לשונו דביהמ"ק ראשון נקרא יראה, ובית של עתיד נקרא יראה. וכל זה ענין גדול ונפלא, כי כבר כתבנו בכ"מ וגם למעלה שביהמ"ק הוא מקום הנבחר לשרות שכינתו ולקראות שמו עליו, כי בו מתקשרים העליונים ותחתונים ביחד, שלכן נקרא שנברא בשתי ידים, ולכן נקרא עיר הקדש אשר בו מקום המקודש הזה בשם שלם, ירצה שהוא כולל כל הבריאה

שנברא בשתי ידים, ונמצא שהיא בריאה שלמה בכלל, משא"כ שמים לבד והארץ לבד, אין דבר שלם, כי העליונים הם צריכים לתחתונים, ותחתונים צריכים לעליונים.

ואחר דור המבול שנשאר נח ובניו, אשר מהם נפוצו כל הגוים, נבחר שם להיות יוצא מזרעו אברהם ראש אומתינו, וכל האומה הקדושה, אשר ע"י נשלם כל הבריאה, והם המחברים שמים וארץ, וחובקים בשתי ידים כל הנבראים, ומיחדים אותם, ומקום עיקר שלימותם בביהמ"ק כמ"ש. לכן כשבא שם עשה משכנו בעיר הקדש, ואז נעשה ההכנה ושרש למקום השראת שכינתו יתברך. אבל כ"ז שלא נבנה לא היה עיקר שכינתו רק בביהמ"ק של מעלה, המכוון לנגד אותו מקום, ומשם נשפע ג"כ זיו אורות על המקום המקודש הזה, לא בקביעות אבל בדרך ארעי, כמו בזמן האבות לבד, ששם היה מקום של הג' אבות בג' זמני תפילות שתקנו שם, ולכן היה אז ביהמ"ק מכונה בשם סוכה, שהוא דירת עראי ולא דירה קבועה, וכמ"ש (ישעיה א ח) ונותרה בת ציון כסוכה בכרם. אבל עיקר הבית היה למעלה נגדו בזבול, עד שבא שלמה המע"ה, ובנה בית המקדש למטה, וקרא שמו בית עולמים, ששכינתו יתברך הוא בקביעות שם. וכמ"ש (מלכים א' ח יג) בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים, ר"ל שתחילה היה מקום שכינתך בזבול למעלה, ובמקום הזה היה משכן כבודך בדרך ארעי בבחינת סוכה לבד, אבל עכשיו בניתי בית למטה, כמו בזבול, אשר הוא למעלה להיות כאן מכון לשבתך עולמים בקביעות גמור.

ואמר (שם יב) אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל וכו', ר"ל שכבר נעשה הכנה להיות נבנה כאן בית קבוע לשכון כבודו בעולם השפל הזה, אשר הוא רחוק מאד מאור כבודו. ונקרא ערפל, כמ"ש (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובהו וחשך וכו', והיינו שאחר שע"י שם בן נח נעשה הכנה להשראת שכינתו שם בדרך עראי ונקרא סוכה, אז כאשר צץ אור המזרח, אברהם אבינו ע"ה, ע"י העקדה שהקריב שם בנו, נעשה הכנה לבנין בית קבוע, להיות עיקר משכן כבודו שם, לכן קרא למקום הזה ה' יראה, ר"ל שיראה ביתו בנוי ומשוכלל, יוצא מן הכח אל הפועל.

והנה הפרש גדול יש בין ביהמ"ק הראשון והשני, לבנין השלישי שאנו מקוים אליו, שבבנין הראשון עדיין לא זכו ישראל לתכלית שלמותם וזיכוך נפשם, להתדבק דיבוק עצום בו יתברך, שיראו פניו יתברך כבני היכלא דמלכא, כי עדיין החטא גובר ורע, נמצא עדיין, ואין כל הנשמות טהורים וזכים כ"כ, שיהיו כולם דבוקים וצמודים בקשר אמיץ, להתאחד עם אמיתת יחודו, ולכן לא זכו רק לבחינה זו, שה' ישרה שכינתו שם ויראה אותם, והוא השראת שכינתו והשגחתו הפרטית עליהם בלי אמצעי, וכמ"ש (במדבר ו כה) יאר ה' פניו אליך, ר"ל שלא ישגיח עליך ע"י אמצעים שהם

אחורים של הקב"ה, שנמשכים מסיבתו, ויורדים ממדרגה למדרגה ע"י השתלשלות, אלא יהיו הארת פניו יתברך עליהם בלי אמצעי כלל.

לכן כתיב (שמות כג יז) ג' פעמים בשנה יראה כל זכורך וכו', שהם יתראו אליו יתברך, שהוא יתברך רואה אותם, אבל עדיין לא זכו שהם יהיו דבוקים וקשורים באור פניו לראות בכבודו יתברך עד לעתיד לבא, כמ"ש רז"ל (תענית לא ע"א) שעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד מראה באצבעו, כמ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וכו'. והוא מליצה נפלאה, מורה על גודל מדריגתם ושיזכו לעלות לפניו ממחיצת מלאכי השרת בהשגת אור כבודו יתברך ע"י התיחדם וקישורם בשורש נשמתם למעלה, והוא לעוה"ב באלף השביעי כידוע. ולכן אז יאמר ה' יראה, וכמ"ש (תהלים קב יז) כי בנה ה' ציון נראה בכבודו, ר"ל שאז יהיה נראה כבודו לצדיקים אחרי הזדככות נפשם למעלה מאד.

ומעתה יוצא לנו מפולש כוונת המאמר הנ"ל, והוא שקדושת המקדש והתגלות כבודו למטה, היה הולך ממדרגה למדרגה, מן הכח אל הפועל ע"י הכנת הצדיקים הגדולים הראשונים. שע"י שם בנו של נח הנבחר מזרעו ליצא ממנו אומה הקדושה, אשר שמו יתברך יהיה שורה עליהם, נעשה הכנה להשרות שכינתו למטה במקדשו בדרך ארעי, והוא הסוכה שעשה הקב"ה במקום הזה כאורח נוטה ללון, בעת תפילת האבות שם. ושם סוכה מורה התלבשות הויה באדני^ק, וה' בהיכל קדשו (חבקוק ב כ), ומאז הוא יתברך השקיף להוציא עוד אור גילוי כבודו במקדשו בקביעות, שיהיה נקרא בשם בית, שרומז שעיקר דירתו יתברך בתחתונים, בביהמ"ק, שהוא תכלית רצונו בעבודת ישראל שם במקדשו, וז"ש שהיה מתפלל שם ואומר יה"ר שאראה בבנין ביתי, ר"ל שיתגלה ויצא מן הכח אל הפועל.

ודבר זה נעשה ע"י העקדה שהקריב אברהם את בנו יחידו שם, ובזה עשה הכנה להתקשרות נשמות כל ישראל שם, ולהתחבר עם קדושה עליונה שבזבול למעלה ברקיע. אבל גמר תיקון הזה לא יהיה כי אם בבית השלישי, שבו נקרא ה' יראה, וזה עשה ע"י הבאת בנו ע"ג המזבח, שאז העלה אותו ע"ג מזבח של מעלה שבזבול, שהוא עצמו מאיר בביהמ"ק של עתיד, וגם עשה הכנה לבנין הראשון ולגלות ישראל, שאף שיחרב המקדש ויסתלק שכינתו למעלה, וישראל יהיו מושלכים מעל פניו נפוצים בין העמים, לא יהיה עליהם שליטה גמורה ח"ו להעבירם לגמרי מתורה

מאיר השיח

קדשו תרגום: כדוגמא זה, העמוד האמצעי שהוא יהו"ה, לא נודע לנביא וחווה אלא בהיכלו שהוא אדני^י, וסוד הדבר "וה' בהיכל קדשו" (חבקוק ב כ).

קס. ע"י תיקו"ז (כ ע"א): כגוונא דא עמודא דאמצעיתא דאיהו יהו"ה לא אשתמודע לנביא וחווה אלא בהיכליה דאיהו אדני^י ורוא דמלה וה' בהיכל

ומצוות. ויהיה אמונת יחודו יתברך קשור בלבם למסור עצמם על קדושת שמו יתברך, כמ"ש (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום וכו', כמו שמסר אברהם בנו לשוחטו לאהבת יוצרו. וז"ש מלמד שהראה לו הקב"ה בנוי וחרב ובנוי, כמ"ש ויקרא למקום ה' יראה, אבל אין אנו מגיעים למדרגה זו שנראה בכבודו יתברך, מ"מ שם השגחת ה' בפרטות, הוא במקדש ראשון.

ואח"ז הראה לו חרב, כמ"ש אשר יאמר היום בהר, אבל לעתיד לבא אז ה' יראה, שיהיה נגלה כבודו לישראל, כמ"ש (ישעיה מ ה) ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו. ולכן על מ"ש ה' יראה, הביא פסוק כמו דאת אמרת ג' פעמים בשנה, דשם כתיב יראה כל זכורך, דמשמע שכביכול הוא רואה אותם, אבל הם אין רואים כבודו. ועל מ"ש אח"כ ה' יראה, הביא פסוק כי בנה ה' ציון נראה בכבודו, שזה קאי על בית השלישי, אשר נבנה ע"י ה' ית' בעצמו, לא ע"י בשר ודם, וכמ"ש מקדש אדני כוננו ידיך, אז נראה בכבודו לכל בשר.

עקידת יצחק - הכנעת הרע

ובזה מבואר מאמרם שהבאתי למעלה, שכל מה שהיה אברהם עוקד את בנו היה הקב"ה עוקד שרי מעלה של האומות, והיינו להכניעם להיות קשורים בקשר אמיץ, ככלב הקשור בשלשלת שלא יהרוג את הנפש, וכמו כן נתן גבול לסט"א למשול על ישראל, וליתן עול קשה על צוארם ולגזור עליהם, אבל לא יהיה ביכלתם לאבדם ח"ו בגוף ונפש לגמרי, וכל זה פעל אברהם אבינו בעקידה, והוא נעשה ע"י שהקריב האיל תחת. והוא ענין נפלא, כי האיל רומז על תקפם של שרי אומות העולם, ושרשי הקליפות וסט"א, הנמשכים מתוקף מדת הדין של יצחק, להיות שלוחי הדין להעניש את ישראל, עד שע"י מדת הדין המתפשט למטה, נאחז בו בסוף המדרגות כל בנין הסט"א וכל פרטיהם ומרכבה טמאה שלהם, וכל שרי אומות העולם, להיותם מרצע ומקל על ישראל. אבל שורשו למעלה הוא בקדושה, שהרי מדת הדין הזה כוונתו לטוב לישראל, לא להנקם ח"ו, אלא לכלות פשע ולהתם חטאת, למשח קדש קדשים, כמו שמכבסים ומלבנים הבגד מכתמיו, ונמצא ששורש הרע והעונש אחוז בסטרא דיצחק בקדושה, והוא נכנע תחת הקדושה, כדי שלא ישלוט לגמרי ח"ו, וכמו שאמר השם יתברך לשטן על איוב (ב ו) הנה בידך אך את נפשו שמור.

וז"ש אחר שפעל ע"י העלות בנו ע"ג המזבח ועשה הכנה טובה לישראל בכל פרטי הנהגתם ובגאולתם לעתיד לבא, אז נאמר (בראשית כב יג) וירא והנה איל אחר נאחז בסבך, שאיל הוא רומז על תוקף הדין הקשה, אשר משם מקבלים שרי אומות העולם לשלוט על ישראל. ואיל הוא לשון תוקף וחוזק, וכמ"ש (מלכים ב' כד טו) ואת

אילי הארץ לקח. וז"ש בסבך, הוא ענין נפלא, כי סבך הוא כפל של איל. והוא ג"כ רומז לדבר גדול, כי כח הדין למעלה בשרשו כולל שני דברים, א' הוא לפי מקומו, שהוא באמת טוב הגמור וחסד גדול מאתו יתברך, והוא הקדושה הגמורה לזכות ולטהר נשמות ישראל מכל סיג וחלאה, ושם נשרש הדין השני הנשפע למטה, שהוא הרע הגמור, ורצועות מלקות הסט"א, שהם שלוחי הדין. נמצא שבהתפשטם למטה הוא דבר אחר, והוא הדין הקשה הנרגש, ולמעלה בשרשו כולל ב' דברים, הקדושה והנמשך ממנה למטה כמ"ש. והוא יתברך בחסדו הגדול עשה שלשלת וקשר אל הרע וסט"א שיהיה נאחז למעלה בשרשו לבל יהיה שליטה גמורה אל הרע, רק שע"ז יתהפך הרע לטוב ע"י הנקיון והזיכוך, שע"ז רמזו מ"ש בזוהר הקדוש^{קסא} רישא דעשו בעטפא דיצחק.

וז"ש שע"י העקדה שעקד אברהם את יצחק, אז נכלל ונקשר הסט"א, שהוא האיל החזק, להיות נאחז בשרשו בקדושה, שנקרא סבך בקרניו, ר"ל בשרשו כמו הקרן שהוא הראש וחזקו של האיל. וז"ש (בראשית כב יג) ויעלהו לעולה תחת בנו, ר"ל שבזה יתהפך הרע לטוב, ויהיה נכלל בשרשו בקדושה, כמדתו של יצחק. ודבר זה עשה ג"כ הכנה לישראל עם קדושו, שיקבלו קדושת שמו יתברך באהבה ובגודל יסורי גופם ימסרו עצמם באהבה לעצם יחודו יתברך.

תקיעת שופר של איל במתן תורה

וזה היה ענין מתן תורה בתקיעת שופר, כמ"ש (שמות יט יט) ויהי קול השופר חזק מאד, ואמרו במדרש (תנא דבי אליהו זוטא כב) שתקיעה זו היה בשופר של איל, שהיה מקריב אברהם תחת בנו, והוא המוכן מששת ימי בראשית, ובאותו שופר יתקע ג"כ לעתיד לבא בימות המשיח, כמ"ש (ישעיה כז יג) ביום ההוא יתקע בשופר גדול. ורמזו במליצות דבריהם כל מ"ש, שענין האיל שהקריב אברהם היה להכניע סט"א תחת הקדושה לכללו בשרשו, שבזה יחזור הרע לטוב, וישראל יצאו משעבוד האומות, ע"י שיכנעו שריהם של מעלה, ע"י העקדה, ולזה היה כוונת ה' בבריאת עולמו בשביל התכלית להחזיר הרע לטוב, כמ"ש חכמי האמת, שאף שברא יצ"ט ויצה"ר סטרא דקדושה וסטרא אחרא, שע"ז הבחירה נתונה, שלזה היה כוונת הבריאה בתחילה, צפה הוא יתברך ועשה הכנה שיהיה הסט"א נקשרת ונכנעת תחת סטרא דקדושה, לבל יצא חוץ מגבולו ח"ו להחריב העולם לגמרי.

וז"ש (תנחומא צו יג) שהאיל היה מוכן מו' ימי בראשית, והוא היה הכנה לנתינת התורה לישראל, ונכרת ברית שלא ישכח מפי זרעו, ושתורה לא תהא בטלה מהם אף באורך זמן גלותם וגודל טלטולם ושעבודם של כל כוחות שבעולם, לא יזיזו אותם ממקומם, והוא ע"י הכנעת וקשר הסט"א לשרשו, שנעשה ע"י העקדה ואחיזת האיל בסבך בקרניו כמ"ש. וז"ש שבשופר של איל הזה היה תקיעת שופר במתן תורה, וכן הוכן עי"ז שיהיו ישראל על כרחם נגאלים בסוף הימים בזמן של בעתה^{קסב}. בעת שייבש קצירה של הרשעה, כי גבול וסוף ניתן לסט"א לשלוט על ישראל, אף לא בזכותם, כי אם מצד שורש אחיזתם למעלה, כמ"ש (דניאל ב לד) עד די התגזרת אבן די לא בידין וכו'^{קסג}, והכל ע"י הקרבת האיל הזה בקרניו בזמן העקדה, ולכן אמרו שאותו שופר של האיל הוכן לעתיד, שנאמר ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכו'.

עקידת יעחק הכנה לקורות עם ישראל עד הגאולה העתידה

ובזה נבין מליצת רז"ל הקדושים ותשובת ר' יהושע במאמר סבי דבי אתונא פ"ק דבכורות (ח ע"ב) מ"ש לו מישראל דסכינא במאי חביט לה, אמר להם בקרנא דחמרא, א"ל ומי איכא מישראל דסכינא^{קסד}. והענין, כי אצל העקדה נאמר (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו, ואמרו רז"ל (פרקי דרבי אליעזר ל) הוא החמור שרכב עליו משה כשירד למצרים לגאול את ישראל, והוא החמור שעתיד מלך המשיח לרכב עליו, שנאמר (זכריה ט ט) הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא, עני ורוכב על חמור וכו'. והכל מליצה ורמז נפלא הוא, שענין העקדה היה הכנה טובה לישראל להיות נבחרים לקבלת התורה, ושהתורה לא יפסק מהם לעולם, ושבזה מובטחים ליגאל כאשר תם עוון בת ציון, ויחזור כל הרע לטוב כמ"ש. ונמצא שבחבישת החמור של אברהם להוליך בנו להקריבו ע"ג המזבח, גרם לרכיבת משה למצרים לגאול ישראל בשביל קבלת התורה, כמ"ש (שמות ג יב) בהוציאך את העם הזה ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, והוא המוכן ג"כ שע"י יבוא משיח לגאול את ישראל.

מאיר השיח

היות עד די התגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי די פרזלא וחספא והדקת המון: תרגום: ראיתי אבן שנחתכה מעצמה והכתה את הצלם על רגליו שמברזל וכסף והדיקה אותם. על פי רש"י שם. קסד. תרגום: ערוגה של סכינים במה קוצרין אותה. בקרן של חמור. א"ל וכי יש ערוגה של סכינים.

קסב. ע"י ישעיה (ס כב) הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה. וע"י שם מצודות ציון: בעתה - מלשון עת וזמן. אחישנה - ענין מהירות כמו אחישה מפלט לי (ישעיהו מה). וע"י סנהדרין צח ע"א: רבי יהושע בן לוי רמי כתיב בעתה וכתוב אחישנה וכו' אחישנה לא זכו בעתה. קסג. ז"ל: חזה

וז"ש ש"צדיק ונושע הוא", ר"ל שכבר יש לו עזר וישועה מאברהם אבינו הראשון, אשר הכין לו הדרך לגאול את בניו מבין קרני האיל הזה, והוא חיה הרביעית שנאמר בה (דניאל ז ח) וקרנין עשר לה וארו קרן אחרי זעירא וכו' קס"ה, הם י"א אלופים שלוקס"ו, והאחרון הוא אשר יהיה בקץ הימים האלה, שעליו נאמר (תהלים עה יא) כל קרני רשעים אגדע, ואז תרוממנה קרנות צדיק. וכמ"ש זכריה הנביא (זכריה ב ב) אלה הקרנות אשר זרו את יהודה ויבואו אלה הקרנות לידות אותם (שם א) ואשא עיני וארא והנה ארבע קרנות, והם ד' מלכיות שהאיל היה מסתבך בהם בקרניו, כמ"ש במ"ר שהבאתי, מבבל למדי ממדי ליון, וכו'.

וכבר כתבנו למעלה שהראשון שהתחיל בשורש הכנה זו הוא שם בן נח, אשר קרא שם ירושלים שלם. ולכן אמרו רז"ל בפרק החליל (סוכה נב ע"ב) מאן אינון ארבעה חרשים, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד ואליהו וכהן צדק, והם קרנות צדיק הבאים לעקור עשר הקרנות האלה. והכל ע"י חבישת חמורו של אברהם בעקדה, והוא קרנא דחמרא, אשר בזה יתבטל כוחו של עשו, שנמשל לחרב סכינא חריפא, כמ"ש (בראשית כז כב) והידיים ידי עשו, וכתיב (במדבר כ יח) פן בחרב אצא לקראתך. וע"ז שאלו לו, ומי איכא קרנא לחמרא, שהרי כל כח הקדושה נתחלש, כמ"ש (דברים לב לו) כי יראה כי אזלת יד, וכביכול בזמן שאין עושים רצונו של מקום, מתישים כח של מעלה, וכמ"ש (דברים לב יח) צור ילדך תשי, ולכך לא תועיל לכם זכות צדקת אברהם אביכם, וכל זכות העקדה, שהרי זמן רב אתם משתעבדים ושפלים ומעונוים יותר מכל הגוים אשר על פני האדמה, וכבר נטלו כל הקרנות שלכם, כמ"ש באיכה רבתי יעו"ש.

וע"ז השיב להם ומי איכא מישראל לסכינא. והוא ענין נפלא כמ"ש במ"א באריכות ע"פ (ישעיה מ יז) כל הגויים כאין נגדו, אדרבה סטרא דקדושה קיים לעד, ואף שבגלותא כביכול אתחליש חילא דלעילא, אינה אלא בבחינת הסתר פניו יתברך, כדי להתם חטאת ולכלות עוון. כדרך אב מצד אהבתו בנו, אשר רוצה להדריכו בדרך ישרה, מוסרו ליסר אותו בשוטים ובעקרבנים מסתיר פניו ממנו, כדי שאויבו יעשה בו כרצונו. ונמצא שישראל יש להם קרניים, ושרשם חזק בסטרא דקדושה, שסוף סוף יחזרו לטוב ויזדככו ויטהרו, ואז הקדושה גוברת. משא"כ כח הסט"א אין לו מציאות ישות כלל בבריאה, רק מצד העלם והעדר אור כבודו יתברך, אז הריקות נמצא, והוא

מאיר השיח

הקטנה עולה ביניהם ושלש מן הקרניים הראשונים נעקרו מן הראשון ואלו עינים כעיני איש בקרן זה ופה מדבר גדולות. קסו. עי' גר"א בספד"צ (י ע"ד): ואח"כ כתוב י"א אלופים של בני עשו והן י"א סמני קטרת.

קסה. ז"ל בשלימות: משתכל הוית בקרניא ואלו קרן אחרי זעירה סלקת ביניהון [ביניהון] ותלת מן קרניא קדמיתא אתעקרו [אתעקרה] מן קדמיה [קדמה] ואלו עינין כעיני אנשא בקרנא דא ופם ממלל רברבן. תרגום: הייתי משתכל בקרניים ואלו הקרן אחרי

הסט"א, וממילא כאשר יתוקן הכל אז יתבטל כח הסט"א לגמרי, כמ"ש (יחזקאל יא יט) וביער רוח הטומאה וכו'. ונמצא שבאמת אין הסט"א שרש חזק קיים לעד, רק לפי שעה, ולכן נדמה בזה למישרא דסכינא, ר"ל כמו שתוחבים סכין בערוגת עפר שא"א לברזל להיות נשרש בארץ שרש חזק, רק לפי שעה, וכשנוטל אותו משם אין נשאר בשרשו כלום. משא"כ אילן הניטע ונשרש בארץ, גם כי יזקין ובעפר ימות, גזעו מריח מים יפריח, ועשה קציר כמו נטע. ולכן ישראל אף כי כבר הגיעו לכליון, ועד עפר יגיעו, נשאר שרשם בקדושה קיים לעד. וכמ"ש במ"א ע"פ (שמות טו יז) תביאמו ותיטעמו בהר נחלתך וכו', וכמ"ש (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע וכו' (שם יב) תשלח קצירה עד ים וכו'. וז"ש להם ומי איכא מישרא לסכינא, וכמ"ש ולא יהיה שריד לבית עשו, והקדושה תהיה שולטת לגמרי, וכמ"ש (עובדיה כא) ועלו מושיעים בהר ציון והיתה לה' המלוכה.

ובזה נבין הענין שהרחיק לו הוא יתברך הדרך, להראות לו המקום לעבודה התמימה הזאת, עד יום השלישי, ושני ימים הלך בדרך עד הגיעו ביום הג' לאותו מקום, והוא היה הכנה לימי ישראל בגלותם משך שני ימים. והם שני אלפים שנה ויותר מזמן חורבן בית שני ביום הרביעי, שלקו בו המאורות, המאור הגדול בית ראשון, והמאור הקטן בית שני, והכוכבים הם הצדיקים ונביאים וחסידים שהיו בו, כמ"ש (דניאל יב ג) המשכילים יזהירו וכו', ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. שכל מה שהזמן נמשך, ואברהם במחשבת לבו הטהורה באהבה רבה ובשמחה גדולה הולך עם יצחק בנו, כמ"ש (בראשית כב ו) וילכו שניהם יחדיו, למסור נפשו לאהבת יוצרו, בזה נעשה הכנה לזרעו אחריו כל משך השני אלפים שנה, עד סוף אלף השישי יהיו מוסרים עצמם על קדושת שמו הגדול. ויתחזקו באמונתם הנטועה בכל לב איש הישראלי, שאף אותם שמלוכלכים בחטאים ובעוונות, אינו אלא לכלוך מבחוץ, אבל שורש נפשם ונשמותיהם חזק באמונתו יתברך, אשר הוא כלל כל התורה. וזה הוא זכות קיומם של ישראל וקיום תורתם בידיהם בכל משך אורך הזמן. וע"ז אמרו שם במדרש (ילקוט בראשית קא) אמר ר' חנינא למה נקרא שמה מאכלת וכו', ורבנן כל אכילות שישראל אוכלים בעולם הזה, אינם אוכלים אלא בזכות אותה המאכלת.

והוא רומז על קיום תורת ה' בידיהם כל הזמן הזה, שהוא עיקר חיותם של ישראל, כמ"ש (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי וכו', וכמ"ש (ע"ז ג ע"ב) למה נמשלו ת"ח לדגי הים, מה דגים שבים כיון שפורשים מן המים מיד מתים, אף ישראל כל זמן שפורשים מן התורה וכו'. וכמ"ש (דברים ח ג) ויענך וירעיבך וכו' למען הודיעך וכו' כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, והוא התורה הניתן מפיו יתברך לישראל, כמ"ש (דברים ל ב) כי היא חייך וכו'. וע"ז נאמר, ביום השלישי וירא את המקום מרחוק, מרמז על

זמן הגאולה ועל עוה"ב באלף השביעי, שהוא תכלית שלמותם של ישראל. ובסוף אלף הששי יאיר להם מעין עוה"ב, אשר יתגלה באלף השביעי בסוף היום, שהוא תוספות שבת, ואז קדושת שבת מתפשט בעולם, ואז יבנה מקדש ה', אשר כוננו ידיו, והוא אשר למעלה לרקיע זבול. וז"ש וירא את המקום מרחוק, ר"ל שהוא למעלה ברקיע, כמ"ש (ירמיה לא ב) מרחוק ה' נראה לי, שאז נאמר (תהלים קב יז) כי בנה ה' ציון נראה בכבודו, שכולם ישיגו כבודו יתברך, וכמ"ש (תענית לא ע"א) שעתיד לעשות מחול וכו'. והוא מה שרמזו שם במדרש ע"פ ביום השלישי וישא אברהם וכו', וז"ל (ב"ר פנ"ו ס"א) ביום השלישי של תחיית המתים, דכתיב יחינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. והוא מבואר כמ"ש, שרומז על אלף השלישי מחורבן הבית וגלותם, שהוא אלף השביעי, שבו תחיית המתים, ואז יקימנו ונחיה לפניו שבב' הימים, והם ב' אלפי שנה זמן הגלות, אז יחינו כמ"ש שבו קיומם של ישראל בגלותם, אבל ביום הג' אז יקימנו ונחיה לפניו יתברך, שנהיה זוכים להיות מבני היכלא דמלכא בבית מלכותו, ולהשיג כבודו יתברך. והכל היה בזכות יום השלישי של אברהם, ועקדה, ובזכות יום השלישי של מתן תורה, שנאמר (שמות יט טז) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר וכו'. וכמ"ש שיום הג' של העקדה היה הכנה למתן תורה, שלכן היה בו תקיעת שופר של איל הזה כמ"ש.

ענין הנסיון של אברהם אבינו

ומעתה אל יקשה בעינינו עוד מענין הנסיון הזה אשר ניסה הוא יתברך את אברהם אוהבו, אף שהכל גלוי לפניו, גודל צדקתו ואהבתו אל ה', כי בודאי לא ימנע מרצונו יתברך כל אשר יצוה עליו. ואין זה בגדר נסיון אצל אברהם, כידוע, כי מי שבוער בלבו אהבת יוצרו כ"כ עד אפס מקום שיכנס שם אהבה אחרת זולתו, וא"כ א"א לומר שנסיון הזה היה על גדר הבחירה המסורה ביד כל אדם, שאין הידיעה מכרחת הבחירה. אבל עיקר ענין נסיון הזה, כדי ליתן פועל דמיוני לעשות הכנה לזרעו אחריו, שאלמלא היה יוצא מן המחשבה אל הפועל לא היה פועל דמיוני, ולא היה הכנה כראוי לזרעו אחריו. שכח המעשה הוסיף אור בנשמתו ונשמת יצחק בנו, אשר היה בו כללות נשמות ישראל, להשריש בהם כח הנסיון והפועל הזה. ולכן ניסה הוא יתברך את אברהם, אף שהידיעה היה אצלו יתברך בשביל לעשות פועל דמיוני להשריש ענין זה גם בנשמות זרעו אחריו. ולא היה צריך לגמר מעשה ממש, אלא לגמר הדבר עד שיגיע למעשה. וז"ש אחר שכתב (בראשית כב י) ויקח את המאכלת, ואז (שם יב) ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים אל תשלח ידך וכו', כי עתה ידעתי כי ירא

אלקים אתה ה, ר"ל שאינך צריך למעשה ממש כשביל הבחירה וגמר המצוה, כי כבר ידעתי זה מתחילה. וגם עתה לא חשכת וכו' (שם), ויצא הדבר לפועל דמיוני, ולכן שוב א"צ למעשה ממש, שבזה נעשה הכנה לזרעו. וגם נעשה בזה הכנה למקום המקדש, להיותו נבנה במדרגת בית להקריב עליו קרבנות, מה שתחילה ע"י שם בן נח, לא נעשה הכנה למקום הזה רק לתפילה, ולא לעבודה במעשה, שלכן האבות התפללו בו כמש"ל.

וזהו ענין מ"ש בתחילת העקדה (שם יא) ויאמר לו אברהם [אברהם], וכמ"ש בזהוהר הקדוש (ח"ג קלח ע"א) קדמאה לא שלים, בתראה שלים, והיינו שקודם מעשה העקדה, אף שכבר היה אברהם שלם בכל תקוני נפשו ונשמתו בכל תרי"ג איכויות^{קס"ח}, אך לא נשלם לעשות פרי בתולדותיו אחריו, כי אם אחר נסיון הגדול הזה. ולכן אחר שהעלה את בנו ע"ג המזבח כתיב שני פעמים אברהם, כמ"ש ויקרא לו מלאך ה' ויאמר אברהם אברהם וכו', ר"ל שעכשיו נשלם לגמרי, משא"כ בתחילה עדיין לא היה שלם.

ומה שאמר לו, כי ירא אלקים אתה, ולא אמר לו אוהב אלקים אתה וכו', רמז לנו ג"כ דבר גדול, מ"ש כי היראה היותר גדולה הוא יראה הדבוקה באהבה מצד רוממותו וגדולתו יתברך, והכוונה בזה, כי לפעמים מצד האהבה הגדולה ותשוקת אש האהבה הבווער בלב האדם להתקרב אליו, בהכירו גודלו ותפארתו, רצונו להתדבק יותר, להנות מזיו אורו כטבע החושק אל תשוקתו, ולפ"ז יעבור חק גבול אשר נתן ה' לכל דבר לומר עד פה תבוא, וכמ"ש בפרק אין דורשין (יג ע"ב) והחיות רצוא כמראה הבזק^{קס"ט}, ופירש"י שם, מוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטוי למעלה מראשיהם, וחוזרות ומכניסות אותם ממורא השכינה במהירות כריצה ושיבה של להב היוצא מפי הבזק, עכ"ל. והכוונה בזה, כי הרקיע שעל ראשי החיות, ענינו גבול ומחיצה שנתן ה' גם לחיות הקדש, עד היכן יסתכלו ויזונו מזיו השכינה, ולא לעלות למעלה ממדרגתם, כי אם יעלו למעלה, יתבטל מציאותם מאור הגדול היותר גבוה מהם, וכמ"ש בספר יצירה (פ"א מ"ח) ואם רץ לבך שוב למקום, ר"ל שלא לעלות לחקור דבר שהוא למעלה משורש השגת נשמתו, וכמ"ש (חגיגה יג ע"א) במופלא ממך אל תדרוש.

מאיר השיח

ומכניסות אותן ממורא השכינה במהירות, כריצה ושיבה של להב היוצא מפי הבזק. הכבשן - ששורפין בו אבנים לסיד, ובזק לשון שבוי שברים הוא, שהאור יוצא בין אבן לאבן, כדתנן בעירובין (קד ע"א) בוזקין מלח על גבי הכבש שלא יחליקו הכהנים.

קס"ט. ז"ל: והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק. מאי רצוא ושוב אמר רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן מאי כמראה הבזק אמר רבי יוסי בר חנינא כאור היוצא מבין החרסים. פי' רש"י: רצוא ושוב - מוציאות ראשן מתחת הרקיע הנטוי למעלה מראשיהן, וחוזרות

יראת הרוממות

וזה בא מצד יראה, שאף שמצד האהבה שיש לו, טבעו להתקרב יותר אל ה' יתברך, אכן צריך שיתלוה עמו גם יראה הגדולה הזאת, בכדי שלא להפר האהבה הגדולה, שזה נגד רצונו יתברך, אשר חק וגבול נתן לכל דבר. וכן מצינו אצל משה רבינו ע"ה במראה הסנה (שמות ג ו) ויסתר משה פניו כי ירא מהביט וכו', כי משה רבינו ע"ה הגיע למדרגה הגבוהה הזאת, כמו אצל מלאכי השרת, וכמ"ש במרכבת יחזקאל (א יח) וגבה להם ויראה להם וגבותם מלאות עינים, ר"ל שאף שהם גבוהים וגדולים במדרגתם והכירם כבוד שם קדשו יתברך, האהבה הגדולה הזאת לא תפעל בהם להסתכל במה שלא נתן להם רשות, כי גם יראה להם, אף שגבותם מלאות עינים, ר"ל שיש להם כוחות השגות רבות ונוראות במה שיש להם רשות לראות. וז"ש רז"ל (ברכות ז ע"א) בשכר ירא מהביט, זכה אל ותמונת ה' יביט, ר"ל שמצד גדולתו שהגיע אל מדרגת היראה הגדולה הזאת, שלא רצה להביט למקום שאין לו רשות, זכה לעלות באמת למדרגה יותר גבוהה ממה שהיה לו תחילה במראה הסנה, משא"כ אם היה מסתכל למעלה יותר מצד תגבורת אהבתו, אז היה נופל יותר ממדרגתו, כמ"ש רז"ל בבלעם (סוטה ט ע"ב ק"ט) שנתן עיניו במה שאינו שלו, גם שלו נטלו ממנו, וכן הוא בכל דבר.

ולכן ארז"ל במסכת מגילה (ברכות לג ע"ב) מה ה' אלקיך שואל מעמך, אטו יראת שמים מילתא זותרתא, אין, לגבי משה מילתא זותרתא היא וכו', כי משה זכה למדרגת היראה, היותר גדולה ממדרגת יראת שמים, שהוא יראת הרוממות מצד גדולתו יתברך, אבל הגיע למדרגת היראה הקשורה ודבוקה באהבה היותר גדולה וכמ"ש, ולכן אצלו יראה זו מלתא זותרתא.

והנה א"א ע"ה ע"י נסיון העקדה שעלה למדרגה היותר גדולה, הגיע ג"כ למדרגת יראה זו, והוא במה ששמע תיכף לדברי מלאך ה' בשליחותו יתברך (בראשית כב יב) אל תשלח ירך אל הנער, שדבר זה היה נסיון יותר גדול מהעלות בנו לשוחטו, כי מצד האהבה הגדולה אשר היה בו להשליך ולבטל כל אהבת זולתו, ובשמחה עצומה וגילת נפשו העלהו על גב המזבח, שזכה בזה להעלותו לריח ניחוח לה', עתה בבוא מאמרו יתברך שימנע מזה, היה ראוי להיות מצטער ולבו מלא יגון על שלא זכה לדבר

מאיר השיח

קע. זה לשון הגמרא שם: וכן מצינו בקין וקרח ובלעם ודואג ואחיתופל וגחזי ואבשלום ואדוניהו ועוזיהו והמן שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם מה שביקשו לא ניתן להם ומה שבידם נטלוהו מהם.

זה, לעלות למדרגה הגבוהה מעבודה היקרה הזאת, אעפ"כ כמו שהיה שש ושמש לעשות רצון קונו, להעלותו לשוחטו לשמו יתברך, כמו כן היה שש ושמש בבוא רצון בוראו לימנע מעבודה זאת, וזה נקרא מדרגת היראה הגדולה, שלא לעלות למקום שאין לו רשות, ולכן כתיב (בראשית כב יב) עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, והבן.

יסורי הגלות

וע"י הקדמה היקרה הנ"ל, יובנו לנו הפסוקים בהושע, מ"ש (הושע ו א-ב) לכו ונשובה אל ה' כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו יחינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו. והיינו שבא לנחם את ישראל ולזרזם לתשובה למהר קץ גאולתם, שלא יהיו מתיאשים ח"ו מן הגאולה בראותם אורך זמן גלותם, בערך אלפים שנה, וכמאמר הנביא בשבילים (ישעיה מט יד) ותאמר ציון עזבני ה'. ולזה אמר כי יסורי הגלות ואורך הזמן אינן אצלנו על דרך נקמה, לומר שכבר השליכנו מעל פניו, אלא הם כדרך רופא הנאמן ומומחה הנותן סמים מרים המחלישים יותר את הגוף, וכמו הנותן תחבושת על המכה הגורמים כאבים עצומים, אינו אלא לרפאותו מחליו ולחזק אברי גופו, וז"ש כי הוא טרף, כדי שירפאנו, ויך מבחוץ כדי שיחבשנו. והמשיל הנביא לב' דברים לטרף והכאה, כי ענין טריפה הוא באברים הפנימיים שבהם תלוי חיותו, על דרך שאמרו טרפה אינו חיה, והכאה הוא על אברים חיצוניים שאין בהם סכנת מיתה.

וכמו כן המשילו יסורי הגלות שמנפש עד בשר יכלה, כי ברוב הגזרות העצומות שגוזרים על ישראל, אינם יכולים לעסוק בתורה ולקיים מצוותיו יתברך כאשר צונו, ואלה הם המגיעים ממש לחליי הנפש שהם אברים פנימיים, שבו תלוי חיותא, כמ"ש (דברים ל ב) כי הוא חייך וכו', ועונשים ויסורים המגיעים לגוף וקושי השיעבוד והעינוי, המשיל למכות על אברים חיצוניים שבגוף. ואמר שגם הגזרות שגוזרים ח"ו המגיעים לביטול תורה ומצוות, גם הם לרפואה לעמוד בנסיון, והוא זיכוך הנפש, כי לפום צערא אגרא (אבות פ"ה מכ"ב). וכל מה שקשה יותר ועושים מה שביכלתם לקיים מצוות ה' ולעסוק בתורתו, בזה מזדכך ומטהר יותר איכויות נשמתו ורוחו ונפשו. וכבר הבטיחנו שלא תשכח מפי זרעו (דברים לא כא), ולא יוכלו בכל מחשבותיהם לעקור ממנו התורה והמצוה ח"ו, והכל היה ע"י ההכנה ופועל דמיוני שנעשה ע"י שני ימים שהלך אברהם בשליחותו של מקום לעשות רצונו, למסור נפש בנו על קדושת שמו יתברך, וז"ש יחינו מיומיים.

ובזה הועילה מחשבתו הטהורה להחזיק התורה והמצוה ואהבת ה', למסור עצמינו על קדושת שמו יתברך בכל משך שני האלפים שנה של הגלות, עד שעייז ג"כ מובטחים אנו להגיע אל תכלית שלימותינו באלף השביעי, בעוה"ב, להיות קרבים

למול פניו יתברך, ולחזות בנועם ה', שזה ג"כ נעשה ע"י יום השלישי, שבו עקד אברהם את בנו ע"ג המזבח, וקרא שם המקום של בית השלישי ה' יראה. וז"ש ביום השלישי יקימנו, ואז יהיה תחיית המתים, וכמ"ש (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי וכו', וכתוב (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו, ואז ונחיה לפניו, שהוא חיים הנצחיים, שע"ז נאמר (דברים לב מז) כי היא חייכם וכו', וכתוב (דברים ח א) למען תחיה וירשת את הארץ העליונה, והכל יהיה ע"י שנזכה לאור פניו יתברך, לפנינו ממדרגת מלאכי השרת.

וז"ש ונחיה לפניו, ומובטחים אנו שיקוימו כל הבטחות הנביאים וכל היעודים, ולא נירא שמא יגרום החטא ח"ו, כמו שחשבו זולתנו, אשר כל הנחמות הטובות, בתנאי שנשובה מעצמינו אל ה'. ומאחר שהבחירה נתונה ואין אנו שבים אליו יתברך כראוי, יתבטלו הכל, כי מאחר שכל היעודים נאמרו בשבועה אצלו יתברך, כמ"ש בפרשת האזינו (דברים לב מ) כי אשא אל שמים ידי וכו', וכתוב (ישעיה סב ח) נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו אם אתן את דגנך וכו', וכן בדניאל (יב ז) וירם ימינו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד וכו'. וכל מה שהוא בשבועה אין תלוי בתנאי, רק כמ"ש רז"ל שע"כ ישובו ישראל, וכמ"ש (יחזקאל לו כב) לא למענכם וכו' כי אם למעני.

ובזה נבין מ"ש בסוף העקדה (בראשית כב טז) ויקרא אליו מלאך ה' שנית ויאמר בי נשבעתי נאום ה' כי יען אשר עשית וכו', ר"ל כי העקדה הזאת עשתה הכנה גדולה ופועל דמיוני לקיום כל ההבטחות ויעודים לבנין בית השלישי ולעוה"ב באלף השביעי, ולכן נשבע ה' בשבועה שלא יתבטל ח"ו, ודבריו יהיו קיימים לעד, כמ"ש.

ענין ש"י עולמות

ועתה עת לפרש ענין ש"י עולמות שאמרו רז"ל (עוקצין פ"ג מי"ב) שעתידי להנחיל וכו', והוא מ"ש חכמי האמת ק"א ג' ראשונות של אצילות יתברך, שהם כתר חכמה בינה. ונבאר ענינם ע"ד הפשט, להלביש הדברים הכמוסים ולבארם על ענין פשוטי הדברים המובנים מהם, אף כי עיקרם רזין עילאין עומדים ברומו של עולם.

והכוונה בזה, כי (זהר שמות ו ע"א) מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, כמו אצל בשר ודם המושל על עמו מנהיגם ביושר ובצדק לטובת המדינה, ולהצליח העם היושב עליה, שענין מלכותו הוא בכתר שעל ראשו, והוא מראה על ממשלתו וגדולתו, שהוא עיקר התכלית המכוון במלכותו, שהוא מושל, וע"י נשלם רצון

המדינה ותכלית שלמותם. וכמו כן עיקר תכלית כוונתו יתברך כבריאת עולמו, הוא בשביל גלוי כבוד מלכותו לנבראו, שלזה היה צמצום כוונת רצונו (והוא מ"ש האר"י ז"ל (ע"ח עג"י ב) שהצמצום היה בנקודה האמצעית מלכות א"ס, והבן). ורצונו יתברך הוא התכלית שבו כוון יתברך, ולכן נקרא רצון העליון, שבו גילוי רצונו. ועומק תכלית כוונתו נקרא כתר, שהוא כתר גילוי מלכותו וממשלתו.

ואמרו חכמי האמת (מסכת אצילות וכן בתפילת ר' נחוניא בן הקנה) שנקרא כתר ע"ש תר"ך עמודי אור שבו, וענינם, שכלל רצונו הוא מתגלה ע"י תורתו יתברך שנתן לישראל, שבזה הוא גילוי מלכותו, וע"י נקרא מלך ישראל, והוא שכינת כבודו יתברך אליהם. והם בכלל תרי"ג מצוות וז' מצוות דרבנן^{קכב}, המרומזים בתר"ך אותיות שביוד הדברות^{קכג}, שכל אות מורה על מצווה פרטית כידוע, והם תר"ך מיני רצונות, שכל מצוה הוא רצונו יתברך, ומתחלק למספר תר"ך רצונות. ונקרא עמודי אור, כמ"ש (משלי ו בג) כי נר מצוה ותורה אור, שעולם השפל הזה הוא מקום חושך וערפל, ואין מתגלה כבודו ורצונו יתברך בו, כי אם ע"י שהאיר הוא יתברך בעולם הזה, לגלות רצונו וחפצו בקיום מצוותיו ותורתו, הוא נקרא אור. וכמ"ש רז"ל (ב"ר פ"א ס"ו) והארץ היתה תהו ובהו וחשך, אלו מעשיהם של רשעים, ויאמר אלהים יהי אור, אלו מעשיהם של צדיקים.

ואלו הם הכתרים שירשו ישראל בהר סיני, כמ"ש רז"ל במסכת שבת (פח ע"א) שקשרו מלאכי השרת לכל אחד מישראל שני כתרים, א' כנגד נעשה, וא' כנגד נשמע. והיינו שבקיום מצוותיו יתברך יש שני מיני תר"ך אורות, שרצונו יתברך מתגלה בקיום המצוה בפועל, והב' בלימוד התורה, שבו מאיר דרך קיום המצוה ועשייתה בכל הפרטים שבה. שבעת שהאדם לומד התורה וביאור פרטי המצוות וסדר תיקונם ועשייתם, בכדי לקיימם, והוא באמת לימוד התורה לשמה, ר"ל לשם תורה^{קכד}, שמורה ומאיר דרך הישר לאדם לילך בה, בזה מעורר גילוי רצונו העליון יתברך, שבזה מתגלה תכלית רצונו ושלמות כבוד מלכותו, ועושה רושם גדול והארה מרובה בשורש התר"ך עמודי האור העליון שבכתר שביארנו, להמשיכם על האדם הלומד התורה בשביל קיום רצונו. והב' בעת שמקיים ועושה המצוה בפועל בנפש היסודי, וחושי נפשו מורידים התר"ך אורות לנפשו, ותחיה^{קכה} בעת שלומד, ועדיין לא בא לידי קיום האירו ברוחו, שהוא רוח ממללא, וטוב בחירתו ורצונו הרי מאירים ב' פעמים תר"ך, לכל אדם מישראל א' ברוחו, והב' בנפשו.

מאיר השיח

קעב. ע"י לעיל הערה לא. קעג. ע"י לעיל הערה לב. קעד. ע"י נפה"ח שער ד פרק ג. קעה. נדצ"ל ותחילה.

וז"ש שקשרו לו ב' כתרם, א' כנגד נעשה בפועל, וא' כנגד נשמע, שהוא לימוד התורה, לשמוע דברי אלהים חיים. ר"ל שענין תכלית רצונו יתברך תלוי בראשם של ישראל, במה שהם לומדים תורתו, ומקיימים מצוותיו יתברך, הרי הם מוכתרים בכתרים האלו. ולכן כמו שאצל ישראל הם שני פעמים, כתר א' בדיבור בתורה, וא' במעשה בפועל, כמו כן היה נתינת התורה בשני פעמים תר"ך אותיות, א' בדיבור בהר סיני לכל ישראל, והב' במעשה, בכתיבה, בלוחות כתובים באצבע אלהים (שמות לא יח), כל התר"ך אותיות שבעשרת הדברות, ובאמת תכלית תורה, הוא תשובה ומעשים טובים, שהלומד שלא ע"מ לעשות, מוטב שנהפכה שלייתו וכו' (מסכת כלה פרק ח).

וידוע כי לעולם התכלית עולה במחשבה תחילה, וז"ש בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ק"כ רבוא וכו', והיינו ששמיעתם התורה והמצוה מפי ה', הקדים במחשבתם התכלית מקודם, היינו העשייה קודם השמיעה, ר"ל שעיקר השמיעה היה בשביל העשייה, לא זולת. והנה אף שבאמת הם במספר תר"ך כמבואר, מ"מ בכללם הם במספר ש"י לבד, כי בשרשם הם רק תר"ך מיני רצונות לבד, והם נחלקים לתורה ולמעשה, וכל אחד תלוי בחבירו, כי בלי תלמוד תורה אי אפשר לקיים במעשה, כמ"ש (אבות פ"ב מ"ה) לא עם הארץ חסיד וכו', ובתורה לבד ג"כ אינו כלום, כמ"ש (יבמות קט ע"ב) האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו, נמצא שבלימוד תורה הם ש"י, ובקיום המצוות הם ש"י.

דרוש נפלא על ענין ב' נונין של ויהי בנסוע הארון וכו'

ענין ב' נונין של ויהי בנסוע הארון, הוא דבר גדול ועמוק בתוה"ק. ונקדים מאמר א' מובא בזהר חדש, וז"ל, ת"ח דאלו ב' נונין הם כבודו של הקב"ה ממש, והן עיקרו של עולם, לכך בראות יעקב כן בירך את בניו, וידגו לרוב, ותרגומו וכנוני ימא יסגון, והקב"ה הוציא האומות מכלל אותם השני נונין, דכתיב לא נין לו ולא נכד וכו', ואבימלך ביקש להשתתף עם יצחק ולהדבק באלו הנונין, דכתיב אם תשקר לי ולניני ולנכדי, ועתיד הקב"ה להחזיר הנונין למקומם, דכתיב וכו', ועל אלו הנונין מבקשים האומות תמיד עלילות על ישראל, ומתאנחים ודואגים שאין להם חלק בהם, שנאמר אמרו בלבם נינם יחד וכו', ובאלו הנונין עתיד הקב"ה למיפריק להו לישראל ע"י משיח, שנאמר לפני שמש ינון שמו. ע"כ המאמר הזה הוא סתום וחתום, ודברים יקרים ונוראים מרמז במליצת דבריהם אלו הקדושים. ונקדים מ"ש בכ"מ במדרש ובאותיות דר"ע ובהקדמת זוהר הקדוש פ' בראשית (ב ע"ב) שהאותיות כולם באו לפני הקב"ה לברא בהם העולם, ונדחו כולם, שנברא באות ב'. ובאה אח"כ אות א' להקב"ה ואמרה

אתה יחידו של עולם וראשון לראשונים ואני ראשון לאותיות, מדוע אינך בורא העולם בי, השיב לה הקב"ה, למחר אני נותן תורה לישראל, פותח אני באות א'.

גם בזה יש ענין עמוק ונורא, הארכתני בזה במקום אחר. וכעת לחדש באתי, ובא וראה דברי אלהים חיים מעמקי תוה"ק, ישמע חכם ויוסיף לקח וכו' (משלי א ה). והוא כי מצינו שמשנה רבינו ע"ה לפני מותו חתם תורתנו הקדושה בשירה הנוראה, אשר היא כוללת כל התורה וכל הנהגת העולם, מראשית הבריאה עד סופה, וכל פרט וכל ענין מעלת ישראל, והתורה והמצוה. והעיד עליהם בפתיחת דבריו השמים והארץ, והוא מ"ש (דברים לב א-ב) האזינו השמים ואדברה, יערף כמטר לקחי וכו'. והענין כי שלמות ישראל וקיומם בעוה"ז ולעוה"ב תלוי רק בקיום התורה והמצוות, שהם כוללים שמים וארץ. כי התורה ירדה מן השמים, שהיתה גנוזה קודם בריאת העולם אלפיים שנה, כמ"ש רז"ל (ב"ר פ"ח ס"ב) ע"פ ואהיה אצלו אמון. וגם מאמרם זה צריך ביאור רחב, שאין לו הבנה לפי פשטותו, שהרי ידוע למשכילים שהזמן עצמו הוא נברא^{ק"ו}, והוא תלוי בסיבוב הגלגלים והמאורות, וקודם הבריאה לא שייך זמן, וכמ"ש שלמה המע"ה (קהלת ג א) לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, ר"ל שלמעלה מן השמים לא שייך זמן ועת כלל.

תכלת בריאת העולם להטיב

וגם בזה רמזו ענין עמוק, שהתכלית הוא קודם במחשבה למעשה, ותכלית הבריאה ידוע במאמרם בכמה מקומות שהיה כדי להיטיב^{ק"ז} ולהרבות שכר כמה שצמצם רצון שלמותו לברוא עולם גבוליו, והארץ יהיה מחוסר גילוי כבודו, ויהיה נמצא מרצונו כח בחירי ורצון אשר יטעה האדם לסור מאחרי המקום, והוא השטן ויצה"ר. והאדם אשר יהיה מקושר ברצון יתברך המתעלם גם למטה בארץ, יתגבר על רצון המטעה, ובזה יתרבה שכרו עד אין קץ. וכל זה עלה במחשבה לפניו יתברך קודם שנברא העולם, והוא שבו מסודר השכר הטוב הגנוז לצדיקים בכלל, מראשית הבריאה עד סופו, והשכר המסודר הזה נקרא בלשונם במליצות דבריהם, אלף שנים. והוא ע"פ ענין גדול ועמוק, והוא מ"ש שלמה המע"ה בשה"ש בסופו (ח יא-יב) כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנוטרים איש יביא בפריו אלף כסף, כרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו. והוא שכרם הזה הוא כלל התורה והמצוות שהם עושים פירות, אשר משמחים אלהים ואנשים, שנדמה לגפנים העושים היין הטוב,

מאיר השיח

קעו. עי' גר"א ריש אדרת אליהו. קעז. עי' ע"ה לברוא את העולם כדי להיטיב לברואיו, ויכירו גדולתו ויזכו להיות מרכבה למעלה להדבק בו ית'. שער הכללים פרק ראשון: כשעלה ברצונו יתברך שמו

לשמח המקום לעשות רצונו ולהשלים נפשות הצדיקים, שלכן התורה ומצוות נמשלו ליינ, כמ"ש (משלי ט ה) ושתו ביין מסכתי, וכמ"ש (שיה"ש ב ד) הביאני אל בית היין, זה סיני כידוע בכ"מ. והתורה היא כוללת כל צבא מעלה ומטה, שכולם נבראו על ידה, ולכן אמר שהיה בבעל המון, וכרם הזה נתנו לישראל לשומרו ולקיים מה שכתוב בה, וז"ש נתן את הכרם לנוטרים, כדי שיזכו להנות מפירותיו בעוה"ז ובעוה"ב.

וז"ש איש יביא בפריו אלף כסף, והם עלמין דכסופין^{קעח} דחמידו להון רברבי עלמא, וכמ"ש (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב. והם מספר אלף, כמ"ש במ"א שהם תרי"ג מצוות מן התורה, ושי"ז דרבנן, כמ"ש רבינו הגדול הגר"א בכתביו, ובתורה הם ששים מסכתות בתורה שבעל פה, ועשרת הדברות בתורה שבכתב כולל כל התורה, ואמרו רז"ל (אבות דר"נ פ"מ מ"א) שהקרן קיימת לעולם הבא, והפירות בעולם הזה. והוא כי כלל האדם הוא, נפש רוח נשמה חיה יחידה שבו, שמתחלקים לה' חלקים, שכנגדם אמר דוד חמשה ברכי נפשי כידוע (ברכות דף י ע"א). ונמצא שנפש היסודי שבאדם שהוא חומרי מיסודי הארץ, והרכבת ד' יסודות שבו הוא המרגיש והנהנה בעולם הזה, אבל הקרן קיים לד' חלקים רנח"י שבו, שהם גנוזים אתו יתברך חתומים באוצרותיו ית', כמ"ש (משלי ח יח) עושר וכבוד אתי (שם כא) להנחיל אוהבי יש. וז"ש האלף לך שלמה ומאתים מהם לנוטרים את פרו, בעוה"ז, ואמר כרמי שלי לפני, ר"ל שהתורה והמצוות נתונים המה למטה בעולם השפל, מסורים בידי לכל אשר אחפוץ, אם לשומרם או לאבדם ח"ו, אבל השכר הוא האלף וכו', כמ"ש.

נמצא שאלף הוא מספר כללי, כולל כל תיקון האדם מה שנברא בשבילו, והוא סיבוב שלם. ונקרא דבריהם שאמרו (ב"ר פי"ט סי' ח) יומו של הקב"ה אלף שנה, שכמו שיום אחד שלם כולל זמן פרטי של סיבוב הגלגל והקפו, עד שבא אל מרכזו הראשון, ושנה וזמן כללי של סיבוב השני של המאור הגדול, שחוזר אל מרכזו, ונמצא שסיבוב שלמות תיקונו של אדם נקרא אלף שנה, והוא השכר הקצוב אל הצדיקים בכלל ובפרט. ולפי ששלמות העבודה מתחלק לב' דברים, הא' המעשה והלימוד בפה, והב' שלמות הכוונה לעשות רצון קונם שהוא דבר בפני עצמו, והוא נרמז בתפילין של הקב"ה, תפילין של יד ושל ראש, כמ"ש במ"א בזה שאין אחד מעכב על חברו. ולכן הם נרמזים לשני אלפים שנה, והם ב' ימים של הקב"ה, וכ"ז עלה במחשבה לפניו ית' התכלית קודם המעשה, והוא החמדה גנוזה אלפיים שנה קודם שנברא העולם (עי' זבחים קטז ע"א).

מאיר השיח

קעח. עי' אד"ז רפח ע"א: ומניה ירתון צדיקייא ד' מאה עלמין דכסופין. לעלמא דאתי. תרגום: ומננו יורשים צדיקים ד' מאות עולמות של רצון לעולם הבא.

ובזה תבין מאמרם ז"ל בפ' חלק (סנהדרין צו ע"א) תנא דבי אליהו שית אלפי שנין הוו עלמא וחד חרוב, ורב קיטנא מתני תרי חרוב, שנאמר יחינו מיומיים. והוא כידוע שאלף השביעי הוא זמן קיבול שכר של הצדיקים, שהוא נגד יום שבת, וכמ"ש (ע"ז ג ע"א) מי שטרח בע"ש יאכל בשבת, (עירובין כב ע"א) היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. והוא נקרא חורבן העולם קעט, היינו שיתבטל הנהגת עוה"ז, ויתחדש לצדיקים במנוחה ועונג הנפש, והוא סיבוב שלם הנכלל באלף שנה כמ"ש. ורב קיטנא לא פליג על ת"ק, אלא מדבר מב' עניני העונג, היינו תחילה עונג ושכר המעשה, והב' הוא טוב המחשבה, והוא שכר יותר גדול, ויתבטל עוד ענין סידור העונג, שיהיה באלף השביעי באופן אחר על סידור העונג יותר גדול בשכר הכוונה של העבודה, ונמצא שבאמת תרי חרוב, והבן.

מעלת עסק התורה

והנה כלל העבודה הקדושה הנתונה לנו במתנה במעמד הר קדוש בהר סיני, הוא על שני ענינים, הא' חלק המעשה, והב' חלק העיון והעסק בתורה. שלבד שהתורה הוצרכה לעסוק בה תמיד יומם ולילה, לא ישבות בשביל המעשה עצמו, דאי אפשר לה להתקיים בלי עסק בכל עת, אף למי שבקי בכל פרטיה וכללותיה, כי השכחה מצוי, וכמ"ש (משלי כג ה) התעיף עיניך בו ואיננו. ונמצא שעסק התורה הוא הכנה למעשה, אך גם עסק התורה עצמה היא מצוה בפ"ע כמו שאר מצוות פרטיות. וראיה גמורה לזה ממה שנתחייבנו לברך ברכת התורה, אשר קדשנו וכו', וגם היא מן התורה כמבואר בפוסקים. ואילו לא היה חיוב עסק התורה רק הכנה למעשה, לא היה חיוב לברך על עסק לימודה. כמ"ש רז"ל ומבואר בפ' התכלת (מנחות מב ע"א) דאין לברך על עשיית ציצית, ולא לעשות סוכה, דכל דבר שאין עשייתה גמר מצוה, אין לברך עליו, וע"כ צ"ל דת"ת מצוה בפ"ע היא.

ומטעם זה מצינו ג"כ בכ"מ בש"ס דמצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים, אין מבטלים ת"ת בשביל המצוה, כמ"ש (מו"ק ט ע"ב) כתיב יקרה היא מפנינים, וכל חפצך לא ישוו בה, וכתיב כל חפצך וכו', כאן במצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים וכו'. ואם נאמר דעסק התורה איננה מצוה בפ"ע, רק מצוותה כדי שע"י יוכל לקיים המצוה, א"כ איך אפשר לומר דידחה עשיית מצוה מפניה. אבל לפי מה שאמרנו שבאמת מצוה בפ"ע היא, שפיר אמרו שאין נדחית ת"ת מפני מצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים, שהרי מצות ת"ת גדול במעלה יותר ויותר מפני שני טעמים: הא', כי בת"ת יש ב'

דברים: א' מצוה בפ"ע, והב' הכנה לעשיית מצוה בפועל, משא"כ בעושה מעשה המצוה לבד. והב', כי בעשיית מצוה אינה נעשית ברגע א', ואינה נחלקת לחלקים, שאם עושה המצוה ואינו גומרה לא עשה ולא כלום. משא"כ בת"ת אין לה שיעור, שבכל דיבור שמוציא בפיו היא מצוה שלימה, והרי יש בעיסקה בלימוד כמה וכמה מצוות. והטעם כי ת"ת עשייתה ותיקונה עולה ע"ג כל המצוות עד אין שיעור, כידוע ע"פ חכמי אמת, שכל מצוה עושה תיקון פרטי למעלה לפי שורש המצוה הזאת, ובאופן עשייתה ולפי זמנה, משא"כ עסק התורה מתקן בה כל הבריאה, וכל עלמין דלעילא כולם תלויין ומתקיימין ע"י, כמ"ש הנביא ישעיה (נא טז) ואשים דברי בפין לנטוע שמים וליסוד ארץ. ואלמלא היו ישראל ח"ו בטלים מן התורה רגע אחת בכל העולם, היה העולם חרב כרגע, כמו שהאריכו בזה חז"ל בכ"מ, וכמ"ש הגאון מור"ח בספרו הנכבד נפש החיים (שער ד פרק יא).

וכל צבא מעלה כולם מצפים על הבל פיהם של ת"ת^א העוסקים בתורה בעולם הזה, וכי קיומם ומצבם תלוי בהם. וכמ"ש שלמה המע"ה בשה"ש (ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך, שהם מלאכי השרת שהם חברים לישראל (רש"י שם), הם מקשיבים לקול ת"ת^א היושבת בגנים, וקול התורה, כמ"ש (ברכות סג ע"ב) כשנכנסו חכמים לכרם ביבנה וכו', וכמ"ש רז"ל פ"ב דעירובין (כא ע"ב) ע"פ לכה דודי נצא השדה נשכימה לכרמים. וע"ז תקנו לנו חז"ל בברכת התורה לאחריה, וחי עולם נטע בתוכנו, ר"ל שחי כל העולמות וכל הבריאה נטע הוא יתברך בנו ע"י עסק תורתנו, שע"י מתקיימים כולם.

ולכן כל המצוות יש להם זמן ומקום מוגבל לעשייתם, משא"כ עסק התורה, אינה תלויה בזמן ולא במקום, שהרי במצוות יש התלויים בזמן לבד, ויש במקום, כגון מצוות התלויות בארץ, מי שיש לו קרקע, ומי שאין לו, אין עליו מצוה זו, וכן יש התלויים בכהנים ויש בלויים, ויש רק במלכים ושופטים, והטעם כי המצוות אין^ב פועלים בדברים פרטיים בבריאה, וגם לפי העת והזמן, משא"כ עסק התורה שפועל בכל הבריאה כולה. עוד יש בזה ענין נפלא, שלכך המצוה היא תלויה בזמן ומקום, משא"כ התורה, והוא מ"ש במ"א באריכות מענין הזמן והמקום, שהוא רק למטה משמים בעולם הגשמי, משא"כ מה שלמעלה מן השמים אינו תלוי בזמן ולא במקום, שרוחני אין נתפס בזמן ולא במקום.

ויתבאר בזה דברי אדון הנביאים בפתיחת השירה הנוראה, במ"ש (דברים לב א-ב) האזינו השמים וכו' יערף כמטר לקחי וכו' כי שם ה' אקרא וכו', והענין בזה כי שלמות ישראל והעולם הוא ע"י ב' דברים, והם תורה ומצוות, והתורה היא משמים, והמצוות הם בארץ תלויים בדברים גשמיים, והם נשואים על התורה, שכל מצוה יש לה טעם שכלי רוחני איך ע"י עושים רצונו של מקום וגורמים תקונים גדולים למעלה. ולכן התורה והמצוה הם מכוונים בשם שמים וארץ, שכמו שהארץ אין לה מציאות קיום זולת השמים, אשר משם נשפע להם חיותו, ואין לך עשב שאין לו כוכב למעלה (ב"ר פ"י ס"ו ו), כמו כן אין מציאות למצוה בלא תורה. ואמרו חז"ל (יבמות קט ע"ב) כל האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו, שלא נחשב.

כי לפי מה שביארנו שעסק התורה יש בה גדר מצוה בפ"ע, מלבד אשר היא צריכה בשביל קיום המעשה, א"כ יעלה על דעת אדם לומר שאף אם יעסוק בתורה לבד ולא יקיים המצוות שאי אפשר להם להתקיים זולתו והמוטלים אקרקפתא דגברא, יהיה לו שכר התורה בפ"ע, לזה אמרו שאין הדבר כן, שגם התורה צריכה למעשה, כמו שהשמים עקרו נבראו בשביל הארץ להאיר ולהשפיע בו. ולכן העמיד משה רבינו ע"ה לישראל עדים נאמנים על התורה ועל המצוה, שמים וארץ, כל אחד מעיד על שלו, ועל פי שנים עדים אלו יקום דבר בשלמות, וז"ש האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי.

ובזה נבין ג"כ הטעם מה שמשוה רבינו ע"ה אמר האזינו לשמים ושמייה לארץ, אבל ישעיה הנביא אמר (א ב) שמייה לשמים והאזינה לארץ, ובמדרש (תנחומא האזינו ב) אמרו משום שמשוה היה קרוב יותר לשמים, אבל ישעיה היה קרוב לארץ. והכוונה בזה, כי דורו של משה קודם כניסתם לארץ עדיין, לא היה מקום לקיום מצוות בפועל, שרובם תלויים בעבודת קרקע, וגם שעדיין לא היה להם עסק ועניני תולדות הארץ, שבהם תלויים מצוות שבין אדם לחבירו. אבל התורה עסקם בה היה יותר עיקרי להם, כמ"ש רז"ל (תנחומא בשלח ב) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, ולכן היא היתה גלויה יותר מכל הדורות שלאחריהם, שהם היו מקבלים בעצם וראשונה מפי ה' ומפי משה רבינו ע"ה נאמן ביתו. ונמצא שחיותם היה עיקרי במוצא פי ה' הוא התורה. והוא מ"ש הכתוב בפ' עקב (דברים ח א) ויענך וירעיבך ויאכילך את המן למען הודיעך וכו', כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. והיו יותר קרובים לתורה שהיא משמים מלמצוות שהם בארץ. ולכן אמר (דברים לב א) האזינו השמים, ושמייה שהוא מרחוק, לארץ, משא"כ ישעיה היה בדורו שהיו קבועים בארץ והם היו יותר קרובים למצוות מעשיות, לכן אמר שמעו שמים והאזיני ארץ.

סדר השתלשלות התורה משמים לארץ

ולפי המבואר לנו, נמצא שני שרשים לבריאת העולם בכלל, שהם עליונים ותחתונים, והם תורה ומצוות, תורה לשמים ומצוות לארץ. והוא מ"ש הכתוב (בראשית א א) בראשית ברא, התחיל בכ' לומר, שב' ראשית היה לבריאה קפ"ג, שראשית ענין שרש, וגם התכלית שעלתה ברצונו ית' בתחילת המחשבה העליונה. וז"ש אח"כ את השמים ואת הארץ, והזכיר תבת "את" שני פעמים, כדי לחלק ביניהם, שכ"ז שלא ניתנה תורה לישראל עדיין לא נתחברו שמים וארץ יחד, שהתורה היתה גנוזה בשרשה למעלה, ולא נגלית בעולם התחתון לבא לידי מעשה, ולכן הזכיר תבת את לכל אחד בפ"ע. וז"ש אח"כ (שם ב) והארץ היתה תהו, ר"ל שעדיין לא נשלם תכלית בריאתה ולא יצתה שלמותה אל הפועל, והחשך היה פרוש על פני יושבי תבל, שעדיין לא נתגלה לה אור התורה, כמ"ש (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור.

אבל אח"כ כמתן תורה אז נתחברו שמים וארץ ביחד, שניתנה תורה לישראל בגלוי לקיום המצוות בפועל, בדברים התלויים בארץ, לכן כתיב (שמות יט ב) וירד ה' על הר סיני, ואמרו רז"ל (רש"י שמות כ יט) שהציע הקב"ה השמים על הר סיני, וכמ"ש (שמות כ יט) כי מן השמים דברתי עמכם, ולכן פתח בא' אנכי וכו'. ודבר זה נרמז באות ב' ובאות א', שהב' היא פרוצה מצפון, ששם עומד הנחש המטעה הבריות לסור מאחר ה', ולומר עזב ה' את הארץ, ואין תורה ואין עבודה לעשות מעשים רצויים למלא רצון ה'. ואות א' ציורו מורה על חיבור השמים והארץ, וירידת התורה מן השמים לארץ. והוא שאות א' ציורו א, י' למעלה וי' למטה ו' באמצע. שכלל התורה נכלל בי' הדברות, כמ"ש רז"ל פ"ג דמגילה (יט ע"ב) ע"פ ואתנה לך את לוחות האבן התורה והמצוה, ואח"כ ירדה למטה, והו' באמצע הוא יום השישי, ו' בסיון שבו נתחברו יחד מעלה ומטה, כמ"ש רז"ל (שבת פח ע"א) מ"ד יום השישי וכו', תנאי התנה הקב"ה. ואות א' מורה ג"כ על שמו יתברך, שהוא שם הויה, במספרו הוא מורה על התורה שהוא שמו יתברך, שע"י התורה אנו מכירים כבודו וגודלו יתברך, וכל שם מורה על השגת הנמצא ההוא. והיינו שהתורה היתה גנוזה אצלו יתברך, כמ"ש (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון אמון מוצנע ומופלא ומכוסה וכו', כמ"ש במדרש (בר' פ"א ס"א). והיינו שהתורה נכללה בג' מקומות, ובכל מקום היא יותר מתגלה, ועדיין לא נתגלה לגמרי עד ד' פעמים, וכמ"ש שלמה המע"ה במשלי (איוב כח כז) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה.

והיינו כי בתחילה היא נכללה ביו"ד הדברות שאמר הקב"ה בפיו במעמד הר סיני, שבהם נכלל כלל התורה, וכל התר"ך מצוות עם ז' דרבנן בתר"ך אותיות שבהם קפד, אבל היו סתומים וחתומים, ושם הם בצניעות מאד. ואח"כ נתפרשה בפרט בכל התורה שבכתב. אבל עדיין הם סתומים, שאף שנזכרו בה המצוות כולם בפרטות, מ"מ כל מצוה לא נתגלו שם פרטיה וענפיה והדינים הנכללים בה, שלא ניתנו להתפרש אלא למשה בעל פה מפה לאוזן, והוא גילוי השלישי שבתורה שבעל פה, ולכן תורה שבכתב נקרא אמון מופלא (תיקו"ז צא ע"א).

גם במשנה הסדורה לנו היא לא נתגלתה עדיין, כי אם בתלמוד, שמפרש סתימת המשנה, ואיך נלמד כל דין והלכה מתוך תורה שבכתב, וע"פ מדות שהתורה נדרשת בהם, ולכן שם במשנה נקרא אמון מכוסה, שהוא דבר המכוסה בכיסוי דק, ובהסר המכסה מתגלה הדבר שהיה בו. ואלו ד' חלקים הם מרומזים בד' אותיות השם ב"ה, שממקורה העליון אשר היתה אצלו יתברך למעלה, באתה להתגלות גילוי אחר גילוי, תחילה ב' דהויה ב' דברות, ואח"כ בה' ראשונה, הם ה' חומשי תורה, ואח"כ בו' סדרים במשנה, ואח"כ בה' אחרונה של השם, והוא התלמוד, המראה לנו מקור המשנה בה' חומשי תורה.

ונמצא שמי שעסקו בתורה יום ולילה לא ישבות, הוא באמת דיבוק יחוד עצום בשמו יתברך הגדול והנורא, וע"י הוא יתברך מתקשר עם האדם, והאדם הוא מתקשר עמו ית', והם ענין שני כרובים שהיו על הכפורת של הארון ופניהם איש אל אחיו (שמות כה ב), ששם ב' לוחות, אשר שם כל התורה, וב' הלוחות הם מכוסים בארון, וב' הכרובים למעלה בגלוי. והם ענין תפילין של ראש ותפילין של יד, והם תפילין דמארי עלמא (ברכות ו ע"א), והוא ענין נפלא, כי כמו שאנו מניחים תפילין על יד ועל הראש להיות לאות אשר אנחנו עבדיו ומשרתיו עושי רצונו במעשה והגיון הלב, והם התורה והמצוה. שהמצוה תלוי בעשיה, והוא מרומז ביד, והתורה במחשבה ודיבור להשכיל ולסלסל בה בחכמה ובינה ודעת. ולכן בשל ראש הם חלוקים לד' בתים, שהם ד' מדרגות של התורה, י' הדברות, ה' חומשי תורה, ו' סדרי משנה, ותלמוד, כמ"ש, אבל בפועל עשיית המצוות כל ד' מדרגות נכללים כאחד, שע"י גילוי התורה בכל החלקים שבה נדע איך לעשות כל מצוה על בוריה ובתכליתה. וכמו כן הוא ית' פונה אלינו להתדבק בנו ע"י התורה והמצוה, והם תפילין דמארי עלמא, והם בב' מדרגות, כי המצוות אינם מגינים עלינו אלא לפי שעה, וגם אינו בגלוי, רק בהסתר פנים, וכמו

בגלות שמלכה ושריה בגויים אין תורה וכו' (איכה ב ט), ומעט המה שרידי ה' אשר תורתם אומנותם לעסוק בה בקדושה וטהרה בלי הפסק.

אבל ע"י התורה אם היו עוסקים בה ישראל רובם, אז לא היה אומה ולשון שולטת בהם, וכמ"ש (בפ"ק דב"ב דף ח ע"א) גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים, אם כולם או רובם יעסקו בתורה, אז עתה אקבצם, אבל אם מעט הם, אז ויחלו ממשא מלך ושרים. שהמצוות מגינים עליהם לפי שעה, וכמ"ש במדרש איכה רבתי (הקדמה ב) וצבא תנתן על התמיד בפשע, בפשעה של תורה, אימתי אומות העולם גוזרים וכו', בשעה שמבטלים מת"ת, ולכן אמרו רז"ל (ברכות ו ע"א) מ"ד ויראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' אלו תפילין של ראש.

ובזה נבין ענין ב' הלוחות בארון, וב' הכרובים עליו מלמעלה, שהלוחות הם בידיים, שהם ה' דברות בימין וה' בשמאל, כמ"ש (שמות לא יח) כתובים באצבע אלהים, והוא על ענין המצוות בפועל, והם בחינת תפילין של יד, שהם מכוסים, לך לאות ולא לאחרים לאות (מנחות לו ע"ב). והוא מורה על השגחתו ית' על ישראל בהסתר פנים, בניסים נסתרים, ואין אומות העולם מכירים בכבודם ומעלתם של ישראל, ואומרים שכבר נדחו מעל פניו, כמ"ש ההוא מינא לר' אבהו, עמא דאהדרינהו מארה לאפיה מיניה ואחוי לי ידו נטויה עלינו, כמ"ש בפ"ק דחגיגה (ה ע"ב). אבל הכרובים מורים על חבורם של ישראל לאביהם שבשמים ע"י עסק התורה, ולכן הם בגלוי כמ"ש. ולכן היה דבורו של הקב"ה עם משה מבין שני הכרובים, כמ"ש (שמות כה כב) ודברתי אתך שם. אף שכבר היה נכלל בכתיבה כל המצוות בלוחות שהדבור הוא עסק התורה, שע"ז מתחברים ישראל אל אביהם שבשמים כמ"ש.

פנימיות התורה

והוא הטעם שהיה משה רבינו ע"ה נבדל בנבואתו מכל הנביאים, שאמרו (יבמות מט ע"ב) כל הנביאים נתנבאו באספקלריא שאינה מאירה, משא"כ משה רבינו ע"ה נתנבא באספקלריא המאירה. והענין כי התורה והמצוה הם ב' אספקלריות הנ"ל, שהתורה היא חלק שמים, היא שְׁכָל נבדל מעולם הגשמי, והם כל טעמי תורה וסודותיה וגנוזיה, אשר אין להם גבול ושיעור. וע"ז נאמר (איוב יא ט) ארוכה מארץ מדה, ר"ל שאין התורה רק ביאור המצוות אשר אינם שייכים רק לארץ, ודרכים הגשמיים אשר בה, שהמצוות נשואים עליהם. אלא יש בהם דברים נסתרים עליונים נפלאים אשר אין להם מבואה בעולם הגשמי הלזו, שע"ז התפלל דוד ואמר (תהלים קיט יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

ובזה נבין עומק מליצת דברי חז"ל הקדושים מ"ש בפ"ב דעירובין (דף כא ע"א) מ"ד ארוכה מארץ מדה, דבר זה בא דוד ולא פירשה, עד שבא זכריה ופירשה, נמצא שעולם אחת מג' אלפים ומאתיים בתורה, והוא ענין נפלא מאד, כי הנה מצינו שיש ל"ב נתיבות בחכמה עליונה שבהם נברא העולם, כמ"ש בס"י (פ"א מ"א). ואמרו ג"כ (ר"ה כא ע"ב) חמשים שערי בינה נבראו בעולם, והיינו שחכמה הוא כלל, ובינה הוא בפרט כידוע. ור"ל שחכמה הוא סדר אחד העולה במחשבתו יתברך בענין בריאת העולם, צרכו ותיקונו, וסידורו ע"פ התורה, שבה מבואר בהסתר גדול ענין המחשבה הזאת. והם ל"ב כללים כל אחד סדר מיוחד, ובכל אחד מהנתיבות הם חמשים שערי בינה פרטיים, שכל פרט מבואר בו טעמי המצוות. וענין תיקונם למעלה הם כפולים, כידוע שיש נ' שערי בינה למעלה ונ' שערי בינה למטה, המרומזים בב' ההיץ של שם הויה ב"ה. והיינו שחמשים שערים פרטיים למצוות בתיקון עשייתם, וחמשים שערים פרטיים בלימוד התורה, והם במספר מאה פרטים בכל נתיב חכמה א'. ונמצא שמספרם ל"ב מאות סדרים, המסודרים בחכמה עליונה של יוצר בראשית, אשר בעבורם ברא עולם, והתורה נשואה עליהם. וחלק היותר תחתון שבהם, הוא פשטות התורה וסדר תיקונה לפי מה שבאתה בגילוי גשמיותה בארץ הלזו, ונמצא שממש העוה"ז א' מג' אלפים וב' מאות טעמים של התורה, והבן דבר זה מאד.

נמצא שהתורה עצמה לימודה ופנימיותה הוא נקרא אספקלריא המאירה מעצמה, ואינה צריכה לחלק המעשה, שמלבד ענין המצוות מעשיות המבוארים בה, יש בה ענינים נפלאים ונוראים עד אין מספר, מה שאינו נוגע למעשה בפועל גשמי, והרי אורה מאיר בעצמה. אבל חלק המעשה בפועל נקרא אספקלריא שאינה מאירה, שהרי אינה יכולה להיות עשיית כל מצוה בלתי עסק התורה, והרי אין לה אור מעצמה, רק מה שמקבלת מן התורה כאור הלבנה המקבל מהחמה. וז"ש (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור, שהנר בעצמו אינו מאיר, כי אם אחר שמדליקים אותו באש ודבר המאיר.

ועתה בא וראה נפלאות מתוה"ק, פקח אזניך ושמע דברי מליצת חכמינו הקדושים מ"ש רז"ל בסוף פ' החולץ (יבמות דף מט ע"ב) במעשה דמנשה שהרג את ישעיהו, ואמרו מדין דייניה משה רבך, אמר כי לא יראני האדם וחי ואתה אמרת ואראה את ה' וכו', וקאמר שם לא קשיא כאן באספקלריא המאירה וכו'. והוא ענין נפלא, כי הנה משה רבינו ע"ה בקש מה' ית' (שמות לג יח) הראני נא את כבודך, ואמר לו ה' (שם כג) לא תוכל לראות את פני וכו' וראית את אחורי. והכונה בזה כמו שמצינו בשני המאורות, שהלבנה אין לה אור בעצמה, רק מקבלת מן החמה, והחמה יש לה שתי מדרגות: הא', הצד שנגד הלבנה ונגד הארץ שהיא מאירה עליה, וזה נקרא אחוריים של החמה. והב', הוא צד השני הפונה למעלה שאינה נגד הארץ והירח, והוא נסתר

מנגד עינינו, והוא נקרא פנים של החמה. וכמו"כ הוא התורה בכלל, שהיא כלל חכמתו של יוצר בראשית, וכמ"ש (ב"ר פי"ז סי' ה) נובלות חכמה של מעלה תורה. והוא מ"ש בתרגום פ' האזינו ע"פ (דברים לב ו) עם נבל ולא חכם, עמא דקבילו אורייתא, ור"ל שהוא כולל נ' שערי בינה, ול"ב נתיבות חכמה כמ"ש, ונתגלו למשה, רק השער החמישים לא נתגלה לו (ר"ה כא ע"ב), וכן נתיב הא' של ל"ב נתיבות לא השיגו כמ"ש (איוב כח ז) נתיב לא ידעו עיט וכו', כמ"ש חכמי אמת בזה (גר"א בס"י ג ע"ג).

והכונה שענין טעמי תורה הם סידור הפעולות והתיקונים הנוראים, וסדר בריאת הנבראים וסידור הנהגתם וענינם, כ"א לפי שרשו, והיאך הם תלויים בתורה, והם שנתגלו כולם למשה, כמ"ש (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך, והם כלל כל מעשה בראשית שנאמר בהם כי טוב בכל אחד. אבל שער הראשון ונתיב הראשון הוא ענינם של כל הנבראים היאך הם קשורים הכל בסיבה ראשונה הבלתי בעלת תכלית^{קפ"ה}, והיאך יצאה הבריאה מבלתי בעלת תכלית, דבר זה אין מושג לשום נברא. ונמצא שצד חכמת המורה אל הנבראים, זה נקרא אחוריים, וצד הפונה אל מקורם וקשורם בא"ס ית', הוא נקרא פנים.

והנה רז"ל (ב"ב עה ע"א) אמרו זקנים שבאותו הדור אמרו, פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה. והיינו שמדרגת משה היה שהשיג עצמות התורה כפי מה שהוא בשמים שהוא אספקלריא המאירה, ולכן לא השיג רק אחוריים שבה ולא הפנים, שהתורה הוא עצם שמו ית' כמ"ש לעיל.

אבל ישעיהו הנביא שהיה במדרגת שאר הנביאים שלא השיגו חכמתו של יוצר בראשית, שהיא פנימיות התורה עצמה, רק התורה הנתונה לנו למטה לארץ ושרשה היאך המצוות מסוגלים לתקן למעלה, והוא אור הנשפע עליו מן החמה שהוא מקור התורה מלמעלה. וגם כי שני דברים אנו משיגים מאתו ית', מה שפונה לנבראיו מצדנו, ולא מצדו ית', והם רצונו והשגחתו ית' מושג לנו ע"י העולם וחלק הנבראים ורצונו מושג לנו ע"י התורה, שזהו עצם רצונו שבזה אנו משלימים רצונו ית'. והנה השגחתו ית' לנבראיו הוא מדרגת הלבנה המקבלת האור מן החמה, והשגחתו הוא מסודר לפי רצונו, ורצונו עצמו הוא אור החמה. וישעיהו הנביא גילה השגחתו ית' על ברואיו כמו שדיבר בנבואותיו במה שעתיד להיות, וכל היעודים שעתידים לבוא לאומות העולם ולישראל בגלויותיו וגאולתם.

ולכן אמר (ישעיה ו א) ואראה את ה' יושב על כסא, כמ"ש (שם סו א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי, שהעולם הוא כסא אליו, אשר יושב עליו לשפוט אותם ולהשגיח על ברואיו, ולכן השיג זה בפועל. אבל משה רבינו ע"ה דבר בענין רצונו ית' ע"פ התורה, שדבר זה א"א להתגלות בעצם במה שהוא מושרש ברצונו, רק בגדר אחוריים מה שנוגע אל תיקון הנבראים בעצמם. לכן אמר (שמות לג ב) כי לא יראני האדם וחי, וישעיהו דבר בענין השגחת העולם, שתלוי בעשיית המצוה בפועל, והוא אספקלריא שאינה מאירה.

ועל ב' מדרגות האלה, התורה והמצוה, אמר משה רבינו ע"ה בשירה (דברים לב ב) יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי וכו', כי אמרו רז"ל (תענית ג ע"א) שטל לא נעצר לעולם, משא"כ מטר תלוי בזמן, כמ"ש (ויקרא כו ד) ונתתי גשמיכם בעיתם וכו' יורה ומלקוש. וגם תלוי במקום אם לשבט אם לארצו, בכל מקום לפי ערכו, וטל אינו תלוי במקום, כמ"ש התוס' רפ"ק דתענית (ג ע"א ד"ה ואילו) בענין גדעון שאמר על כל הארץ יהיה חורב. ולכן המשיל משה עסק התורה לטל וקיום המצוה למטר, ששניהם צריכים הם לחיות זרע על פני הארץ. וזהו שאמר יערוף כמטר לקחי, שהם מצוותיו בפועל מעשה הנקח ביד, ותזל כטל אמרתי, עסק התורה אשר תלוי בדבור ואמירת הפה, כי עסק התורה אין לה זמן ומקום מוגבל, משא"כ המצוות, כי התקונים שעושים ע"י עסק התורה הוא בכלל כל הבריאה מראש ועד סוף, משא"כ המצוה שכל מצוה יש לה מקום פרטי בתקון הבריאה.

וז"ש (דברים לב ב) כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב, כמ"ש המפרשים שדשא הוא שם כולל כל הצמחים בכלל, משא"כ עשב הוא מורה על פרט, כל עשב מיוחד בפני עצמו. ולכן סיים בדבריו (שם ג) כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו, כמו שלמדו רז"ל (ברכות כא ע"א) מזה לברכת התורה ועניית אמן (שם מה ע"א). והוא כמ"ש למעלה שאם היה ענין עסק התורה רק הכנה לקיום המצוה בפועל, לא היה שייך לברך, ולכן הזכיר זה משה להוכיח שעסק התורה הוא מצוה בפ"ע כמ"ש.

ישראל נמשלו ללבנה

מתוך מ"ש נתבאר לנו היאך ישראל והתורה קשורים ומיוחדים עם רצונו והשגחתו יתברך זה מול זה בשוה, שכפי פנות מעשינו הטוב אליו יתברך, כמו כן פנות השגחתו ורצונו אלינו. ומזה מצינו שנדמו ישראל אל הלבנה ממש, שהארתה ושלמותה תלויה במה שעומדת נגד החמה, והחמה מאיר אל עבר פניה, והם ממש כשני חצאי עגולים העומדים זה מול זה. וכמו שאין אנו משיגים ונהנים מאור החמה, רק הפונה כלפי מטה להאיר לארץ, וחציה השני נסתר מנגד עינינו, כמו כן אין אנו

משיגים מאתו יתברך רק רצונו והשגחתו הפונה לנבראיו. והוא מ"ש דוד המע"ה (תהלים פד יב) כי שמש ומגן ה' אלקים לא ימנע טוב להולכים בתמים.

וכמו שיש גבול ומידה לאור זיו השמש המאיר לארץ, כי אינה מאירה רק על חצי אופק בלבד בכל מקום סיבובה. והוא כי השמש, האור שבה גנוז ומכוסה בנרתיק ולבוש, והאור שבה הוא אור הראשון שנברא במאמר יהי אור (בראשית א ג), שהיה מאיר מסוף העולם ועד סופו, ועמד וגנוז בתוך נרתיק השמש, שע"ז נאמר (שם יד) יהי מאורות ברקיע השמים, ולא כתיב אורות, וכמ"ש בזה באריכות במ"א. כמו כן רצונו והשגחתו יתברך אינו מושג לנו רק בערכינו לבד, בגבול וצמצום, כמ"ש חכמי האמת בזה.

והם ענין ב' שמות הוי"ה אלקים, ששם הוי"ה מורה על עצם רצונו, והוא מלבש בהשגחתו ופנותו אל ברואיו בגבול ומידה. שע"ז מורה שם אלקים, שמדה זו נותנת קצבה ומידה להשפעת רצונו יתברך כידוע. וז"ש כי שמש, שהוא בתוך מגן כסוכך בעדו, כמו כן הוא שם הוי"ה בשם אלקים. ונמצא שנוכל לדמות דבר זה לב' נונין שהם ב' חצאי עגולים פונים זה מול זה, כזה נ ממש, והוא ממש כמו החמה והלבנה כשהיא בשלמותה, והחמה מאירה אל עבר פניה, וחבורם הוא ע"י התורה והמצוות, והם ענין ב' הכרובים שפניהם איש אל אחיו ע"י התורה והמצוות, שהם הלוחות המונחות בארון.

מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים

ובזה נבין מ"ש רז"ל (שבת קד ע"א) מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים. שענין זה הראה לנו הוא ית' ענין נפלא היאך התורה שנתן לנו מחברת אותנו חבור חזק ואמיץ אליו ית', כשני חצאי נונין הדבוקים זה בזה, נעשה מזה צורת ם סתומה, וצורת ם ממש. ועמידתן בנס הוא דבר גדול, שידוע שכל דבר גשמי שהוא תחת הגבול והזמן והמקום, א"א לו להמצא ולעמוד כי אם במקום הסובלו, שאין דבר נמצא בלי מקום, וכפי גודל ומדת כל דבר כך הוא מקום הסובלו. אבל דבר שאין בגבול ולא נופל תחת הזמן, אין לו מקום אז הסובלו, והוא עומד בלי מקום. ולכן אמרו (יומא כא ע"א) מקום ארון אינו מן המדה, וכן אמרו (שם) כרובים בנס היו עומדים. כמ"ש שהכרובים והארון מורים על חבורם של ישראל עם אביהם שבשמים, חבור קיום נצחיי אינו נופל תחת הזמן ולא תחת המקום שהוא עונג הנפשות וקיומם בעה"ב באלף השביעי לאחר חורבן העולם, וכמ"ש (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

וכבר הארכתי בזה בענינים נפלאים בענין ו' אלף שנין ואלף השביעי שהם ו' וי', קו ונקודה. שקו הוא מדה וגבול, וי' נקודה היא בלא זמן, נכלל בו' אלפי שנין,

ונקודה היא בלא זמן. וישראל ותורה חלוקים בנקודה מחשבתית שהם בלא זמן ובלא גבול. ולכן מ"ם וסמ"ך שבלוחות, שהם מורים על ב' נונין כמ"ש, וכן מ"ם וסמ"ך הם מספר ב' נונין, הם עומדים בנס, ר"ל בזולת מקום, שכן ענין חבור ישראל עם אביהם שבשמים תלוי בדבר שאינו נתפס בזמן ובמקום.

ולכן במשכן היו היריעות נחלקים לב' חלקים, חמשים לולאות בשפת היריעה האחת, וחמשים לולאות בשפת היריעה השנית (שמות כו ה), וחברת את היריעות בקרסים, והוא חבור ב' נונין ביחד, ואז והיה המשכן אחד. שעיקר המשכן הם נפשות ישראל, כמ"ש (שמות כה ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וכן אות נו"ן מורה על דבר שאינו נתפס בזמן ומקום, ואינו מקבל חלוק פירוד, שהיא נקודה המרכזית שהוא באמצע האותיות כ"ז עם מנצפ"ך. והוא מורה על מדרגות ישראל מעלתם וירידתם, כמ"ש (ברכות ד ע"ב) מפני מה לא נאמר נון באשרי, מפני שיש בה מפתם של ישראל. והיינו שאין להם בן זוג, וכמ"ש (קהלת ד ט) טובים השנים וכו', ואלו האחד שיפול, כמ"ש הגאון מהר"ל מפראג בספרו נצח ישראל (פרק יג), והוא מצד שעיקר קיומם אינו במציאות עולם הגבולי, רק בתורה ועבודה, כשהם עושים רצונו של מקום, אז עולים עד השמים, ואם ח"ו אין עושים רצונו של מקום, אין להם קיום, שאין הזמן והמקום סובלם, ואז יורדים עד לעפר. וז"ש ואעפ"כ חזר דוד וסמכם ברוח הקדש, שנאמר סומך ה' לכל הנופלים, והוא אות סמ"ך, שמורה חבור ב' נונין ביחד, שאז הם נסמכים בזרוע עזו ית', כמ"ש (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה', אז חיים כולכם, שאין להם זוג שורש מזל וכוכב המשפיע להם זולת יחודו ית'.

ענין נ' הפוכה

והן לזאת מובן לנו למה נון הפוכה מורה על פורעניות ח"ו, שהיא סימן על חזרת פנים המאירים מאור שפעו יתברך על האדם הישראלי, שעיי"ז ממילא אין לו קיום, שהרי כל מציאות קיום איש הישראלי הוא על קשר יחודו יתברך, שאין להם בן זוג אחר המעמידו ומחזיקו רק מאתו יתברך. והרי הוא ממילא נופל למטה, כמ"ש (ישעיה לא ג) וכשל עוזר ונפל עוזר, שהוא יתברך בידו סומך האדם. וב' הידים אלו הסומכים איש הישראלי, הוא קיום התורה והמצוה, שמרומזים בב' ידיו ית', והם ב' הלוחות, בכל אחד ה' דברות, ה' אצבעות בכל יד, ובהם כ"ח פרקים, והוא הכח שיש לישראל. ועיי"ז אמר המקונן (איכה א ו) ויצא מבת ציון כל הדרה, היו שריה כאילים לא מצאו מרעה וילכו בלא כח לפני רודף.

ובא וראה נפלאות מתוה"ק, שבתביבה מבת ציון הכתיב הוא מן בת ציון, והקרי מבת חסר נון, ורומז על ענין הגדול שכתבנו, שרמז לנו שנפילת ציון וישראל הוא עיי

חזרת נון הנ"ל לאחור, והסתלקו מהם, שהוא נקודה המרכזית שבו תלוי קיום ישראל. והוא הסתלקות השכינה מהם, שהוא הודה והדרה, וע"י שהיו שריה כאילים, שלא הוכיחו זה את זה, כמ"ש רז"ל (שבת קט"ז ע"ב). ועי"ז סרו מאחרי המקום, מתורתו ומצוותיו, נסתלק מהם בשפע עליון ונסתלקו שפע ברכות ידיו יתברך, שהם ב' ידיו, כ"ח אותיות של מילוי המילוי דשם הנכבד והנורא. שהם רומזים למ"ע ומל"ת כמ"ש (זהר ח"א כד ע"א) שמי עם י"ה שס"ה וזכרי עם ו"ה רמ"ח. ובכל חלק הם י"ד אותיות, והם ב' הידים, י' אצבעות בכ"ח פרקין שבהם. שע"ז התפלל משה רבינו ע"ה (במדבר יד יז) ועתה יגדל נא כח ה'. והם ענין פריסת ידי הכהנים בברכתם על ישראל, לפרש כלפי מעלה, לעורר כח השפעת ידיו יתברך משמו הגדול על ישראל כמ"ש (שם ו כז) ושמו את שמי על בני ישראל, וז"ש כאן (איכה א ו) וילכו בלא כח לפני רודף.

ובזה נבין ענין ב' נונין של ויהי בנסוע הארון, שארז"ל (שבת קט"ז ע"א) שהיה להפסיק בין פורעניות לפורעניות, שמורה על מה שחטאו אז וגרמו הפיכת פני נון מהם, כמ"ש (במדבר י לג) ויסעו מהר ה' וכו' כולהו, כתינוק הבורח מבית הספר וכו' (רמב"ן במדבר י לה), שכל קיומם הוא על התורה כמ"ש. ובזוה"ק פ' בהעלותך (קנה ע"א) וז"ל: ויהי בנסוע וכו', ר"א אמר הכי אית לאסתכלא נ' דאיהו מנוזר לאחורא אמאי בתרי דוכתי הכא וכו', ת"ח באשרי יושבי לא אתמר בגין דאיהו בגלותא והא אוקמוה חבריא, דכתיב נפלה לא תוסיף וכו', אלא מה כתיב למעלה וארון ברית ה' נוסע לפניהם וכו', כיון דהוי נטיל ארונא נ' נטל עליו, והא שכינתא ע"ג ארונא יתיב^{קפ}.

הרי מבואר לנו שנו"ן מרמז על השראת השכינה על ישראל, ולכן היה שורה על הארון שבו ב' הלוחות והתורה, ולכן נתנו גם כן ביום חמשים לספירה. ולכן באשרי שרומז על גלותא דישראל, לא נכתב אות נו"ן, שאינו מתגלה עליהם אלא בהסתר פנים לגמרי, ולא נשאר רק בסמיכה בעלמא, במה שסמכם ברוה"ק אח"כ

מאיר השיח

הארון ויאמר משה וגו', רבי אלעזר אמר כאן יש להתבונן נ' שהיא (חוזרת) מחזרת לאחור כאן בשני מקומות למה. ואם תאמר נ' כפופה, הרי ידוע נ' כפופה נקבה, נ' פשוטה כלל של זכר ונקבה, והרי בארנו במקום זה "ויהי בנסוע הארון", למה חזר לאחור כך כדוגמא זה. בא וראה נ' באשרי יושבי ביתך לא נאמרה, משום שהיא בגלות, והרי פרשוה החברים שכתוב "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל וגו'", אלא מה כתוב למעלה "וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה", כיון שהיה נוסע הארון נו"ן נוסעת עליו (עמו), והרי השכינה יושבת על גבי הארון.

קפו. ז"ל: ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו' רבי אלעזר אמר הכא אית לאסתכלא נ' דאיהי (ס"א מנוזרא) מחזרא לאחורא הכא בתרי דוכתי אמאי ואי תימא נ' כפופה הא ידעה נ' כפופה נוקבא נ' פשוטה כלל דדכר ונוקבא והא אוקימנא באתר דא ויהי בנסוע הארון אמאי אתהדר לבתר כגוונא דא ת"ח נ' באשרי יושבי ביתך לא אתמר בגין דהיא בגלותא והא אוקמוה חברייא דכתיב (עמוס ה ב) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל וגו' אלא מה כתיב לעילא וארון ברית יי' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה כיון דהוה נטיל ארונא נו"ן נטיל עליה (נ"א עמיה) והא שכינתא על גבי ארונא יתיב. תרגום: "ויהי בנסוע

באות סמך. אבל אז בזמן שנסעו מהר סיני, אז כביכול הסתיר הוא יתברך פניו מישראל, ובקש להסתלק מהם לולא תפילה של משה (במדבר י לו) קומה ה' ויפוצו אויבך. ולכן לא נסתלק הנו"ן לגמרי, רק החזיר פניו כאב הרוצה להסתלק מבנו והפך פניו לאחוריו ומראה לו שרוצה לחזור, ובבקשתו של הבן נשאר על עמדו, והחזיר לו פניו. ולכן נשאר הנו"ן רק הפוכה מטעם הנ"ל, וכמ"ש שם בזוהר, על דא כד נטל משה אמר קומה ה', לא תשבוק לן אהדר אנפך לגבן וכו'. וכן לאחר זמן שאז (שם יא א) ויהי העם כמתאוננים, ג"כ בקשה שכינה להסתלק מישראל, לולא תפילת משה, שאמר ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, ולכן שם ג"כ נון הפוכה.

וכן מצינו בפ"ק דר"ה (יז ע"ב) ת"ש יורדי הים באניות עושי מלאכה במים רבים, עשה להם סימניות כאכין ורקין שבתורה, לומר לך צעקו קודם גז"ד נענין, צעקו לאחר גז"ד, אינם נענים. והוא מורה ג"כ ענין הנכבד שכתבנו, שכל ענינם של ישראל ותשועתם וגאולתם מיד צר תלוי בנו"ן זה, שהוא הוראת השכינה השורה עליהם. שאם הוא פונה אליהם, אז הם נענים מיד, כמ"ש (דברים ד ז) מי כה' אלוקינו בכל קראינו אליו. ובהפיכת הנו"ן מאתם לאחר גז"ד, שמורה שהיא הופכת פנים מהם, אז אינם נענים, כי אות נון היא השכינה, והוא יחוד השגחתו יתברך על ישראל שבהם היחוד וחבור עליונים ותחתונים, כי כל העולם נברא באותיות התורה, שהם כ"ח אותיות, והם נחלקים י"ד ימינים וי"ד שמאליים, שהם ב' ידים בכ"ח פרקין, כמ"ש (ישעיה מח ג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים.

והנו"ן הוא מרכזים^{קפז} יחידה באמצע כולל ומיוחד שני הידים ביחד, והכל ע"י התורה, ולכן פתחה בא' אנכי. ומזה הטעם אות נון מורה על מעלות ישראל, שהם עבדי ה' כמ"ש (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. ולכן נזכר יצי"מ בתורה חמשים פעמים^{קפח}, שאות זה מורה על חירותם שאין שר ומזל שולט עליהם, רק הם ברשותו של הקב"ה בלבד. וכן מתקדש שנת חמשים שנה, וכתוב (שם י) וקראתם דרוור בארץ, והחירות הזה קנו אותו ע"י קבלת התורה, שהיה ביום חמשים ליציאתם ממצרים, וכמ"ש (אבות פ"ו מ"ב) חרות על הלוחות, אל תקרי חרות אלא חירות. והוא ענין נפלא, שבמה שהיה כתב הלוחות מעבר לעבר, ומם וסמך שבלוחות בנס היו עומדים (שבת קד ע"א), הם קימים בזולת מקום המקיימם, שאין התורה ושלימות ישראל תלויים בזמן ומקום, לכן מזה הם קנו החירות להיות דבוקים בשמו יתברך בלבד, ואין להם בן זוג שליטת שר ומזל כמו שיש לאומות העולם כמ"ש למעלה. ובאמת כתב

הלוחות חקיקתם בו היה בנס עומדים בזולת מקום, רק ברצון ה' וביחודו שאינו נתפס במקום.

כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ

והוא מ"ש בפרק הבונה (שם) אמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ, כגון נכוב בובן, בהר רהב וכו'. שלכאורה דברי ר"ח הם אך למותר כמה שפירש דבריו כגון נכוב, שהרי דבר ידוע הוא שכל כתב הנחקק מעבר לעבר כשמתהפך באים האותיות למפרע, ולא הוצרך לפרש. אבל לדעתי כונת דבריו בהפך מפירוש המפרשים, והיינו שבא להשמיענו שכתבתם וחקיקתם היה דבר נפלא, שאף שכל דבר הנחקק מעבר לעבר נקראים האותיות באחוריו למפרע, כגון נכוב בובן, אבל בלוחות היו נקראים מבפנים ומבחוץ בשוה, ולמד זה ממה שכתוב (שמות לב טז) והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים הוא, ר"ל שהיה כתיבתם כח אלקי בענין נסי מופלא, שאף שהם חרות על הלוחות, מ"מ נקראים משני עבריהם בשוה. וכמו שכתבתן היה בזולת מקום, שא"כ היו נקראים בעבר השני להיפוך, כמו כן דבורו יתברך, הדברות לישראל בהר סיני היו זולת זמן, שהרי אנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמר (ילקוט ירמיה רסו), וכן זכור ושמור (ר"ה כז ע"א), מה שאין הפה יכול לדבר, שהאדם שהוא תחת הזמן, א"א לו להוציא מפיו שני דברים כאחד, שהם יוצאים מפיו ע"י הזמן משא"כ בו יתברך.

ולזה הטעם ג"כ פתח בא' באנכי, שהזמן הוא מתחלק לשנים בעבר ועתיד, משא"כ דבר שאינו תלוי בזמן, אין בו חילוק עבר ועתיד, רק הכל הוא בדרך הוה, שהוא נקודה מרכזית של הזמן שהוא רק במחשבה, ואינו תלוי בזמן. וכן דבר שאינו במקום, אין מתחלק לאורך ורוחב, רק בבחינה אחת בנקודת מרכז, וכבר הארכתי בזה במקום אחר. וסמך לדברינו אלה מצאתי בזוה"ק פרשת יתרו (פד ע"ב) ז"ל: אמר ר"א בנס היו כתיבין, דכל בני נשא הוי אמרי וסהדי דהא מכתב אלקים הוא, דהכי תנא חמשה קלין אינון לימינא וחמשה לשמאלא, ואינון דשמאלא כלילין בימינא, ומן ימינא אתחזין אינון דשמאלא, מכתב אלקים הוא, ודאי, הא כיצד מאן דחזי מסטרא דא הוי קריא בדא אנכי ה' אלקיך ואילון אתוון הוי קרי לא תרצח וכו' קפ"ט.

מאיר השיח

וסהדין דהא מכתב אלהי"ם הוא ודאי דהא כל בני עלמא לא יכלין למנדע לון כמה דהוה לדעתיהו דאינון דאמרין נקיבין הוה מי כתיב חרות בלחת על הלחת כתיב אלא הכי תאנא חמשה קלין אינון לימינא וחמשה לשמאלא ואינון דשמאלא כלילין בימינא ומן

קפ"ט. ז"ל: אמר רבי יהודה חרות על הלחת נקיבין הוה אבנין ואתחזיאו לתרין סטרין חרות גלופא דגליפין אמר רבי אבא מהאי סטרא אתחזי סטרא אחרא ואתקרי מהכא מה דכתיב בסטרא אחרא רבי אלעזר אמר בנס הוה כתיבין דכל בני נשא הוה אמרין

והוא מבואר כמ"ש, שהאותיות עצמן שהיו נקראים בלוח הראשון בימין, היו נקראים הם עצמן באותיות ותיבות שבלוח השמאלי, ורמז לנו ג"כ ענין נפלא, שאף שהמצוות באו מלובשים בענינים גשמיים כשירדו לעולם השפל, שע"ז הם תחת הזמן והמקום, ומזה בא ג"כ שינוי המעשה בימין ובשמאל, מ"ע ומל"ת, שכר ועונש, והם ה' קלין דימינא, וה' דשמאלא, אין זה אלא מצידנו, אבל באמת הם בסוד יחוד העצום, שאין בהם חילוק פירוד שנים כמו מעשה בראשית עצמם שנבראו בב' בראשית, שהוא בראשית הזמן הנברא, המתחלק לשנים.

וכן הדברות עצמן, אף שהם באים מה' מוצאות הפה, והם ה' קולות והם כפולים במ"ע ומל"ת, ימין ושמאל, וכל ה' קולות אלו בימין ובשמאל הם נכללו בקול אחד מפה ה', מה שאין האוזן יכול לשמוע, ואין הפה יכול לדבר. וכל זה נרמז בשם הויה יתברך שמו, שי' דהויה הם י' הדברות, שכוללים כל התורה, בתר"ך אותיות ק"ץ, והם מושרשים בחכמה עליונה של יוצר בראשית, סדורם וטעמם ותקונים שלהם, הכל בחכמה, שע"ז נאמר (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא (שם כא) ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה, ר"ל שאין אדם בעולם שמכונה בשם נפש חיה, אשר ישיג חכמה עליונה, שגם משה רבינו ע"ה נעלם ממנו שרש החכמה וטעמי תורה העליונה. ומעוף השמים, הם מלאכים, כמ"ש (ישעיה ו' ו) ויעף אלי אחד מן השרפים, וכן (דניאל ט כא) האיש גבריאל מועף ביעף וכו', (ישעיה ו' ב) שש כנפים לאחד וכו'.

מאיר השיח

שהרי מכתב אלהים הוא ודאי, שהרי כל בני העולם לא יכלו לדעת אותם כמו שהיו. לדעתם של האומרים נקובים היו, האם כתוב חרות בלוחות, על הלוחות כתוב. אלא כך שנינו, חמשה קולות הם לימין וחמשה לשמאל, ואותם של השמאל כלולים בימין. ומהימין נראו אותם שבשמאל. וכאן הכל הוא ימין, ונכללו אלה באלה, מה שהיה בצד זה נראה לצד האחר, וקוראים את אותם האותיות. שהרי שנינו השמאל הפך להיות ימין, שכתוב מימינו אש דת למו, ומשום כך מכתב אלהים הוא ודאי. הכיצד, מי שהיה בצד הזה, היה קורא בזה אנכי ה' אלהיך, ומהאותיות הללו היה רואה וקורא לא תרצח. היה קורא לא יהיה לך, והיה רואה וקורא לא תנאף. והיה קורא לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, והיה רואה וקורא לא תגנב. והכל מצד זה, וכך לכלם, ואז מצד האחר. וכולם כלולים זה בזה, כדוגמת זה, זהו שכתוב מכתב אלהים הוא, מכתב אלהים הוא ודאי. קצו. עי' לעיל הערה לב.

ימינא אתחזון אינון דשמאלא והכא כלא איהו ימינא ואתכלילין אלין באלין מאן דהוה בסטרא דא חמי לסטרא אחרא וקרי לון לאינון אתון דהא תניין שמאלא אתחזור ימינא דכתיב מימינו אש דת למו ובגין כך מכתב אלהי"ם הוא ודאי הא כיצד מאן דהוה מסטרא דא הוה קרי בדא אנכי יהו"ה אלהי"ך ומאלין אתון הוה חמי וקרי לא תרצח הוה קרי לא יהיה לך והוה חמי וקרי לא תנאף והוה קרי לא תשא את שם יהו"ה אלהי"ך לשוא והוה חמי וקרי לא תגנב וכלא מסטרא דא וכך לכלהו וכדין מסטרא אחרא וכלהו כלילין דא בדא כהאי גוונא הדא הוא דכתיב (שם לב טז) מכתב אלהי"ם הוא מכתב אלהי"ם הוא ודאי. תרגום: אמר רבי יהודה חרות על הלוחות. נקובים היו האבנים, ונראו משני צדדים. חרות, חקיקה של חקיקות. אמר רבי אבא מצד זה נראה הצד האחר, ונקרא מכאן מה שכתוב בצד האחר. רבי אלעזר אמר בנס היו כתובים, שכל בני האדם היו אומרים ומעידים,

הלוחות עיקר השראת השכינה בישראל

ואח"כ נתחלקה לה' קולות, שהם כפולים בה' דברות מימין ומשמאל, ונחקקו אח"כ בלוחות שהם ששה טפחים (גדרים לח ע"א), והם ה"וה" של שם הויה, ולכן עיקר השראת השכינה בישראל היו שם, כמ"ש (שמות כה כב) ודברתי אתך שם מעל הכפרת מבין שני הכרובים, וכתיב (שמות כה כב) ונועדתי לך שמה, כי שם הויה יתברך שורה שם. וזה הטעם שנכתבו הדברות על הלוחות ונתנו בארון, שלכאורה יפלא הדבר, מה תועלת היה בכתיבת הדברות על הלוחות, מאחר שהיו אסורים להיות מוצאים מן הארון, להיות נתונים לקראת בהם, שאפילו הלויים בנסוע הארון לא היו רשאים לראות הארון בגילוי, כמ"ש (במדבר ד כ) ולא יבואו לראות כבלע את הקדש, כ"ש הלוחות שבהם.

אבל הוא ענין נפלא, שכתבת הדברות בלוחות היו תועלת גדול להשראת השכינה בהם, ע"י שמו הגדול והנורא אשר בהם, כמ"ש (שמות כ כא) בכל מקום אשר אזכיר את שמי וכו', ולכן בבית שני שלא היה הארון והלוחות, לא שרתה שכינה שם בגלוי, ודבר זה מבואר בכתוב (שם כה כא-כב) ונתת את הכפרת וכו' ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת את כל אשר אצוה וכו'. והוא שאמר לו שע"י הלוחות אשר יהיו נתונים בו, שהם ב' עדים, כמ"ש (דברים ל יט) העדותי בכם את השמים, שהם ב' לוחות, ב' ידיים, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ, שלכן ה' דברות בכל אחד, והם מורים על ב' חצאי נונין הפונים זה מול זה.

והם ענין הכרובים ופניהם איש אל אחיו (שמות כה כ), חבור בני"י לאביהם שבשמים. והלוחות הם בפנים, והכפרת מכסה אותם, כי חכמה עליונה, שהם י" הדברות, מכוסים ונעלמים, וחבורם של ישראל לאביהם שבשמים הוא ע"י כיסוי הזה לקיום התורה ומצוות החוקים והעדות, אשר טעמם נעלם ומכוסה. ושטן ואומות העולם מונים קצת את ישראל, ועי"ז מקבלים שכר טוב בקיומם, בבחינת אמונה הנשרשת בלבם. והוא קבלת עול מלכות שמים העליונה, ועי"ז יהיה השראת השכינה בהם, ודברתי אתך מעל הכפרת. ר"ל שגילוי התורה ומצוותיה ע"י, יהיה אחרי הכיסוי וההעלם של חכמה העליונה, ובזה יהיה הכרובים פורשים כנפים כמ"ש.

ודבר זה רמזו רז"ל במליצתם הקדושים סוף מסכת תענית (לא ע"א) במ"ש, עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והקב"ה יושב באמצע, וכל אחד מראה אותו

באצבעו. והוא רמז נפלא, שלעתיד לבא באלף השביעי, יזכו הצדיקים לגלוי חכמה עליונה, אשר הוא המרכז בעגולה, שהם ב' חצאי נונין, פונים זה מול זה, והם יכנסו בפנימיות העגולה וישיגו מקור החכמה, כל צדיק וצדיק לפי מעשיו, ולפי שרש נשמתו. וז"ש שכל אחד ישיגו לפי כחו, והוא מרומז במ"ש שכל אחד מראה אותו באצבעו.

פרשת ויהי בנסוע הארון אינה במקומה

עוד יש ענין נפלא בנונין ההפוכים הנ"ל, והוא מ"ש רז"ל בפרק כל כתבי (קטו ע"ב) ת"ר ויהי בנסוע הארון, פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ומלמטה, לומר שאין זה מקומן, ובאבות דר' נתן (פרק לד) רשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתעקר ממקומה ותכתב במקום אחר, ע"כ. וצריך להבין ענין זה, למה תשתנה לעתיד לבא ממה שהוא עכשיו, והתורה נצחיית היא לא תשתנה לעולם בשום דבר. אבל הענין במ"ש במדרש (שחר טוב סג) בפרשה בברחו מפני אבשלום בנו, ז"ל, זש"ה לא ידע אנוש ערכה, אמר רבי אליעזר לא נכתבו פרשותיה על הסדר, שאלמלא נכתבה על הסדר, כל מי שקורא בה היה יכול לבראות העולם ולהחיות מתים, ולעשות מופתים, לפיכך נתעלם סדורה של תורה וגלוי לפני הקב"ה, שנאמר ומי כמוני יקרא ויגידוה ויערכה לי משומי עם עולם ואותיות ואשר תבאנה יגידו למו, עכ"ל.

וכוונת מאמר זה הוא, כי ידוע מ"ש במדרש (ב"ר פ"א ס"א א) ע"פ ואהיה אצלו אמון, אני הייתי כלי אומנתו של יוצר בראשית, וכוונת דבר זה, שח"ו שלא להבינו כפשוטו, שהוא יתברך צריך לאמצעי ולכלים לברא בהם העולם. אלא הענין הוא, שידוע שכל נבראי מעלה ומטה כולם הם מורכבים מכחות וסדורים פרטיים, כמו שהוא למטה בעולם התחתון, שיסודו ד' יסודות הידועים, שעל ידם כל הנבראים של דצח"ם תלויים וממוזגים, כל נברא ונברא מהם, כל אחד לפי ענינו. וכך הם כל עולמות עליונים, כל עולם כללו ד' יסודות הנ"ל, והיינו שרשם בדרך יותר מעולה ורוחני, כל עולם לפי מקומו ומדרגתו פרטי הנבראים שבו הם ממוזגים מכוחות אלו היסודות.

וכמו כן המלאכים שרשם מד' חיות המרכבה, שהם שרשי מדות, שהם החסד והדין והרחמים, והמקבל וסובלם, כידוע שהם ענין ד' מלאכי מעלה ארגמ"ן^{צב}, וכלולים בשר הגדול אשר שמו כשם רבו^{צב}, שהם מושרשים בד' אותיות של השם הנכבד והנורא, שהוא מקור לכל העולמות, וכלם קשורים בו, ונמצאים ממנו, וכמ"ש

מאיר השיח

קצב. עי' לעיל הערה קמד. קצג. עי' סנהדרין לח עלה אל ה' עלה אלי מיבעי ליה, אמר ליה זהו מטטרון ששמו כשם רבו, דכתיב כי שמי בקרבן. ע"ב: אמר ההוא מינא לרב אידית כתיב ואל משה אמר

(נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם. וכל כוחות הבריאה נתמזגים הם בצורת האותיות שבתורה, שהם ימיניים ושמאליים, עולים ויורדים, סתומים וגלויים, נעלמים ומתפשטים, שהם נכללים בנקודות וקוים, יודין וויין, וכל הפרטים הם ברל"א שערים פנים, ורל"א שערים אחר, מצרופי אותיות, שמהם יצאו כל היצור, כמ"ש בספר יצירה (פ"ב מ"ד).

וכבר ביארנו שכלל האותיות הם כ"ז עם הפשוטים, ואות נון הוא המרכז האמצעי שבהם. ואלו האותיות נקראים מלבושו יתברך, כמו האדם שניכר מעלתו וכבודו ע"י מלבושו, כמ"ש בש"ס (שבת קיג ע"א) ר"י הוה קרא למאני מכבדותי, וכן ניכר ומושג לנו כבודו יתברך ע"י רצונו הנוטה לנבראין, וע"י הבריאה וההנהגה, שע"ז נאמר (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד ה' ממקומו, שהוא נקרא כן ע"ש מקומו של עולם (ב"ר פס"ח ט"ט), והמקום הוא תמיד נקודה האמצעית, שממנו נמשכים כל הקווין, והוא אות נון, שהוא באמצע.

וידוע כי הם נחלקים לב' מדרגות, שהם המציאות וההעדר, הקיום והשלילה, הבניין והחורבן, והם חצי האותיות הראשונים וחציים האחרונים, והם השערים פנים ואחר. ונמצא שהמרכז כולל ב' הדברים בנקודה אחת, והוא עגול שם ב' נונין כזה נ, והוא ענין המלבוש שהזכירו חכמי האמת (עי' ויקהל משה ריש פרק ו), שהם חצאי המלבוש שע"י ניכר כבודו יתברך. והכל נרמז בתורתנו הקדושה, שבה מבואר כל סדרי הבריאה הרכבתיהם וסדורם ופרקיהם ואופני ההנהגה בהם ותקונם וקלקולם ח"ו, עלייתם וירידתם. ובתחילת עלות רצונו יתברך לברא עולמו, האציל וברא ויצר ועשה כלם במקומו, והם ע"פ שרשם שעלה ברצונו יתברך להיות סדורם וכל שרשי כוחותיהם, הרי הם מרומזים ונכללים בצורת האותיות התורה ממש. בדרך משל כשאמר ה' ית' יהי אור (בראשית א ג), האציל מזיוו כוחות המעוררים להיות נברא האור בכל סדריו. ואלה הכוחות מרומזים בתיבת אור, שהוא מראה על חומר האור וצורתו, ובתיבת יהי, מרומז סדר יציאתו וגלוי למה. וכן הוא כל מעשה בראשית.

ונמצא שאותיות התורה ממש הוא כלי אומנותו של יוצר בראשית, ונקרא כלי כמו שהאדם העושה כלי לתשמישו, שהכלי הוא האמצעי שע"י עושה הדבר שרוצה לעשות, כמו כן אלו הכוחות שגילה הוא יתברך מאמיתת רצונו המתגלה לנו בערכינו הממציאים כל הברואים, והם כוחות מנהיגיהם, הרי ממש בתורה ואותיותיה נבראו כולם. ואלו הכוחות הם כמוסים ברצונו יתברך, ובעת שעלה ברצונו לברא העולם, נתגלה לנו לכן אמר (משלי ח ל) ואהיה אצלו אמון.

התורה ניתנה שלא כסידרה

כלל הדברים, שהתורה ואותיותיה כוללים כל סדרי הבריאה, קיומה וביטולה, שהם ב' הדרכים שצריכים להנהגת הזמן. והם ב' חצאי נונין ממש, שב' נונין הם עיגול והיקף שלם מגלגל החוזר בעולם פנים ואחור, כמ"ש בס"י (פ"ב מ"ד), ונתינת התורה לישראל למטה היתה מתוכה סדרי המצוות בעשה ול"ת, וספור מעשה בראשית והאבות ויצ"מ והליכתם במדבר. כי התורה ומצוותיה וסידור מעשה בראשית היה, שיתעלם מציאות כבודו וכוחו ויכלתו יתברך בעולם השפל, בכדי שיהיה נמצא הבחירה קיימת, ויהיה מקום ליצה"ר וכל פיתויו לשלוט על האדם, ועי"ז יתרבה שכרו, במה שיתגבר עליו להפך הרע לטוב. ואילו היו אותיות התורה מסודרים כראוי כמו שהם למעלה, היה מתגלה כבודו וקדושתו בעולם התחתון, ולא היה מקום לבחירה כלל, כמו שביארנו.

וגם כל סדורי פרטי הנהגת העולם הם מפורשים בתורה מבראשית עד לעיני כל ישראל, של כל נברא בפרטות, כמ"ש רבינו הגדול באריכות בפירושו לס"ד (לד"א), ועל זה רמז הנביא ישעיה (מד ו) כה אמר ה' מלך ישראל וכו', ומי כמוני יקרא ויגידה ויערכה לי משומי עם עולם. ואותיות ואשר תבאנה יגידו למו, בא לבאר איך כל הבריאה והנהגת העולם הוא ע"פ התורה והמצוות שנתנו לישראל, ולכן נקרא הוא יתברך, מלך ישראל, שמלכותו וממשלתו נכר לנו ע"י הבריאה והנהגה ע"י ישראל מקבלי התורה, ולכן הוא אות ומופת ברור על גאולתם, כי א"א לעולם להתקיים בלעדם.

וכאשר יהיה נגמר תקון העולם בסבוב הגלגל עד ימות המשיח, אז יהיה גאולתם בעתו, ולכן נקרא שמו יתברך, ה' צבאות, שהם ב' צבאות מעלה ומטה. וגאולת צבא מעלה תלוי בגאולת צבא מטה, וכמ"ש בזהר שמות (ה ע"ב) ע"פ ואלה שמות בני ישראל, ובמקום שגלו ישראל, שכינה גלתה עמהם עם כל פמליא של מעלה. ולכן בעת שיצאו ישראל ממצרים כתיב (שמות יב מא) בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה', וכתיב (שמות ז ד) והוצאתי את צבאותי, שהם ב' צבאות הנ"ל.

ואמר (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים, רמז בזה ענין פנימי נפלא מאד, מה שרמז הגאון מור"ח בספרו נפש החיים (שער א), שאמת הוא יתברך בהשוואה גמורה מראשית אצילות כבודו יתברך, עד סוף העולם התחתון, ואפס בלתו ואין עוד מלבדו, רק הכל מה שאנו משיגים מכמה מדרגות העולות מראש ועד סוף הוא רק בערכינו לבד. ואמר אח"ז שכל הבריאה והנהגה של כל ו' אלפי שנים, מבוארים המה באותיות התורה בסדורה האמיתי, שאינה מושגת רק לו לבדו

יתברך, לא לזולתו. וז"ש (ישעיה מד ז) מי כמוני יקרא התורה ויגידה, הקריאה היא בכתב האותיות וצורתם, שהיא מושגת רק לרואי אותיות, ויגידה היא בדבור בנקודותיה, שהנקודות הם במחשבה לבד. והוא ענין פנימיות הנבראים ופנימיות ההנהגה, כמו שהנקודות אינם נכתבים ואינם מורגשים במבטא, רק בקמיצת ופתיחת הפה לבד, והוא רק במחשבה, הנותן מדה וקצבה לנבראים ולהנהגתם בסיתום ובפתיחה, בהסתלקות ובהתפשטות. ויערכה לי, ר"ל שיהיה יודע סדור ערכה כמו שהיא מסודרת בשרשה בעת שברא עולמו. וז"ש (שם) בשומי עם עולם, ר"ל בעת בריאת הנבראים כולם, ואותיות ר"ל אצילות כוחות של הנבראים, שהם אותיות התורה ממש, והכל היו יכולים לידע מתוך אותיות התורה, ואילו היו יודעים סידורו האמיתי כסדרם הראוי, שהאותיות הללו היו מודיעים לנו העתידות לבא לאחר זמן, וז"ש ואשר תבאנה יגידו למו.

אין לנו עסק בנסתרות

ממה שכתבנו מבואר לנו שעיקר התורה, פנימיותה ורוחניותה הוא בסדורה האמיתי בשרשה העליון, אבל הוא יתברך בנתינתו התורה לישראל, נתנה שלא כסדרה, והעלים ממנו עיקר חכמת ובינת התורה, כי אין לנו עסק בנסתרות האלה, רק לידע מצוותיו יתברך, לעשותם ולקיימם באהבה ויראה ולסור מרע, כדי לתקן העולם ולבער הטומאה, להפוך הרע לטוב. וע"ז נאמר (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה לא ידעה אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים, ר"ל שלא נודע ולא מושג לנבראים שרש החכמה והבינה של התורה, ולא נתגלה לאדם, ובעולם התחתון, רק אליו יתברך לבד, כמ"ש שם (שם כז) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם הן יראת ה' חכמה וסור מרע בינה. רמוז בכאן כל מה שכתבנו, שהוא יתברך ברא כל הנבראים, ע"י אותיות התורה, שהם כחות רוחניות שבה, שהכתב הוא צורת כוחות הנבראים, והספור הוא הקריאה, הוא בנקודות פנימיות של אלו הכוחות העולים המחשבה עליונה, ואח"כ הכינה בסדור הניתן לעולם הזה בשביל התכלית שכוון הוא יתברך בבריאת עולמו, וז"ש וגם חקרה.

ולאדם אמר שאין לו עסק בנסתרות האלו, ואין לו רשות להסתכל בחכמה ובינה עליונה, רק עיקר החכמה והבינה לאדם, שיהיה יראת ה' על פניו לקיים דבריו, אשר ציווה אותנו, וגם להיות סור מרע ולעשות רק הטוב והישר בעיניו יתברך. ועתה יצא לנו מפולש כוונתם מה שדרשו בפסוק לא ידע אנוש ערכה וכו', שנתעלם סדורה של תורה, ר"ל הערך והסדר האמיתי שרשה העליון, לא ידעו אנוש, שאלמלא

כן היה האדם כאחד וכו', לדעת טוב ורע וכו' (בראשית ג כב), ולברוא עולמות, ואין זה כוונתו יתברך בשביל הבחירה והמעשה כמ"ש.

וע"ז אמרו רז"ל בפ' אין דורשין (חגיגה יג ע"א) במופלא ממך אל תדרוש. ועל כל זה רמז הכתוב בנונין ההפוכין בפ' הנ"ל כמ"ש, שב' הנונין מרמזים על כלל סדר בריאת כל הנבראים, שהוא כביכול כבודו ומלבושו יתברך. והוא חוזר לאחור, כמ"ש (שמות לג כג) וראית את אחורי לפני לא יראו, שגם ממשה רבינו ע"ה נתעלם דבר זה, שרש החכמה והבינה העליונה, רק מה שנמשך ממנו יתברך בהשגת הנבראים עצמם, וסוד התורה והמצוות, זה נתגלה למשה, ואלו הם מ"ט שערי בינה שנתגלה לו, משא"כ שער החמשים, שמרמז על ב' נונין הנ"ל, דבר זה נעלם גם ממנו, והבן.

ורז"ל אמרו (ברכות ד ע"ב) מפני מה לא נאמר נון באשרי, מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, שנאמר נפלה ולא תוסיף קום וכו'. ואמרו שם ואעפ"כ חזר דוד וסמכם ברוה"ק, שנאמר סומך ה' לכל הנופלים. והוא מבואר ע"פ מ"ש למעלה, שאות נון מורה על השראת השכינה על ישראל באמצעות הארון והכרובים שהיו בק"ק, שהוא מורה על חצי העיגול העליון, שהוא נון הפונה לנגד ישראל ופניהם איש אל אחיו. ולכן במקדש שני, שלא היו הארון והכרובים, חסר שם גילוי שכינה, והם ה' דברים שחסרו במקדש שני^{קצד}, שכל ה' מרמז על נון כמ"ש"ל. וכבר כתבנו שכל קיומם של ישראל הוא ע"י התקשרותם בשכינה, שהוא דבוק חצי העיגול התחתון עם העליון, שהוא אות נון השני, וכשנסתלקה שכינה, שהוא נון העליון, מישראל, ע"ז נפלה חצי התחתון למטה, וכמ"ש (ישעיה לא ג) וכשל עוזר ונפל עוזר.

ולכן ע"ז נפלה ולא תוסיף קום וכו', וכמ"ש (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל. והוא ג"כ פירוד בין ב' ידים, שהם שמים וארץ, שמים בה' אצבעות יד ימין, וארץ בה' אצבעות שביד שמאל, כמ"ש (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים. והוא העזר והסמיכה כביכול, שהוא יתברך מחזיק ביד ימינו את ידם של ישראל, והוא ימינו שחזרה לאחור, כמ"ש (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני צר. והוא הסתלקות יד מיד, ובזה כשל עוזר, והוא מ"ש משה בשירת האזינו (דברים לב לו) כי ידין ה' עמו כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב מישראל.

מאיר השיח

שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני, ואלו הן: ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים.

קצד. ע"י יומא כא ע"ב: והאמר רב שמואל בר איניא, מאי דכתיב, וארצה בו ואכבד, וקרינן ואכבדה, מאי שנא דמחוסר ה"א, אלו חמשה דברים

ידי ה'

ובא וראה נפלאות מתורה הק', שיד הוא צורת ה' ממש, והם ה' אצבעות של כל יד, כשהם מחוברים הם ה', וכשמתפרדים הוא י"ד, מורה על פרטות פרקין של כל יד, שהם חצי אותיות של התורה. ולימות המשיח אז יתחברו ב' הידים יחד, ואז יהיה גדולה לישראל, וכמ"ש (דניאל יב יג) לקץ הימין שיחזיר ימינו שהיה לאחור, והוא חזרת הנון אנפי לגבי ישראל ובהמ"ק, שם היה עצם חבור ישראל עם השכינה. ולכן אמרו (כתובות ה ע"א) גדול מקדש יותר ממעשה שמים וארץ, דאלו בשמים ובארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ, ואלו במקדש כתיב מקדש ה' כוננו ידיך, שנברא בשתי ידים, ושם היה חבור שמים וארץ. וע"י חורבן בהמ"ק נפסקה מחיצה של ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים (ברכות לב ע"ב), והוא נדמה לענן ועב המפסיק בין אור השמש לארץ, המבדיל ומחשיך, שארץ אינה מקבלת את האור מן השמש שבשמים. וז"ש המקונן (איכה ב א) איכה יעיב ה' באפו את בת ציון, ועי"ז (שם) השליך משמים ארץ תפארת ישראל. והטעם, כי בית המקדש נחרב, וז"ש (שם) ולא זכר הדום רגליו ביום אפו, כמ"ש (ישעיהו טו א) השמים כסאי והארץ הדום רגלי.

והנה אות סמך הוא עיגול שלם כזה ס, ומתחלק לב' נונין, ורמז בזה שאף בגלותם כתיב (ויקרא כו מד) לא מאסתים, וחבורם הוא בהסתר פנים ע"י התורה ותפלה, שהוא במקום עבודה של בהמ"ק, כמ"ש (יחזקאל יא טז) ואהיה להם למקדש מעט. וז"ש שחזר דוד וסמכם ברוח הקדש, ע"י אות סמך, כמ"ש.

וכמו שבבהמ"ק שם היה מקור הברכות, וע"י הכהנים שהיו עוסקים בעבודה, ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו (מלאכי ב ז), היו ישראל מתברכים. ולכן ג"כ בנשיאות כפים בחבור ב' הידים, וכמ"ש (שמות כ כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך, והוא חבור ב' נונין ביחד. כמו כן תקנו לנו חז"ל שיברך אדם מאה ברכות בכל יום (מנחות מג ע"ב), שהם ב' נונין. והוא ענין גילוי שמו הגדול שהיה בבהמ"ק, שמורה על חבור שמים וארץ. הא כיצד, ב' ההין של השם, מורה על ב' ידים, בכל אחד ה' אצבעות כמ"ש"ל. ויו"ד והוא"ו הם מורים על העלם ועל התפשטות מחשבה ומעשה, שיו"ד הוא נקודה אחת מרכזית, שהוא המחשבה שתומה, ווא"ו מורה על גילוי והתפשטות, והוא המעשה. ולכן בשמים שאין שם מעשה, שם הוא יוד של השם, ובארץ וא"ו של השם. ולכן היוד קודם ה' ראשונה, והוא"ו קודם ה' אחרונה. וכמ"ש (תהלים צו יא) י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ קצ"ה, י"ה בשמים ו"ה

בארץ. ולכן לעתיד לבא ע"י משיח יהיה תקון העולם במקדש שלעתיד לבא, שאז יתחברו ביחד, ולכן נקרא משיח, על שמו של הקב"ה ממש, וכמ"ש (תהלים עב יז) ינון שמו, שב' נונין הם ב' ההיין של השם, וכמ"ש שהם בשמים ובארץ, ויוד קודם נון ראשונה, ווא"ו קודם נון האחרון, והרי נקרא בשמו של הקב"ה ממש.

ענין הכרובים

מתוך דברינו אלה יתבאר לנו שאות נון שבאותיות מורה על שורש קיום הבריאה וכל סדורה, אשר היא תלויה במרכז נקודה האמצעית מחשבתו יתברך, אשר בה נקשרים ישראל, והוא מקור התורה והמצוות, ובזה מתחברים ישראל עם אביהם שבשמים, שני הכרובים פניהם איש אל אחיו. ורמז נפלא שבברכת יעקב את בני יוסף, באמרו (בראשית מח טז) המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרוב בקרב הארץ, כי אמרו רז"ל (זהר ח"א יח ע"ב) שהכרובים פניהם דמות אדם. ואמרו שכרוב הוא אדם אנפי רברבי ואנפי זוטי, ונער תרגומו רביא, ואמרו רז"ל (תוס' יבמות טז ע"ב) שמט"ט נקרא נער, והוא שרו של עולם (זהר ח"א צה ע"ב), וכולל כל צבא מעלה, ושמו כשם רבו, כמ"ש (שמות כג כא) כי שמי בקרבו, כי שמו מספר שם שדי, שבו אמר לעולמו די (חגיגה יב ע"א), כולל כל כוחות הבריאה, והוא יסוד העולם וקיומו לבל יתמוטט. ובשם זה כרת הוא יתברך ברית לאבותינו הקדושים^{קצו}, להיות לאלקים לזרעם אחריהם, ויהיה נמסר בידם הבריאה ע"פ התורה והמצוה שנתן להם ולקחם לו לעם. ולכך נקרא ה' צבאות, ע"ש צבאות ישראל. ושם צבאות מספרו כמספר כל האותיות שבתורה עם מנצפ"ך^{קצא}, והוא מילוי של שם שדי, שמספרו ת"ק, שבו נתן מדה לכל נברא ולכל עולם, כמ"ש (שם יג ע"א) מן הארץ עד הרקיע מהלך ת"ק שנה. ורמזו במליצתם שכל עולם נכללו בו כלל כל הכוחות שנרמזו באותיות התורה שבו נברא עולם. ושם זה מקור הברכות לישראל ולכל צבא מעלה, שלכן נקרא כן ע"ש שדיים, שע"ז אמרו רז"ל (ברכות ג ע"א) סוף משמרה שלישיית תינוק יונק משדי אמו, והוא הנער מט"ט הנ"ל, שאז מקבל הברכות בכל יום לחדש מעשה בראשית, ממלאך הגואל, והוא מלאך הברית, כמ"ש הרמב"ן

מאיר השיח

נאמן לאמת דברי שהרי הבטחתים ולא קיימתי. קצו. עי' יהל אור ח"ב א' ע"ד שמביא מגינת אגוז שתשר"ק גי' אלף והן א' שהוא אחד, וז"ש במ"ר (ויקרא ב) שתצ"ו חיילות משבחים להקב"ה ועוד ה' כפולות כמנפ"ץ מספרם ג' אלפים וחצי שהם ג' וחצי ועם תצ"ו (מא' עד ק' גי' תצה) הן תצ"ט ופלגא והן

קצו. עי' שמות (ו ג) וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם. פי' רש"י: וארא - אל האבות: באל שדי - הבטחתים הבטחות ובכולן אמרתי להם אני אל שדי: ושמי ה' לא נודעתי להם - לא הודעתי אין כתיב כאן אלא לא נודעתי לא נכרתי להם במדת אמתית שלי שעליה נקרא שמי ה'

בפרושו לפרשת ויחי (מח טז) קצ"ב. וב' צבאות הם צבא מעלה בשמים, וצבא מטה בארץ, הם ישראל, והם ג"כ נקראים נער, כמ"ש (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו. וכאשר מתחברים ב' הצבאות ביחד ע"י התורה והמצוות שמקיימים ישראל, אז מקבלים הברכות משדי אמם. ואז אין עין הרע שולטת בהם, והוא קטרוג הס"מ ושליטת אומות העולם על ישראל, כמ"ש (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

והענין כי כל מעשה האיש הישראלי הם נרשמים באותיות התורה, הן לטוב והן לרע ח"ו, והם מאירים בפניו, וכמ"ש (קהלת ח א) חכמת אדם תאיר פניו, והוא צלם אלקים המאיר בפניו, שבו עשה האדם בציור אותיות התורה, והוא זיו הפנים שנטל מן האדם בחטא עץ הדעת קצ"ט. וח"ו אם הרע מעשיו, אז נרשמים בפניו באותיות שמהם כח יניקת הסט"א וכל המזיקים, והוא עין הרע השולטת באדם, וכאשר הוא צדיק במעשיו, אז שם השם נקרא בפניו, ואין הסט"א יכולה להסתכל בו, וע"ז אמרו רז"ל (סנהדרין לח ע"ב) אין חיה רעה שולטת באדם אא"כ נדמה לה כבהמה, שצורת אדם מסתלק ממנו. ולכן נדמו ת"ח וצדיקים לדגי הים, כמ"ש (ברכות נה ע"ב) מה דגים שבים מים מכסים עליהם ואין עין הרע שולטת בהם. והתורה נקרא מים, כמ"ש בכ"מ, ואור התורה מאיר בפניהם, כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו, והוא מ"ש יעקב אבינו ע"ה (בראשית מח טז) המלאך הגואל אותי מכל רע, הוא מלאך הברית, יברך את הנערים, הם ב' הצבאות, מעלה ומטה שכתבתי, ויקרא בהם שמי ושם אבותי וכו', הוא השם שבו נכרת ברית עם האבות, ועי"ז וידגו לרוב בקרב הארץ, שאין עין הרע שולטת בהם, ולכן תרגומו כנוני ימא', שהם ב' נונין הנ"ל.

מאיר השיח

(ח"ב ע ע"ג) כל אור תחתון הוא בבחי' מלאך לאור העליון, וכנודע בסוד המלאך הגואל, עכ"ל. ועי' זהר נח דף סא ע"א וכן ויגש דף רה ע"ב, וכן ואתחנן דף ער ע"א ועוד. קצ"ט. עי' ספר הגלגולים טו: ז"ל, כי אחר שחטא אדה"ר נתמעט חלקי בי"ע הנקראים ו' אלפין שנין כנ"ל והנה בעת שחטא נסתלקו ופרחו ממנו ההוא זיהרא עילאה, שהם נר"ג דאצילות, כי כבר ידעת כי בעולם אצילות כתיב ב' לא יגורך רע, ותיכף כשחטא ונמשך עליו הקלי' פרחו ממנו ונסתלקו ההיא זיהרא עילאה ואמנם זה החלק שנסתלק מאדה"ר לא הוטבעו בקלי'. ר. תרגום:

היאורים כנ"ל (זהר ח"ב כ"ז ע"ב) ברכות בחשבון ושני מיני אותיות הם א' כסדרן וא' תשר"ק בזו"ן והן אלף חסר א' וז"ש תצ"ט יאורין ופלגא בסטרא דא וכו', ע"כ. קצ"ח. עי' רמב"ן במדבר ו כה שזה כינוי לשכינה. עי' עבודת הקודש חלק ב פרק כז, ז"ל, נבואתו [של משה] היתה באספקלריא שאינה מאירה, בתחלה וירא אליו מלאך יי' סוד המלאך הגואל, ואחר הרגילו לאט ועלה אל מעלת הנבואה בשם הגדול אשר לא עלה אליה שום נברא, עכ"ל, דהיינו שה"מלאך הגואל" הוא בחי' השכינה, ו"השם הגדול" הוא הוי"ה. וז"ל הלש"ו בספר הביאורים

יום ולילה

ואלו הב' נונין הם יחודא דק"ש של שחרית וערבית, שהם פסוק שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שבהם מ"ט אותיות. וד' דאחד היא גדולה, משלים לאותו חמשים, שהוא עיקר היחוד. והוא מרכז כל הבריאה, שכולם נכללו בז', והם ז' ימי בראשית, שבעה רקיעים, שבעה כוכבים, ז' ימים, ז' ארצות, וכמ"ש בספר יצירה (פ"ד מט"ו) לפיכך חיבב כל השביעיות, והם ז' פעמים ז', מ"ט שערי בינה שבהם נברא העולם, ומרכז כולם הוא יחודו יתברך, כמ"ש (נחמיה ט ו) ואתה מחיה את כולם. ובק"ש אנו עושים אותו יתברך חטיבה אחת בעולמו, כמ"ש רז"ל בפ"ק דחגיגה ג ע"א) אתם עשיתוני חטיבה אחת, שנאמר שמע ישראל וכו', ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. שעל ידי ישראל מקבלי תורתו ועבודתו יתברך, מייחדים עולמו, וגורמים קשר יחודו יתברך להחיות את כולם, והוא נקודת המרכז התלוי במחשבה לבד, ולכן גם אות חמשים בק"ש אינו מתגלה, אלא במחשבה, בגדלות הד' דאחד.

ולפי שיום ולילה הם ב' התחלקות ההנהגה של העולם, והם ב' מידותיו יתברך, שבהם מנהיג עולמו, שירשום אברהם ויצחק ויעקב בזכות התורה יושב אהלים מיוחד אותם^א, ולכן כשראה יוסף בצדקו, ושמיטתו מיטה שלמה, שבי"ב שבטים י"ב אותיות בשמותיהם, אז היה קורא ק"ש, והיה מייחד עליונים ותחתונים, ולכן קוראין ק"ש שחרית וערבית. והוא מ"ש רז"ל במסכת סוטה (לו ע"א) שנון אותיות היו כתובים באבני האפוד, ונשא אהרן את שמותם על שתי כתפיו לזכרון, ואמרו שם הני חמשים נכי חדא הוי, ותירצו שם שיוד של בנימין, או ה' של יהוסף השלים החשבון. והוא כמ"ש במ"א הענין שביוד נברא עוה"ב ובה' עוה"ז (מנחות כט ע"ב), והם שמים וארץ, וחבורם יחד, או ע"י ה', או ע"י יוד. והענין, כמ"ש רז"ל בסוף פ"ק דברכות (יב ע"א) כל שלא אמר אמת ויצייב שחרית, ואמת ואמונה ערבית, לא יצא ידי חובתו. והוא כי ידוע כי בזמן שישראל עושים רצונו של מקום כראוי והם בגדולתם ושלוותם, וראו כל עמי הארץ וכו' (דברים כח י), הוא כביכול תפילין של ראש שהקב"ה מניח (ברכות ו ע"א), והוא קשר של ראש שהוא יתברך מקושר עם נבראיו ע"י מעשינו הטובים

מאיר השיח

התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה דאחיד להאי ואחיד להאי. תרגום: שנינו, אמר רבי שמעון, והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה, זהו יעקב הקדוש השלם. כמו שבארנו, שכתוב ויעקב איש תם ישב אהלים, לא כתוב יושב אהל, אלא ישב אהלים, שנים, שאוחז את זה

כדגי היים. רא. עי' זהר ח"ב קעה ע"ב: תנא אמר רבי שמעון והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה דא הוא יעקב קדישא שלימא כמה דאוקימנא דכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם ישב אהלים יושב אהל לא כתיב אלא ישב אהלים תרי דאחיד להאי ואחיד להאי אוף הכא כתיב והברית

בפרסום ובגילוי לכל, כי הוא מסטרא דילן, בשמירתנו הברית שכת עמנו בחורב על התורה ועל המצוות, והוא בגילוי שם הויה יתברך.

וח"ו אם אין אנו עושים רצונו של מקום כראוי, וישראל בגלותם, אז הוא יתברך שומרנו בחסדו מצד הברית שכת עם אבותינו, כמ"ש (ויקרא כו מד) ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וכו' להפר בריתי, כמ"ש (שם מב) וזכרתי את בריתי יעקב. והוא מצידו יתברך, ולא מסטרא דילן, ולכן הוא בהסתר פנים, והוא העלם שם הויה בשם אדני בקריאתו, והוא במדרגת תפילין של יד, לך לאות ולא לאחרים לאות (מנחות לו ע"ב).

וידוע כי הגלות מכונה בשם לילה (מדרש זוטא איכה א ו), והגאולה בשם יום, ולכן בשחרית אומרים אמת ויציב, וכל נוסח הברכה מורה על קיום התורה והמצוות, כמ"ש (תפילת עזרת אבותינו) אשרי איש שישמע למצוותיך, ואנו מקבלים עול תורתו, כמ"ש אמת ויציב וכו', הדבר הזה וכו' על הראשונים. ובלילה אומרים אמת ואמונה, על שומרו יתברך אמונתו עלינו, הפודינו מיד מלכים וכו', והוא שומרנו בגלות הזה, הן הן גבורותיו¹, אבל בהסתר פנים, וזהו יחוד ק"ש, להשלים לאות נ' ביום ע"י ה' של יהוסף מסטרא דילן בארץ, ואד יעלה מן הארץ (בראשית ב ו), עליית מעשינו הטוב למעלה². ובגלות היחוד מסטרא דלעילא, משמים, בחסדו יתברך, אהיה כטל לישראל (הושע יד ו), והוא יוד של בנימין, מצד החסד בימין. ואלו ב' הנונין הם ב' הכרובים שכתבתי למעלה, ובגלות נסתלק כרוב אחד ונתעלם, כי הקב"ה מניח תפילין של יד לבד, ובתפילין של ראש מאיר מבתר כתלא, כמ"ש (שה"ש ב ט) דומה דודי וכו', הנה זה עומד אחר כתלינו.

וענין זה רמזו חז"ל בפ"ק דע"ז (ג ע"ב) מ"ש בלילה הקב"ה רוכב על כרוב קל שלו ושט בח"י אלף עולמות, כי ב' הכרובים הם ב' עיניים, כמ"ש רז"ל במדרש (שיה"ש רבה פ"ח סי' יט) כתוב אחד אומר הנה עין ה' אל יראיו, וכתוב עיני ה', כאן בזמן שעושים רצונו של מקום וכו'. כי בעת שישראל בתכלית שלמותם, אז ההשגחה בגלוי וראו כל עמי הארץ וכו' (דברים כח י), ואז נקרא שהוא יתברך משגיח בב' עיניו, שהוא

מאיר השיח

נכרים משתעבדים בבניו איה גבורותיו, לא אמר גבור. אתו אינהו ואמרו, אדרבה זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו, שאלמלא מוראו של הקדוש ברוך הוא, היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות. רג. ע"י תיקון עם ביאור הגר"א מז ע"ג שפסוק זה מרמז על עליית מ"ן של מעשינו כמ"ש כאן.

ואוחז את זה, אף כאן כתוב והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה, שאוחז את זה ואוחז את זה. רב. ע"י יומא סט ע"ב: אמר רבי יהושע בן לוי, למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה, שהחזירו עטרה ליושנה. אתא משה אמר, האל הגדול הגבור והנורא. אתא ירמיה ואמר, נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו, לא אמר נורא. אתא דניאל, אמר

משגיח עלינו פנים בפנים, ב' עיניים שלו יתברך נגד ב' עיניים שלנו, כאשר מסתכלים זה נגד זה פנים בפנים ממש. משא"כ אם אנו חוזרים קצת פנינו מעבודתו יתברך, ונשאר רק עין אחת מסתכל נגדו, ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה (ישעיה כט ג), אז הוא יתברך מחזיר קצת פניו ממנו, כמ"ש (דברים לא יז) והסתרתי פני מהם. ואעפ"כ אינו מסתלק לגמרי ח"ו, רק נשאר מסתכל בנו ע"י עין אחת בהסתר פנים, וכמ"ש בפרק המוכר פירות (ב"ב צט ע"א) כתיב ופניהם איש אל אחיו, וכתוב ופניהם לבית, ל"ק, כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום וכו', ומסיק דמצדד אצדודי"י. והוא מ"ש שנשאר ב' הכרובים מסתכלים זה נגד זה בעין אחת מן הצד.

וז"ש הכתוב (שה"ש ב ט) דומה דודי לצבי, וכמ"ש (שיה"ש רבה פ"ח סי' יט) מה הצבי הזה כשהוא ישן עינו אחת סתומה ועינו אחת פתוחה. וידוע כי הגלות מכונה בשם לילה, ואז זמן השינה, ואנו מתפללים (תהלים מד כד) עורה למה תישן ה' וכו'. וכן אמר הזמן לאחשורוש ישנו עם אחד^י, כביכול ישן הוא אלקיהם, וחשב שהוא יתברך הסתיר פניו לגמרי, והשליך ישראל מעל פניו. ולא ידע כי עינו אחת פתוחה, וישן כצבי לשמר עדרו מכל הקמים עליהם. וכן היה הנס בהסתר פנים באמצעות הכנה טבעית קצת כמ"ש רז"ל (חולין קלט ע"ב) אסתר מן התורה מנין, שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני מכם. והוא מ"ש, שאע"ג שהנה הוא עומד אחר כתליו (שיה"ש ב ט), כי עוונותיכם מבדילים (ישעיה נט ב), מ"מ משגיח מן החלונות, בוקע אור פניו יתברך דרך שלוחיו, שהם שלוחי הטבע, לקיומם של ישראל. והוא ענין גלות שכינתו יתברך בתוכנו, שכתבו חכמי האמת. וכבר כתבנו שאותיות התורה בהם נבראו כל הנבראים, כמ"ש בס"י (פ"ב מ"ב) שצר בהם כל היצור וכו', והם כ"ב חפצים בגוף אחד.

ומקור כל האותיות הם ד' אותיות אהו"י^י, שהם שרש ב' השמות אהי"ה והוי"ה, שגילה הוא יתברך למשה נאמן ביתו בתחילת הגלתו יתברך אליו, ולכן הם ג"כ במספר כ"ב, שהשורש הוא כולל הענפים כולם. וכשתסיר ד' אותיות אלו, שהוא שרש, נשאר ח"י אותיות, והם הנבראים עצמם. וד' אותיות השרשים הם יסודם וקיומם, וכל אות מושל בצבא מעלה וצבא מטה, שהם ב' פעמים צבאות כמש"ל,

מאיר השיח

ישנו עם אחד, אמר רבא, ליכא דידע לישנא בישא כהמן. אמר ליה, תא ניכלינהו. אמר ליה מסתפינא מאלהיו דלא ליעביד בי כדעבד בקמאי. אמר ליה, ישנו מן המצות. ר. עי' בהגר"א ס"י פ"א מ"א אופן א' וז"ל, ד' אותיות אהו"י שהן כוללים כל האותיות כי הן גימ', כ"ב, והן תחילת העשר וסופן ואמצען, ולכן בא מהם שמות העצם ולכן הם נחים נסתרים, עכ"ל.

רד. ז"ל בשלימות: כיצר הן עומדין, רבי יוחנן ור' אלעזר, חד אמר פניהם איש אל אחיו, וחד אמר פניהם לבית. ולמ"ד פניהם איש אל אחיו, הא כתיב, ופניהם לבית. לא קשיא, כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ולמ"ד ופניהם לבית, הא כתיב ופניהם איש אל אחיו דמצדדי אצדודי. רה. ז"ל הגמ' מגילה (יג ע"ב):

תמצא שכל אות כולל אלף עולמות. וז"ש שגם כלילה כשהוא יתברך מסתיר פניו ממנו, מ"מ קיום כל הבריאה ע"י ישראל, וע"ז נאמר (תהילים סח יח) רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן, והם כ"ב אלף, שאין השכינה שורה פחות מהם, כי השראת שכינתו יתברך על בנין שלם, ולא בנין חסר ח"ו, אך ד' מהם נעלמים, שהם השרשים, ונשאר ח"י לבד. והוא מ"ש רז"ל (ע"ז ג ע"ב) אל תקרי אלפי שנאן, אלא אלפי שאינן, ר"ל שד' מתעלמים ונשאר ב' רבוא חסר ב' אלפים. וז"ש שבלילה רוכב על כרוב קל שלו, ר"ל על כרוב אחד הנשאר, והוא עין אחת שמסתכל בעולמו, כצבי הזה, ובו הוא שט בח"י אלף עולמות, להחיות ולקיים את כולם.

השגחת הקב"ה על ישראל בגלות ובגאולה

ודבר זה רמזו דוד המע"ה באמרו (תהילים סח לה) תנו עז לאלקים על ישראל גאוותו ועוזו בשחקים, והוא, כי בזמן הזה כאשר ישראל בגלות, והקב"ה כביכול משמש בכרוב אחד שלו, אז הוא משמש כביכול בתפילין של יד לבד, כמ"ש (ברכות ו ע"א) נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו, זו תפילין, כמ"ש, ומנין שהתפילין עז הם לישראל, והיינו שהשגחתו יתברך על ישראל בהסתר פנים, והן הן גבורותיו ועוזו יתברך, ששומע חרפתו ושותק, וגם אלמלא גבורותיו, היאך שה אחת וכו' (יומא ס"ט ע"ב). אבל אין גדולתו של הקב"ה ניכר על ישראל עמו, וכשהקב"ה מגלה גדולתו והשגחתו על ישראל, אז נקרא שמשמש הקב"ה במדת גאווה, כמ"ש בשירת הים (שמות טו א) אשירה לה' כי גאה גאה, והוא כי כאשר ישראל בגלות, אז אין השם שלם, ואין כסא כבודו שלם (תנחומא כי תצא יא), ר"ל אין ניכר השגחתו וכסא משפטו בעולם בשלימות, ולכן אז אינו משמש רק בשם י"ה לבד, כמ"ש (שמות יז טז) כי יד על כס יי, ואז רק עוזו על ישראל, והם תפילין של יד, במה שמושיע אותם מידי צר לשמרם בגלותם, וז"ש (שמות טו ב) עזי וזמרת יי ויהי לי לישועה.

אבל אין זה ידוע וניכר גדלו ותפארתו לכל באי עולם, ואימתי יכול אני להראות גדולתו ותפארתו גם לאומות העולם, לומר זה אלי כאשר ואנוהו, כמ"ש בתרגום ואבני לי מקדש, שאז היה מקוים (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ. כמ"ש שלמה המע"ה בתפלתו (מלכים א' ח מא-מב) והנכרי כי יבוא מארץ רחוקה וכו', כי ישמעון את שמך הגדול וכו', ר"ל אשר השם שלם. ואת ירך החזקה, כי שם בבהמ"ק ב' הכרובים, ופניהם איש אל אחיו, ושם הם שמים וארץ, ב' הידים, ואז ניכר כביכול גדלו ותפארתו בארץ יותר מעל השמים, עד שבשמים הוא בגדר עוז לבד, ובארץ מראה גאותו על ישראל. וז"ש כאשר תנו עז לאלקים, שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום, מוסיפין כח למעלה, ואז הם ב' פעמים כרוב במספר תנ"ו, אז על ישראל

גאותו ועזו בשחקים (תהילים סח לה), והטעם כי (שם לו) נורא אלקים ממקדשיך. ושם מתגלה שמו הגדול יתברך, במה שנראה לכל באי עולם, כי הוא אל ישראל, והוא נותן עז ותעצומות לעם, וע"י ברוך אלקים, שהם מוסיפים כביכול כח למעלה.

חמישים שיערי בינה

וענין נון זה שכתבנו, הוא מ"ש רז"ל בפ"ק דר"ה (כא ע"ב) חמשים שיערי בינה נבראו בעולם, שנאמר אמרות ה' אמרות טהורות מזוקק שבעתיים, ומ"ט נתגלו למשה, לבד משער החמשים, שנאמר ותחסרהו מעט מאלקים וכו'. והענין, כי בכ"ב אותיות התורה, הם מ"ט כוחות, כמ"ש רבינו הגדול בכתביו, כמו דרך משל, אות א' מורכב מג' כוחות, ג' אותיות, כזה א, ועולה מספר כולם מ"ט ממש. והיינו שבכל הבריאה מראש המדריגות עד סופם, יש מ"ט סדרים משונים זה מזה, שבסדרים האלו נכללו כולם, שכל א' מסודר מכח א', המורה על ענינו ומצבו וקיומו והנהגתו. והם אמרות ה', ר"ל כמו האדם כשרוצה לגלות מחשבתו ורצונו לזולתו להשלים חפצו, צריך לדבור פיו בחלקי אותיות היוצאות מחמשה מוצאות הפה, וע"י שינוי ההברות וחיבורם לתיבות ומאמרים, יוכל זולתו להשיג רצון ומחשבת הדובר אליו ומצוהו לעשות איזה דבר. וקודם שמוציא האדם מפיו איזה מאמר, הוא מהרהר ומתעורר להוציא הדבור מפיו, והתעוררות זה הוא נעלם ואינו מתגלה, ובו נכלל כל חלקי המאמר המתרכה ומתפרד אח"כ בהברת אותיות מפיו בזה אחר זה בסדר נכון. וכמו כן אנו מכנים גילוי כוחותיו יתברך לברוא כל הנבראים לפי ערכם ומדרגותיהם וסדריהם לדבור פיו יתברך, שהם חלקי פעולות רצונו יתברך אשר נתגלו לנו, ומשיגים אנו אותם ממה שצמצם רצונו לפעולם במדרגות נבראים.

וכל אלו חילוקי הגילויים שנתגלו הם נקראים שיערי בינה, שהוא יתברך בכינה יצר וברא, ועשה כולם, וכל חלק הוא שער א' וסדר א' מעומק בינתו יתברך, אשר יצא מעומק חכמה עליונה הסדורה במחשבתו יתברך. והם נכללים בעשרה מאמרות (אבות פ"ה מ"א), שכל מאמר הוא סוג אחד כולל כמה סדרים, והם אמרות טהורות, שרצונו וגילוי יתברך לברוא הנבראים לקיומם, הכל בסוד קדושה עליונה, וקיום הנבראים אין בהם שום רע ובלבול והעדר והפסד ח"ו. וז"ש שהם אמרות טהורות, ונתגלו בעליל לארץ אל שלומי אומתו, הצדיקים הגדולים. ובכלל נתגלה למשה רבינו ע"ה, כמ"ש (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך, ר"ל כל סדר הבריאה, שנאמר בהם כי טוב, שהיה בתכלית הטוב ובשלמות, אגלה לך. וז"ש מזוקק שבעתיים, שהם ז' פעמים ז', ובפרטם הם מ"ט כוחות הנכללים בכ"ב אותיות התורה, אבל שער החמשים, שהוא להשיג רצונו, אשר כוון בבריאתו, מה שנוגע בזה לרצון העליון,

התכלית דבר זה אי אפשר להשיג לשום נכרא, והוא התעוררות רצונו להוציא גילוי כוחותיו אל הפועל, וע"ז נאמר (תהלים ח ו) ותחסרהו מעט מאלקים.

כח הדיבור

והוא שלפי שנתבאר שמאמרו יתברך פועל בבריאה, שהם ממש חלקי אורות וכוחות מסודרים ממשיים מאצילותו יתברך, פעולת רצונו, וכמו כן נמסר דבר זה לאדם, שנאמר (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה, ותרגומו לרוח ממללא^י, ר"ל שהאדם בכח הדיבור שניתן לו, מכוחות חלקי נשמתו, שהוא רוח חיים אשר בקרבו, פועל ג"כ בדבריו הקדושים בתורה ובעבודה, ליתן חיים לנבראים, כמ"ש (ישעיה נא טז) ואשים דברי בפיך לנטוע שמים וכו', וכמ"ש בזוהר בראשית (ה ע"א) מה אנא במלולי דילי עבדית שמיא וארעא וכו'^י, כי בצלם אלקים עשה את האדם (בראשית ט ו), ונתן לו מאתו יתברך כח הזה בהבל פיו ודבורו באותיות התורה, שאלו ציורי האותיות ממש הם מה שנתגלמו בהדרגת ירידת המדרגות מכוחות עליוני עליונים, שעליהם משקיפים כוחות אצילות רצונו יתברך. ולכן האדם בקדושת נשמתו האצולה מכסא כבודו יתברך, שורש ראשים כוחות הנבראים, אשר מוציא מפיו ע"י אותיות, מוסיף שלמות וחיים לכל הנבראים.

והנה כמו שבקדושה אמרות ה' הם מוצאים נבראים וכוחות קדושה לקיום העולם, כמו כן להיפוך יש כח המתנגד לקדושה, שהמציא הוא יתברך בהעדר שלמותו הקיים לעד, לצורך הבחירה והשכר והעונש, והוא כלל הסט"א ויצה"ר וכל אגפיו, שהם מסודרים ממש במספר כוחות הבריאה, והם מחשכת ההעדר וביטול המציאות, שיצאו ע"י רצונו יתברך, ע"י צמצום רצונו והסתלקות קדושה עליונה, כמ"ש (קהלת ז יד) את זה לעומת זה עשה האלקים. וכמו שכתבתי במ"א, בבאורי ע"פ (ישעיה מ ז) כל הגוים כאין נגדו וכו', שכל כוחות הסט"א וכל המרכבה טמאה, וכל היכלות ומדורי גיהנום, וכל שידין ולילין ומלאכי חבלה, הכל הם מהעדר וסילוק רצון קדושה עליונה, שהכל היה לטובת הבריאה, להחזיר הרע לטוב, שהאדם במעשיו ימלא החלל הזה הריקני בקדושה עליונה ע"י הבל פיו. וכמו שהאדם ודבור פיו בקדושה בתורה

מאיר השיח

דמשתדלי באורייתא. תרגום: "ולאמר לציון עמי אתה", "ולאמר", לאותם השערים והדברים המצויינים אלו על אלו. "עמי אתה", אל תקרי עמי אתה אלא עמי אתה, להיות שותף עמי. מה אני בדיבור שלי עשיתי שמים וארץ, כמו שנאמר "בדבר ה' שמים נעשו", כך גם אתה. אשרי אותם שעוסקים בתורה.

רז. תרגומו: לרוח מדברת. רח. ז"ל בשלימות: ולאמר לציון עמי אתה ולאמר לאינן תרעין ומלין דמצויינין אלין על אלין עמי אתה אל תקרי עמי אתה אלא עמי אתה למהוי שותפא עמי מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ כמה דאת אמר (תהלים לג ו) בדבר יהוה שמים נעשו אוף הכי את זכאין אינן

ובמצוות, מוציא קיום וחיות לנבראים, כמו שבארנו, כמו כן האדם אם ח"ו מוציא בפיו דברים אסורים, כלשון הרע ורכילות ודומיהן, מעורר לעומתם התעוררות דבור והבלים של כח הסט"א, שהם גם כן באותם ציורי האותיות, והם מ"ט שערי טומאה, כמו שנתבאר. ולכן חטא לשון הרע ורכילות קשה יותר מכל העוונות שבעולם, שבזה גורם חורבן וההריסה לכל עלמין, ולכן אמר דוד המע"ה (תהלים לד יג-יד) מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע, וכו'.

חומרת עוון לשון הרע

והבט נא וראה נפלאות גדולות מעומק תורה"ק, כי דוד המע"ה אמר מזמור זה (תהלים לד), על סדר א"ב, ופסוק זה הוא באות נון, שהוא מורה על שורש הבריאה כולו ומרכזו, שכלל הנבראים נכללים במ"ט שערים, ושער הנון הוא רצונו העליון המקיימם, והוא מרכז מחשבתו העליונה, שכולם תלויים בו ביחוד עצום. ולכן הזהיר בכאן לנצור לשונו, לקדשו בקדושה, ולא לטמא אותו בלשונו, לגרום חורבן לכולם, ושלא לעורר הנחש, שהוא כלל הסט"א, נגד שער החמשים של שערי טומאה, שלכן התחלת שמו באות נון, והוא הנושך ג"כ בלשונו, שהם אמרות טמאים נגד אמרות טהורות, ועליו רמז בדניאל (ו ח) בחיה הרביעית ופום ממלל רברבין.

ולכן כשהיו ישראל במצרים, והיו שקועים בכל המ"ט שערי טומאה, הוציאם הקב"ה ברוב נפלאותיו בפתיחת נ' שערי קדושה, בי' מאמרות שאמר ה' למשה שבו ישולח י' מכות למצרים, והוא הכנעת הסט"א, ע"י גילוי כוחות הקדושה, והיה ממש כמו חידוש העולם בשעת הבריאה. וכשיצאו כתיב (שמות יא ז) לא יחרץ כלב לשונו, שנטל כח הדיבור מסט"א. וזה היה ענין האותות שעשה משה לפני פרעה ע"י המטה שנהפך לנחש, וחזר הנחש למטה, שמטה הם מ"ט שערי בינה, וה' הוא שער החמשים, שכולל בכלל כל ציורי האותיות בה' מוצאי הפה. ובמצרים שלטה הטומאה על הקדושה, וחזר המטה לנחש, ואח"כ בנפלאותיו חזר הרע לטוב ונהפך הנחש למטה, ויבלע מטה אהרן את מטותם (שמות ז יב), ומשם היו חמשים מכות בקריעת ים סוף, שלקו ביד הגדולה שבה ה' אצבעות, והם ה' מוצאות שבהם מ"ט כוחות, וכח עליון כללי משלים לנון, שבזה נלקו כל נ' שערי טומאה שבהם.

וכבר כתבתי באריכות שענין גלות מצרים היה שורשו קצת עוון לשון הרע שגרם יוסף, ע"י שהוציא על אחיו, שמזה נעשה התעוררות קצת לכח הסט"א לשלוט, אף שכוונתו היתה לש"ש. והוצרך יוסף לירד תחילה למצרים, לעבד נמכר יוסף (תהלים קה יז), להיות מרכבה לשכינה, ע"י נסיון הברית שהיה לו, שהוא מכוון נגד ברית

הלשון^{רט}, שכמו שהלשון בדבור פיו פועל בכריאה ברוחני בנפש אם לטוב ואם להיפוך ח"ו, כמו כן ברית המעורר כולל פעולת איברי המעשה ופועל בכריאה בגוף, ועי"ז גרם הכנעה לסט"א, שלא היה להם שליטה גמורה ח"ו על ישראל. ולכן היו כל החמשים אותיות באבני אפוד, על אבנו של יוסף, שהוא אבן השוהם, להיות שמותם לזכרון לפני ה'. וזהו ענין אות ה' שנוסף בשמו בעת שעלה לגדולה להיות מושל על מצרים, כמ"ש (שם פא ו) עדות ביהוסף שמו, שהוא כלל כל האותיות בה' מוצאות, ולכן אז למדו גבריאלי"י שיהיה מכיר בכל שבעים לשונות, שכולם הם מסט"א, שיניקתם מסטרא דקדושה, נגזרים מצרופי אותיות התורה, ולכן אות זה השלים למנין אותיות באבני אפוד.

וכן גלות הרביעי הי' בעוון לשה"ר, כידוע ממאמרי חז"ל^{יא}, ולכן הוא קשה מכולם שכולל כל סדרי נון שערי טומאה. והענין כמ"ש למעלה, שכל הנבראים היו בכ"ב אותיות, וד' מהם שרשים, והם ד' אותיות אהו"י, ונשאר ח"י, וכן שורש הכסא, ד' חיות שבכסא, ונקרא חיה, שהם מאירים לכל ח"י דרגין, והם אריה, שור, נשר, אדם, ואדם הוא כלל כולם. כמו כן בסט"א ד' שרשים, והם ד' חיות, אריה, דב, נמר, והרביעי בלא שם, רק י' קרנין לה"ב^{יב}, שהם נגד ד' אותיות אדנ"י. שכמו ששם הזה מאיר לכל ח"י אלף עלמין, שהם (תהלים סח יח) רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, (ע"ז ג ע"ב) א"ת שנאן, אלא שאינן כמש"ל, וכתוב אדנ"י בם. כמו כן בגלותא דנא, עמנו שם הזה מתלבש בלבושין נוכראין נותן כח לד' חיות הנ"ל, והרביעי כולל כולם, כמו אדם בקדושה. ולכן כתיב בדניאל (ז ח) וארו"ב^{יג} עיינין לה כעיני אנש"א, שהם ד' חיות דקדושה. והיא ג"כ צורת אדם, וכמ"ש (ברכות טב ע"ב) ואתן אדם תחתיך, א"ת אדם, אלא אדום. כמ"ש רז"ל שכוח האדם שהוא מדבר, שנפש הדבריי שבו מחייה הכל, כמו כן בסט"א הוא פום ממלל רברבן, להחריב הכל בפיתויו ובקטרוגו, כמ"ש (קהלת י יא) אם ישוך הנחש בלא לחש, ולכן היא דחילא ואמתני תקיפא. ועם כל זה מבואר לנו מ"ש דוד המע"ה אמרות ה' אמרות טהורות וכו', שהם כוללים לקיים כל הבריאה, ואמר על זה (תהלים יב ח) אתה ה' תשמרם וכו', והוא חבל הקדושה העליונה, שמו

מאיר השיח

המילה. וקשר עשרים ושנים אותיות התורה בלשונו, וגילה לו את סודו, משכן במים דלקן באש רעשן ברוח בערן בשבעה נהגן בשנים עשר מזלות. רי. עי' במ"ר (פי"ד סי' ה): בא גבריאלי והוסיף לו אות אחת על שמו משמו של הקב"ה, ולימדו שבעים לשון, שנאמר (תהלים פא) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים. ריא. עי' יומא ט ע"ב. ריב. עי' לעיל הערה קסה. ריג. נדצ"ל ואלו.

רט. עי' ס"י (פ"ו מ"ז): כשבא אברהם אבינו ע"ה, הביט וראה והבין וחקר וחקק וחצב, ועלתה בידו הבריאה, שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן. מיד נגלה עליו אדון הכל ית' שמו לעד, והושיבו בחיקו ונשקו על ראשו, וקראו אברהם אוהבי, וכתר ברית לו ולזרעו עד עולם, שנאמר והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, וכתר לו ברית בין עשר אצבעות ידיו, והוא ברית הלשון. ובין עשר אצבעות רגליו, והוא ברית

יתברך הקשור בישראל לבל יהיה שליטה גמורה לסט"א, לגרום חורבן העולם ח"ו, אלא שהוא שומרם שיחזרו אח"כ כולם לקדושה ולהחזיר הרע לטוב באחרית הימים. **ואמר** תצרנו מדור זו (שם), שבהם דלטורין ובעלי לשון הרע, שרוצים להחריב העולם, כי סביב רשעים יתהלכו וכו' (שם ט), ר"ל סביב אמרי ה' הטהורות, שהם כולל כל חלקי הקדושה וכל מדרגות הנבראים נגדם סוכבים כוחות הטומאה, שנקראים רשעים, הרוצים להחריב העולם ח"ו. וכמ"ש רז"ל (ברכות ו ע"א) וקיימי עלן כי כסלו לאוגיא, והוא בית הבור שסביב לאילן דקדושה. והבור ריק אין בו מים, רק נחשים ועקרבים יש בו (שבת כב ע"א ועי' זהר ח"ג רע"ט ע"א), שהם רק כח ההעדר, כמ"ש למעלה. ולכן אמרו (ברכות שם) שכל חד מנן אלפא מימינא ורבבה משמאלא. והם י"א אלופי עשור^{יד}, עשר קרנין של חיה הרביעית, והאחד עשר, קרן אחרא זעירא (דניאל ז ח), אלופי עירם שבימין, אין להם כח, רק בכלל. ומשמאל מתחלקים לי' בפרט, ולכן לעתיד לבא, ע"י משיח בן יוסף יהיו נכנעים, כמ"ש (דברים לג יז) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו וכו' והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה, כמ"ש (בראשית מח יד) וישם יד ימינו על ראש אפרים ואת שמאלו על ראש מנשה וכו', וכתיב (שם צא ז) יפול מצדך אלף ורבבה מימינך, כי יעקב שכל את ידיו, לכן בימין הורג הרבבות שבשמאל, ובשמאל האלף שבימין. כי התחלת הקלקול היה ע"י שהוציא יוסף דבתם רעה, שכל זה גרם הריגת עשרה הרוגי מלוכה, ע"י חיה הרביעית. וע"י משיח בן יוסף יהיה נתקן הכל, ולכן הוא עומד עליהם לכולותם. ועליו אמר דוד המע"ה (תהלים עה יא) וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק.

וצריך שתדע שכמו שבהבל פי האדם מתקיים כל הבריאה, או נהרס ח"ו, כמו כן הוא במעשי ידיו לטוב או לרע, ולכן נרשמים כל מעשי האדם בכ"ח פרקי אצבעותיו, ע"י כ"ח אותיות עם מנצפ"ך, וא' בסופם, וכמ"ש (ישעיה א טו) ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם ידיכם דמים מלאו. וכשהם נרשמים בקדושה ע"י מעשי הטוב, אז (תהלים לג יח, לד טז) עיני ה' אל יראיו. ואם נרשמים בעוונות ח"ו, אז הוא יתברך מעלים עיניו מהם, ואז שולט עין הרע של הס"ם על הידים, שעיקר שליטתם שם.

התורה טהרה ושמירה לאדם

וידוע כי כל טומאה נטהר ע"י המים, כענין טבילת כל הטמאים, והוא ענין רחיצת הידים שתקנו חז"ל, שע"י מסתלקין הקליפות וכוחות הטומאה מן הידים. ולכן

מאיר השיח

ריד. עי' בהגר"א על ספד"צ י' ע"ד שמוזכר לשון כזה על אלופי עשו, שהם מה שנשארו מהסיגים שלא נתקנו, וכאן שייך למלכים לפני השבירה, ולפני התיקון, עכ"ל.

נמשלו ת"ח לדגים שבמים, שמים מכסים עליהם, ואין עין הרע שולטת בהם (ברכות נה ע"ב). והוא כי עסק התורה הוא שמירה גדולה, שכל כוחות הטומאה הסובבים האדם מתרחקים מהם, והוא מ"ש רז"ל במס' נדרים (ברכות טז ע"א) למה נמשלו ר"טו אהלים לנחלים, לומר לך, מה נחלים מעלים את האדם מידי טומאה לידי טהרה, כך אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות.

ונמצא שהתורה היא שמירה גדולה לאדם, כמו חומה המקפת העיר, שע"י יהיו נשמרים מידי הצרים המקיפים עליה מסביב. והוא ממש בצירוף ב' נונין זה מול זה, והוא פרישת כנפיו יתברך עליהם, כמ"ש (תהלים צא ג) כי הוא יצילך מפח יקוש, באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה, צינה וסוחרה אמיתו, שהוא תורה, שנקראת אמת, כמ"ש (משלי כג כג) אמת קנה וכו'. ולכן אמרו רז"ל בפ' האשה בפסחים (פז ע"א) אני חומה, זו תורה. והוא הברכה שבירך יעקב את מנשה ואפרים, מ"ש (בראשית מח טז) וידגו לרוב בקרב הארץ, שזכות תורה יגן עליהם, לבל ישלוט עליהן עין הרע, שעליו נאמר (דניאל ז ח) ועיינין לה כעיני אנשא. והוא מ"ש מה דגים שבים, וכו', ולכן תרגומו כנוני ימא, שהם ב' נונין הנ"ל, שהוא חומה עליהם סביב, לשמור אותם משליטת עין הרע, והוא הקנוגיא^{ר"ט} שעתידי גבריאל לעשות עם לויתן (ב"ב עה ע"א).

ענין הקנוגיא שעתידי גבריאל לעשות עם לויתן

והוא ענין נפלא, כי ידוע שד' חיות המרכבה הם שרשי כל הנבראים מהם למטה, המתחלקים תחת ד' סוגים, ד' יסודות, וד' איכויות, ופני השור הוא משמאל, ומשם ולמטה נשתלשל שור נגח הוא מתמול שלשום (שמות כא לו) מד' אבות נזיקין. והוא שהחריב את בית המקדש השני, כמ"ש (ישעיה כד יב) ושאיה יוכת שער, ואמרו רז"ל (ב"ק כא ע"א) דאמר רב אשי לדידי חזי ליה, ומנגח כי תורא. כי שרשו הוא מקום חורבן ציה ושממה, שהוא כח ההעדר הנמצא בכל דבר. כי כן מדת הדין העליון נותן, שיתנהג הכל בדין ובמשפט לפי מעשי בני אדם. ומשם כוחו של גבריאל, שר של דין, אשר הוא איש מדה, ובידו חבל מדה, ולכן ראשו של עשו בעטפא דיצחק^{ר"י}, ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה כח). כאשר הוא פום ממלל רברבין (דניאל ז ח), ועושה מטעמים ח"ו ממעשים רעים של ישראל, לעורר מדת הדין העליון, וע"י מקבל ברכה וכח לשלוט בעולם, והוא נקרא (ישעיה כז א) לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון, שהם ב' נונין של נחש ושל שטן, אחד הוא עקום, ואחד בשוה, אחד מקטרג,

ואחד מפתה^{ר"י}. תחילה מראה נופת בדבריו, ומתחיל בימין וסופו מעקם לשמאל, כאשר הארכת בזה במ"א. והם נוני ימא, תנינין אשר בים, כי התחלתו במקום שמסתיים הקדושה, והוא אות ת', אות אחרון שבקדושה, והוא רגל הת' המתעקם לצפון, ושם אחיזתו, כמ"ש (בראשית לב כה) ויגע בכף ירכו וכו'. ולכן נקרא תנינם, חסר י', שב' נונין הם נחש בריח ונחש עקלתון, שהנקבה מפתה, אשה זונה, והזכר מקטרג, ומתחילים מאות ת', והם ת' איש של עשו, כמ"ש (בראשית לב ו) וארבע מאות איש עמו, ולכן נקרא רע עין, והוא ת' של דם על מצחת הרשעים^{ר"ט}.

ולעת קץ כאשר ידין ה' עמו, ואז תם עוונך בת ציון (איכה ד כב), אז גם מדת הדין יסכים לכלות פשע ולהתם חטא, ולמשוח קדש קדשים. ולכן גבריאל שהוא שר של דין, יעשה מלחמה וקנוגיא עם לויתן זכר ונקבה, הבריה והעקלתון, כמ"ש בישעיה (ישעיה כז א) ביום ההוא יפקוד ה' בחרבו הקשה על לויתן נחש בריח, והוא מדת הדין, שהוא חרבו של הקב"ה. וכמ"ש משה בשירת האזינו (לב מא) אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצרי, ר"ל שגם מדת משפטו יתברך יסכים לזה, אחר שיקבלו ישראל עונשם ויתבררו ויצרפו רבים. ואף שלא יעשו תשובה בעתה, יעשה למען שמו הגדול, והוא מ"ש שגבריאל שהוא שר של דין, אלולא הקב"ה עוזרו, לא היה יכול לו, שנאמר העושו יגש חרבו (ב"ב עה ע"א).

והן לזאת כשיעורר גבריאל למעלה, שהוא שור מהשמאל שבמרכבה, גם למטה יתוסף עוז וכח למשיח בן יוסף, שהוא בכור שורו והוא אפרים שנעשה בכור ע"י סיוע ימינו יתברך, כמ"ש (ישעיה סג ה"ב) ותושע לי ימיני וזרועי סמכתני וכו'. וזה היה ענין מ"ש ביעקב שיכל את ידיו, שהימין הניח על אפרים, שעומד מצד שמאל, שהוא שור שבמרכבה, ליתן לו כח שיכבוש לעתיד לבא את השור נגח שבשמאל, ע"י גבריאל, שהוא בכור שור, בהסכם ג' חיות האחרים, רפאל, אוריאל, מיכאל^{רכ"א}. וז"ש (דברים לג יז) וקרני רא"ם קרניו בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ. וע"ז נתירא בלק בן צפור ואמר (במדבר כב ד) עתה ילחכו וכו' כלחוך השור את ירק השדה, ר"ל כמו משיח בן יוסף, שיכבוש כל האומות שנמשלים לירק השדה כשיתיבש לחלוחיתם. כמ"ש (ישעיה כז יא) ביבוש קצירה תשברנה, וכמ"ש (שם מ ו) קול אומר קרא כל הבשר חציר, (שם ח) יבש חציר נבל ציץ ודבר אלוקינו יקום לעולם וכו'.

מאיר השיח

ריח. ע"י בהגר"א על ספד"צ ל"א ע"ג ד"ה והענין. ואין עזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרועי וחמתי ריט. ע"י שבת נה ע"א. רכ. לשון הפסוק: ואביט היא סמכתני. רכא. ע"י הערה קמד.

ענין בא גבריא אל ונעץ קנה בים

וראה נפלאות בתוה"ק, שעשו עם שרו למעלה סמאל כמנין שו"ר, והוא שור נגח, ולכן אמרו רז"ל (ב"ר פע"ג סי' ז) שאין נופלים כי אם ביד בניה של רחל, שנאמר אם לא יסחבום צעירי הצאן. וכמ"ש ע"פ (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, שאז נולד שטנו של עשו, וכמ"ש (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה. והוא שמדת הדין גבריא אל, שהוא שר של אש, ובית עשו לקש, והוא חציר יבש, יהיה למאכל לשור הזה, כי בגלות כל חיותו ויניקתו ממקורו, מים אשר בים, ששם מקומו אשר קבל משור של מעלה. כמ"ש (שבת נו ע"ב) שבא גבריא אל ונעץ קנה בים, והוא נ' שערי טומאה שלו, והוא נ' של נחש. ובשליטתם שכינתא בגלותא, נוץ של מעלה, ונתעלמה מישראל הלכה ברורה, ונבואה, וקץ של משיח. כמ"ש רז"ל בפרק תולין במס' שבת (קלח ע"ב) ביום ההוא ישוטטו רבים לבקש דבר ה' ולא ימצאו, ואמרו דבר ה', זו הקץ, דבר ה', זו נבואה, דבר ה', זו הלכה.

וז"ש שנעץ קנ"ה בים, קץ נבואה והלכה. ולעתיד לבא אז (איוב יד יא) אזלו מים מיני ים, ואז יבש חציר, ובזה ודבר אלקינו יקום לעולם, וכמ"ש (יחזקאל לב יד) ביום ההוא אשקיע כל מימיהם. וחציר הוא ח"ש של נחש, שיניקתו מים, וכאשר יתיבש הים, אז יבש חציר, כשיתבטל הנ' של נחש, כמ"ש (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וכמה עמקו דברי חז"ל מה שרמזו במליצות דבריהם במס' שבת (דף נו ע"ב) במתניתא תנא, כשהעמיד ירבעם שני עגלים נבנה צריף א' וכו', שירבעם היה משור יוסף, ולכן העמיד צורתו להיות לזכרון לישראל, שהם תחת ממשלתו. ובזה הטעה ישראל, לומר שאין כוונתו לע"ז אלא לזכרון וחיותם מלכותו בלבד. אבל כתיב (מלכים א' יב ל) ותהיה הדבר לחטאת וכו', ובזה הגביר כח השור נגח שבשמאל, לינק ממידת הדין, שור העליון, ולכן נתחזק ונעשה התחלה לבנין העיר. ובזה תראה כמה עמקו דרכיו ומחשבותיו יתברך לפעול כמעשי ידינו כל אחד בזמן ועת המכוון. ושני פעמים עג"ל, הוא כענין דב"ר, שהוא הקנ"ה שנעץ בים, ונבנה מזה כרך גדול רומי. והבן עומק דבר זה, כי הוצרך הדבר לעשות ע"י גבריא אל, שמדה"ד גזרה כך, ומשם יניקתו. ולכן נקרא רומי על שמו, ששמו שורה עליו, ומזה נתגדלו עשר קרניו ונעשה מזה שם רומי. והם העשר קרניים שנטלו מישראל בחורבן בהמ"ק, כמ"ש במדרש איכה רבתי (פ"ב סי' ו), וניתנו לשור הזה עד לעתיד לבא, אז יצמיח קרן לדוד וכו' (תהלים קלב יז), ואז וקרני ראם קרניו (דברים לג יז), וכמ"ש (תהלים עה יא) וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק.

ומעתה נבוא לעומק ביאור המאמר שהקדמנו למעלה, והוא מ"ש, ת"ח דאלו ב' נונין הם כבודו של הקב"ה, ר"ל כמ"ש (שבת קיג ע"א) ר"י הוה קארי למאני

מכבודותא, שכמו שהאדם ניכר מעלתו ומדרגתו ע"י מלבושיו, אם דל ואם עשיר, אם שר וגדול, או שפל, וכל אחד ניכר לפי מלבושו וזהו כבודו, שע"י ניכר כבוד מעלתו של האדם, כמו כן ניכר לנו כבוד גדלו ותפארתו וגבורתו של יוצר בראשית, ע"י נטות רצונו לברוא נבראים שונים במדרגותיהם בהשתלשלות כלליהם ופרטיהם, וע"י הנהגתו אותם הוא יתברך בחכמה ותבונה, והם גילוי כוחות רצונו, שהם מרומזים באותיות התורה, אשר מרכזם נכללים ברמז ב' נונין אלו, כאשר כתבתי באריכות. ונקרא כבוד ע"ש ל"ב נתיבות חכמה (ס"י פ"א מ"א), שבהם נברא העולם, שהם כ"ב אותיות ויוד נקודות^{כ"ב}, כמ"ש בספר יצירה^{כ"ב}. וז"ש שהם עיקרו של עולם, ר"ל יסוד ועמוד שכל הבריאה עומד עליו, והוא נקודה מרכזית שבו.

ענין נסיעת ומנוחת הארון

ונכתב כאן בפרשה (במדבר י לה-לו) ויהי בנסוע הארון, ובנוחה יאמר, שענין הנסיעה והמנוחה הוא דבר עמוק וגדול מהשגחתו יתברך והשראת שכינתו בעולם. שכמו שהאדם נוסע ממקום למקום כדי להשיג בזה איזו תכלית ורווח במסחר, או בשאר ענינים שלו, והמקום רחוק ממנו, צריך לנסוע שם לילך ולהתקרב ממקום למקום, וכאשר משיג תכליתו, אז שובת ונח במקום מנוחה. וכמו כן הוא ענין בריאת העולם וסידורו בו"ו אלפי שנים שהעולם עומד, וענין התורה שנתנה לישראל. שכל עומק כוונתו יתברך בזה היה להחזיר הרע לטוב, ע"י שברא יצה"ר וכח הטומאה וסט"א המתנגד לקדושה, שזה יצא מהעלם רצונו יתברך וסילוק קדושה עליונה, שהוא האיץ ואפס כמ"ש למעלה. והשראת שכינתו יתברך על ישראל ע"י התורה שנתן להם, הוא קו שלימותו יתברך^{כ"ב}, המתפשט למטה בכל דרגין דסט"א, להכניע אותם בבחירה הטובה במעשים טובים וקיום התורה שישראל עוסקים בה. והוא ג"כ הולך בסדר נכון ממדרגה למדרגה, וכל וי"ו אלפי שנין, שהוא קומה שלימה מנשמות הצדיקים בכל דור, שהיו נכללים בגוף אדם הראשון, עד סיום העקביים, בסוף אלף הששי, שאז (זכריה יד ד) ועמדו רגליו על הר הזיתים, ואז יהיה גמר תיקון העולם, ויתבער רוח הטומאה מן הארץ לגמרי, עד שביום השביעי יהיה יום מנוחה וקדושה, והוא אלף השביעי, שבת לה', שאז יגמור תכלית רצונו יתברך בעולמו. ולכן נקרא יום מנוחה, שאז שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות (בראשית ב ג). וכל זמן וי"ו

מאיר השיח

רכב. ע"י בגר"א ס"י פ"א מ"א אופן ג וז"ל, והן י"ג טעמים בכתר כמ"ש בתז"ח (כ ע"ד) ול"ב נתיבות הן עשר נקודות וכ"ב אותיות, עכ"ל, וע"י תז"ח י"ט ע"ד ד"ה כד בעאן, ששם רואים שהל"ב נתיבות החכמה הם השורש לכ"ב אותיות וה"י נקודות. רכג. זה אינו בספר יצירה אבל אולי כמו שכתבתי. רכד. המוזכר בריש ע"ח.

אלפי שנים כביכול שכינתו יתברך על ישראל אינו בקביעות במנוחה, שעדיין לא הגיע התכלית הנרצה, ולכן נקרא זה נסיעה אצלו יתברך, והוא מ"ש שהשכינה אזלא מדוך לדוך ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה (בראשית ח ט).

והוא מ"ש ויהי בנסוע הארון, ששם מקום השראת השכינה על הכרובים ע"י התורה שהיא נתונה בארון, ולכן אז אמר משה (במדבר י לו) קומה ה' ויפוצו אויביך וינסו משנאיך מפניך, שהם כל דרגין דסט"א וכח שלהם. ולכן נרמז שם אות נון, שמורה על שלימות יחוד שכינתו יתברך על ישראל ועל התורה. ואח"כ ובנוחה יאמר וכו', שהוא בעת שיוגמר הרצון הזה, וישיג הוא יתברך תכלית רצונו בבריאת עולמו, נקרא בגדר מנוחה. אז שובה ה' רבבות אלפי ישראל, ויתגלה כבודו יתברך על ישראל עמו. ולכן גם שם הועמד אות נון זה, ולכן נכתב פרשה זו כאן, שהוא מרכז האמצעי של התורה, כמ"ש רז"ל (שבת קטז ע"א) שז' ספרי תורות הם, שספר במדבר כולל ג' ספרים, ויהי בנסוע הוא הרביעי באמצע, והוא נקודה המרכזית. כידוע שהעיגול ששה קוין נמשכים ממנו בוי"ו קצוות שלו, שהם וי"ו ימי השבוע, ויום השבת הוא מרכזו באמצע, נח במקום אחד, ואין לו תנועה כלל, כמ"ש חכמי המדות, והוא יום שבת, כמ"ש רז"ל (גיטין עז ע"א) א' ב' ג' לבתר שבתא, ד' ה' ו' קמא שבתא, שנקודה זו הוא מקום גילוי רצונו יתברך בבריאת העולם, והוא מתלבש באמצע הבריאה, שהם העיגולים הסובבים בתכלית רצון מחשבתו יתברך, בזה היא הנקודה המרכזית באמצע, ולכן הוא ספר בפ"ע, כמ"ש רז"ל.

וגם רמז מ"ש למעלה שאותיות התורה האלו שהם מלבושו וכבודו יתברך ושרשו דכל עלמין שנבראו בהם, הוצרכו להיות גנוזים ונסתרים, לכך נכתבו שלא כסדר, והוא הטעם שנרמזו ב' הנונין כאן בפרשה זו שנכתבה שלא על הסדר, ועי"ז נעלמה התורה בסידורה גם ממלאכי השרת וכל נבראי מעלה, כמ"ש (איוב כח כא) ונעלמה מכל עיני כל חי ומעוף השמים נסתרה. ולכן גם המלאכים שואלים איה מקום כבודו (קדושה של מוסף שבת) ואומרים (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד ה' ממקומו, מכלל דמקומו ליכא דידע ליה, כמ"ש בפרק אין דורשין (יג ע"ב). ומ"ש שלכך בירך יעקב את בניו, כבר נתבאר למעלה שנונין אלו מורים על מעלת התורה, אשר היא חומה מקפת ושמירה מעולה לישראל שלא ישלוט בהם עין רע של עשו.

עסק התורה שלמות ושמירה לאדם

והתורה נדמה ג"כ לשור, כמ"ש (ע"ז ה ע"ב) לעולם ישים עצמו כשור לעול כחמור למשא כמ"ש בסוף פרק קמא דבבא קמא (יז ע"א) מ"ד אשריכם זורעי על כל

מים, כל העוסק בתורה וגמ"ח וכו' רב^ה, והענין, כי התורה נחלקת לב' ענינים, הא' הוא המעשה בפועל במצוות, והב' הוא עסק התורה בפה. והנה המצוות ידועים שהם גומלים חסד לנפש, כמ"ש (משלי יא יז) גומל נפשו איש חסיד, שכל מצוה בפרט מתקנת איכות א' בנפש מתרי"ג איכויות שבה רב^ה, וכמו שהנפש באדם היא יסודית וחומריות ממוזג עם רוחני, והוא נפש שבו כל החושים. כמו כן המצוות רוחניות, שהם חלק גילוי רצונו יתברך המתגלה בהשתלשלות אל האדם, ומלובשין בדברים גשמיים חומריים, לכן הם פועלים ומתקנים הנפש, כל אחת בפרטות לפי סגולת איכות זה שבנפש, כך היא סגולת וטעם המצוה הזאת. וזה נדמה למה שהאדם זורע כמה מינים בערוגות שדותיו וכל אחת מוציאה פרי למינו להוציא חיים לאדם. כמו כן כל מצוה ומצוה מוציאה ומגדלה כח האיכות הזה שבנפש, כדי להמציא חיים נצחיים לנפשו. אבל עסק התורה הוא בכלל, כולל כל תרי"ג בדיבור והוא מתקן כל תרי"ג איכויות שברוח האדם, שהרוח מאיר לנפש, ואין לנפש חיות בלתי הרוח שנקשר עמו. וכמו שאין הזרעים שבערוגה יכולים לצמוח ולעשות פרי בלתי המים והגשם היורד מלמעלה ומשקה אותם, כמו כן אי אפשר לקיים המצוות בכל פרטיהם, בלתי עסק התורה, המפרשת פרטי המצוות.

ולכן נמשלה התורה למים, כמ"ש (ב"ק פב ע"א) ואין מים אלא תורה, שנאמר הוי כל צמא לכו למים, וע"ז נאמר אשריכם זורעי על כל מים, שעוסקים בתורה ובמצוות, המכונה בשם גמ"ח. ועי"ז (ישעיה לב ב) משלחי רגל השור והחמור, שכן הם מכונים בשור וחמור, כמ"ש (ע"ז ה ע"ב) כשור לעול, הוא עול תורה, וכמ"ש (ברכות סד ע"א) ורב יוסף סיני וכו', ואמרו עליו (משלי יד ד) ורב תבואות בכח שור. וחמור למשא, לקיים המצוות בפועל. שהשור לחרישה, שתוציא הארץ צמחה, ואח"כ כאשר נגמר התבואה בבישולה, משימה על החמור, לישא ולהביאה אל ביתו. וכמו כן כל התורה היא הכנה למצוה לקיימה בפועל. וכן רמז חמ"ר לרמ"ח מצוות בפועל.

וכן התורה והמצוה הם שמירה גדולה לעושיה ולעוסקים בה, משור וחמור, שהם ב' כוחות של הסט"א, הא' לפתות האדם להמשך אחרי תענוגי העולם הזה, והיא הנקבה רב^ה, אשה זונה כי נופת תטופנה שפתי זרה (משלי ה ג), והוא כח החמור, כמ"ש (יחזקאל כג ב) אשר בשר חמורים בשרם וכו'. והב' הוא המקטרג ורצועות מרדות לישראל, והוא השור (דברים לג יז) וקרני ראם קרניו וכו', והוא אשר גרם חורבן בית קדשינו ותפארתינו, דמנגח כי תורא, ושאייה יוכת שער (ישעיה כד יב). והם ב' האומות

מאיר השיח

רכה. המשך לשונו: זוכה לנחלת שני שבטים. רכו. עי' לעיל הערה כא. רכו. עי' בהגר"א בספר"צ לא ע"ג.

הידועות, השולטים על ישראל, שהם שור וחמור^{כח}, לא תרצח ולא תנאף, וכמ"ש (משלי ל טו) לעלוקה שתי בנות הב הב וכו', וע"י התורה והמצוות ניצול האדם מהם, וז"ש משלחי רגל השור והחמור.

ועיקר הוא עסק התורה, שמעלתה יותר גדולה ממעשה, וכמ"ש (קידושין מ ע"ב) נענו כולם ואמרו לימוד גדול וכו'^{כט}, ולכן הוא שמירה משור הקשה יותר. וכמ"ש רז"ל אימתי המלכות גוזרת גזירה וגזירתה מתקיימת, כשמתבטלים מתורה, שנאמר וצבא תנתן על התמיד בפשע, בפשעה של תורה, כמ"ש במדרש איכה רבתי (הקדמה אות ב). כי הם ממקום אחד, ששור משמאל, וכן התורה באש נתנה מפי הגבורה, וכן יעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה כז), נגד עשו איש ציד איש שדה. ונמשל ג"כ למים, שהוא מכבה אש דגיהנם, ואש של השור הזה.

וכן יוסף נקרא שור בזכות התורה, כמ"ש (שם לו ג) כי בן זקונים הוא לו, מה שקבל משם ועבר, ולכן בירך יעקב את בניו (שם מח טז) וידגו לרוב בקרב הארץ. מה דגים מים מכסים עליהם ואין עין הרע של עשיו שולט עליהם (ברכות נה ע"ב), כמ"ש למעלה כתרגומו, וכנוני ימא יסגון, ומרמז על ב' נונין הנ"ל, שבי"ם, חמשים שערי בינה של התורה.

ומ"ש והקב"ה הוציא האומות וכו', כמ"ש למעלה, שהם חוץ לעגולה הזאת, וכמ"ש (ישעיה מ יז) כל הגויים כאין נגדו, ושליטתם רק כ"ז שיש שליטה לסט"א, כ"ז שהבחירה נמצאת, והוא צורך העולם. ולכן אין להם נצחיות לעולם הבא באלף השביעי, כאשר יבוער רוח הטומאה מן הארץ, וכמ"ש (ירמיה ל י) ועתה אל תירא עבדי יעקב נאום ה' כי אתך אני כי אעשה כלה בכל הגויים אשר הדחתך שמה ואותך לא אעשה כלה. ירצה בזה שבא לנחם ישראל על יסורי גלותם ושפלותם באריכות הזמן הזה יותר מכל אומה ולשון, תחת אשר בחר בהם ולקחם לו לעם. שזו הנותנת, כי ישראל הם אמצעי ונקודת הבריאה בכוונת רצונו יתברך, שהוא מקומו של עולם (ב"ר פס"ח ס"ט), ושם יחודו מתגלה. ונקודה זו נקראת אנ"ל^ל, כמ"ש (ישעיה מד ו) אני ראשון ואני אחרון.

מאיר השיח

אחר כי יהו"ה קנא שמו. תרגום: ומשום זה הקדוש ברוך הוא הזהיר את ישראל להתקדש, (כמו שנאמר ס"א שכתוב) "והייתם קדושים כי קדוש אני". מי זה "אני", זה הקדוש ברוך הוא, מלכות השמים הקדושה, המלכות האחרת של עובדי עבודת כוכבים ומזלות נקראת אחר, שכתוב "כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו".

רכח. ע"י גר"א יהל אור ח"ג ח ע"ג. רכט. המשך לשונו: שהתלמוד מביא לידי מעשה. רל. ע"י זהר ח"א (דף רד ע"ב): ובגין דא קב"ה אזהר להו לישראל לאתקדשא (כמה דאתמר ד"א דכתיב) (ויקרא יא מד) והייתם קדושים כי קדוש אני מאן אני דא קודשא בריך הוא מלכות שמים קדישא מלכותא אחרא דעעכו"ם אקרי אחר דכתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל

'אני' - שמות אהי"ה והוי"ה

ונרמז בתיבה זו שרש נפלא וענין עמוק, והוא ב' שמות שגלה הוא יתברך למשה עבדו בתחילת ביאתו ושליחותו לישראל לקחת לו לעם, והם שם אהי"ה והוי"ה, ומורה בזה ענין תכלית הבריאה ותחילות מחשבת רצונו שיתגלה שלימותו בעולמו ע"י ישראל. שכל זמן ו' אלפי שנים נסתר עומק גילוי רצונו ושלימותו, והוא שם הוי"ה, שהוא אל מסתתר בשם אדני, שהוא אדוננו, השגחתו השורה עלינו בכל זמן, והם ב' אותיות א' י', ונ' באמצע הוא מרכז האותיות, שבו קיום כל הבריאה ושלימות ישראל בתכלית. וז"ש כי אתך שורה המידה הנקראת אני, ולכן אף שסוף כלות וי"ו אלפי שנים שיהיה נחרב העולם, ואז אעשה כלה בכל הגויים, אבל אותך לא אעשה כלה. ולכן אני מיסרך, ע"פ עומק מדת משפטי ולא אנקה אותך, כי כן היה תכלית הבריאה, ע"פ מדת משפט בשם אלקים, שבו נברא העולם, רק ששיתף עמו מדת הרחמים^{רלא} לפרוע חובותינו מעט מעט. כמ"ש רז"ל בפרק קמא דע"ז (ד ע"א) ע"פ רק אתכם ידעתי וכו', ע"כ אפקוד עליכם עוונותיכם. ולכן אמר כאן שהוציא האומות מעגולה הזאת, שהם סובכים אותו מבחוץ, ולכן נאמר עליהם (איוב יח יט) לא ניץ ולא נכד, שאין לו השארה נצחית.

האבות והבארות

ומ"ש שאבימלך רצה להשתתף עם יצחק וכו' (בראשית כו), הוא דבר גדול, שהנה מצינו בתורה בפרשת תולדות וכל הבארות אשר חפרו עבדי אברהם ויסתמום פלשתים (שם יח). והאריכה התורה הרבה בענין הבארות, וגם מ"ש (שם כ) ויקרא שמה עשק וכו' ושטנה ורחובות, ולא דבר ריק הוא בתורה ח"ו לכתוב דברים כאלו שאין צורך בהם לפי פשט הדברים, לענין התורה ומצוות לישראל. אבל דברים נוראים וגדולים רמזה התורה כאן, שמדברת למטה ורומזת למעלה בעליונים, וכמ"ש הרמב"ן בפירושו לתורה (כו ב) שאלו ג' הבארות הם רומזים ג' מקדשים העתידיים. והוא שענין הבארות אלו שחפרו אברהם ויצחק, וכן מ"ש ביעקב (בראשית כט ב) וירא והנה באר בשדה, הכל רומזים על מ"ש (ירמיה ב יג) אותי עזבו מקור מים חיים וכו', שמים אלו רומזים על חיות כל הנבראים וקשרם ביחוד שמו יתעלה. כמו שמים הם חיים לעולם, ואי אפשר לעולם להתקיים בלא הם, והאבות הם היו הראשונים אשר התחילו לפרסם

מאיר השיח

רלא. ע"י רש"י בראשית א א: ברא אלהים. ולא נאמר ברא ה', שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, היינו דכתיב (להלן ב ד) ביום עשות ה' אלוהים ארץ ושמים.

שמו יתברך בעולמו, ולהתחבר בעומק רצונו, שהוא תורתו חיי עולם, כמ"ש (ברכת התורה) וחיי עולם נטע בתוכינו, שהיא התורה שנתנה לישראל שיהיו הם הגורמים להשפיע חיים לכל הנבראים ע"י התורה. וכל זה טרחו אברהם ויצחק בחייהם לברר הקדושה העליונה, לנקות מים חיים האלו מכל רפש וטיט ועפר, שהוא כח סט"א המחשיך העולם ומסיר אמונת יחודו והשגחתו ורצונו מן העולם, שהוא כח הנחש, כמ"ש (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו. ועפר לית לה מגרמה כלום רלב, והוא יסוד וחומר היותר חשוך מכל היסודות וכל הנבראים, והוא מדריגה היותר תחתונה. ולכן שם מדור הנחש והקליפות, שמשם גופו של אדם, שנמשך אחר תאוות מגוננות, ורחוק מהשגת כבודו יתברך, שלזה ניתן לו רוח עליונה, לזכך ולהסיר מדות שכנפשו וכוחות התאוה שבגופו, שיזכה ע"י לנצחיות וחיי עולם.

ולכן היו האבות, שהם היו הראשונים שנתקברו לו יתברך, עוסקים בנקיון הבאר וחיפירתו, להסיר העפר המזוהם הזה, וכמ"ש (בראשית כא לג) ויקרא אברהם בשם ה'. אבל הפלשתים הארורים, שהם היו נמשכים אחר הנחש הזה, לעבוד לאליל, להכחיש ביחודו והשגחתו ורצונו, הם היו עוסקים למלאות הבאר הזה מעפרו של נחש הקדמוני. אחרי מות אברהם, שנסתלק העמוד הגדול הזה, עד שיצחק בנו הלך בדרכי אביו, וגם הוא עסק לקרוא בשם אלקים, חזרו וחפרו אלו הבארות. ולפי שאלו הבארות מקור מים חיים, הם מתגלים במרכז העולם, בבית המקדש, ששם הזכרת שמו יתברך ויחודו, מתגלה קשר ב' הנונין ביחד, חיבור שמים וארץ, כמו שכתבתי למעלה.

לכן רמז כאן הכתוב בג' הבארות, ב' הראשונים שנחרבו בעוונותינו, שהם עשק ושטנה, והשלישי שאנו מקוים לעתיד לבא שלא יחרב, ויקרא שמו רחובות. כמ"ש הרמב"ן. כי הראשונים היו בזכות אברהם ויצחק, שהם עסקו בחפירת הבארות, שאז עדיין לא היו נקיים לגמרי, שיצאו מהם ישמעאל ועשו, ולכן גם ב' בתי המקדשים נחרבו ע"י, אבל השלישי יהיה בזכות יעקב, שהיתה מטתו שלימה ונקיה, שלכן לא כתיב ביעקב שעסק בחפירת באר, רק שמצאו באר נקי ומתוקן כבר במה שטרחו אבותיו, ונזדככו ע"י שיצאו ונסתלק מהם כהתוכא דכספא ודהבא, כמ"ש בזוהר הק' (ח"א קט ע"ב). ולכן כתיב בו וירא והנה באר בשדה, דהיינו שאף שהבאר הזה שהוא השראת שכינתו יתברך וקשר יחודו בישראל, הוא בגלותו באיש שדה, מכל מקום הבאר עצמו נקי, וכבר נקשר שלשלת משמו יתברך בישראל, שכל מקום שגלו שכינה עמהם (במ"ר פ"ז סי' י). והתורה והמצוה נתונה היא לנו, רק שהיא בגלותה

מאיר השיח

רלב. נוסח זה מובא בזהר (ח"א קפא ע"א) על מידת המלכות, וכוונתו שזה החלק התחתון ביותר בקומה.

ושפלות וירידה בעוונותינו הרבים, והוא שזכו ישראל אליה במדבר, ע"י מתן תורה, וכמ"ש (במדבר כא יח) באר חפרוה שרים, אילן אבהן וכו', וממדבר מתנה.

ולכן כאשר באו אבימלך ואחוזת מרעהו אל אברהם, וביקש לכרות עמו ברית (בראשית כא כג) אם תשקור לי ולניני ולנכדי, אז הוכיח אברהם את אבימלך על אודות הבאר אשר גזלו. והוא ענין נפלא שאבימלך רצה לכרות ברית עם אברהם, לקנות גם כן ענין הנצחיות והשארה קיימת לדורותיו אחריו. ואמר לו שדבר זה אי אפשר, מאחר שהוא מסט"א, מסטרא דנחש, אשר רוצה להרוס ולגזול את באר מים חיים הזה, למשוך אחריו כמ"ש. ולכן הועיל לו שבועת אברהם לפי שעה, שיהיה לו קיום בא"י, עד שיטהרו ישראל את הארץ, לדחות כל הקוצים הסובבים את השושנה. והוא בזמן דוד המלך ע"ה, אשר כבשם והכניסם בקדושת הארץ, והוריש הפלשתים אשר בה. שכ"ז שהיתה שם קצת אחיזה לסט"א, לא היו יכולים להכניסה לקדושה, והוא מ"ש שם (דברי הימים א' יא ו) ויאמר דוד ביום ההוא כל מכה יבוסי ויגע בצנור ואת הפסחים ואת העורים שנואי נפש דוד, על כן יאמרו עור ופסח לא יבא לבית הזה. והכתוב סתום הוא, אבל ירמוז בו ענין נפלא. והוא מה שכתבתי למעלה, שמקור מרכז הקדושה העליונה הוא בירושלים וציון, ואשר משם הושתת העולם (יומא נד ע"ב), כמ"ש (תהלים נ ב) מציון מכלל יופי. ושם הוא השראת ב' הנונין וחיבורם ביחד בב' כנפי הכרובים אשר על הארון במקום אבן שתיה. ומסביב רשעים יתהלכון (שם יב ט), והפלשתים היו אחוזים סביב לנקודה הזאת, והוא היה ע"י שבועת אברהם לאבימלך, אבל לא נכנסו לפנים מן העגולה הזאת, רק מסביב לו, והוא ענין יסוד העולם אשר בו צינור הקדושה מלמעלה למטה. וסמוך לו צינור השמאלי המוציא מים סרוחים^{רלג}, מי בארות שבורים, אשר משם יניקת הסט"א, ע"י הערלה החופף הברית, והוא המחיצה המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. שהם קשורים בצינור הימיני, מקום באר מים חיים, והסט"א הזה נקראים עורים ופסחים, כמו שרמזו רז"ל (סנהדרין קה ע"א) בלעם חגר ברגלו אחת היה, סומא באחת מעיניו.

בלעם ומומיו

וגם זה מאמר סתום, רומז לדרכי חכמה, כי אמרו רז"ל (שבת קד ע"א) מ"ט אותיות שקר קיימי אחד כרעא, ואמת מלבין ליבוני, שקרא לא קאי, קושטא קאי. והכונה בזה כי סבת קיום הבריאה ותכליתה, הוא על שני עמודים, הא' הוא זמן העבודה, שהוא כל וי"ו אלפי שנים, שעיקר הבריאה היה בשביל הנהגה זו, שהוא זמן הבחירה

מאיר השיח

והעבודה, והוא המלאכה הנעשית בו"ו ימי המעשה, שו"ו ימי בראשית, הם נגד ו"ו אלפי שנה. אבל תכלית שלימותו הוא לעתיד, לעוה"ב באלף השביעי, שאז יהיה נגמר מלאכתו כביכול במלואו וטובו, ואז (בראשית ב ב-ג) וישבות ביום השביעי ויקדש אותו^{לד}, שבטל המעשה והעבודה, אז זמן המנוחה והעונג, שיתקשרו הנבראים ביחוד שמו יתברך. ונמצא שישראל שהם התכלית שכוון בהם יתברך ולהם נתנה תורה, יש להם שני עמודים לקיים המציאות בשבילם, האחד בזמן העבודה ו"ו הימים, והב' זמן המנוחה והעונג ליום שכולו שבת (סנהדרין צו ע"א). ולכן הם קיימים לעד, כי הם בסטרא דאמת העומד על שני רגליים הנ"ל, והוא חותמו ותכליתו של יוצר בראשית. ולכן סיום יום השביעי ברא אלקים לעשות, סוף התיבות הוא חותמו אמת (תיקו"ז קי ע"א). משא"כ הסרים מדרכי תורתו יתברך, אין להם קיום, רק כל זמן שהעולם יתנהג בו"ו אלפי שנה, זמן המלאכה, שאז הסט"א נמצאה, שעמידתו וקיומו הוא לזה, לפתות האדם בשביל נסיון הבחירה. אבל כאשר יגיע זמן ביטול הבחירה, אין לו מציאות כלל, ולכן (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ולכן נקרא הסט"א שקר, שאין לו לעמוד רק על רגל אחת כ"ז הבחירה לבד, ולכן אין לו קיום נצחי. ולעומת זה גם בעינים יש לו חסרון, שאין לו רק עין אחת פתוחה, והוא שהשגחה מכונה בשם עין לעולם.

שני ענייני ההשגחה

והנה השגחת הק' העליונה אשר מרצונו האמיתי יתברך, הוא על ב' דרכים: הא', להשגיח על המעשה של התחתונים, אשר נוהג עתה, בזמן הבחירה לראות ולהשקיף על מעשיהם. והב', הוא מה שנוגע מזה לעולם הבא, לזמן התחיה, עת העונג והשכר, שלפי ענין המעשה כך הוא נעשה תקונים גדולים לעוה"ב באלף הז'. לכן זה מכונה כביכול לשתי עיניו של הקב"ה, משא"כ בסט"א, היא משקפת רק מה שנוגע לענינו בעולם הזה לבד. וכן הצדיקים, עיניהם על מעשיהם בעולם הזה וגם עיניהם על מעשיהם מה שמונחים להם שכר לעתיד לבא, ושלא לקלקל ח"ו. אבל הרשעים אינם יודעים מאומה להשקיף על תכליתם ושלימותם, רק להרבות תאותם בעולם הזה לבד, לכן הם מכונים בשם עורים ופסחים, שאין להם רק עין אחת ורגל אחת לבד, כמו כח הסט"א, שנמשכים

מאיר השיח

רלד. ז"ל הפסוקים: ויכל אלהים ביום השביעי אשר עשה, ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות. מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו

אחריהם, וכמ"ש בישעיה (נט י) נגששה כעורים קיר, וכתוב (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה והיה במחשך נפשיהם.

ובזה מבוארים הכתובים הנ"ל באר היטב, מ"ש דוד כל מכה יבوسی וכו', לבער רוח הטומאה מנקודת ציון, ויגע בצנור השמאלי, אשר משם נשפע להם חיים דרך מי בארות השבורים. ואת הפסחים והעורים, שהם כוחות הטומאה, שהם שנואי נפש דוד, שהוא מלכות שמים, השורה בציון עיר קדשינו, שהיא נקראת נפש דוד. כמ"ש חכמי האמת שעליו אמר דוד (ישעיה כו ט) נפשי איויתיך בלילה, וכן רמזו במזמור כד, מי יעלה בהר ה' וכו' אשר לא נשא לשוא נפשו. ואחר שכבשם דוד, אז אמרו עור ופסח, שהוא נחש הקדמוני, שנקצצו רגליו (ב"ר פ"ב ס"ה), והוא השקר, לא יבא לבית, שהוא מקום המקדש ובית ה' אשר אוה למושב לו. ולכן קנה דוד את גורן ארנן היבوسی (שמואל ב' כד טז), ובנה שם בהמ"ק, שגורן הוא ב' נונין, כמ"ש (סנהדרין לו ע"ב) סנהדרין היו יושבין כחצי גורן העגולה. ונמצא שב' נונין הם גורן שלם, ושם בבהמ"ק מתקשרים ב' הנונין ביחד.

והוציא משם את נחש בריח ואת נחש עקלתון (ישעיה כו א), שמרומזים בב' נונין של נחש ושטן, ור' של ארנן הוא ר' של שקר, דקיימא אחד כרעא (שבת קד ע"א), וא' של ארנן, הוא יניקתו שהיה לו מתחילה מסטרא דקדושה, כמ"ש (רש"י במדבר יג כז) כל שקר שאין אמת בתחילתו, אינו מתקיים, והוא א' של אמת.

ועתיד הקב"ה להחזיר הנונין למקומם וכו' (זו"ח), הוא כאשר ביארנו באריכות, שעכשיו הנונין אלו הפוכין, כמ"ש כ (דברים לא יח) ואנכי הסתר אסתיר פני מהם. וישראל לאחור ולא לפנים, ושכינתא אזלא בגלותא מדוך לדוך, רישא כפוף לעפרא וזנבה שליט (זהר ח"ג קיט ע"ב). כי אות נון למעלה צורת יוד, ולמטה וי"ו הפוכה, והוא ענין גדול מ"ש באריכות. שהוי"ו מורה על שליטת הזמן של ו' אלפי שנין של ו' ימי בראשית, ובהם שליטת הסט"א ויצה"ר שולט. וכן אומות העולם שולטים על ישראל, והם אוחזים בקצה סיום הקדושה, שהוא השראת שכינתו והשגחתו בעולמו, מראש המדריגות עד הסוף.

וכח הטומאה, שליטתו בעולם התחתון הזה, שהוא סוף כל המדריגות. וכמו שוי"ו הוא קו שיש לו ראש וסוף, וכל קו מורכב מב' נקודות, והוא הפירוד והשינוי מטוב ורע, וכל שינויים הכל מסטרא דלהון. וזהו ענין זוגות שאמרו רז"ל (פסחים קי ע"א), כמ"ש מזה במקום אחר באריכות. אבל היוד היא נקודת המרכז שאינו מקבל חילוק ופירוד, והוא נתפס במחשבה לבד, והוא אינו תלוי לא בזמן ולא במקום, והוא ראשית המחשבה שעליו התכלית במחשבה. והוא לעולם הבא שכולו טוב, וכמ"ש

רז"ל (שם נע"א ר"ה) לא כעולם הזה עולם הבא, עולם הזה יש בו טוב ויש בו פורעניות, אבל עוה"ב כולו טוב, וכמ"ש (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. שהנהגה שאנו משיגים מרצונו יתברך, הוא שמו שאנו יכולים לכנות בשם, ואז יהיה ביחוד גמור, ולכן הוא זמן הנצחיות שאינו מקבל פירוד והפסד, ואין בו חילוק זמני כלל. שכל מיתה והפסד ורע שנמצא בעולם, הוא בא מצד הרכבה אחד באחד, וכל מורכב סופו להתפרד, ולכן באות נון, יוד למעלה בראש, ווי"ו למטה בסוף. ולכן אלף השביעי, יום שביעי מרומז באות זיין, שהוא יוד שולט על וי"ו, וכן באות נון, יוד למעלה שולט. וכן היה בזמן שישראל היו עושים רצונו של מקום, שרויים על אדמתם, אז היה הנון עומד בסדרו, שישראל שהיו מקבלים מראש הנון, משורש מחשבה עליונה היו למעלה, ואומות העולם שהם בוא"ו בשליטת הזמן למטה. משא"כ בגלותו, אז נתהפך הנון, וכמ"ש (דברים כח מג) [הגר אשר] בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה ואתה תרד מטה מטה, הוא יהיה לראש ואתה תהיה לזנב, וכתוב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל.

מופת הנחש

וזה היה ענין המופת הראשון שהורה הקב"ה למשה במצרים כמ"ש לו (שמות ד ב) מה זה בידך וכו' וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו, ויאמר לו ה' אחוז בזנבו ויאחוז בזנבו ויהי למטה בכפו. והוא שהראה לו ה' ית' הענין הנפלא הזה, שכל גלות מצרים ושפלות ישראל, גרם שמטה עוזו וגדלו יתברך, נהפך לנחש. שכן צורת אות נון, ראש המטה למעלה, וסופו למטה, והנחש הוא שוכב למטה יונק מזנבו בקצה קדושה, ובגלותא נהפך המטה ונפל לארץ, עד דרישא כפוף לעפרא, וזנבו שליט.

ולכן נתירא בראותו גודל כח שליטת הנחש על הקדושה, עד שאמר לו הוא יתברך שיאחז בזנבו דיליה דשליט, להפוך הראש למעלה והזנב למטה, ואז ויהי למטה בכפו. ובזה הכניע כוחו של פרעה שהיה הנחש, התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו (יחזקאל כט ג), שהיה מסטרא דנון שערי טומאה בנון דנחש. ונמסר למשה מטה ה', שהם מ"ט שערי בינה, שבו נברא העולם להיות כל הבריאה מסורה בידו. לכל אשר יחפוץ יטנו, בכח ה' אשר בקרבו, שהוא שער החמשים, שבו גלוי עומק רצונו יתברך, שהוא ה' של מטה, והוא כלל התורה, שמ"ט סדרים בה, וה' ראשי ספרים, שהוא ציור

מאיר השיח

העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. לעולם הבא כולו הטוב והמטיב.

ר"ה. ז"ל: והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, אטו האידנא לאו אחד הוא. אמר רבי אחא בר חנינא, לא כעולם הזה העולם הבא,

המנורה. ומ"ט כליה המרומזים בה' פסוקים של ה' פרשיות ראשי הספרים, כמ"ש רבינו הגדול בזה בפירושו לתורה. והן לזאת הבטיחנו הוא יתברך שעתידי להחזיר הנונין הכפופים, הראש למעלה והזנב למטה, וכמ"ש (דברים כח א) ונתנך ה' עליון על כל גויי הארץ, וגם יחזירו פניהם זה לזה, וכמ"ש (ישעיה ל ב) ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך וכו'. ואלו ב' הנונין מרומזים בכתוב יחזקאל הנביא (יחזקאל לו לו) אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי את הנשמה, והם ב' נונין שנהרסו ונחרבו בגלותא. והוא חומות ירושלים הפרוצות, שהם ב' חצי העיגול מוקף סביב. כשהיו מתקרבים זה לזה, לא היה יכול צר ליכנס שם, כמ"ש (איכה ד יב) לא האמינו כל מלכי ארץ כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים, שלא היה יכולת לסט"א ליכנס שם, לעשות פירוד בין הדבקים, שהם ב' כרובים המעורים זה בזה, כמ"ש בפ' חלק (קו ע"א) ע"פ אוי מי יחיה משומו אל, אוי לה לאותה אומה וכו', מי מטיל כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנזקקים זה לזה.

ובחורבן בהמ"ק נפרצו החומות, בשעה שנהפכו הנונין, ואז חזרו לאחוריהם ונפרדו ישראל מאביהם שבשמים, כמ"ש חכמי האמת ע"פ (איכה א י) כי ראתה גויים באו מקדשה, שתיבת גויים מפסיק בין אותיות י"ה לו"ה. והוא המחיצה של ברזל שנפסקה בין ישראל לאביהם שבשמים (ברכות לב ע"ב), שנהרס המקדש. שבתחילה היה בהמ"ק של מעלה מתחבר עם בהמ"ק של מטה, כמ"ש (תהלים קכב ב) עומדות היו רגלינו וכו', ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו ששם עלו שבטים וכו'. שלכך היו (אבות פ"ה מ"ה) עומדים צפופים ומשתחווים רווחים, שהיו למעלה מן מדריגת מקום, ומדריגת זמן, ובחורבן נסתלק בהמ"ק של מעלה למעלה, ונפל בהמ"ק התחתון למטה, כמ"ש (איכה א טו) גת דרך ה', כמ"ש (סנהדרין צו ע"ב) דרכו ביה מן שמים וכו', וכמו שהארכתי שם בזה, והוא פירוד הב' נונין זה מזה.

אבל לעתידי לבא, אז יתחברו ב' המקדשים יחד בחיבור ב' ידיים, כמ"ש (שמות טו יז) מקדש ה' כוננו ידיך, ואז (שם יח) ה' ימלוך, ולא יתפרדו לעולם, אזי יהי בנין נצחי, וז"ש (יחזקאל לו לו) בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה, שיחזרו הב' נונין למקומם. ויש בזה עוד ענין נפלא, כי אמרו רז"ל בפ"ב דעירובין (דף יח ע"ב) אמר ר"א מיום שחרב בהמ"ק דיו לעולם שישתמש בב' אותיות, שנאמר כל הנשמה תהלל יה, ר"ל כל זמן שהקדושה חרבה ונשמה, כמ"ש התוספות שם. והוא כי שמו יתברך ויתעלה מורה על יחודו והשגחתו וקשר רצונו בתורה וישראל ע"י תורה ומצות, והן למעלה ולמטה, למעלה הוא בהמ"ק של מעלה, ששם עולה כל מעשים הטובים ועבודת ישראל, כמ"ש בפרק אין דורשין (חגיגה יב ע"ב) זבול, שם בהמ"ק ומזבח בנוי, ומיכאל כה"ג מקריב נשמותיהם של ישראל, והוא עליית מעשים טובים שלהם, כמ"ש

התוספות סוף מסכת מנחות (קי ע"א ד"ה ומיכאל). שזכול הוא רקיע האמצעי שבזו' רקיעים, שהוא במדרגת הנקודה המרכזית שממנו נמשכים וי"ו קווין. כמו שבת יום שביעי, שהוא באמצע, ג' לפניו וג' ימים לאחריו, כמ"ש בכ"מ, ושם מרכז רצונו יתברך. והוא י' של שמו הגדול יתברך, נקודת רצון מחשבתו. וה' הוא בהמ"ק של מעלה, כמ"ש בזוהר הק' (ח"א לט ע"ב), שב' ההין, ב' בתי מקדשין. והענין, כי י' הוא סימן זכר, וה' סימן נקיבה, שהרי יוד מן השם באיש, וה' באשה ר"ל. דהיינו כי כח הנקבה חצי מן הזכר, כמ"ש (ברכות נא ע"ב) אין פרי בטנה של אשה מתברך אלא מפרי בטנו של איש, והיא כלולה בו, ולכן נקראת על שמו, כמ"ש (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם וכו'.

והנה כמו כן הוא למעלה, עצם רצון כבודו ושפע הארתו לנבראים מכונה בשם זכר המשפיע, והנבראים עצמם הם כנקבה המקבלת, דלית לה מגרמה כלום ר"ל, רק מה שמקבלת ממנו. וכח מציאותם כבר הם כלולים ברצונו יתברך, ומרצונו יצאו, והם צריכים לטובתו ושלמותו, אבל הוא יתברך כביכול אין צריך לבריותיו. ולכן למעלה, שמתקשר ועולה ריח טוב של מעשי הצדיקים, שבזה מקבלים תוספת שלימות ועונג נצחי מאתו יתברך, הוא מכונה בשם יחוד, י' בה', ששם עונג עוה"ב, שבו קשורים ברצונו המיוחד, שאין לו גבול ואינו תחת זמן, ולא תחת מקום. אבל למטה בעולם הזה כח רצונו יתברך מתגלה בבחינת גבול וזמן, לפי ערך התחתונים המקבלים, ולפי אורך הזמן של וי"ו אלפים שנה, שבו הבחירה והמעשה, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם (עירובין כב ע"א), ולכן הוא בבחינת חיבור ב' אותיות וי"ו ה"א של השם. שרצונו יתברך מתגלה רק בבחינת וי"ו, שהוא בבחינת קו גבולי, ובחינת זמן של וי"ו אלפי שנה, שהגבול ומקום מרומז בצירורו, והזמן במספרו.

וכשהיו ישראל עושים רצונו של מקום, יושבים על אדמתם, ובהמ"ק על מכונו, אז לא היה הפסק בין בהמ"ק של מעלה ובין של מטה, ולכן לא הפסיק כביכול בין ב' אותיות י"ה של השם לו"ה, עד שנחרב בהמ"ק, ואז גויים באו מקדשה, להפסיק ביניהם, שהיא המחיצה של ברזל המפסקת (ברכות לב ע"ב). ולכן כביכול כבוד מלכותו אין מתגלה בעולמו, וגם ישראל בשפלות מאד, ואין העולם משתמש רק בשם י"ה, ששם עוז וחדוה במקומו (דה"י א' טז כז), שהם בתי גואי, אבל בבתי בראי איכא בכיה קמי קודשא ב"ה ר"ל, שהוא למטה בב' אותיות ו"ה. והוא מ"ש פ' קמא דחגיגה (דף ה ע"ב) מ"ד ודמע תדמע עיני, ג' דמעוה הללו למה, א' על מקדש ראשון, וא' על מקדש

מאיר השיח

רלו. עי' לעיל הערה קיב. רלו. נוסח זה מובא החלק התחתון ביותר בקומה. רלח. עי' גמ' חגיגה בזוהר (ח"א קפא ע"א) על מידת המלכות, וכוונתו שזה ה ע"ב: ואם לא תשמעה במסתרים תבכה נפשי מפני

שני, והם ב' המקדשים של מעלה ושל מטה, ואחד על ישראל שגלו ממקומם, מאי מפני גיזה, מפני גאותם של מלכות שמים ואמרי לה מפני גאותם של ישראל. ואמרו במסותרים תבכה נפשי, מקום יש לקב"ה ומסותרים שמו, ושם הוא בוכה, והוא כמ"ש שהם בתי בראי, שהם במקום וגבול, שבו אות וי"ו של השם, והוא במסותרים, כמ"ש (דברים לא יח) ואנכי הסתר אסתיר פני מהם.

ובא וראה נפלאות גדולות בתורה הק', שבחיבור יה שניהם ביחד, אז מתלהב אות ה"א מאות יוד, ונעשה יוד פעמים הא, במספר נון, והוא נון של מעלה. ובעת שהיה מתנוצץ אורו יתברך וגילוי שכינתו גם למטה, היה יוד מאיר בוי"ו, ומשם בה"א אחרונה, היו"ד גם כן מתלהב באות נון, והם ב' נונין הנ"ל מחוברים זה לזה. אבל עדיין לא זכינו לגילוי רצונו הבלתי גבולי בשלימות, רק לפרקים בעתים מזומנים, וזה נמצא שהיה מלוכב בהנהגת הזמן, לכן לא נתגלו למטה רק וי"ו ה"א. ולעתיד לבא בעולם הבא שלא יכנף עוד מוריך (ישעיה ל ט), אז יהיה אחד, ויתגלה גם יוד, הנהגה נצחיית למעלה מן הזמן, למטה, ודי בזה למבין. וזהו חזרת הב' נונין למקומם, ויתחברו יחד, ויהיה חומה מוקפת סביב, כמ"ש ואני אהיה לה חומת אש סביב (זכריה ב ט) ובכבודם לא יתערב זר.

סוכה מעורו של לויתן

עוד אבאר ענין נפלא הרמוז בעומק מליצת דברי חז"ל הק', מ"ש בפ' המוכר את הספינה (דף עה ע"א) עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן, ואמרו שהקב"ה פורשו על חומת ירושלים. והוא כי ענין לויתן והסעודה, מורה על תכלית העונג הנצחי, ושכר התורה ומצוות שיקבלו הצדיקים לעתיד לבא, שהוא חיבורם לאביהם שבשמים, כמו ב' הכרובים (מלכים א' ז לו) כמעט איש ולויות. והוא מורה על אותיות התורה מא' עד ת', שבמספר לויתן^{רל"ט}, שמאלף נעשה אחד. והם זכר ונקבה, התורה והמצוה, שכמו שהנקבה מקבלת מן הזכר ולית מגרמה כלום, כמו כן אי אפשר למצוה להתקיים בלי לימוד תורה, ואין לה מציאות זולתה. ואמרו שאלמלא נזקקים

מאיר השיח

לפניו עוז וחדוה במקומו, לא קשיא הא בבתי גואי הא בבתי בראי. ובבתי בראי לא, והא כתיב ויקרא אדני ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק, שאני חרבן בית המקדש דאפילו מלאכי שלום בכו, שנאמר הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. רל"ט. אבגדהווחטיכלמנסעפצקש"ת בגימ' אלף תצ"ה, ואם מחליפים האלף באלף זה תצ"ו.

גוה. אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב מקום יש לו להקדוש ברוך הוא ומסותרים שמו. מאי מפני גוה, אמר רב שמואל בר יצחק מפני גאוותן של ישראל, שניטלה מהם ונתנה לעובדי כוכבים. רב שמואל בר נחמני אמר מפני גאוותה של מלכות שמים. ומי איכא בכיה קמיה הקדוש ברוך הוא, והאמר רב פפא אין עציבות לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר הוד והדר

זה לזה מטשטשים את העולם וכו'^{רמ}, שאלו היתה מתגלה התורה בשלימותה, וגם טעמי המצוות מושגים מן התורה בשלימות, לא היה מציאות לבחירה, ולא מציאות ליצר הרע להחטיא האדם, וא"כ יתבטל ישוב העולם, אשר תכלית בריאתו היה שיתעלם דבר זה מן הבריות, בכדי להמציא הבחירה והשכר, כמ"ש כמה פעמים.

ולכן הוא יתברך הרג את הנקבה וכו', שטעמי מצוות נתעלמו לגמרי, והזכר התורה נסתרס, שאין מושג לנו רק חיצוניותו ופשוטו לבד, ורוחו ופנימיותו נשאר סתום בתורה עצמה. והוא מוכן לעתיד, שעתיד הקב"ה לגלות טעמי תורה, וגם טעמי המצוות לפי פנימיותם, וזהו עונג הצדיקים לעתיד לבא, והוא סעודת לויתן, כמ"ש (שמות כד יא) ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, וע"ז אמר הנביא (ישעיה סה יג) הנה עבדי יאכלו וכו'.

ועורו של לויתן הוא לבוש החיצון שלו, שהתורה והמצוות נתלכשו בלבוש גשמי, כמו שניתן לנו לעשות, והוא עיקר הבחירה והמעשה. ולכן מזה יהיה נעשה סוכה לצדיקים, שהוא חיבור כנסת ישראל עם אביהם שבשמים, חיבור ב' הנונין. והוא חיבור שם הויה בשם אדני, שהוא מציאותו ברצונו הפונה לנבראים, שמהוה את הכל, והשראת ממשלתו בישראל ועלייתם לתהילה ולשם ולתפארת, שנודע לכל שהוא מלכנו ואדוננו. ולכן סוכה, תוכו שם הויה, וסביבו שם אדני^{רמא}. והוא מ"ש שם שהשאר פורשו על חומות ירושלים, וזיוו מבהיק מסוף העולם עד סופו, ר"ל שאז בימות המשיח יהנו כל העולם מזיו אור התורה, כמ"ש והלכו גויים לאורך. וכתוב (ישעיה ב ג) בית יעקב לכו ונלכה באור ה', וכתוב (שם) והלכו עמים רבים, ואמרו (שם) לכו ונעלה בהר ה' ויורנו מדרכיו וכו'. וכן לעולם הבא באלף השביעי שיתבטל הנחש וכח הטומאה מן העולם ויתגלה יחודו יתברך ויתהפך מעור של לויתן אור^{רמב}. וכן יתגלה אז יחוד אור התורה העליונה הגנוזה בחכמה עליונה, מה שעתה נתלכשה בלבוש גשמי, ונדרשת בע' פנים, ויתהפך מעור לאור, ודי בזה.

ועוד יש ביאור בלויתן, זכר ונקבה, שהם ב' חלקי התורה שבכתב ושבעל פה, שבזה מתחברים בנ"י עם אביהם שבשמים. והן אותיות התורה בפנים ואחור, שהם במספר לויתן כמ"ש. ותורה שבעל פה הוא באחור, שהוא מתהפך כחומר חותם, כמ"ש רבינו הגדול בפרושו לפ' משפטים (אדרת אליהו), ע"פ (שמות כא ו) והגישו אל הדלת, שלכן הלכה עוקבת^{רמ} מקרא. ובזה מבואר היטב מאמרם ז"ל בפ"ב דשבת (דף

מאיר השיח

זה לזה מחריבין כל העולם כולו. רמא. תוכו היינו אותיות כ"ו, וסביבו ס"ה. רמב. נדצ"ל לאור. רמג. צ"ל עוקרת. ז"ל הלכה עוקרת את המקרא וכן

רמ. ז"ל: אמר רב יהודה אמר רב כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם, אף לויתן נחש בריח לויתן נחש עקלתון, זכר ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין

לא ע"א) מעשה בגר שבא לפני הלל, גיירני על מנת בתורה שבכתב אני מאמין, ולא בתורה שבעל פה. ואמר לו א"ב, למחר אפיך ליה תשר"ק. אמר, לאו עלי דידי קא סמכת וכו' רמ"ד. שתורה שבעל פה המה אותיות מאחורים, ותורה שבכתב הוא הזכר, ותורה שבעל פה הנקבה, המקבלת מתורה שבכתב, דלית לה מגרמה כלום, רק מה שמבואר בהעלם בתורה שבכתב, במידות שהתורה נדרשת בהם, ובקוציה ותגיה, שבהם תלי תלים של הלכות רמ"ה. והנקבה נתעלמה לגמרי, כמ"ש (גיטין ס ע"ב) דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבם, משא"כ הזכר נסתרס ונסתם אורו שבתורה שבכתב כל התורה ברמז מועט, ומאיר לנקבה דרך דופן לבד רמ"ו. והיה זה כדי להרבות שכר ע"י האמונה לישראל בתורה שבעל פה, אעפ"י שאינה בכתובים, וגם שלא ישלטו בה זרים, כמ"ש (הושע ח יב) אכתוב לו רובי תורת הלא כמו זר נחשבו, התוס' בסוף פ' הנוקין (דף ס ע"ב ד"ה אתמוה רמ"ז), וז"ש שאם היו נזקקין זה לזה וכו'.

ולכן יעשה לצדיקים סוכה מעורו של לויתן, והוא ג"כ ענין נפלא, והט אזניך ושמע דברי חכמים וחידותם. כי ידוע שעיקר נתינת התורה לישראל היה כדי להרבות שכרם ולזכותם לחיי עולם הבא באלף השביעי בגוף ונפש, שיזכו לזכך גם נפש היסודי, לזכך גופותיהם, להיות חיים וקיימים כמלאכי השרת, כמ"ש (משלי ד כב) כי

מאיר השיח

זה לזה מחריבין את כל העולם כולו, מה עשה סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לע"ל, והענין אם היו נזקקים זה לזה, ר"ל הזיווג של החסד מתפשט למטה היה מחמת רוב החסד העולם חרב, כידוע שרוב גשמים מטשטשין את הארץ וכמ"ש (תענית כ"ג ע"א) השפעת עליהם רוב טובה אינן יכולין לקבל, וז"ס שית אלפי כו' וחד חרוב, כידוע סירס את הזכר שגגזו ביסוד, ואינו יוצא ממנו, והוא סוד הסירוס שאין היסוד מוליד, והרג את הנקבה שאין מתפשט כלל למטה, ומלחה לצדיקים לע"ל, שאז יתגלו שניהם, והחילוק שבין הסירוס לבין הריגה, כי אע"פ שאין יוצא החסד הזה ע"י פי היסוד מ"מ נהנין ממנו כידוע בסוד נהיר לנוק' דרך דופן, והוא החסד שמנהיג את כל הדורות וזן בחסדו כל בשר, מקרני ראמים ועד ביצי כנים, אלא שהוא בהסתר פנים ואין נסים נגלים עד לעתיד, שאז יתגלה בפום אמה, אבל אור הנקבה נתבטל הכל עד לע"ל, ולכן הנקבה היא גבורה כנ"ל, וחסד הזכר אינו נפסק אפילו רגע אחת כנ"ל, ומהאי לשאר גולגלתין דלתתא כו' (אד"ר קכח ע"ב) והן מאתן עלמין ומאתן דנוק' הוא כלו לע"ל והוא בשמירת התורה ומצות, עכ"ל. רמז. ז"ל: אתמוהי קא מתמה - במדרש (שמות רבה פ' תשא)

ברובה של פרשה זו וכן בכמה פרשיות שבתורה והן מגדולת תורתנו שבעל פה שהיא הלכה למשה מסיני והיא מתהפכת כחומר חותם. רמ"ד. ז"ל בשלימות: תנו רבנן, מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו כמה תורות יש לכם, אמר לו שתים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו שבכתב אני מאמין, ושבעל פה איני מאמין. גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בניזיפה. בא לפני הלל, גייריה, יומא קמא אמר ליה א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה, אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי. אמר לו לאו עלי דידי קא סמכת, דעל פה נמי סמוך עלי. רמ"ה. מלשון הגמ' (מנחות כט ע"ב): אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות. אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך. אמר לו אדם אחד, יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. רמ"ו. ע"י בהגר"א על ספד"צ י"ב ע"ב וז"ל, והוא עיבר חוור הוא הלוייתן הנ"ל באמצע הראש והוא העובר, והן זו"ג הזכר עובר והנקבה מסב' בסוד נקבה תסובב גבר (ירמיה ל"א) ואמרו (ב"ב ע"ד ב') לויתן נחש בריח ולויתן נחש עקלתון זכר ונקבה נבראו ואלמלא נזקקין

חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא. וכמ"ש (שם ו כב) בהתהלכך תנחה אותך, ואמרו רז"ל (סוטה כא ע"א) בהתהלכך בעולם הזה, בשכבך תשמור עליך, בקבר, והקיצות היא תשיחך, בתחיית המתים. והוא שג' זמנים עוברים על האדם בחיי עולם הזה, שאז עולם המעשה, ואז צריך ללמוד ולעשות ולקיים, כדי להכין לו שלמות לנפשו ונשמתו וגופו לעולם הבא, ע"י שיתנהג בדרכי התורה. שלעתיד לבא אז אין מעשה, (עירובין כב ע"א) היום לעשותם ולא למחר לעשותם.

וז"ש שבעולם הזה אם האדם השלם הולך ממדרגה למדרגה ומוסיף בכל יום תורה ומצוות, והוא דומה ג"כ להולך למרחוק לסחורה, שאין זה עיקר חיו, רק הכנה להרויח הרבה כשיחזור לביתו ולמנוחתו. וז"ש שאז התורה תנחה אותך, להורותך דרך החיים והטוב אשר תלך בה. ולפי שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז ט), צריך למות ולהזדכך גופו מעפר לנקותו מזוהמת חטא הנחש ומידות הרעות של היצר הרע, שהטביע בגופו באבריו וגידיו, שעיי"ז לא היה רמ"ח קשר גמור מגופו לנשמתו. ואז בשכבך בקבר תשמור עליך, ר"ל ממתנת אור התורה, ומצפה עד שתקום בתחיה, ואז והקיצות היא תשיחך, שכח המדבר, שהיא נשמת חיים באפיו, יאיר כנפשך וגופך כשתקום בתחיה בעולם הבא.

ולטעם זה נתלבשה התורה בלבוש גשמי, ונשמת התורה ופנימיותה גנוזים בה, כדי שיהיה תיקון ותוספת שלימות לב' חלקי האדם, הפנימיות לנשמתו, וחיצוניותו לגופו. וכן קיום המצוות במעשה, תקנה לגוף, שהוא גשמי, שבמעשי המצוות בגשמי מתקנים אותו, אבל הכונה שאדם מכוון לעשות רצון בוראו בדחילו ורחימו רמ"ט, הוא ענין רוחני, שהוא מקדושת נשמתו, אשר בו מאיר ועושה גם תיקונים לנשמתו. וז"ש שמבשר הלוייתן עצמו, שהוא פנימיות, שבו, יהנו מאורו נשמותיהם של הצדיקים, והוא הסעודה והאכילה שהזכירו חז"ל, כמ"ש יכרו עליו חברים וכו'. ומעוררו של לוייתן, הוא לבוש התורה בחיצוניותה, בעד זה יהיה הגנה ותיקון לגופי חיצוניות של הצדיקים. והוא הסוכה שיעשה לצדיקים, שהסוכה היא מבחוץ לגוף, מגין על חיצוניותו. גם ירמוז בענין בשר הלוייתן ועורו, שהתורה עצמה ולימודה הוא גופו של לוייתן, כמ"ש (אבות פ"ג מ"ח) הן הן גופי תורה. ועורו הוה מ"ש (שם) תקופות וגמטריאות פרפראות לחכמה. שגם חכמות החיצוניות משמשים הם לתורה הק',

מאיר השיח

רמח. אולי צ"ל יהיה. רמט. מלשון התיקון"ז כו ע"ב: ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא, ועי' שם בגר"א, לא פרחת לעילא - ר"ל, לאו"א שהן לעילא, כמ"ש לקמן בלא דחילו כו' קדם י"ה.

אמרינן כמו זר נחשבו, שעובדי כוכבים כתבו את התורה, ואם היה נכתב הכל לישראל, היו עובדי כוכבים הכל כותבין. ולהכי קאמר רחמנא, אכתוב לו רובי תורה, והלא מה שכתבתי להם, כמו זר נחשבו, שהעתיקו זרים ובקונטרס פירש בענין אחר.

לשפחותיה, להיות לרקחות ולטבחות, להבין מהם כמה ענינים בתורה, שלא נוכל להבינם ולאחוז בהם בלעדס. ולכן הם נמשלו ללבוש ועורו של לוינתן, שהגוף נאחז על ידם, ורמזו רז"ל בזה, שלא די שיקבלו הצדיקים שכר לעתיד לבא בעד לימוד התורה עצמה, אלא גם בעד לימודם תקופות וגמטריאות, בשביל להשיג התורה בשלימותה, מה שנצרך לתורה, יקבלו ג"כ שכר, ויהיה מזה שכר לגופי הצדיקים להיות לסוכה והגנה.

שליטת אומות העולם על ישראל

ומ"ש ועל אלו הנונין מבקשים האומות, כמ"ש בכ"מ, שאומרים בואו ונזדוגה לפטרוננו של ישראל, והוא בכח הס"מ, אשר עי"ז מסיתם לגזור גזירות על ישראל, להעבירם על דת, ולעשות מחיצה בינם לבין אביהם שבשמים. וזה היה כונתם למה שהחריבו בהמ"ק, שבזה יתבטל בנין הקדושה ויתפרד החבילה והקשר בינו יתברך לבין ישראל. ועי"ז אמר דוד המע"ה (תהלים ב א) למה רגשו גויים ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו, וכונתו בזה ששני קשרים עשה הוא יתברך בעולמו: הא', הוא הקשר שעשה יתברך בהשראת שמו על ישראל, כמ"ש בירושלמי תענית (פ"ב ה"ו) ר"ל בשם ר"י אמר, שיתף הקב"ה שמו בישראל, משל למלך שהיה לו מפתח של פלטרין קטנה, אמר אם אני מניחה כמו שהיא, הרי היא אבודה, אלא הריני קובע בה שלשלת, שאם אבדה תהא שלשלת מונחת עליה, כך אמר הקב"ה אם אני מניח את ישראל כמו שהם, נבלעים בין האומות, אלא הריני משתף שמי הגדול בהם. והובא מאמר זה בספר נפש החיים (שער א פרק יט) יע"ש דברים נפלאים, שמפתח הזה הוא כלל ישראל, שהמה פותחים וסוגרים כל עלמין דלעילא, שהוא פלטרין של הקב"ה, והכל נכלל באדם, שהוא פלטרין קטנה, והם המפתח לכל השערים בעבודתם ותורתם. וכאשר ישראל גלו בין אומות העולם, והסט"א גובר מאד למחות שם ישראל, להעבירם על התורה ועל המצוה, כדי שיאבד מהם מפתח הזה, לזאת הוא יתברך הבטיחנו (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי וכו' לא ימוש מפיו, והוא שמו ית"ש הגדול הקשור בתורתו, ושוכן עמם בגלותם, כמ"ש (ויקרא כו מד) ואף גם זאת וכו' כי אני ה' אלקיהם וכו', והתורה נקראת זאת, כמ"ש (במדבר יט יד) זאת התורה.

וז"ש שע"י שגם זאת היא עמכם בארץ אויביכם, אבל הסט"א, שנקראת אף, וגם כמ"ש (זהר ח"א לה ע"ב) שהנחש פתח באף וכו', שיניקתו מאש הגדולה. והשטן נקרא גם, כמ"ש (איוב א ו) ויבא גם השטן בתוכם, שהוא מתדמה לסטרא דקדושה, כקוף בפני אדם. והוא המפתח, ואח"כ עולה ומשטין באף. והמה שולטים על ישראל בגלות, ולזאת הבטיחנו (ויקרא כו מד) כי לא מאסתים, כי שמו הגדול הוא שלשלת קו

האמצעי, מרכז הנמשך מעומק רצונו יתברך, מראשית המדרגות, עד סוף מדרגה התחתונה, מקושר בישראל ושוכן אתם בתוך טומאתם (ויקרא טז טז).

וקשר השני, הוא הקשר שעשה הוא יתברך לסט"א, שאף הבחירה מסורה, ויצה"ר ורוח הטומאה עושה את שלו, אעפ"כ לא יהיה להם שליטה גמורה ח"ו, רק קשור ככלב הקשור בשלשלת, וגבול ניתן לו, עד היכן יגיע כוחו, ולא יותר. וכמ"ש בתיקונים (ב ע"ב) שרצועות של תפילין הם העול והמוסרות לקשור עבד לאדונו ושפחה תחת גברתה. ותפילין של הקב"ה, הוא הקשר שבינו לבין ישראל, ד' בתים וד' פרשיות של ראש, ד' אותיות שמו הגדול, וד' של יד, ד' אותיות אדני, ע"ש שכינתו יתברך, השוכן אתנו להיות ארון לנו. ולא שיבעלונו אדונים זולתו, והוא מ"ש (ישעיה כו יג) ה' אלקים בעלונו אדונים זולתך לבד לך נזכיר שמך, והוא שע"י שאנו זוכרים שמך הגדול, הוא השלשלת הקשורה בנו, בזה אנחנו מובטחים שלא יהיה להם שליטה גמורה עלינו, ועדיין אנו עבדים לשמו יתברך, ולא לזולתו.

והוא מ"ש שאומות העולם אומרים (תהלים ב א) ננתקה את מוסרותימו, ר"ל השלשלת הקשורה משמו יתברך על ישראל. ונשליכה ממנו עבותימו, ר"ל שנשליך מאתנו החבל והשלשלת הקשור בנו, שלא יהיה לנו שליטה עליהם, שע"י שנגזור עליהם גזירות לבטלם תורה ומצוות, ממילא יהיו נדחים מאור פניו יתברך, ואז ככל הגויים יהיה בית יהודה.

והוא מ"ש (תהלים ב ד-ו) יושב בשמים ישחק וכו' אז ידבר אלימו באפו וכו' ואני נסכתי מלכי על ציון הר קדשי וכו'. והוא כמ"ש שכל מגמתם היה לעשות מחיצה מבדלת בינינו לבין אבינו שבשמים, שזה היה כונתם להחריב בית המקדש, לעשות פירוד בין בהמ"ק של מעלה לבין בהמ"ק של מטה. וע"ז השיב הכתוב יושב בשמים ישחק. כמ"ש בכ"מ, שמה שמכבידים עול ישראל, בזה מתחזק כח הקדושה יותר ויותר, שחרון אפו יתברך מדת הדין הנטויה על ישראל בעוונותיהם, הוא מתהפך עליהם, כמ"ש (משלי כה כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם כי גחלים אתה חותה על ראשו, כי כבר מובטחים ישראל שלא יהיו נעזבים ומוסרים ח"ו מאת פניו ע"י השלשלת הקשורה בהם. שלכך לידת משיח בן דוד היה ביום שנחרב בהמ"ק (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד), להורות שאף בעת תגבורת הסט"א על הקדושה ביותר כח שניתן להם, עד שגרמו להחריב מקדשו של מעלה ושל מטה, שלא היה עוד כח לסט"א לעולם כיום הזה, אעפ"כ אז נקשר שלשלת עליהם, והוכן מלך המשיח לחזור ולבנותו לעתיד לבא, וז"ש (תהלים ב ו) ואני נסכתי מלכי.

חורבן בית המקדש - מעשה טיטוס

ורז"ל אמרו פרק הניזקין (דף נו ע"ב) ואמר אי אלוקימו וגו', זה טיטוס שחירף וגדף, מה עשה תפס זונה לבה"ק והציע ספר תורה ועבר עליה עבירה, ונטל סוף וגדר את הפרוכת, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא, וסבור הרג את עצמו, שנאמר שאגו שורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות, ודברים אלו סתומים, ואי אפשר להבינם כפשוטם ח"ו. אבל עומק דבריהם מי ימצאנו, ודבר גדול במליצתם. והוא כידוע שכמו שבסטרא דקדושה, מרכז הפנימי וקשר כל עלמין היה בבהמ"ק, אשר שם שמו יתברך, כמ"ש (תהלים קלב יג) כי בחר ה' בציון, והוא מקום אבן שתיה, ששם משתיתו ויסודו של עולם כולו (יומא נד ע"ב), ושם יחודו יתברך עם כנסת ישראל, היינו השראת וגילוי רצונו יתברך למול עבודת ישראל, שהם עושי רצונו יתברך, שהם ב' הכרובים המעורים זה בזה, כמ"ש למעלה. וטיטוס שנכנס לבהמ"ק למטה, אז גם הסמאל עלה לנגד של בהמ"ק של מעלה, וגרם התגברות כח הסמאל ובת זוגו, שהיא אשה זונה, כמ"ש (משלי ז ה) לשמרך מאשה זרה, ונעשה חיבור ביניהם, וגברה ידו על הקדושה, והוא מ"ש שהציע ס"ת למטה ועבר עליה עבירה, וגדר את הפרוכת.

בזה הסתירו חז"ל ענין גדול ונפלא, לבאר דבר זה אכתוב במ"ש במקום אחר באריכות, וכאן אקצר, והוא שמצינו בענין בהמ"ק שקדושה גדולה היתה בו יוצא מגדר טבעי לגמרי, עד שממש היה בו כח חיים ורוח עליון. שהרי מצינו שמקום ארון אינו מן המדה (יומא כא ע"א), וגם שכמעט היה בו רוח חיים ממש, כמ"ש (סוטה לה ע"א) הארון נשא את נושאו, וגפן של זהב שהיה בהיכל היה מוציא פירותיו בזמנו, וכשרוח מנשבת בו היו נושרות ממנו, כמ"ש בסוף פ"א דיומא (כא ע"ב). וכן אמרו ד' צוחות צוחה עזרה כמ"ש בסוף פ' מקום שנהגו (דף נו ע"א)^{רנ}. וכל אלו הדברים אשר האנשים הרחוקים מתורתנו הקדושה הם מלעיגים עליהם ותפח רוחם. ועליהם אמר דוד המע"ה (תהלים קיט קג) קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו, והם הנמשכים אחר חכמות זרים, שהוא נקראת אשה זונה בדברי שלמה במשלי. אשת הזמה נגד אשת חיל יראת ה', תורתנו הק', והם הרודפים אחר אשה זונה, והם מתקרבים לאשת הזמה, ומתורה הק' רחוקים.

והנה במ"א הארכתי בזה, שבאמת יש בכל דבר פנימיות וחיצוניות, שהם גוף ונפש. וכן הנבראים כולם הם מב' מדריגות אלו, שלכן נאמר בכל מעשה בראשית

ויאמר אלקים, וכן כתיב ויעש אלקים, שנבראו במאמר בעשרה מאורות וכו' (אבות פ"ה מ"א), וכן כתיב (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ, שהם י' אצבעות, נגד י' מאורות. והיינו כי במאמר נבראו הנפשות שלהם, ובמעשה הוא הגוף. וכן הגלגלים והכוכבים והיסודות. וכל אשר מה שדברו חז"ל בכמה מקומות בענין סיבוב הגלגלים וחלוני הרקיע, הכל דברו בנפש, אך בהם הנפש אינו מתיחד ומתעצם בגוף, שהנפש הוא בפני עצמו, והגוף בפני עצמו. וכן מ"ש רז"ל בחזקיהו המלך, שהארץ בקשה לומר שירה עבורו, הכל מיירי בנפש, והוא במרכזו, כמ"ש (שם כד טז) מכנף הארץ זמירות שמענו.

והכנף בכדור הוא נקודה פנימית שבו, ורק הוא הנפש, כמו באדם בלב, שהוא מרכז הגוף. וכן היה בבהמ"ק, ששם היה נפש העליונה שורה בו, והוא בהמ"ק של מעלה שהיה מתלבש בו, והוא רוח חיים שבו. ולכן היה השראת שכינה בק"ק, שהוא מרכז הארץ, מקום אבן שתיה. והוא רוח חיים שבו הרוחני שאינו נתפס במקום ולא בזמן, ולכן מקום הארון אינו מן המדה. וכן משם היה נשפע רוח החיים בעזרה, שהיו עומדים צפופים ומשתחווים רווחים, והיה מתגדל המקום זולת מקום לפי ערך קדושת הנכנסים בו, שכל מה שישראל היו מרכיבים ליכנס היה המקום יותר מתרחב ויותר מתגלה בו רוח החיים. וזה היה ענין מ"ש שהארון נושא את נושאו, כענין (שבת קמא ע"ב) חי נושא את עצמו. וכן היה כח נפש הצומחת מתגלה בגפן שבמקדש, וד' צוחות שצוחה העזרה, הכל מצד הנפש שבו, והדברים עתיקים ליודעי בינה, וכל דברי חז"ל כפשוטם רחוקים מאד מדרכי חכמה אנושית, ומאירים כספירים ליודעים.

והנה בעת שהגיע זמן בהמ"ק ליחרב, היה בו כעין מיתה ממש, שהרוח תשוב לאלהים, והוא בהמ"ק של מעלה שגבה למעלה, והגוף ירד למטה, ודרכו בו משמים, בפ' חלק (צו ע"ב) ולכן יצתה בת קול ואמרה קמחא טחינא טחנת (שיה"ש רבה פ"ג סי' ו). ונמצא שבאמת לא שלטו ידי זרים בקדושת המקדש, רק בגוף חומרי שבו, ונמצא שענין חורבן בהמ"ק הוא בגדר מיתה ממש שנסתלק רוח חיים שבו. וכמו שאנו מקוים שהמתים עתידים להחיות, ויחזור נשמות לפגרים מתים, כמ"ש (יחזקאל לו ט) מד' הרוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלו, וכתיב (שם יד) ונתתי רוחי בכם וחייתם. כמו"כ עתיד בהמ"ק לחזור להבנות, ויתחדש רוח חיים בו, אשר לא יהיה נחרב עוד, כמו המתים שעתיד הקב"ה להחיותם, שלא יהיו חוזרים לעפרם, ושליטת הזרים בבהמ"ק הם הרמה אשר שולטת ברקבון בשר המת, שנשאר עצם אחד שנקרא לוז, שבו נשאר הבלא דגרמא, איזו הארה מנפש החיים ורוח שבו, שע"י יקום בתחיה. כמו

כן נשאר רושם כותל מערבי^{רנא}, שבו ניצוץ מהשראת שכינתו יתברך, כמ"ש (שה"ש ב ט) הנה זה עומד אחר כתלנו, והוא בית אל, ולוז שם העיר לראשונה.

והנה ידוע שהפרוכת המפסיק בין היכל לקדשי קדשים, הוא מחיצה המבדלת בין נשמה שבאדם, לרוח שבו^{רנב}, שהנשמה במח שבראש, ורוח בלב, כמ"ש רבנו הגדול בפירושו לפ' תרומה. ועיקר חיות הרוח בלב, הוא מנשמתו, וכמ"כ כאשר נסתלקה השכינה השורה בק"ק, נפסק הקדושה מהיכל, ולכן היה יכול ליכנס שם בקדשי קדשים, מקום אשר הורשה לכה"ג ליכנס רק ביום כיפור, כי כבר נסתלקה קדושה משם. וזה הראו לטיטוס במה שיצא דם מן הפרוכת, ר"ל שיצא נפש החיים ממנו, כמ"ש (ויקרא יז יא) כי הדם הוא הנפש, ונשאר המקדש בלא נפש. ולכן היה יכול לשלוט בו, והוא סבור שהרג את עצמו, ר"ל שהיה סבור בדעתו שכבר עזב ה' את עמו, ומאס במקדשו, למוסרם ביד מבקשי נפשם, לעשות בהם כרצונם, שלא ישרה השגחתו שם לעולם, ועזב את עמו.

וז"ש הכתוב (תהלים עד ד) שאגו צורריך שמו אותותם אותות, והוא כי השמים וכסיליהם הם נקראים אותות, כמ"ש (בראשית א יד) והיו לאותות ולמועדים וכו', שתולדות שנויים המתהוים בארץ בטבעי, בא ע"י שינוי מבטי הכוכבים ומעמדם ומסילותיהם כידוע. אבל הוא יתברך מפיר אותות בדים, ומשדד המזלות ואותיותיהם לרצונו, כמ"ש הכתוב (ירמיה י ב) כה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמודו וכו' כי יחתו הגויים מהמה, ואין מזל לישראל (שבת קנו ע"א), שהם תחת השגחתו יתברך, אבל הוא חשב שגם ישראל נעזבו להנהגת כוכבים ומזלות, וככל הגויים בית יהודה, ולכן שמו אותותם אותות.

גם רמזו במ"ש שיצא ממנו דם, ענין גדול, מ"ש במ"א טעם על קריאת שם אדם ביום הבראו, שזה מורה על ג' שותפים שיש בו (נדה לא ע"א), שהגוף נבנה מאב ואם, והקב"ה מטיל בו רוח ונשמה. והנפש הוא יסודי, שיתופא דגופא, ולכן דם הוא הנפש, והוא חיבור אב עם אם. אבל חלקו יתברך הוא הנשמה, נקשר ביחודו יתברך, הוא א' של אדם, והוא חלקו של הקב"ה, ולכן כשמת אז נסתלק חלקו יתברך, א' מאדם, ונשאר דם לבד, ורוח חיים אין בו. וכן היה בבהמ"ק ממש, שכמו שחומר הגוף הוא מטפת האב, והאם היא מצירת אותו ומחברת כוחות נפשו ואבריו. כמו כן נבנה בהמ"ק ע"י חומרי הדברים שנעשה בו, כמו הזהב והכסף והאבנים ודומיהם, והפועלים עושי המלאכה הם נדמים לכח האם המצירת בנין הולד, והקדושה ושכינתו

מאיר השיח

רנא. ע"י זהר ח"א רמה ע"א. רנב. ע"י גר"א בספר"צ לג ע"ב.

יתברך, אשר שרתה בבהמ"ק הוא א' של אדם. וכאשר נסתלק השכינה מבהמ"ק אז נשאר דם ויצא מן הפרוכת, ולכן סבור והבן, והיה סבור טיטוס שבמה שהחריב בית המקדש של מטה, נפסק קשר השלשלת שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים, שהם ב' הנונין המתחברים זה בזה, בהמ"ק של מעלה ושל מטה. והוא מה שרמז דוד המלך ע"ה באמרו (תהלים עד ח) אמרו בלבם נינם יחד שרפו מועדי אל בארץ, ר"ל שחשבו שבמה ששרפו בהמ"ק של מטה, בזה יתבטל חיבור הב' נונין ביחד, כמ"ש.

ב' נונין בסט"א כנגד ב' נונין בקדושה

עוד כוון בזה לדבר גדול, שכמו שבקדושה יש חיבור ב' נונין, כמו כן יש בסט"א, והם ב' נונין של נחש ושטן. הא' עקום, והב' בשוה, שהם (ישעיה כו א) נחש בריח ונחש עקלתון. שהנקבה היא יצה"ר, אשה זונה, המפתה האדם ומראה לו היתר בדבר, וקצת טוב לסמא עיניו, להיות דרך איש ישר בעיניו (משלי כא ב), ולכן הוא נון דנחש בימין. והשמאל הוא המקטרג, והוא הזכר, עולה ומשטין ויורד, ולכן הוא שטן בשמאל, ארוך, ראשו למעלה, וסופו למטה. והם לויתן, זכר ונקבה נבראו, שהם נוני ימא, תנינים, ושוכבים בים, כמ"ש (יואל ב ב) ואת הצפוני ארחיק מעליכם את פניו אל הים הקדמוני וסופו אל הים האחרון, והם שהחריבו את בהמ"ק ראשון ושני.

ועוד מרמזים על שני המושלים, שהם תופסים כל הישוב, והם רגלין די פרזלא וחסף די פחר דלא דבקין דנא עם דנא^{רג} (דניאל ב מא-מג), שאלמלא נזקקין זה לזה, היו מטשטשין ומחריבין העולם. והוא מ"ש אמרו בלבם נינם יחד וכו', ר"ל שהם חשבו להתחבר יחד, כמו שהיה תחלה, וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת וכו' (בראשית כח ט), ורצה להתחבר עמו, אבל לא עלתה מחשבתו לפועל, שישמעאל מת באותו פרק. וכמ"ש מה עשה, הרג את הנקבה וסירס הזכר, כמ"ש רבינו הגדול בפירושו לספרא דצניעותא (לב ע"א), יעו"ש^{רג}.

וכמו כן בגלותא, רוצים תמיד להתחבר יחד, להיות להם שליטה גמורה, אבל אין מניחים אותם מן השמים, כמ"ש דלא ליהו דבקין דנא עם דנא. ולעתיד לבא עתיד הקב"ה למיפרק להו לישראל ע"י משיח, באלו הנונין שיחזורו למקומם, כמו שהיו הכרובים תחלה פנים אל פנים, כמ"ש (ירמיה לא לב) אני אהיה להם לאלקים והמה

מאיר השיח

קצת מלכותא תהוה תקיפה ומנה תהוה תבירה: די [ודין] חזית פרזלא מערב בחסף טינא מתערבין להון בזרע אנשא ולא להון דבקין דנה עם דנה הא כדי פרזלא לא מתערב עם חספא. רנד. ע"י לעיל הערה רמו.

רנג. ז"ל: ודי חזיתה רגליא ואצבעתא מנהון [מנהון] חסף די פחר ומנהון [ומנהין] פרזל מלכו פליגה תהוה ומן נצבתא די פרזלא להוה בה כל קבל די חזיתה פרזלא מערב בחסף טינא: ואצבעת רגליא מנהון [מנהין] פרזל ומנהון [ומנהין] חסף מן

יהיו לי לעם, וכמ"ש רז"ל בפ' חלק (קו ע"א) אוי מי יחיה משומו אל (במדבר כד כג), מי משים כסותו בין לביא ללביאה בשעה שנוזקין זה לזה.

וגם הנון עצמו יתהפך, ויקום על עמדו, הראש למעלה והזנב למטה, מה שבגלות נתהפך הנון, רישא כפוף לעפרא (זהר ח"ג קיט ע"ב) כמ"ש ל. והוא מ"ש הקב"ה לנחש (בראשית ג טו) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, ר"ל שאתה תשלוט עליהם בעקב הנון, כשיתהפך למעלה. אבל הוא ישופך ראש, כשיהיה הנון עומד במקומו, כמ"ש (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי. והוא שליטת יוד על וי"ו, הנקודה על הקו, שמאז יתנוצץ אור העליון השולט על הנהגת הזמן, שהוא בסוף יום השישי, סמוך לקבלת שבת. והוא קדושת תוספת שבת, שאז יתבטל הנהגת הזמן לגמרי, ולכן יתבטלו אומות העולם. משא"כ בימות המשיח, אז יהיו כפופים לישראל, כמ"ש (ישעיה סא ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם, כמ"ש רבינו הגדול בפירוש בספרא דצניעותא (לד ע"א) רנ"ה. ולכן בימות המשיח (ישעיה ל כו) והיה אור החמה שבעתים וכו', משא"כ לעולם הבא (שם כד כג) וחפרה הלבנה וכו', וז"ש (תהלים עב יז) לפני שמש ינון שמו, ר"ל שמו מרמז על התנוצצות אור של מעלה מן השמש, שהוא אור הראשון, והוא שליטת יוד על וי"ו ונשאר ב' נונין שחוזרים למקומם, ולכן נקרא משיח ינו"ן, ואז (שם) כל הגויים יאשרוהו וכו', אמן כן יהי רצון בב"א:

הגה"ה - וז"ש (ישעיה מא א) נחמו נחמו עמי וכו', צ"ב נונין, והוא נחמה כפולה, שיחזור לנו צ' מיני שלימות: הא', שלימות נפשינו ותיקון ענמינו, שנהיה פונים אליו יתצרך, פנים נגד פנים ממש. והצ", טוב השגחתו ושפע אורו יתצרך אלינו, ג"כ פנים נגד פנים, והוא חיבור הצ' נונין ציחד, והוא מ"ש שם (שם ד) כל גיא ינשא וכו', שהוא רישא של הנון דכפיף לעפרא, ונצ שליט (זהר ח"ג קיט ע"ב). עתה יתהפך הדצר, שכל גיא ינשא למעלה, וכל הר וגבעה ישפלו, ויחזור הנון לקדמותו, והיה העקוב למישור, הוא יצה"ר, אשר מעגלותיו צעקמימות, להחטיא את האדם, יהיה למישור, שיהיה כולו טוב, והרכסים, הם החיבור שצין צ' הנחשים, עקלתון וצריח, שהם מתחזרים בעוונות ישראל, יתפרדו כל פועלי און, ויתצקעו זה מזה, וז"ש לצקעה, ע"כ.

מאיר השיח

ורעו זרים צאנכם כו' (שם סא ה), ואח"כ ש"ע שיכלו א"ה וישמחו ישראל לבדן, (במדבר כט לה) עצרת תהיה לכם, ויאכלו שלש סעודות של שבת שהן בזו"נ ובינה.

רנה. ז"ל: ים וטהרתם כו' (יחזקאל לו כה), כי אסלח לאשר אשאיר (ירמיה נ כ), ואח"כ בסוכות חופות שבע כידוע, וכמ"ש (ישעיה ד ו) וסוכה תהיה לצל יומם כו' זמן שמחתינו, וגם האומות יתקיימו

דרוש לשבת תשובה

בפ' יום הכפורים (דף פו ע"א) אמר ר' חמא ב"ר חנינא, גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם, שנאמר שובו בנים שובכים ארפא משובתיכם. ר"ח בר"ש רמי, כתיב בנים שובכים, דמעיקרא שובכים אתם, וכתיב ארפא משובתיכם, ל"ק כאן מאהבה, כאן מיראה. ר"י רמי כתיב בנים שובכים, וכתיב ארפא משובתיכם, ל"ק כאן מיראה, כאן ע"י יסורים. הנה כל עובר על דבריהם הקדושים האלו יתפלא במה הוקשה להם בסתירת הפסוק, שלפי פשוטו אין כאן סתירה, ולא קושיא כלל, שהכתוב מפרש שע"י שישובו, ירפא משובתם, מה שחלו תחילה בחליי הנפש. וגם רב יהודא נראה דהוקשה לו ג"כ קושית ר"ח בר"ש, ולמה תירץ באופן אחר, וחולק בין מיראה לע"י יסורים, שלא כדברי ר"ח הנ"ל. ופירש"י שם דחוק מאד^י.

עוד שם, אמר ר' יונתן גדולה תשובה שמביאה גאולה לעולם, שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע וכו'^י. גם מאמר זה תפל בלי מלח, ואינו מובן מה הוצרך ר"י להביא מקרא מדברי קבלה, והלא מקרא מפורש בתורה, בפ' נצבים (דברים ל א) והיה כי יבוא עליך וכו', ושבת עד ה' וכו', ושב וקבצך וכו'. ומבואר הוא בכ"מ אין מספר, שאם ישובו ישראל בתשובה, אז יקרב קץ הגאולה, ולא היה צריך לדרוש זה מפ' ובא לציון גואל.

תשובה יסוד התורה

ולבאר מאמרים אלו צריכים אנו לבאר ענין התשובה, וכי הוא יסוד שכל התורה תלוי בה, וכל העולם ומלואו וכל מעשי בראשית, קיומם ומצבם, על מצוה זו, והיא עלתה במחשבה בתחילת הבריאה, ולולא זה לא היה קיום לעולם, כמ"ש בפרקי דרבי אליעזר הגדול (פרק ג) וז"ל שם, ועלה במחשבה לברוא את העולם, והיה מחריט את

מאיר השיח

עד שנתיסרו ביסורין קרויין עבדים ואית דגרסי כתיב שובו אלי ואשובה וכתיב כי אנכי בעלתי בכם, כתיב ואשובה אליכם לאחר תשובה, וכתיב כי אנכי בעלתי בכם כבר, קודם שתשובו, כאן מאהבה או מיראה קא אמר כי אנכי בעלתי בכם. רנז. ז"ל בשלימות: אמר רבי יונתן גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב, מה טעם ובא לציון גואל, משום דשבי פשע ביעקב.

רנו. ז"ל: דמעיקרא שובכים אתם - כשתעשו תשובה מעלה עליכם כאילו תחילת החטא על ידי נערות ושטות ושובבות: וכתיב ארפא - משמע מכאן ואילך, כבעל מום שנתרפא, שמקצת שמו עליו: כאן מאהבה - השב מאהבה נעקר עונו מתחלתו: כתיב שובו בנים - אלמא בעלי תשובה קרויין בנים: וכתיב כי אנכי בעלתי בכם - אלמא עבדים מיקרו: כאן מאהבה ומיראה - קרויין בנים: כאן על ידי יסורין - שלא שבו

העולם לפניו, ולא היה עומד. משל למה הדבר דומה, למלך שהיה רוצה לבנות פלטרין שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומבואיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקב"ה היה מחריט לפניו את העולם, ולא היה עומד, עד שברא את התשובה, עכ"ל.

המאמר הזה אף שידוע הוא למקבלי חכמת האמת מה שכוון בזה, ומכל מקום גם לפי פשוטו יתפרש על נכון, במה שיתבאר באריכות היאך כל הבריאה בכללו מרום נברא העליון שבעליונים עד עולם השפל הזה, ומדריגה התחתונה שבו, כולם תלויים וקיימים על ישראל, מקבלי תורת אמת, וכולם לא נבראו אלא בשבילו. וכבר האריך בזה החסיד האלקי בעל עבודת הקודש בספרי היחוד, בראיות ברורות מכמה דברי רז"ל בש"ס ובמדרשות, והרבה לשפוך סוללה עליו על כמה מתחכמים בני עמנו, אשר נמשכו בדעותיהם אחר דברי היוני, אשר השפילו מעלת האדם מאד, אפילו למטה ממעלת גלגל הירח, וכי כל צבאי מעלה לא נבראו כלל בשביל האדם. ומה לי להאריך בענין הזה, כי הרואה דברי קדשו של החסיד המחבר הנ"ל, יראה ויתגלה לעין השמש אמיתות דברי חכמי האמת, אשר כתבו היפוך דבריהם, וכי תורת אמת היתה בפיהם מקובל מפי הנביאים, עד משה רבינו ע"ה, אשר באמת מעלת האדם מצד נשמתו החצובה ממדריגה עליונה שבעליונים, שהוא עולה למעלה ראש מכל הנבראים, ולכן כל הבריאה בכלל נמסר בידו, אם לקיימם ולהגדיל מעלתם להוסיף בהם ברכה עליונה, או להיפוך ח"ו, להרוס לגמרי כל הבנין.

העולם בציור של אדם ותלוי בו

ומכלל דברים אלו תראה עד כמה גדול העובד ה' האמיתי, ע"פ דרכי תורה הק' שבכתב ושבעל פה, בכלליה ופרטותיה ודקדוקיה, המסור לנו מפי משה רבינו ע"ה, וכן להיפוך, עד כמה יגיע חורבן הגדול והריסת הבריאה ע"י עברו על מצוות ה'. ומזה יתמרמר מאד ויקונן על גודל פשעיו העצומים והרבים, אשר גרם הפסד אשר לא ישוער, במה שהיה ממעט את הדמות, כי האדם בהרכבת פרקי גופו ואבריו מסודרים במספר במפקד לעומת הרכבת כוחות פרקי נפשו ורוחו ונשמתו, וכולם לעומת פרטי חלקי כל הנבראים, אשר הם מסודרים זה על זה ממש בציור אדם הגדול. והאדם התחתון הוא הקטן, ולפי תנועותיו ומעשיו כך הוא השתנות תנועת הנבראים כולם, כמ"ש רז"ל ע"פ (תהלים קכא ה) ה' צלך וכו', מה הצל הזה וכו'.

ואמרו במדרש (ב"ר פי"ב סי' א) על פ' את אשר כבר עשוהו בקהלת, וז"ל את אשר כבר עשהו אין כתיב כאן, אלא עשוהו, כביכול הקב"ה ובית דינו עשוהו, ונמנים על כל אבר ואבר משלך ומעמידך על מכוונך, וא"ת שתי רשויות הם, כבר נאמר הוא

עשך ויכוננך, ע"כ. ירצה בזה, שמ"ש הכתוב עשוהו, כלשון רבים, רמז בזה אשר כוחות כל הנבראים כולם מחלקם נתנה באדם, והוא נעשה בדמות כולם ממש. ושלא נאמר שח"ו ב' רשויות הם, כתיב הוא עשך וכו', והיינו שהוא יתברך ברא את האדם נחתם בחותמו יתברך, אשר הטביע בו כל הנבראים למחלקותיהם, וכללם באדם התחתון. וע"ז רמז הכתוב באמרו (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו וכו', וכמ"ש החסיד האלקי המחבר הנ"ל, שמספר רמ"ח אברי האדם הוא מכוון ממש בשמו הגדול, אשר בשמו המפורש נברא העולם, והוא שם ע"ב, שבו רי"ו אותיות בצירוף ל"ב נתיבות חכמה, שבו נברא העולם.

ולכן באו בתורה רמ"ח מצוות עשה, במספר מכוון שיתקן האדם עצמו ונשמתו בהם, וע"י עולה ומסתעף התיקון בכל הבריאה. ולכן אמרו שישראל נקראים בשמו של הקב"ה, וכמ"ש כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו וכו'. הורה בזה הכתוב מעלת האדם, וכי הוא כלל הכל, שהוא נקרא בשמו הגדול, וכל מה שנזכר במעשי בראשית בפרטות נכללו בו בכלל. שהרי הבריאה כולה מתחלקת לג' מדריגות, יש שכתוב בהם לשון בריאה, ויש מהם בלשון עשייה, ויש בלשון יצירה. ובאדם נאמר כל השלשה, כמ"ש (שם כז) ויברא אלקים את האדם, וכתיב (שם ב ז) ויצר ה' אלקים את האדם, וכתיב (שם א כו) נעשה אדם, והם על ג' חלקים שבו: הא', נשמתו החצובה מכסא כבודו יתברך, שנבראת יש מאין ממקום עליון שבעליונים. ועל הגוף נזכר לשון עשייה, שהוא למטה גשמי ממש. ויש בו בחינת אמצעית, והוא צלמו, שהוא דיוקן עליון שבנשמתו, שע"י מתלבשת ונכנסת בגוף, והוא דיוקן זך מריח של ג"ע התחתון, שבו מתלבשים נפשות הצדיקים בג"ע של מטה, כידוע לחכמי האמת שהיא בצירוף הנפש ממש, ועליו נאמר ויצר וכו'.

וכדי לברר דברי חכמינו הק', אשר הגדילו מעלת האדם, וכי הכל מסור בידו, נבאר מאמר נפלא, אשר נמצא בדבריהם ז"ל במדרש (פסיקתא רבתי טו), ובירושלמי מס' ראש השנה (פ"א ה"ג), וז"ל א"ר סימון רבות עשית ה' וכו', לשעבר רבות עשית, מכאן ואילך נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, א"ר לוי משל למלך שהיה לו אסרליגין, וכיון שעמד בנו מסרו לידו. אמר ריב"ח למלך שהיה לו שומירה, כיון שעמד בנו מסרה לידו. אמר ר' אחא משל למלך שהיה לו טבעת, כיון שעמד בנו מסרה לידו. אמר ר"א בר בון למלך שהיה לו כלי נגרות, כיון שעמד בנו מסרו לידו. אמר ר' יצחק משל למלך שהיו לו אוצרות, כיון שעמד בנו מסרם לידו. רבנן אמרי לרופא שהיה לו נרתיק של רפואות, כיון שעמד בנו מסרו לידו, ע"כ.

מאמר זה נפלא הוא, וצריך ביאור רחב מה כיוונו חכמים השלמים האלו במליצותם, ומה חילוק יש במשליהם אלו, שזה אומר בכך, וזה אומר בכך. ועתה קורא